
**APLIKACE UNIJNÍHO PRÁVA ČESKÝMI
CIVILNÍMI A TRESTNÍMI SOUDY
V ROZHODNUTÍCH Z LET
2012–2015**

KATARÍNA ŠIPULOVÁ – ALEŠ PAVEL – SIMONA ČEŠKOVÁ

**APLIKACE UNIJNÍHO PRÁVA ČESKÝMI
CIVILNÍMI A TRESTNÍMI SOUDY
V ROZHODNUTÍCH Z LET
2012–2015**

NEJVYŠŠÍ SOUD

Nejvyšší soud
Burešova 20, 657 37 Brno

Grafická úprava obálky: studio KUTULULU
Tisk: iNAPA s.r.o., Průmyslová 223, 674 01 Třebíč

1. vydání 2019
ISBN 978-80-907159-3-6

Obsah

Použité zkratky	XI
I. Část.....	XIII
I.1. Úvodní poznámky a metodologie.....	1
1.1. Unijní právo v české praxi: co a jak zkoumat po více než 10 letech?	1
1.2. Hlavní cíl analýzy.....	5
1.3. Předchozí analytická činnost Nejvyššího soudu.....	7
1.4. Metodologie a sběr dat	8
1.5. Struktura analýzy a hlavní zjištění	12
I.2. Předběžná otázka a české soudy po 10 letech: vedeme se SDEU dialog?	16
2.1 Ústavní povaha předběžné otázky	19
2.2 k jednotlivým podmínkám CILFIT doktríny v judikatuře Nejvyššího soudu	21
2.3 Povaha českých předběžných otázek.....	24
II. Část	33
II.1. Zakládací Smlouvy a účinky primárního práva v českém (ústavním) pořádku.....	35
II.2 Nařízení Brusel I – otázky obecné a zvláštní příslušnosti	44
2.1 Určování mezinárodní pravomoci: definice unijního prvku a vztah k mezinárodním úmlouvám	45
2.2 Přímá a subsidiární aplikace ve vztahu k článku 5 nařízení Brusel I	50
2.2.1 Smlouva nebo nároky ze smlouvy – autonomní výklad	53
2.2.2 Kvazidelikty a mozaikovitě teritoriální působení článku 5	55

II.3 Brusel I – Určování příslušnosti ve spotřebitelských věcech a sporech z letecké dopravy.....	65
3.1 Nařízení Brusel I a letecké nehody	71
II.4. Brusel I – Prorogace, výlučná příslušnost a zachování příslušnosti	84
II.5 Uznání a výkon v režimu Brusel I	88
II.6 Brusel II Bis a Nařízení o výživném 4/2009.....	107
II.7. Další procesní předpisy.....	112
II.8. Rozhodné právo	117
II. 9. Ochrana spotřebitele	122
9.1. Prorogace ve spotřebitelských sporech	123
9.2. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřímě- řených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a její účinky	125
9.3. Problematické aspekty úvěrových smluv, smluvní pokuty	126
9.4. Rozhodčí řízení a rozhodčí doložky.....	136
9. 5. Cestovní smlouva a zájezdy	148
9. 6. Smlouvy uzavírané mimo obvyklé obchodní prostory.....	151
9. 7. Vady díla.....	153
9. 8. Závěr	154
II.10. Obchodní právo	157
10.1 Obchodní společnosti.....	157
10.2 Insolvence	164
II.11 Autorské právo, průmyslové vlastnictví a ochranné známky	167
11.1 Ochranné známky a nekalá soutěž	167
11.2 Kolektivní správce a zpřístupňování děl veřejnosti.....	173
II.12. Trestní právo.....	183

12.1. Krácení daně.....	185
12.2. Společný trh EU – dovoz exotických zvířat	188
12.3. Společný trh EU – dovoz střeliva na území EU	191
12.4. Ohrožování zdraví závadnými potravinami a výroba omamných a psychotropních látek	199
12.5. EZR a vyhoštění	201
12.6. Práva obětí a obžalovaných	210
III. Závěr	215
Seznam zdrojů	220

Poděkování

Analýza Aplikace unijního práva českými civilními a trestními soudy v rozhodnutích z let 2012 až 2015 vznikla s pomocí Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu. Autoři by jmenovitě rádi poděkovali Liborovi Havelkovi, Alžbetě Králové, Ivoně Večerkové a také Olze Seberové a Ladislavovi Kováčovi za pomoc se sběrem, analýzou rozhodnutí a také editací finálního výstupu.

Použité zkratky

AZ	Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
Bruselská úmluva	Bruselská úmluva 1968 o pravomoci soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních
Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
CMR	Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě
EPR	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
EŘDN	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
EET	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky
EZR	Evropský zatýkací rozkaz
NS	Nejvyšší soud
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Řím II	Nařízení ES č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
Římská úmluva	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Směrnice 93/13	Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Úpadkové nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení
ÚS	Ústavní soud
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním

I. Část

1. Úvodní poznámky a metodologie

1.1. Unijní právo v české praxi: co a jak zkoumat po více než 10 letech?

Již od založení Evropských společenství po druhé světové válce bylo zřejmé, že vnitrostátní soudy budou sehrávat důležitou roli ve vytváření nového evropského právního systému. Právo Evropské unie¹ totiž nemůže existovat pouze v mezinárodním vakuu. Jeho subjekty nejsou pouze instituce, ale také členské státy, v nichž nabývá skutečného života a realizace. Vnitrostátní aplikace unijního práva má několik rozměrů: jednak je nevyhnutelná pro dohled nad implementací unijních směrnic a dalších pramenů sekundárního práva do vnitrostátních předpisů, zároveň zrcadlí život unijní úpravy v každodenní praxi, která s sebou nevyhnutelně přináší soudní řešení sporů mezi subjekty unijního práva, jimiž jsou i jednotlivci.²

Lze tak říci, že ač má unijní právo své normativní ukotvení v Zakládacích smlouvách EU,³ sociální rozměr⁴ své legitimacy nabývá až akceptováním (a používáním) ze strany veřejnosti.⁵ Pro pochopení efektivního fungování právního systému EU je proto zcela nezbytné porozumět tomu, jak členské země s právem EU zacházejí, zda a jak jej používají. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie je již dlouhodobě v hledáčku odborné právní i politologické obce.⁶ První studie se zabývaly převážně postavením unijního

¹ Dále také „unijní právo“, nebo „právo EU“. V některých starších rozhodnutích Soudního dvora Evropské unie je citováno také jako evropské právo. Pro účely této analýzy máme vždy na mysli právo EU.

² Třeba Joseph Weiler již na počátku 90. let upozorňoval, že právě vnitrostátní aplikace unijního práva u soudů je skutečným hnacím motorem integrace. Srov. WEILER, Joseph H.H. *The Transformation of Europe*. *Yale Law Journal*, 1991.

³ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) a Smlouva o Evropské unii (SEU).

⁴ WALDRON, Jeremy. *Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law?* *The European Journal of International Law*, 2011, (2).

⁵ BOBEK, Michal. *Of Feasibility and Silent Elephants: The Legitimacy of the Court of Justice Through the Eyes of National Court*. In: ADAMS, Maurice, MEEUSEN, Johan, STRAETMANS, Gert and DE WAELE, Henri (eds). *Judging Europe's Judges: The Legitimacy of the Case Law of the European Court of Justice Examined*. Oxford: Hart, 2013.

⁶ DE WITTE, Bruno, a kol. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016; SLAUGHTER, Anne-Marie, STONE SWEET, Alec

práva v národních (ústavních) pořádcích, jakož i otázkou, jak a nakolik si vnitrostátní soudy osvojily a akceptovaly základní aplikační zásady práva EU. Funkční soudnictví schopné a ochotné právo EU používat je totiž prerekvizitou aplikace unijního práva. Klíčovou roli v tomto ohledu sehrává také Soudní dvůr Evropské unie ("SDEU"). Jeho úkolem je nejen interpretace unijního práva a doplňování mezer, ale také vysílání impulzů k interakci (s oblibou označované jako dialog) s vnitrostátními orgány, a to zejména právě soudy, které interpretaci unijního práva spoludotváří. U Soudního dvora Evropské unie se proto současný výzkum oprávněně nezabývá pouze institutem předběžné otázky jako takové, ale dívá se na jeho obecnější roli coby nepřímého zákonodárce, který unijní právo dotváří. Sledování jeho interakce s vnitrostátními soudy nám proto upřesňuje obrázek o stavu poznání unijního práva a jeho života v jednotlivých členských zemích EU a v nich existujících právních vztazích.

Vnitrostátní soudy členských států působí jako decentralizované soudy Evropské unie.⁷ Základní zásady práva EU vygenerovala judikatura Soudního dvora, která zase vznikla na základě předběžných otázek, předkládaných vnitrostátními soudy. Byla to tedy spolupráce, nebo lépe řečeno interakce vnitrostátních soudů a SDEU, která posouvala vývoj unijního práva směrem k větší supranacionalizaci. Vnitrostátní soudy jsou navíc pro SDEU důležitými partnery i proto, že EU samotná postrádá jakýkoliv centralizovaný mechanismus vynucující výkon a dodržování unijního práva; v této rovině je SDEU na členské státy (a jejich soudy) zcela odkázaný. Základní zásady práva EU, jednotná interpretace, efektivita, účinnost, právní jistota a ochrana základních práv jsou pro Soudní dvůr koncepty, které mu alespoň částečně

a WEILER, Joseph H. H. *The European Court and National Courts: Doctrine and Jurisprudence*. Oxford: Hart Publishing, 1998. LAZOWSKI, Adam. *The Application of EU Law in the New Member States“ Brave New World*. T-M-C Asser Press, 2010. MARTINICO, Giuseppe a POLLICINO, Oreste. *The National Judicial Treatment of the ECHR and EU Law. a Comparative Constitutional Perspective*. Europa Law Publishing, 2010.

⁷ MAYORAL, Juan a WIND, Marlene. Introduction. National courts vis-a-vis EU law“ new issues, theories and methods. In: DE WITTE, Bruno, a kol. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016, s.2.

napomáhají udržet nad výkonem unijního práva monopol – byť vykonávaný reálně vnitrostátními soudy.⁸

Pochopitelně, cesta vnitrostátních soudů k akceptování práva EU a jeho interpretace nebyla jednoduchá ani přímočará. Mnohé nejvyšší a ústavní soudy členských států opakovaně zpochybňovaly postavení práva EU, zásady přednosti (zejména před ústavními pořádky) dovozené judikaturou SDEU,⁹ usilovaly o nastavení hranic, opíraje se obvykle o ochranu práv jednotlivců a mantinely materiálního jádra svých vlastních ústav. Některé soudy dokonce zavedly možnost zvrátit příkaz položit předběžnou otázku nebo umožňovaly volnost ve výběru, zda předběžnou otázku položit.¹⁰

Ještě výrazněji je moment akceptování a internalizace unijního práva studován u „nových“ členských zemí, které přistoupily do EU v rámci tzv. východního rozšíření, a které musely podstoupit jistý proces socializace. Zatímco na jedné straně byla aplikace a působení unijního práva v členských zemích střední a východní Evropy spojená s nespornými optimistickými očekáváním, v praxi se objevovaly také nemalé problémy s obsáhnutím, znalostí a pochopením celé materie unijního práva orgány a aktéry pověřenými jeho vykonáváním.

Nicméně otázky, které si výzkum zabývající se aplikací unijního práva klade, se v posledních letech změnily. Místo dotazů na obecné působení práva EU, zdroje jeho poznání, nebo nejčastěji používané prameny, apod., se současný výzkum zaměřuje spíše na *subjekty aplikace*, na *způsob*, jakým tyto subjekty právo EU aplikují, a na *důvody* této formy aplikace. Jedním z klíčových předmětů zájmu se proto přirozeně stávají vnitrostátní soudy a jejich interakce se Soudním dvorem Evropské unie.¹¹ Již od založení Evropských společenství objem unijní legislativy, kterou by vnitrostátní orgány měly aplikovat, závratně

⁸ ŠADL, Urška. National Courts and the Effectiveness of EU law. In: DE WITTE, Bruno a kol. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016, s. 68.

⁹ Příkladem lze zmínit postoj francouzské Ústavní rady (Conseil Constitutionnel) a rozhodnutí 2004-496-499 DC ve věci Evropské ústavní smlouvy, německý Spolkový ústavní soud [BVerfG] v rozhodnutí ze dne 24. ledna 2014, sp. zn. 2 BvR 2728/13, český Ústavní soud v nálezu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 5/12.

¹⁰ BOBEK, Michal. *Cartesio – Appeals Against an Order to Refer Under Article 234/2: EC Treaty Revisited*. Civil Justice Quarterly. 2010, (29), s. 307.

¹¹ De Witte, Bruno, et al. (2016). *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar.

roste, nicméně není zcela jasné, jak na tento vývoj odpovídají vnitrostátní soudy.

Není proto překvapením, že motivy vnitrostátních soudů obracet se na Soudní dvůr se stávají předmětem výzkumu nejen právní, ale i politologické vědy či sociologicko-právního výzkumu. Existující akademické práce¹² dovodily několik teorií a hypotéz vysvětlujících jednání vnitrostátních soudů, opírají se o legalismus, neorealismus, neofunkcionalismus a mezosoudní teorii soutěže.

Právní literatura dlouhou dobu označovala interakci vnitrostátních soudů a SDEU termínem *mezosoudní dialog*.¹³ Ovšem je namístě se ptát, zda mezi SDEU a soudy členských států opravdu dochází k dialogu, v němž mají obě strany rovnocenné postavení. Pokud ano, klade si otázku novější výzkum, vede tento dialog k posilování integrace, nebo naopak, převažuje u vnitrostátních soudů ignorování rostoucího záberu unijní legislativy a judikatury Soudního dvora? Z pohledu právní teorie mají při vnitrostátní aplikaci zcela nezaměnitelné místo vrcholné soudy, které rozhodují nejsložitější a nejdůležitější případy, dohlíží nad sjednocováním judikatury a jsou také vybaveny daleko větším personálním i materiálním aparátem na vypořádání se se všemi praktickými požadavky unijního práva: rešeršemi judikatury, jazykovými překlady nebo studiem zahraničních právních úprav. Nejvyšší (a také ústavní) soudy proto mají potenciál působit jako zprostředkovatelé pro Soudní dvůr a jeho výklad a aplikaci unijního práva na nejnižší úrovni v jednotlivých členských státech.

Postavením vnitrostátních soudů se dále zabývá tzv. teorie středního dosahu (mid-range); koncept tzv. *judicial empowerment*¹⁴ naznačuje, že nastavení systému EU vlastně pozici a pravomoci vnitrostátních soudců nižších stupňů posiluje. Podle *inter-court competition theory* dokážou vnitrostátní soudy rozhodující v prvním nebo druhém stupni často prosadit svůj právní názor přes

¹² Op. cit. 7.

¹³ Srov. např. ARNULL, Anthony. Judicial Dialogue in the European Union. In: DICKSON, Julie a ELEFThERIADIS, Pavlos. *Philosophical Foundations of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012.

¹⁴ HIRSCHL, Ran. The Political Origins of Judicial Empowerment Through Constitutionalization: Lessons from Four Constitutional Revolutions. *Law and Social Inquiry* 2000, 1 (25), s. 91-149.

nevůli vyšších soudů.¹⁵ Lawrence Baum dále ve své konkurující teorii tvrdil, že unijní právo otevírá jednotlivým soudcům nové kanály pro sebereprezentaci.¹⁶ Urszula Jaremba¹⁷ ale naopak na studii zacházení polských soudů s právem EU ukázala, že soudci volí spíše kooperativní přístup, než že by využívali právo EU na obejít vlastní soudní struktury a právních názorů soudů vyšších stupňů.¹⁸

Při pohledu na výše uvedený demonstrativní výčet teorií a úvah o vztahu vnitrostátních soudů a SDEU je docela překvapivé, že skutečný stav poznání za filozofickými úvahami a hypotézami vědeckého světa poněkud zaostává. Ve skutečnosti máme totiž velmi limitované znalosti o tom, jak vnitrostátní soudy, a zejména soudy rozhodující v prvním nebo druhém stupni, s právem EU pracují a zda jejich pojetí a práce některým z předpokládaných konceptů odpovídá. Pokud přijmeme tezi, že vnitrostátní soudy jsou vlastně soudy EU, celý systém práva EU je na jejich činnosti závislý,¹⁹ je nezbytné nám jejich používání práva EU poodhalit. Jednou z ambicí této analýzy je zjistit, jak je tomu v České republice.

1.2. Hlavní cíl analýzy

Jak již bylo uvedeno výše, empirický právní výzkum zabývající se jak interakcí nejvyšších soudů se SDEU, tak následným vlivem a působením vrcholných

¹⁵ ALTER, Karen. *Establishing the Supremacy of European Law*. New York: Oxford University Press, 2001 a STONE SWEET, Alec. *Governing with Judges: Constitutional Politics in Europe*. Oxford: OUP, 2000, s. 165.

¹⁶ BAUM, Lawrence. *Judges and Their Audiences“ a Perspective on Judicial Behavior*. Princeton University Press, 2008.

¹⁷ JAREMBA, Urszula. Polish civil judiciary vis-a-vis the preliminary ruling procedure: in search of a mid-range theory. In: DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016, s. 49-67.

¹⁸ Zjištění Jaremba se tak blíží spíše Posnetovému pojetí „podobného soudního chování“, které tvrdí, že soudci mají tendenci chovat se obdobně a převažující trend je nevystupovat z řady. POSNER, Richard. What do Judges and Justices Maximize? (The Same Thing Everybody Else Does. In: PARISI, Francesco. *The Economic Structure of the Law: The Collected Economic Essays of Richard A. Posner. Volume One*. Edward Elgar Publishing, 2000.

¹⁹ CLAES, Monica. *The National Courts' Mandate in the European Constitution*. Oxford: Hart Publishing, 2006.

soudů směrem dovnitř státu, téměř zcela chybí. Tato skutečnost je částečně odůvodnitelná nedostatkem dat nebo jejich ztíženou přístupností.

Nejvyšší soud i proto již přes deset let usiluje mapovat vzorce aplikace unijního práva vnitrostátními soudy. V pořadí třetí analýza prováděná Oddělením analytiky a srovnávacího práva, kterou nyní držíte v rukou, se posouvá od popisu zdomácnění jednotlivých typů předpisů unijního práva (Souhrnná zpráva 2004–2008), a porozumění úrovni aplikace a prací se základními zásadami (Analýza 2009–2011) právě k roli vnitrostátních soudů. Analýza klade klíčový důraz na interakci Nejvyššího soudu s dalšími vnitrostátními soudy, jakož i se SDEU. Jinými slovy, zatímco nejdříve jsme se v analytické činnosti soustředili na sledování toho, *jak* se právo EU v českém prostředí aplikovalo, pak (2009–2011) *zda* si soudy osvojily jeho *základní zásady*, nyní se blíže věnujeme vztahu mezi klíčovými orgány interpretace a života práva EU a díváme se mj. i na život judikatury SDEU ve vnitrostátní praxi.

Hlavním cílem této analýzy je zodpovědět následující tři výzkumné otázky:

1) **Nejvyšší soud a soudy nižších stupňů:** Působí nejvyšší soudy opravdu jako tzv. zprostředkovatelé unijního práva ve směru k soudům rozhodujícím v nižším stupni? Zajímá nás, zda se kvalitativně liší práce s právem EU u nižších soudů a NS, a také zda, rozhodne-li nebo vyloží Nejvyšší soud jistou problematiku aplikace unijního práva, mají vnitrostátní soudy tendenci citovat spíše toto průlomové rozhodnutí nebo samotný SDEU.

2) **Aplikace:** Jakým způsobem dochází k aplikaci? Jakou pozici má unijní právo v rozhodnutích? Dokresluje závěry nebo je odkazováno spíše tam, kde je stěžejním zdrojem? Je unijní právo využíváno jako ornament odůvodnění (tedy podpůrný odkaz)? Odkazují soudy také na směrnice, které jsou řádně transponovány?

3) **Nejvyšší soud a SDEU:** Probíhá v České republice v řízení o předběžné otázce dialog? Ptáme se, jak se změnila povaha předběžných otázek. V prvním období po vstupu se vnitrostátní soudy ptaly zejména na výklad základních zásad a obecných principů. Předpokládáme, že v současnosti slouží institut předběžné otázky ke dvěma účelům: soudy se na SDEU obracejí buďto s technickými otázkami (na dokreslení normy, vyplnění mezery, upřesnění ustanovení); nebo reformními otázkami (směřující ke změně zažité praxe,

k posunu samotné EU legislativy, patří sem např. i zpochybnování platnosti ustanovení unijního práva).

Tato analýza je proto rozdělena do dvou částí. První část se zabývá explicitním dialogem mezi českými soudy a Soudním dvorem EU na poli institutu předběžné otázky. V souladu s výše uvedenou výzkumnou otázkou si klade za cíl zmapovat měnící se povahu předběžných otázek a materie překládané SDEU, jakož i odhalit strategii, kterou soudy při obracení se na Lucemburk využívají.

Druhá část je věnovaná obecnému přehledu aplikace unijního práva českými soudy ve sledovaném období. Detailněji přibližuje nejzajímavější oblasti aplikace práva EU, a to v oblasti ochrany spotřebitele, rozhodování procesních otázek v přeshraničních sporech s unijním prvkem a konečně v oblasti trestního práva.

Analýza je konečně uzavřena závěrečným zhodnocením posunu v kvalitě a účelu aplikace práva EU českými soudy v průběhu 10 let.

1.3. Předchozí analytická činnost Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud se prostřednictvím svého analytického oddělení věnuje systematickému sledování rozhodovací činnosti českých soudů při aplikaci unijního práva již několik let. Cílem celé činnosti bylo monitorování stavu a úrovně aplikace unijního práva, jakož i poskytnutí konzultací a výkladu v oblastech způsobujících v aplikační praxi největší těžkosti. Analytická činnost tak vždy probíhala v dvou rovinách: ta první usilovala o celkové poznání stavu aplikace a zjištění, zda existují v daných obdobích jisté trendy v postoji vnitrostátních soudců k právu EU. Druhá rovina se naopak soustředila na konkrétní právní otázky, nejproblematictější oblasti aplikace práva EU, doplnění chybějícího poznání nejnovější judikatury či rozhodování soudy jiných členských států EU.

Analýza rozhodnutí za období let 2012–2015, kterou právě držíte v rukou, je v pořadí již třetím výstupem činnosti Nejvyššího soudu. První souhrnná zpráva byla výsledkem projektu „Evropeizace soukromého práva v České republice“,

jehož cílem bylo zmapovat soudobou praxi českých soudů při interpretaci a aplikaci norem práva Evropské unie v občanskoprávních a obchodních věcech v letech 2004–2008. V rámci projektu došlo k oslovení všech předsedů obecných soudů s prosbou o zaslání zprávy o aplikaci unijního práva a zároveň rozhodnutí, která toto právo aplikují. Výstup projektu²⁰ sledující první kroky a pokusy českých soudů, pro které v této fázi představovalo unijní právo ještě velkou neznámou, vyšel v roce 2010 za autorství Milana Žondry a Heleny Bončkové. V roce 2013 navazovala analýza Libora Havelky, Alžbety Králové, Aleše Pavla a Kataríny Šipulové, týkající se aplikace základních zásad unijního práva českými soudy. Od té doby prošlo naše právo výrazným vývojem, který se v shromážděných a analyzovaných rozhodnutích odráží. Při pohledu na výstupy z let 2004–2008 a 2009–2011 můžeme konstatovat, že unijní právo v české praxi pomalu zdomácnělo a soudy při práci s ním urazily značnou cestu.

Vyhotovení zprávy za období 2012–2015 předcházela přednášková činnost zahraničního oddělení přímo na krajských a vrchních soudech v České republice. Analýza usiluje odpovědět na výše stanovené otázky a také poskytnout rozbor rozhodovací činnosti českých civilních soudů se zaměřením se na postavení Nejvyššího soudu, jakož i na nejčastěji aplikované okruhy unijního práva – spotřebitelské právo, určování mezinárodních příslušností, obchodní společnosti a nově také oblasti ochrany duševního vlastnictví a trestní právo.

1.4. Metodologie a sběr dat

Na celostátní úrovni by ke sledování judikatury českých soudů aplikující unijní právo měla sloužit mj. Centrální evidence soudních rozhodnutí vrchních a krajských soudů, vedená v souladu s instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. června 2002, č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury.²¹ Novelou č. 290/2005-Org z roku 2005 byla do této instrukce zařazena kategorie „E“, která má obsahovat

²⁰ Souhrnná zpráva o rozhodovací praxi českých civilních soudů v případech s evropským prvkem (2004-2008).

²¹ Centrální evidence byla dříve dostupná na stránkách www.judikatura.cz, dnes již tento odkaz není aktuální.

rozhodnutí aplikující právo Evropské unie. Poznatky získané z této databáze jsou však bohužel stále velmi limitované. Uvedená databáze totiž celkově obsahuje pouze 189 evidovaných rozhodnutí, přičemž velká většina rozhodnutí nahraných v námi sledovaném období 2012–2015 pochází od Městského soudu v Praze. Lze tak konstatovat, že většině českých soudců je tato evidence pořád neznámá (nebo nepoužívaná) a neplní svůj účel. Tato skutečnost je jednou z přetrvávajících motivací Nejvyššího soudu pokračovat v zastřešování sběru a analyzování vnitrostátní judikatury s unijním prvkem. Ve srovnání s Centrální evidencí má ve své interní databázi Nejvyšší soud v současnosti více než 4000 věcí, zachytávajících rozhodování všech okresních, krajských, vrchních soudů, jakož i soudu Nejvyššího a Ústavního. Ve srovnání s Centrální evidencí má také databáze Nejvyššího soudu širší věcný záměr: evidence je totiž vyhláškou limitována pouze na část rozhodnutí s prvkem unijního práva, jelikož instrukce explicitně omezuje své použití na rozhodnutí aplikující čtyři nařízení Evropské unie: nařízení Brusel I,²² nařízení Brusel II bis,²³ nařízení o úpadkovém řízení²⁴ a nařízení o EET.²⁵ Zcela pominuta je například správní oblast, ale také trestní právo nebo zmíněné obchodní vztahy a duševní vlastnictví, které v posledních letech začínají získávat ve vnitrostátním rozhodování prominentní místo. Za těchto okolností může tedy poskytnout pouze velmi omezenou výpovědní hodnotu o stavu aplikace unijního práva českými soudy.

Jak již bylo zmíněno výše, poznání stavu aplikace unijního práva vnitrostátními soudy prozatím trpí nedostatkem empirických dat. Zejména okresní a krajské soudy nemají centralizované a funkční databáze vlastní judikatury; dostat se tak zpátky k celkové materii rozhodnutí, v nichž právo EU aplikovaly, je virtuálně nemožné. I proto jsme již tradičně vycházeli při sběru dat z rozhodnutí dostupných na webových stránkách Nejvyššího a Ústavního soudu, rozhodnutí dostupných na serveru judikatura.cz, v centrální evidenci, ale zejména z rozhodnutí, která nám posílaly samotné soudy nižších stupňů, bez jejichž pomoci by tato analýza nikdy nemohla vzniknout.

²² Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

²³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

²⁴ Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

²⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, dále „EET“.

Pochopitelně, tento postup má své limity, jelikož naráží na subjektivní element: ochotu spolupracujících konzultantů, jejich znalost reálií, častokrát čas nebo dokonce paměť či stoprocentní znalost agendy daného soudu. Jsme si rovněž vědomi limitů statistického zpracování poskytnutých dat, jelikož nepokrývají rovnoměrně celou republiku. Zcela jistě navíc víme, že z řady soudů, které ve skutečnosti právo EU dennodenně aplikují, jsme nedostali odpověď. Přesto se domníváme, že i s ohledem na jedinečnost údajů, které má Nejvyšší soud k dispozici, je nutné a přínosné poskytnutá data zpracovat, byť generalizace jejich závěrů v sobě obnáší jisté omezení.

Analýza je postavena na originálním primárním datasetu judikatury českých civilních a trestních soudů od roku 2012–2015, v nichž došlo k aplikaci unijního práva. Již od první souhrnné zprávy jsme zavedli širokou definici pojmu *aplikace*, kterou vnímáme jako jakékoliv použití nebo odkaz na ustanovení práva EU.²⁶ Jsme si vědomi skutečnosti, že standardní výklad termínu zahrnuje pouze přímo aplikovatelné předpisy. U směrnic tak stricto sensu dochází k aplikaci pouze za situace, kdy je shledán nepřímý účinek ustanovení. Nicméně, za účelem zodpovězení stanovených výzkumných otázek je pro nás důležité přijmout širší porozumění pojmu *aplikace* a zabývat se celkovým obrázkem práce s předpisy práva EU českými soudci. Právě informace o odkazování na směrnice, které byly do českého právního řádu náležitě transponovány, vypovídá něco o celkové legitimitě a ochotě, s jakou soudci k aplikaci práva EU přistupují.

V datasetu se proto nacházejí i rozhodnutí odkazující na směrnice a zabývající se výkladem kompatibility mezi směrnici a implementačními předpisy českého práva. Podobně tak se zde nacházejí rozhodnutí odkazující na směrnice a další nepřímou aplikovatelné prameny práva EU jako na pouhý ornament (argumentace textem směrnice pouze doplňuje jinak čistě vnitrostátním právem vedenou argumentaci). Na druhou stranu odlišujeme u rozhodnutí *kvalitu* aplikace a díváme se na to, zda daný vnitrostátní soud na základě unijního práva dovozuje závěr svého rozhodnutí, zda na unijní právo odkazuje jen subsidiárně jako zmíněný ornament svých úvah, zda jej uvádí jako podhoubí české úpravy, nebo jej, naopak, zcela rozporuje a jeho použití odmítá. Dataset obsahuje také rozhodnutí s odůvodněnou neaplikací unijního práva, kdy vnitrostátní soud vysvětlil, proč unijní právo není na místě aplikovat, nebo také

²⁶ Evropeizace soukromého práva v České republice 2004 - 2008; a Aplikace unijního práva českými civilními soudy 2009–2011.

rozhodnutí, kde se aplikace dožadovala pouze strana řízení. Analýza se tak odlišuje od standardních výzkumů, které se soustředí pouze na pár důležitých rozhodnutí formujících dále právní úpravu a mapuje skutečný život práva EU.

Oproti předchozím letům se současná analýza zabývá také judikaturou SDEU a odkazy vnitrostátních soudů na rozsudky Soudního dvora.

Datový soubor, který se tímto způsobem podařilo od roku 2004 sesbírat, obsahuje v současnosti 2861 rozhodnutí, za období 2012–2015 je to přitom 1542 rozhodnutí. Všechna rozhodnutí jsou evidována a kategorizována podle následujících metadat (informací o rozhodnutí):

- aplikující soud,
- aplikovaný pramen unijního práva (tj. směrnice, nařízení, Zakládací smlouvy, rozhodnutí SDEU),
- odkazované rozhodnutí Soudního dvora (je-li odkaz přítomen),
- oblast právní úpravy,
- nositel aplikace,
- způsob aplikace.

Nositel aplikace je pokusná proměnná, kde se alespoň na vzorku dostupné judikatury snažíme vypořádat, zda se unijní prvek do judikatury dostává z podnětu strany řízení, soudu nižšího stupně nebo Nejvyššího (Ústavního) soudu. Způsob aplikace naopak zachytává předchozí poznámky ohledně role pramene práva EU v daném rozhodnutí: primárně sledujeme, zda má pramen práva EU dopad na výsledek řízení (jinými slovy posuzujeme, zda by soud rozhodl odlišně, pokud by zde unijní právo nebylo), zda bylo unijní právo použito jako ornament dokreslující odůvodnění soudu (jako další úroveň legitimacy), nebo zda soud aplikování unijního práva odmítl.

Je nutno uvést také pár poznámek ke sběru judikatury a reprezentativnosti databáze. Soubor rozhodnutí obsažených v databázi Nejvyššího soudu, byť relativně rozsáhlý, nepředstavuje zcela reprezentativní vzorek české rozhodovací praxe. Jak jsme již zmínili, u okresních a krajských soudů jsme při sběru limitováni přístupností jejich judikatury a odkázání na spolupráci a vzácné kontakty jednotlivých soudců, kteří s námi spolupracují a svá rozhodnutí s unijním prvkem Oddělení analytiky a srovnávacího práva zaslali. Pochopitelně, aktivita a stupeň komunikace jednotlivých soudů napříč republikou se výrazně lišily. Současná databáze nám proto neumožňuje

absolutní generalizaci závěrů o celém českém justičním prostoru. Nicméně, jisté výsledky a poznatky i kvantitativního charakteru lze o práci s unijním právem dovodit.

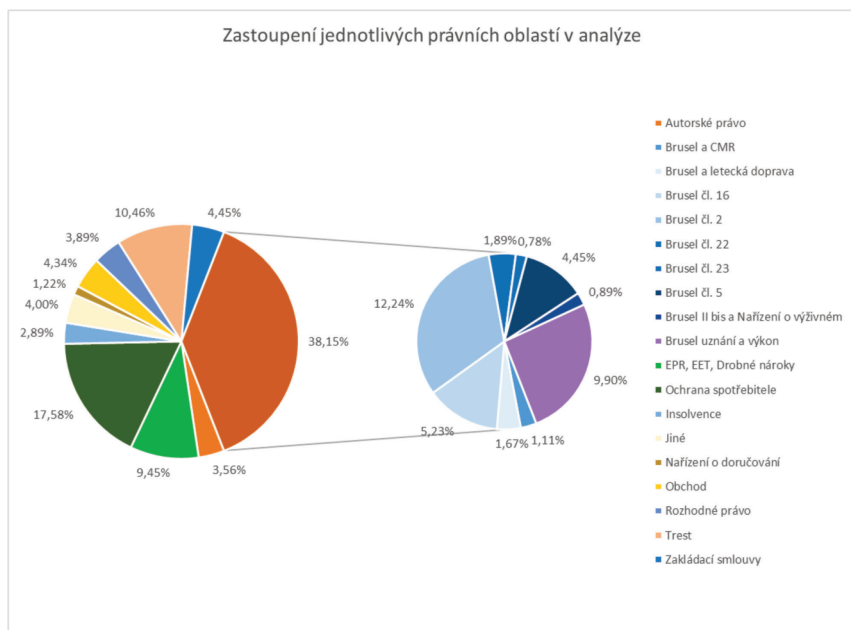
Pro lepší přehlednost v rámci analýzy pracujeme místo spisových značek²⁷ s označením „EJP“ a příslušným pořadovým číslem. Jde o naše interní značení rozhodnutí podle pořadí, v jakém byla rozhodnutí evidována, zkratka EJP přitom odkazuje na pojem Evropský justiční prostor, kterým se nejčastěji označují politiky Evropské unie regulující právní a justiční sféru.

1.5. Struktura analýzy a hlavní zjištění

Analýza je členěna do tří úrovní odpovídajících stanoveným výzkumným otázkám. V první úrovni se analýza dívá na to, jak se vnitrostátní soudy vypořádávají se základními principy aplikace práva EU. Ve druhé linii se analýza soustředí na institucionální spolupráci mezi vnitrostátními soudy a SDEU, tedy na hloubku spolupráce (předběžná otázka, odkazování na judikaturu SDEU). Ve třetí diskurzivní linii se analýza věnuje vybraným oblastem aplikace práva EU.

Níže uvedený graf zobrazuje zastoupení jednotlivých právních oblastí v analýze za roky 2012–2015.

²⁷ Všechna rozhodnutí zařazena do databáze má Nejvyšší soud k dispozici a na vyžádání je může poskytnout v anonymizované podobě.

Obdobně jako v předchozích letech, velkou část (64 %) rozhodnutí s unijním prvkem představují rozhodnutí, která soudy činí v rámci tzv. vypořádání předběžných otázek,²⁸ kterými se soudy ve sporech s mezinárodním prvkem zabývají, než přejdou k samotnému věcnému řešení, tedy určování příslušnosti (46,29 % u nařízení Brusel I, Brusel II bis a Nařízení o výživném), nebo rozhodného práva (4,72 %) v přeshraničních sporech. Ve srovnání s lety 2009-2011 jsme v nyní sledovaném období zaznamenali významný nárůst odkazů a aplikace nařízení Řím I a Římské úmluvy. Aplikace týkající se mezinárodní příslušnosti, aplikace obou bruselských nařízení nebo nařízení o drobných nárocích (Nařízení EP a Rady (ES) č. 861/2007), o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky (Nařízení EP a Rady (ES) č. 805/2004), nebo o evropském platebním rozkazu (Nařízení EP a Rady (ES) č. 1896/2006) jsou stále jasnější, vnitrostátní soudy zde stále častěji pracují s rozvinutou argumentací a aplikují závěry dovozené judikaturou SDEU. Nově můžeme nicméně pozorovat častější výskyt zajímavých rozhodnutí interpretujících Nařízení o doručování soudních a mimosoudních písemností (Nařízení EP a Rady (ES) č. 1393/2007).

²⁸ Tedy otázky určení mezinárodní pravomoci a příslušnosti, rozhodného práva, apod.

Brusel	
Brusel a CMR	1,11%
Brusel a letecká doprava	1,67%
Brusel čl. 16	5,23%
Brusel čl. 2	12,24%
Brusel čl. 22	1,89%
Brusel čl. 23	0,78%
Brusel čl. 5	4,45%
Brusel II bis a Nařízení o výživném	0,89%
Brusel uznání a výkon	9,90%
EPR, EET, Drobné nároky	9,45%
Ochrana spotřebitele	17,58%
Insolvence	2,89%
Jiné	4,00%
Nařízení o doručování	1,22%
Obchod	4,34%
Rozhodné právo	3,89%
Trest	10,46%
Zakládací smlouvy	4,45%

Spotřebitelské právo nadále představuje významnou oblast aplikace (17,58 %), byť lze konstatovat, že nová rozhodnutí SDEU, jakož i interpretace a osvojení jejich závěrů v judikatuře NS a ÚS významně posunula kvalitu práce s unijním spotřebitelským právem. Klíčové problémové oblasti jako rozhodčí řízení a nepřiměřené podmínky ve spotřebitelských smlouvách, kde docházelo ke střetu domácí úpravy s unijním právem a požadavky směrnice 93/13/EHS, jsou již v současnosti většinou českých soudů jednoznačně vyřešeny, a to i díky sjednocení roztržité judikatury stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011. Z dalších častěji se vyskytujících směrnic lze zmínit ještě směrnici Rady 77/91 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního

kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, nebo směrnici Rady 90/314 o souborných službách pro cestu, pobytu a zájezdy.

Oproti minulosti výrazně přibyla rozhodnutí v oblasti autorskoprávní ochrany, obchodu a trestního práva. Lze říci, že právě do těchto tří oblastí se nyní posouvá jádro pozornosti, jelikož v nich postupně v procesu interakce vnitrostátních soudů, jejich porozumění unijní legislativě a vyjasňování ustanovení jednotlivých směrnic přes judikaturu SDEU dochází k největší a nejzajímavější aktivitě.

Obdobně jak tomu bylo v předchozích obdobích, je nutno zdůraznit, že naše analýza neobsahuje správní rozhodnutí (snad jedinou výjimkou jsou některá rozhodnutí Ústavního soudu, kde aplikací civilního nebo trestního předpisu došlo k porušení práva jinak náležícího k veřejné správě). Nicméně celkový věcný záběr analýzy byl určen působností Nejvyššího soudu.

Při obecném pohledu na stav rozhodovací činnosti českých soudů lze konstatovat, že množství přímé práce s právem EU, tedy rozhodnutí, v nichž soudy odkazují přímo na unijní ustanovení nebo SDEU a neopírají se přitom o rozhodovací činnost NS nebo ÚS, stoupá. Také neustále stoupá i množství odkazů na aktuální judikaturu SDEU. Většina těchto odkazů má nicméně postavení dokreslující (neboli ornamentální) aplikace. České soudy tedy velmi často odkazují na unijní právo jako na další úroveň odůvodnění a legitimizace pravdivosti svých závěrů. Práce s unijním právem se tedy mění. Nejvýrazněji to odráží předběžné otázky: zatímco v minulých obdobích se české soudy ptaly převážně na to, zda vybraná ustanovení mají přímý účinek či přednost před českým právem, případně zda je české právo s unijním právem v souladu, dnes má většina předběžných otázek velmi technickou povahu a požaduje výklad nových ustanovení a méně jasných předpisů práva EU.

I.2. Předběžná otázka a české soudy po deseti letech: vedeme se SDEU dialog?

O povinnosti vnitrostátních (a tedy i českých) soudů předkládat předběžné otázky lucemburskému Soudnímu dvoru toho již bylo v českých vodách napsáno hodně.²⁹ Řízení o předběžné otázce je zakotveno v článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), který stanovuje pravomoc Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu Smluv a platnosti a výkladů jiných aktů unijního práva.³⁰ SDEU se může vyjádřit k interpretaci Zakládacích smluv, primárního i sekundárního práva, k aktům jednotlivých institucí, a také poskytuje výklad obecných aplikačních zásad unijního práva, pokud nejde o ustanovení vyloučené z jeho jurisdikce.³¹ Soudy členských států mají garantovanou *možnost* kdykoliv se obrátit na SDEU s žádostí o výklad unijního předpisu či ustanovení. Nicméně v praxi je pro nás mnohem zajímavější a náročnější identifikace situací, kdy vnitrostátním soudům vyvstává povinnost se na Soudní dvůr obrátit. Ustálená judikatura SDEU odkazuje na 3 modelové situace:

- 1) V případě, kdy se vnitrostátní soud chce odchytil od již ustálené judikatury SDEU.
- 2) V případě, kdy by vnitrostátní soud shledal ustanovení práva EU neplatným, třeba pro rozpor se zakládacími smlouvami nebo základními právy garantovanými v Listině základních práv EU, jak se tomu posledně stalo v rozsudku Soudního dvora ze dne 8. 4. 2014 ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12 *Digital Rights Ireland*.

²⁹ BOBEK, Michal, KOMÁREK, Jan, PASSER, Jan, M. a GILLIS, Mark. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde, 2005.

³⁰ Soudní dvůr v řízení o předběžné otázce nerozhoduje o meritě sporu, ale pouze vykládá, jakým způsobem je nutno interpretovat a aplikovat ustanovení unijních předpisů. Blíže k institutu předběžné otázky srov. BOBEK, Michal, KOMÁREK, Jan, PASSER, Jan, M. a GILLIS, Mark. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde, 2005.

³¹ SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva, komentář*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2010, s. 849.

- 3) V případě, kdy vnitrostátní soud rozhoduje jako soud posledního stupně.³² Pochopitelně, i tato situace má své racionální limity. Výjimky z povinnosti zastavit řízení a předložit Lucemburku předběžnou otázku byly pevně ukotveny ve slavném rozhodnutí 283/81 *CILFIT*.³³ Tzv. *CILFIT* kritéria zprošťují vnitrostátní soud této povinnosti, pokud a) výklad unijního práva nemá dopad na řešení sporu, b) výklad daného ustanovení již byl objasněn v judikatuře SDEU (tzv. *acte éclairée*, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014; **EJP 2581**³⁴), a konečně c) pokud je výklad unijního předpisu a ustanovení zřejmý (*acte clair*). Poslední zmíněné kritérium nicméně v praxi způsobuje nemalé problémy, jelikož naplnění podmínky *acte clair* vyžaduje důslednou jazykovou analýzu sporného ustanovení, jakož i srovnání stávající aplikační praxe soudů v ostatních členských státech. Právě naplnění této podmínky proto zvyšuje důraz a význam neustálého zkoumání aplikace unijního práva napříč jednotlivými členskými státy EU.

K nutnosti jednotného výkladu a povinnosti předložit předběžnou otázku se opakovaně vyjádřily i české soudy. Tato kapitola se zabývá otázkou, jak se v průběhu let změnil charakter předběžných otázek, které české soudy předkládají k SDEU.

Bruno de Witte³⁵ například identifikoval tři základní typy předběžných otázek:

- 1) otázky, zda předpisy práva EU nebo jejich ustanovení mají přímý účinek,³⁶
- 2) otázky požadující výklad práva EU³⁷ a

³² V českém prostředí tak soudem posledního stupně bude Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a krajské soudy při rozhodování podle § 238 odst. 1 písm. b) OSŘ a krajské resp. okresní soudy v tzv. bagatelních věcech.

³³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 1982, C-283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012.

³⁵ DE WITTE, Bruno. The preliminary ruling dialogue: Three types of questions posed by national courts. In: DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016.

³⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 8. 1962, C-26/62 *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*.

3) otázky na soulad národních předpisů s právem EU.

Ač zásadu přímého účinku proslavil rozsudek SDEU *Van Gend en Loos*, smluvní právo EU ji obsahovalo v tehdejšímu článku 12 Smlouvy o Evropském společenství. Zásadním přínosem předběžné otázky předložené nizozemským soudem ale byla centralizace pravomoci posuzovat přímý účinek ustanovení práva EU u Soudního dvora, což výrazně posílilo jeho postavení a nastartovalo další interakci mezi SDEU a vnitrostátními soudy.³⁸ Jinými slovy, byť je zřejmé, že unijní právo *může* mít přímý účinek, zda tento přímý účinek opravdu má, je často otázkou nevyhnutelné interpretace náležející právě Soudnímu dvoru. SDEU tak zásadním způsobem vyjasňuje smysl ustanovení unijního práva. Z hlediska své povahy se tak institut předběžné otázky stal také procesním prostředkem, skrze nějž se jednotlivci mohli domoci ochrany svých práv, plynoucích ze společného trhu a čtyř svobod.³⁹

Druhá kategorie byla původním úmyslem a cílem, který při ustanovení institutu předběžné otázky měli na mysli otcové smluv. Objevuje se zejména ve sporech mezi jednotlivci. Dnes se ovšem nejčastěji ochrana práv jednotlivců objevuje ve třetím typu otázek (podle De Witteho klasifikace), a to otázek směřujících na kompatibilitu vnitrostátních ustanovení s prameny práva EU. De Witte zaznamenal také obecný trend přibývání otázek o povaze opravných soudních prostředků podle vnitrostátního práva v souvislosti s aplikací práva EU. V českých podmínkách se tyto předběžné otázky přetavily zejména do komplexní judikatury upravující povinnosti soudů postupovat *ex offio* u nepřiměřených podmínek spotřebitelských smluv (srov. kapitolu II.8).

³⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 7. 1964, C-6/64 *Flaminio Costa proti E.N.E.L.* a také rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 3. 1978, C-35/76 *Simmenthal SpA proti Ministero delle Finanze italiano*.

³⁸ DE WITTE, Bruno. The preliminary ruling dialogue: Three types of questions posed by national courts. In: DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016, s. 15.

³⁹ Srov. PESCATOE, Pierre. *Van Gend en Loos*, 3 Februray 1963 – a View from Within. In: MADURO, Miguel, Poiares a AZOULAI, Loic. *The Past and Future of EU Law: The Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Hart, 2010.

2.1 Ústavní povaha předběžné otázky

Co se týče institutu předběžné otázky v českém ústavním pořádku, Ústavní soud v usnesení **EJP 2141**⁴⁰ přizvukoval, že „[p]řestože položení předběžné otázky je věcí práva Evropské unie, její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit porušení práva na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny a za určitých okolností i porušení ústavně garantovaného práva na zákonného soudce.“ Připomněl, že jde konkrétně o situace, kdy český soud rozhoduje v posledním stupni a nesplňuje ani jednu z výjimek stanovených v rozsudku SDEU 283/81 *CILFIT*. Navíc zdůraznil, že svévolný postup soudu a rozhodnutí nepředložit předběžnou otázku je v rozporu s principem právního státu a článku 1 odst. 1 Ústavy.⁴¹

Ústavní soud se ve zmíněném rozhodnutí vyjádřil zajímavým způsobem také k vývoji podmínek, za nichž soudům odpadá povinnost pokládat předběžné otázky, konkrétně k doktrinálnímu posunu ohledně zřejmé aplikace unijního práva. V tomto ohledu klade judikatura Soudního dvora na vnitrostátní soudy nemalé podmínky. Předtím, než národní soud může konstatovat zřejmý výklad unijního ustanovení, musí se ujistit, že stejný názor na výklad obsahuje judikatura jak Soudního dvora, tak dalších evropských soudů, srovnat jednotlivé jazykové verze textu, a používat terminologii SDEU. Jak shledal ÚS, „[p]osledně uvedená možnost doznala pod doktrinálním vlivem změny z toho důvodu, aby zatěžování Soudního dvora, národních soudů, ale i stran řízení, bylo co nejmenší; to platí jen pro ty otázky, které jsou méně důležité s ohledem na jednotu, soudržnost a vývoj evropského práva. Proto i podle Ústavního soudu mají české soudy vážít, zda je posuzovaný problém vůbec hoden předložení žádosti o zodpovězení předběžné otázky; kritériem tak je závažnost právní otázky, přičemž čím méně závažná tato otázka je, tím více může být obecný soud přesvědčen o tom, že je sám způsobilý tuto otázku vyřešit, a to na základě jeho vlastních znalostí a porozumění evropskému právu. V takovém případě není důvod, aby byl Soudní dvůr obtěžován návrhy, které může národní

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10.

⁴¹ k tomu podobně srov. nález Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08, kde ÚS specifikoval, že svévolí je „i takové jednání soudu poslední instance aplikující normy komunitárního práva, který si zcela opomene položit otázku, zda by neměl vznést předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, přičemž její opomenutí řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře Soudní dvůr.“

soud řešit uspokojujícím a přijatelným způsobem sám (srov. usnesení ÚS ze dne 6. 12. 2012, sp. zn. III. ÚS 3689/12 bod 15).⁴²

Obdobně v nálezu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10, Ústavní soud dospěl k závěru, že pokud obecný soud zcela opomněl zabývat se otázkou předložení předběžné otázky lucemburskému soudu a své rozhodnutí nijak neodůvodnil, dopustil se porušení práva na spravedlivý proces, jelikož opomněl kogentní úpravu obsaženou v článku 267 SFEU. Byť tedy předkládaní předběžných otázek náleží podle Ústavního soudu do práva podústavního,⁴³ porušení této povinnosti je v rozporu se zásadou právního státu a základními právy garantovanými Listinou. V nálezu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. III. ÚS 3808/14 (**EJP 2212**) Ústavní soud dodal, že v takové situaci jde zjevně o případ, kdy „soud nebere vůbec v potaz pro něj závaznou existenci kogentní úpravy obsažené v čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.“

V usnesení **EJP 2121**,⁴⁴ obdobně ve věci týkající se spotřebitelského práva, Ústavní soud naopak shledal, že na dotčený soud se ustanovení článku 267 odst. 3 SFEU nevztahuje. Ač odvolací soud byl soudem rozhodujícím v posledním stupni, meritum sporu nebylo výrazně spojeno s unijním právem a při posuzování jednání vedlejšího účastníka proti spotřebiteli se nedotýkalo aplikace unijního práva. Rovněž ve věci **EJP 2115**⁴⁵ ze dne 12. 8. 2014 Ústavní soud připomněl, že „pouhé tvrzení účastníků řízení, že vyvstala potřeba položení předběžné otázky, samo o sobě nestačí k tomu, aby byla založena povinnost soudu podle článku 267 SFEU, pokud soud současně nedospěje k tomu, že mu tato povinnost k předložení předběžné otázky skutečně vznikla (srov. například usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2553/07 ze dne 15. 2. 2010 či usnesení sp. zn. I. ÚS 2591/13 ze dne 17. 10. 2013).“

Ústavní soud je v tomto ohledu restriktivnější, než vyžaduje právo Evropské unie: opakovaně totiž dovodil, že výklad nosných ustanovení a aspektů přímo

⁴² Ústavní soud nieméně v projednávané věci dospěl k závěru, že i když krajský soud nepoložil předběžné otázky ve věci ochrany práv stěžovatele v spotřebitelské věci řádně neodůvodnil, pro podání předběžné otázky neexistovali dostatečné důvody. I kdyby tedy Ústavní soud rozhodnutí krajského soudu zrušil, nevedlo by pro stěžovatele k substantivně jinému výsledku. Obdobně srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08.

⁴³ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. II. ÚS 1173/15.

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 1883/13.

⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. sp. zn. I. ÚS 1192/14.

aplikovatelných nařízení nepřísluší vnitrostátním obecným soudům, ani jemu samému, ale výlučně Soudnímu dvoru Evropské unie.⁴⁶

2.2 K jednotlivým podmínkám CILFIT doktríny v judikatuře Nejvyššího soudu

Podobně v judikatuře Nejvyššího soudu se vyskytuje řada rozhodnutí, v nichž NS shledal, že předložení předběžné otázky do Lucemburku není nezbytné. Obvykle se jednalo o aplikaci jedné z CILFIT výjimek. Ve srovnání s předchozím obdobím,⁴⁷ kdy jasně dominovalo uplatňování doktríny *acte clair*,⁴⁸ v rámci níž NS na základě porovnání jednotlivých jazykových verzí textu, a se zřetelem k výkladu vlastního Soudního dvoru a soudům jiných členských států, byl schopen dospět k jednoznačné interpretaci daného ustanovení, v časové etapě 2012–2015 se častěji objevuje použití *acte éclairé* výjimek. Tento posun je pochopitelný i s ohledem na rozvíjející se a rostoucí judikaturu SDEU, jakož i nárůst znalosti a zvyku pracovat s rozhodnutími Soudního dvora. Zajímavý je v tomto směru nicméně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 119/2012 (**EJP 2581**). Předmět sporu se týkal možného rozšíření ochrany spotřebitele podle unijních sekundárních právních předpisů (směrnice Rady 93/31/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele při smlouvách sjednávaných mimo obchodní provozovnu, a dále směrnice Evropského parlamentu a směrnice Rady 97/7/EC ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele z hlediska smluv sjednávaných na dálku) na obchodněprávní vztahy. Nejvyšší soud zde vyložil, že mu nevzniká povinnost předložení předběžné otázky, jelikož předmět sporu, tedy že „*obecné principy a hodnoty opodstatňující zvláštní ochranu spotřebitele se nevztahují na osobu, jejíž*

⁴⁶ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. II. ÚS 2390/15 (EJP 2159). V projednávané věci se konkrétně jednalo o výklad ustanovení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004 ve věci posouzení, zda srážka letadla s ptákem představuje okolnost mimořádnou ve smyslu nařízení. Ústavní soud zde zašel tak daleko, že dovedl, že pokud by obvodní soud takto srážku s ptákem hodnotil, považoval by to za projev svévole.

⁴⁷ Aplikace unijního práva českými civilními soudy 2009–2011, str. 33.

⁴⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2181/2008 (EJP 655) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2334/2010 (EJP 664).

druhou smluvní stranou je subjekt, který není podnikatelem, leč je podnikatelem zastoupen“ byl již potvrzen judikaturou Soudního dvora, a jedná se tedy o *acte éclairé* situaci. Nicméně Nejvyšší soud k tomuto závěru dospěl na základě analogického výkladu mezery v právní úpravě, kdy demonstroval, že Soudní dvůr zastává negativní postoj k rozšiřování režimu ochrany spotřebitele na jiné osoby.⁴⁹

Také k situacím *acte éclairé* dochází v řadě rozhodnutí, která explicitně povinnost předložit předběžnou otázku ve smyslu článku 276 SFEU neřeší, nicméně důsledně se vypořádává s výkladem existující judikatury SDEU vztahující se k projednávané věci. Typickým příkladem těchto rozhodnutí je kategorie spotřebitelské ochrany, zákaz nepřiměřených smluvních podmínek, nebo náhrad cestujícím letecké dopravy (srov. např. rozsudek NS ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1354/2014, **EJP 2593**; rozsudek NS ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014, **EJP 2595**; usnesení NS ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 20 Cdo 4971/2014, **EJP 2573**; usnesení ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3712/2012, **EJP 2569**, nebo rozsudek NS ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 ICdo 2/2011, **EJP 2545**). Otázkou zásad výkladu práva EU se NS částečně zabýval v usnesení ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1492/2015 (**EJP 2522**). NS se zde musel vypořádat s tvrzením odvolacího soudu (Vrchní soud v Praze), který konstatoval, že „závazně vykládat *Směrnici a obecně právo Evropské unie je oprávněn pouze SDEU, nikoli národní soudy, včetně soudů ústavních*“. Zde je nezbytné vyjasnit, že vnitrostátní soudy pochopitelně mohou právo EU vykládat, jakýkoliv jiný názor by vedl jak k přetížení Soudního dvora, tak k faktickému umrtvení unijního práva. Nicméně pouze Soudní dvůr má pravomoc konečného slova.

Dalším zajímavým rozhodnutím Nejvyššího soudu bylo usnesení ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 11 Tdo 181/2015 (**EJP 2482**). Okresní soud v Prostějově uložil odvolateli ochranné opatření spočívající v zabránění věci (zejména sušená rostlinná hmota využitelná pro toxikomanii, obsahující zakázanou látku THC). Dovolatel namítal, že v jeho věci jednal věcně nepřislušný soud, jelikož od začátku řízení požadoval předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU. Kromě řady námitek procesních pochybení dovolatel tvrdil, že vnitrostátní ustanovení zákona o návykových látkách a zákona o léčivech jsou v rozporu s právem Evropské unie a ochranou společného trhu, a požadoval, aby se

⁴⁹ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 12. 2013, C-508/12 *Walter Vapenik proti Josef Thurner*.

Nejvyšší soud obrátil na SDEU se souborem deseti otázek. Nejvyšší soud prvně připomněl (obdobně jako v rozhodnutí ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1231/2011), že nedovolenost a trestnost činností, které jsou dovolateli kladeny za vinu, plyne ze zákona č. 167/1998 Sb., jenž byl připraven podle modelových předpisů EU a OSN a mezinárodní regulace drog. Předběžnou otázku zde nicméně odmítl předložit zejména s ohledem na její hypotetický charakter.⁵⁰ Obdobně Nejvyšší soud postupoval v otázce diskriminace ve věci služebního poměru, rozsudek ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2470/2012 (**EJP 2565**), kde k námitce dovolatelky ohledně porušení souboru diskriminačních směrnic EU⁵¹ prvně konstatoval, že úprava přímé i nepřímé diskriminace ve zmíněných směrnicích EU se promítá do českého právního řádu a do zákoníku práce, tudíž vnitrostátní úprava umožňovala dovolatelce – žalobkyni – domoci se opravného prostředku v případě diskriminace ve služebních vztazích. Jelikož dovolatelka této možnosti nevyužila, neshledal Nejvyšší soud předložení předběžné otázky ohledně aplikace dotčených směrnic případným. Z důvodu hypotetického charakteru rovněž Nejvyšší soud odmítl předložení předběžné otázky v rozsudku ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4948/2010 (**EJP 2516**). Dovolatel se totiž domáhal vyjasnění unijní úpravy ochranných známek, byť podle Nejvyššího (jakož i odvolacího) soudu gró sporu spadalo do právní ochrany proti nekalé soutěži, a tudíž se ochranných známek nedotýkalo.

Doktrína *acte clair* ovšem byla aplikována hned v několika rozhodnutích, v nichž Nejvyšší soud předložení předběžné otázky vyhodnotil obsolentním. Jednalo se o definici pojmu smluvní podmínka ve smyslu čl. 5 směrnice 93/13 (rozsudek ze dne 19. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2552/2011 (**EJP 2526**), byť zde mělo zřejmě jít o *acte éclairée* doktrínu), hodnocení nekalosoutěžního jednání v souvislosti s úpravou směrnice EP a Rady č. 2006/114/ES, o klamavé a srovnávací reklamě, kde NS dovodil, že výklad směrnice, zda lze srovnávat zboží pouze na základě ceny a nikoliv dalších podstatných znaků, je zcela

⁵⁰ Obdobně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1493/2014 (**EJP 2460**).

⁵¹ Jednalo se o směrnici Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky, a směrnicí Rady 75/117/EHS ze dne 10. února 1975 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se uplatnění zásady stejné odměny pro muže a ženy, a také směrnicí Rady 2000/43/ES, kterou se provádí zásady rovného zacházení mezi osobami bez ohledu na jejich rasový nebo etický původ, směrnicí Rady 2000/78/ES, která stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a při výkon povolání, směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES, kterou se mění směrnice Rady 76/207/EHS.

zřejmé (usnesení ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. 23 Cdo 536/2013, **EJP 2469**), nebo v souvislosti s výkladem pojmu „prodejní cena“ ve smyslu směrnice 2001/84/ES ve srovnání s „kupní cenou“ podle českého autorského zákona. Nicméně poslední zmíněná aplikace *acte clair* výjimky vzbuzuje jisté otázky: Nejvyšší soud totiž nejprve připustil, že výklad pojmu kupní cena nebo prodejní cena není jednoznačný ani v úpravě AZ, ani směrnice, když explicitně zmínil, že „v článku 1 odst. 2 českého překladu Směrnice se sice uvádí, že „právo na odměnu se vztahuje na všechny úkony opětného prodeje, jehož se účastní prodávající, kupující nebo zprostředkovatel profesionálního zástupce trhu s uměleckými díly, například aukční síně, umělecké galerie a obecně jakýkoli obchodník s uměleckými díly“, nicméně překlad je v citovaném bodu nepřesný... a správně má znít „se vztahuje na všechny opětovné prodeje“ ...“.⁵² Nejvyšší soud se spokojil s upřesněním výkladu na základě znění důvodové zprávy a rozhodl se předběžnou otázku nepoložit s odkazem na Doporučení Soudního dvora Evropské unie pro vnitrostátní soudy o zahajování řízení o předběžné otázce (2012/C 338/01) a nový jednací řád SDEU, podle kterého „vnitrostátní soud může – zejména pokud má věc dostatečně objasněnou na základě judikatury Soudního dvora – rozhodnout sám o správném výkladu unijního práva a o jeho použití na jím učiněná skutková zjištění. Nelze současně přehlednout ani odstavec 3. Doporučení, podle něhož bez ohledu na to, zda si to účastníci původního řízení přejí, či nikoli, je pouze na vnitrostátním soudu, zda požádá Soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce.“

2.3 Povaha českých předběžných otázek

Co se týká stavu předběžných otázek podaných Soudnímu dvoru českými soudy, společně bylo do konce roku 2015 předloženo 56 předběžných otázek. Z toho 2 otázky jinými orgány než soudy; 4 otázky celkově byly vyškrtnuty (buďto z důvodu, že v řízení došlo ke smíru, nebo že předběžná otázka byla podána orgánem, který není soudem ve smyslu výkladu Soudního dvora EU).

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1489/2013.

Tabulka přehledu českých předběžných otázek podaných do 31. 12. 2015

Oblasti/soudy	Celkem	Civil	Trest	Správa
I. a II. stupeň	18	9	1	8
NS/NSS	34 + 2	9	0	24
Jiné	2	1	0	1
PODANÝCH PŘEDBĚŽNÝCH OTÁZEK ZA ČR				54 + 4

Předběžné otázky v judikatuře Nejvyššího soudu za období 2012–2015

Jak plyne z předchozí části analýzy, ve většině případů, kdy dovolatelé navrhovali předložení předběžné otázky, Nejvyšší soud s odkazem na rozsudek *CILFIT* dospěl k závěru, že i když je soudem, proti jehož rozhodnutí nelze podat opravný prostředek, nemá povinnost předběžnou otázku položit. V devíti věcech nicméně NS považoval obrácení se na SDEU za nezbytné. V sledovaném období 2012–2015 se jednalo konkrétně o rozsudek ze dne 7. 7. 2016, ve věci C-4994/15 *Tommy Hilfiger Licensing a další*; rozsudek ze dne 18. 1. 2017, ve věci C-427/15 *New Wave CZ*; rozsudek ze dne 6. 10. 2015, ve věci C-404/14 *Matoušková*; rozsudek ze dne 12. 11. 2014, ve věci C-656/13 *L*; rovněž tak SDEU vydal dne 21. 6. 2012 rozsudek v zcela první předběžné otázce podané NS C-514/10 *Wolf Naturprodukte*.

Ve zcela první předběžné otázce se Nejvyšší soud ptal na výklad přechodných ustanovení Nařízení Brusel I, a to konkrétně, zda je článek 66 odst. 2 nařízení nutno vykládat tak, že nařízení se (v části týkající se uznání a výkonu rozhodnutí) vztahuje pouze na taková řízení, která probíhala v době, kdy bylo nařízení platné jak ve státě, jehož soudy rozhodnutí vydaly, tak ve státě, v němž účastník řízení usiluje o uznání a výkon zmíněného rozhodnutí. Na první pohled velmi technická předběžná otázka měla zásadní dopad na aplikaci nařízení Brusel I ve sporech týkajících se přeshraničních vztahů mezi starými a novými členskými státy EU; SDEU zde potvrdil nezbytnost platnosti nařízení v obou dotčených státech v době vydání, jakož i uznávání rozhodnutí.

V další věci, C-656/13 L, se Nejvyšší soud Soudního dvora ptal na výklad prorogačního ustanovení v nařízení Brusel II bis. Podstata sporu se týkala otázky, zda se v projednávaném případě strany řízení shodly na příslušnosti a řízení mohlo být ve smyslu článku 12 odst. 3 nařízení opravdu vedeno v České republice, a to bez ohledu na to, zda zde měly bydliště děti.⁵³ Poté, co matka dětí začala v únoru 2010 pracovat v Rakousku, děti žily střídavě s matkou v Rakousku a s otcem v České republice. V květnu toho roku matka přihlásila děti k trvalému pobytu v Rakousku a v září otci oznámila, že se do České republiky již nevrátí. Otec proto zahájil řízení o úpravu poměrů nezletilých dětí u Okresního soudu v Českém Krumlově a domáhal se svěřeni dětí do své péče. Řízení o úpravu poměrů nezletilých dětí u českých soudů však zahájila i matka, a to přesto, že později podala také návrh na zahájení řízení u rakouských soudů. Okresní soud v Českém Krumlově rozhodl o své nepřislušnosti, protože podle něj měly děti v rozhodné době (v době zahájení řízení) bydliště v Rakousku a podle článku 8 odst. 1 nařízení Brusel II bis by měly být tedy příslušné rakouské soudy. Odvolací soud ale rozhodnutí změnil, jelikož příslušnost českých soudů byla dle jeho názoru založena článkem 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis, přičemž přijetí příslušnosti dovodil ze skutečnosti, že otec i matka podali návrhy na zahájení řízení shodně v České republice; nepřislušnost matka namítala až později. Proti tomuto rozhodnutí se matka dovolala k Nejvyššímu soudu, který vznesl předběžnou otázku do Lucemburku ohledně již zmíněného problematického výkladu článku 12 odst. 3. Sporným se zde totiž stalo, zda článek 12 odst. 3 vyžaduje pro založení příslušnosti, aby probíhalo před soudy dotčeného členského státu řízení, nebo zda se může uplatnit i v případě neexistence jakéhokoliv jiného řízení souvisejícího s řízením o péči o dítě. V případě kladné odpovědi se pak Nejvyšší soud tázal

⁵³ Článek 12 nařízení Brusel II bis stanoví

„1. Soudy členského státu příslušné podle článku 3 rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem v případě, a) že alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti a b) manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijali a je to v zájmu dítěte.

3. Soudy členského státu jsou příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1, v případě, že a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu, a b) všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte.“

na to, zda pojem výslovné či jiné jednoznačné přijetí příslušnosti v kontextu článku 12 nařízení označuje i situace, kdy strana řízení podá samostatný návrh na zahájení řízení v téže věci, ale při prvním úkonu namítá nepřislusnost soudu.

Soudní dvůr, který projednal otázku přednostně, konstatoval, že znění článku 12 samo o sobě jednoznačnou odpověď neposkytuje. S ohledem na kontext článku 12 odst. 3 však upozornil, že se jedná pouze o jednu z možností prorogace příslušnosti. V případě prvního odstavce článku 12 je zřejmé, že k prorogaci může dojít pouze tehdy, pokud daný soud rozhoduje o návrhu na rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné. Článek 12 odst. 3 ale neobsahuje žádné ustanovení odpovídající tomuto odstavci. Soudní dvůr nicméně již dříve rozhodl, že příslušnost ve věci rodičovské zodpovědnosti, u níž došlo k prorogaci ve prospěch soudu členského státu, před kterým bylo na základě společné dohody nositelů rodičovské zodpovědnosti zahájeno řízení, zanikne s vynesením pravomocného rozhodnutí v rámci tohoto řízení.⁵⁴ Z toho plyne, že prorogaci ve smyslu čl. 12 odst. 3 „*leze uplatnit, aniž by řízení v této věci muselo souviset s jiným řízením, které již probíhá před soudem, v jehož prospěch má k prorogaci příslušnosti dojít*“. Soudní dvůr však zdůraznil, že prorogace příslušnosti je každopádně podmíněna nejlepším zájmem dítěte a výše uvedený výklad tak s ním nemůže být za žádných okolností v rozporu. Užší výklad vylučující prorogaci v případě absence jiného řízení by byl navíc v rozporu s cílem rovnosti všech dětí, neboť by znemožňoval prorogaci v případě otázek rodičovské zodpovědnosti týkající se dětí rodičů, kteří nebyli sezdaní nebo jsou již rozvedeni, rozloučení, či jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné.

Pokud jde o druhou podotázku, tam SDEU uvedl, že článek 12 odst. 3, v souvislosti s nezbytným výkladem článku 16, vyžaduje, aby byla prokázána existence výslovné nebo přinejmenším jednoznačné shody ohledně prorogace příslušnosti. To zjevně není situace, kdy je řízení zahájeno z podnětu jednoho z účastníků, přičemž druhý později zahájí řízení u tohoto soudu a při prvním úkonu zpochybní příslušnost soudu. Otázka, zda je zamýšlená prorogace v souladu s nejlepším zájmem dítěte, musí být podle SDEU zkoumána v každém individuálním případě. Nelze mít tedy za to, že příslušnost soudu, u něhož jeden z účastníků zahájil řízení, všechny strany výslovně či jiným

⁵⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1. 10. 2014, C-436/13 E. *proti B.*

jednoznačným způsobem přijaly, pokud žalovaný později zahájil u téhož soudu druhé řízení a při prvním úkonu namítl nepřislušnost soudu.⁵⁵

Předběžná otázka ve věci C-404/14 *Matoušková* se týkala schválení dědické dohody pro nezletilého. Nejvyšší soud se SDEU ptal, zda takové schválení spadá do působnosti nařízení Brusel II bis a zda je nutné při určení příslušnosti pro provedení takového úkonu postupovat podle tohoto nařízení, nebo spadá do tzv. dědické výjimky a nařízení Brusel II bis se v daném případě neuplatní. Konkrétně se Nejvyšší soud dotázal, zda, je-li za nezletilého jeho opatrovníkem uzavřena dědická dohoda, která ke své platnosti vyžaduje schválení soudem, jedná se ze strany soudu o opatření ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) (tj. opatření týkající se přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti), nebo o opatření ve smyslu článku 12 odst. 3 písm. f) nařízení Brusel II bis (tj. opatření týkající se správy jmění nebo dědictví).

Novější spor, který byl Soudním dvorem rozhodnut 18. ledna 2017 (tedy již nad rámec období sledovaného v této analýze, nicméně rozhodnutí zahrnujeme, jelikož se týká předběžné otázky vznesené do roku 2015), C-427/15 *New Wave CZ*, se dotýká oblasti, která si u českých soudů pouze postupně hledá uplatnění, nicméně v poslední době, v důsledku nárůstu unijní legislativy, ale i v důsledku velké společenské aktuálnosti, stoupá na významu. Nejvyšší soud se ve sporu týkajícím se autorskoprávní ochrany ptal, zda se má článek 8 odst. 1 směrnice 2004/48 vykládat tak, že souvislost s řízením o porušení práva duševního vlastnictví je dána v případě, kdy se po pravomocném ukončení řízení, v němž bylo vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví, žalobce domáhá v samostatném řízení informací o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno toto právo duševního vlastnictví (a to např. za účelem, aby mohl přesně vyčíslit škodu a její náhrady se následně domáhat).

Konečně, předběžná otázka Nejvyššího soudu ve věci C-494/15 *Tommy Hilfiger Licensing a další* se týkala také problematiky duševního vlastnictví. Nejvyšší soud se SDEU ptal, zda je osoba, která má pronajatý areál tržnice a dále pak poskytuje k užívání stánky a pozemky pro stánky, prostředníkem, jehož služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví ve smyslu článku 11 směrnice 2004/48. Dále se NS ptal, zda lze této osobě uložit opatření ve smyslu článku 11 zmíněné směrnice, a to za stejných podmínek, jaké Soudní dvůr EU formuloval pro uložení opatření

⁵⁵ Pro podrobnější rozbor srov. Bulletin zahraničního oddělení Nejvyššího soudu, ročník V, číslo 4-2014, s. 7-8.

provozovatelům online tržiště v rozsudku ze dne 12. 7. 2011, ve věci C-324/09 *L' Oreal a další*.

Všechny tyto předběžné otázky vznesené Nejvyšším soudem se na první pohled týkaly výkladu ustanovení práva EU a tedy i vyplnění tzv. právní mezery v unijní úpravě, vyjasnění okolností, které unijní zákonodárce nedokázal v explicitním znění obsáhnout. Nicméně třeba ve věci *New Wave* se projevuje více skutečnost, že jde o novou oblast úpravy, která se postupně harmonizuje s českým právem. Nejvyšší soud proto zajímalo, zda jím navržený výklad je v souladu s právní úpravou aktuálně obsaženou v autorském zákonu (tedy jinými slovy, zda lze nalézt takový výklad unijní úpravy, který je souladný se stávající vnitrostátní úpravou). Na první pohled se může zdát, že jde vlastně o logiku obrácenou k působení základní zásady přímého účinku a aplikační přednosti unijního práva, nicméně pravdou je, že většina otázek předkládaných vnitrostátními soudy, které směřují k ověření konformity vnitrostátního a unijního práva, hledá odpověď na otázku, zda předpisy EU poskytují takovou variantu výkladu, která by dostála vnitrostátní úpravě. Je nutno připomenout, že Soudní dvůr, byť se snaží udržet si kontrolu nad výkladem a posunem výkladu unijních předpisů, se ve snaze zabránit vlastní přetíženosti brání otázkám směřujícím na vyložení, zda je vnitrostátní právo s unijní legislativou v souladu. Jinými slovy, SDEU nechce a priori objasňovat, zda vnitrostátní právo obsahuje interpretační varianty, které by z pohledu práva EU obstály. I proto je většina otázek skrytě formulovaná jako čistě výkladové dotazy.

Jak se české soudy ptají?

Při obecném pohledu na předběžné otázky českých civilních a trestních soudů se potvrzuje obdobný vzorec jak v případech NS: otázky na přímý účinek zcela ustupují do pozadí, je nutno ale poznamenat, že v českém prostředí obecně nebyly v minulosti hojně zastoupeny (pouze 3 z celkového počtu 56 předběžných otázek). Otázky na slučitelnost vnitrostátní a unijní úpravy jsou naopak na vzestupu (celkem 13 a ve sledovaném období 9 předběžných otázek). V civilní oblasti byly důležitými zejména předběžné otázky Krajského soudu v Plzni ve věci C-351/12 *OSA*, kde se krajský soud ptal na soulad vnitrostátní úpravy výkonu kolektivní správy autorských práv, který je umožněn pouze jednomu monopolnímu správci (§§ 71 a 72 AZ), s článkem 56 a 102 SFEU, potažmo článkem 16 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Soudní dvůr EU

v rozsudku ze dne 27. února 2014 vyložil, že taková úprava není v rozporu se směrnicí, ač tím takovému uživateli těchto děl, jako je lázeňské zařízení dotčené ve věci v původním řízení, brání ve využívání služeb poskytovaných správcem usazeným v jiném členském státě. Zároveň však SDEU konstatoval, že z článku 102 SFEU plyne, že pokud kolektivní správce požadoval za svoje služby sazby, které jsou podstatně vyšší než sazby uplatňované v jiných členských státech, je to známkou zneužití dominantního postavení. Druhá zajímavá předběžná otázka se dotýkala spotřebitelského práva a výkladu čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách a čl. 22 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. Soudní dvůr Krajskému soudu v Ostravě v rozsudku ze dne 21. 4. 2016, C-377/14 *Radlinger a Radlingerová* odpověděl, že článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení, ačkoli má tento soud za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, a která uvedenému soudu umožňuje zkoumat pouze nezajištěné pohledávky, a námitky omezuje jen na možnost tvrdit zánik či promlčení těchto pohledávek. Co se týče posouzení, zda je výše odškodnění ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy k této směrnici požadovaného po spotřebiteli, který neplní své závazky, nepřiměřená, je třeba hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí v dotyčné smlouvě bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a že vnitrostátní soudy případně musí na základě čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice vyvodit veškeré důsledky ze zjištění, že jsou některé klauzule zneužívající, a vyloučit všechny klauzule uznané za zneužívající, aby se ujistily, že pro spotřebitele nebudou závazné.

Zcela nejčastěji zastoupenou variantou jsou otázky na výklad ustanovení unijních předpisů, nicméně je nutno poznamenat, že tyto na první pohled technické otázky v sobě často obsahují i skrytou otázku na případný přímý účinek nebo soulad unijní legislativy. Celkově zde máme 27 zastoupených předběžných otázek a z toho 17 otázek ve sledovaném období. Kromě již výše zmíněných předběžných otázek Nejvyššího soudu ve věcech C-656/13 *L*, C-404/14 *Matoušková*, C-427/15 *New Wave CZ*, nebo C-494/15 *Tommy*

Hilfiger Licensing, byly zajímavými předběžnými otázkami otázky Okresního soudu pro Prahu 4 ve věci C-315/15 *Pešková a Peška* (navazující rozsudek SDEU ze dne 4. 5. 2017) týkající se toho, zda střet ptáka s letounem představuje událost nebo mimořádnou okolnost ve smyslu nařízení 261/2004, a také předběžná otázka Vrchního soudu v Praze ve věci C-60/12 *Baláž* (navazující rozsudek SDEU ze dne 14. 11. 2013), kde se soud tázal, zda je nutno pojem „*soud, který je příslušný též v trestních věcech*“ uvedený v čl. 1 písm. a) bodě iii) rámcového rozhodnutí Rady 2005/214/SVV ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut, ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009, vykládat jako autonomní pojem unijního práva.

Obecně lze říci, že vývoj povahy předběžných otázek předkládaných českými soudy k SDEU zrcadlí změnu povahy a stylu práce s unijním právem v českém soudním prostředí. Základní zásady aplikace unijního práva si české soudy osvojily, rovněž tak se unijní právo do značné míry internacionalizovalo, což odpovídá ústupu otázek na jeho účinky. Soudy pracují stále kreativněji s jeho aplikací a výkladem a k SDEU se (aktivněji než kdykoliv předtím) obracejí v případech nejasností či mezer nevyhnutelně přítomných v unijní legislativě. České soudy (zejména Nejvyšší a Ústavní) rovněž aktivně přistupují k analýze existující judikatury jak na úrovni SDEU, tak jiných členských států, čímž napomáhají tvořit diskurs v evropském justičním prostoru.

II. Část

II.1. Zakládací Smlouvy a účinky primárního práva v českém (ústavním) pořádku

Z hlediska systematiky a postavení unijního práva ve vnitrostátním právu má specifické postavení judikatura českých soudů, která se zabývá účinky a pozicí Zakládacích smluv EU v rámci českého (ústavního) právního řádu. Zatímco v judikatuře SDEU bychom na účinky a systematiku unijního primárního práva ve vnitrostátních právních řádech našli jednoznačnou odpověď ve prospěch přednosti unijního práva, a to i ve vztahu k Ústavám (čl. 4 SFEU), reflexe těchto závěrů napříč členskými státy EU je různá.

Ústavní i Nejvyšší soud již v minulosti vydaly několik důležitých nálezů a rozsudků potvrzujících jak postavení primárního práva v ústavním pořádku a jeho vztah k materiálnímu jádru Ústavy (Pl. ÚS Lisabon,⁵⁶ EZR⁵⁷), tak k přímému účinku práva sekundárního,⁵⁸ k výkladu směrnic⁵⁹ a funkci judikatury SDEU.

V období 2012–2015 vyšla řada dalších důležitých rozhodnutí, která je nutno alespoň okrajově přiblížit. Věcně asi nejdůležitější rozhodnutí Ústavního soudu pojednávala o zakotvení státní služby (EJP 2109⁶⁰) nebo o ústavnosti uzavírací klauzule pro volby do Evropského parlamentu (EJP 2108⁶¹). V nálezu EJP 2109 ohledně přezkumu nového zákona o státní službě se Ústavní soud zabýval kompatibilitou české úpravy s dlouho existujícími požadavky Evropské unie. K ráciu vzniku zákona připomněl, že ze strany EU opakovaně zaznívaly vůči neexistenci právního zakotvení státní služby výhrady a také že čerpání významného obnosu finančních prostředků z fondů EU bylo podmíněno právě zakotvením státní služby. I samotný vstup České republiky do Evropské unie byl podmíněn přijetím služebního zákona (č. 218/2002 Sb.), který však, jak připomněl Ústavní soud, nikdy nenabyl (až na drobné výjimky) účinnosti, když jeho účinnost byla dvanáct let odkládána (naposledy k 1. lednu 2015). Právě s ohledem na závazky České republiky plynoucí z unijního práva Ústavní soud

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2334/2010.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 29 Odo 242/2006.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 21/14.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 14/14.

proto konstatoval, že derogační zásah vůči napadenému zákonu nelze považovat za přiměřenou reakci ve vztahu k pochybení, které vadu zákonodárného procesu vyvolalo. Jinými slovy, Ústavní soud použil unijní právo jako liberační důvod, proč nepřipustit derogaci zákona, jehož přijetí porušilo ústavní principy legislativního procesu.

Druhý velký náleží Ústavního soudu se pak vztahoval k volbám do Evropského parlamentu a vnitrostátní úpravě volebního práva do EU, konkrétně ústavnosti existence pětiprocentní uzavírací klauzule (**EJP 2108**).⁶² Jádrem ústavního přezkumu byla otázka, zda zákonodárce ústavně konformně využil prostor, který mu pro zavedení uzavírací klauzule poskytlo právo EU. Zde se tedy jednalo o právní rámec daný přímo právem EU a dále regulovaný vnitrostátními ustanoveními. Ústavní soud připomněl, že obecně je jakékoliv omezení volebního práva přípustné, pouze pokud jde o legitimní omezení, přičemž *„demokratické a lidskoprávní mantinely omezující opatření platí v zásadě stejně pro volební zákony do vnitrostátních zastupitelských sborů i pro zákon o volbách do Evropského parlamentu.“* Právo Evropské unie samo o sobě existenci uzavírací klauzule nevyžaduje, nicméně Ústavní soud zdůraznil, že pokud členský stát k jejímu zavedení přistoupí, nesmí tato klauzule přesahovat 5 % odevzdaných hlasů. Ústavní soud zdůraznil, že *„[v]nitrostátní úprava uzavírací klauzule pro evropské volby tak není plně autonomním zákonodárným opatřením členského státu, neboť jejím prvotním právním základem a zároveň limitem je právo Evropské unie, které stanoví nejen normativní rámec pro konkrétní pravidla evropských voleb na vnitrostátní úrovni, ale také autorizuje členské státy k jejich přijetí (čl. 8 Aktu). ... smysl a účel unijní úpravy spočívá ve zmocnění národního zákonodárce k nastavení takových podmínek pro volby do Evropského parlamentu, které budou se zřetelem k místním poměrům reflektovat požadavek poměrného zastoupení, formulovaný unijní úpravou nezávisle na podmínkách stanovených pro volby do vnitrostátních zastupitelských sborů. Ústavní soud vnímá toto omezení autonomie národního zákonodárce jako nutný krok na cestě k jednotnému postupu nebo přijetí společných zásad pro evropské volby předpokládanému v čl. 223 SFEU, který má vést k posílení demokratické legitimacy normotvorného procesu v Evropské unii.“*

S konstatováním, že uzavírací klauzule má dalších 14 členských států EU, se pak zabýval otázkou, zda zákonodárce využil prostor, který poskytl Akt

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 14/14.

k provedení ústavně konformním způsobem, šetrným k zásadě poměrného zastoupení, a také s ohledem na tím dotčená základní práva zaručená Listinou a Listinou základních práv Evropské Unie (jedná se jeden z velmi mála odkazů a přímých aplikací, resp. testů provedených na základě Listiny základních práv EU).

K nejvýznamnějším rozhodnutím Nejvyššího soudu patří bezpochyby rozsudek **EJP 2853**.⁶³ Žalobkyně se v dovolání domáhala náhrady škody vzniklé v důsledku nesprávné aplikace unijního práva. Jako zpracovatelka řepného cukru pro výrobu kyseliny šřavelové se po vstupu České republiky do Evropské unie stala ke dni 1. července 2004 oprávněnou příjemkyní výrobních náhrad. Její postavení vyplývalo z ustanovení Nařízení Rady (ES) č. 1260/2001 ze dne 19. června 2001, o společné organizaci trhů v odvětví cukru a prováděcího Nařízení Komise (ES) č. 1265/2001 ze dne 27. června 2001, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1260/2001. Nařízení č. 1265/2001 umožňovalo státům, aby přiznávání výrobních (produkčních) náhrad podměnily registrací. Česká republika možnost fakultativního vnitrostátního provedení nařízení využila a prostřednictvím nařízení vlády č. 364/2004 Sb. umožnila oprávněným příjemcům výrobních náhrad podávat od 15. června 2004 žádosti o výrobní náhrady ke Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu (SZIF). Zde se však objevil problém s datem vyplácení výrobních náhrad – jelikož dle správního řádu měl SZIF minimálně 30, v odůvodněných případech až 60 dní na posouzení žádosti. Dovolatelka tvrdila, že uplatněním lhůty plynoucí ze správního řádu porušil její právo získat výrobní náhradu již k 1. červenci. Nejvyšší soud se v rozsudku vypořádal s několika zajímavými otázkami aplikace unijního práva. V první řadě se zabýval povahou unijního práva a zásadami, které se vztahují k aplikaci evropských nařízení, tedy předností, přímým účinkem a bezprostřední použitelností, jak je definují zakládací smlouvy (Smlouva o fungování Evropské unie) a judikatura Soudního dvora. Právě z ní dovodil, že jednotlivá ustanovení nařízení, které fakultativně umožňuje své vnitrostátní provedení, si zachovávají přímý účinek. Bylo proto povinností vnitrostátních orgánů aplikovat ho přímo a přednostně před procesními lhůtami plynoucími ze správního řádu, tak, aby dovolatelka skutečně k 1. červenci výrobní náhradu obdržela. Druhou problematickou otázkou bylo posouzení vzniku odpovědnosti státu za nesprávnou aplikaci unijního práva. Odlišně od názoru soudů prvního

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010.

a druhého stupně Nejvyšší soud dovodil, že v případech, jakým je i předmětný spor, kdy neexistuje adekvátní úprava odpovědnosti státu za porušení unijního práva na vnitrostátní úrovni, se v situaci, kdy dojde k porušení unijního práva, aplikují v souladu se zásadou přednosti podmínky odpovědnosti státu vyplývající z judikatury Soudního dvora. Vnitrostátní zákon č. 82/1998 Sb. se použije pouze potud, pokud právo Evropské unie nestanoví jinak. Soudy tedy musí posuzovat tři podmínky vzniku odpovědnosti, a to: 1) zda porušený předpis unijního práva zakládá práva jednotlivcům, 2) zda bylo porušení dostatečně závažné a konečné 3) zda mezi porušením a vzniklou škodou existoval kauzální nexus. Z pohledu Nejvyššího soudu se jednalo o přelomové rozhodnutí přiznávající přímý účinek nejen sekundárním předpisům, ale také judikatuře SDEU, která je vykládá. Nejvyšší soud totiž místo klasického testu vzniku odpovědnosti použil přímo test dovozený v judikatuře Soudního dvora.

Problematicke odpovědnosti se dále věnoval rozsudek Nejvyššího soudu **EJP 2791**,⁶⁴ a to ve vztahu k odpovědnosti za nezákonné rozhodnutí o odvozu odpadu. Příklad vzešel ze sporu o účastnictví ve správním řízení. Mezi subjekty byla uzavřena smlouva o přeshraniční přepravě odpadu, v letech 2005, 2006, 2007 docházelo k přepravě 18 000 tun ze Spolkové republiky Německo do spalovny TERMIZO, což bylo pozastaveno v důsledku námítky Ministerstva životního prostředí. Podle § 55 odst. 1 zákona o odpadech oznámení o přeshraniční přepravě odpadů podává oznamovatel podle právních předpisů ES upravujících dozor nad přepravou odpadů v rámci ES, do něj a z něj a jejich kontrolu. Účastníkem řízení zahájeného oznámením podle tohoto odstavce je pouze oznamovatel.

K náhradě škody se vztahuje i rozsudek Nejvyššího soudu **EJP 2695**.⁶⁵ Původ sporu spočíval v žalobě o náhradu škody za nesprávný úřední postup Státní zemědělské a potravinářské inspekce, která vydala tiskovou zprávu o provedené kontrole provozovny Julius Meinel v Českých Budějovicích – masivní kampaň proti předchůdci žalobkyně měla podle žalobkyně vést k výraznému poklesu tržeb. Tisková zpráva podle žalobkyně neodpovídala skutečným zjištěným z předběžné kontrolní činnosti. Odvolací soud připustil s odkazem na nařízení EP a Rady (ES) č. 178/2002, čl. 10, věta první a čl. 22, že „[d]ůvěru spotřebitelů a obchodních partnerů je nezbytné zajistit otevřenou a průhlednou přípravou potravinového práva a tím, že orgány veřejné moci

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2767/2013.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 910/2012.

přijímají vhodná opatření s cílem informovat veřejnost v případech, kdy existují dostatečné důvody pro podezření, že určitá potravina může představovat zdravotní riziko“. Zajímavostí je, že dovolatelka po uplynutí dovolací lhůty rozvedla své podání také o návrh na předložení PO. Nejvyšší soud k tomu uvedl, že z procesních důvodů nebylo možné se s námitkou vypořádat. Takováto interpretace je nicméně poněkud sporná, jelikož povinnost předložit předběžnou otázku není nároková a u soudu rozhodujícího v posledním stupni vzniká bez ohledu na tvrzení dovolatele. Věcně se zde však Nejvyšší soud vlastně s námitkou vypořádal, když shledal, že odvolací soud postupoval správně, když svou argumentaci opřel také o výklad vnitrostátního práva, jelikož výklad norem unijního práva není ve věci podstatný. Odůvodnění Nejvyššího soudu bylo následně potvrzeno také usnesením Ústavního soudu **EJP 2142**.⁶⁶

Konečně, velká část judikatury se věnuje výkladu článku SFEU a povinnosti soudů rozhodujících v posledním stupni předložit předběžnou otázku do Lucemburku. Ústavní soud z hlediska své možnosti nebo dokonce povinnosti předložit předběžnou otázku již konstantně judikuje, že jeho referenčním hlediskem je ústavní pořádek, nejasnosti ohledně výkladu zákona musí odstraňovat judikatura obecných soudů a nejednotnost jejich rozhodování zase judikatura Nejvyššího (správního) soudu. Do této oblasti tak Ústavní soud vstupuje, pouze pokud souběžně jedná i o porušení ústavního pořádku a nepřesnost, nejednotnost či nepředvídatelnost právní úpravy extrémně narušuje základní požadavky kladené na zákonnost v podmínkách právního státu (srov. **EJP 2161**)⁶⁷).

Ústavní soud je nicméně přísný při ověřování, zda jiné obecné soudy neporušily povinnost předložit předběžnou otázku, a to zejména jedná-li se o soudy rozhodující v posledním stupni, vázané povinností na základě rozsudku SDEU ve věci CILFIT. I podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva totiž, byť Úmluva nezaručuje právo na předběžnou otázku ani toto právo z ní nelze dovodit, odmítnutí předložit předběžnou otázku může za jistých okolností zasáhnout do práva stěžovatele na spravedlivý proces.⁶⁸ Toto konstatování ÚS

⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 462/14.

⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. II. ÚS 2463/12.

⁶⁸ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 9. 2011 *Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*, stížnosti č.3989/07 a 28353/07.

prvně uvedl v usnesení ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 5/06 a pak konstantně připomínal, srov. např. **EJP 2696**.⁶⁹

Pochopitelně se vyskytla i řada stížností, kde se stěžovatelé dovolávali práva EU neoprávněně, tedy přes to, že se podstata sporu práva EU, nebo jeho výkladu, vůbec netýkala (srov. **EJP 2151**,⁷⁰ **EJP 2231**,⁷¹ **EJP 2230**,⁷² **EJP 2117**⁷³). Kritéria a podmínky, za kterých soudy rozhodující v posledním stupni nemusí při nejasném výkladu unijního práva podat předběžnou otázku k SDEU, jsou dnes již snad notorií. Závěry rozsudku *CILFIT*, kde SDEU dovedl, že takové výjimky nastávají ve třech případech: pokud se jedná o tzv. *acte clair*, tedy jasný výklad podpořený srovnáním jednotlivých jazykových verzí předpisu a dotčeného ustanovení jakož i jeho výkladu v jednotlivých členských státech, nebo o *acte éclairé*, tedy otázku již zodpovězenou existující judikaturou SDEU, nebo pokud se otázka výkladu unijního práva neprojeví na řešení samotného sporu, jsou českým soudům již dobře známé a ustálené v jejich judikatuře. Tři výše uvedené podmínky pravidelně aplikují jak Nejvyšší tak Ústavní soud, eventuálně soudy rozhodující v nižším stupni, které nicméně příležitostně využívají i liberace rozhodovacího stupně, rozhodnou o výkladu kreativně, a delegují případnou povinnost předkládat předběžnou otázku až na NS, dojde-li v řízení k dovolání (nejčastěji se tato praxe objevuje u Vrchního soudu v Praze).

Jak již bylo naznačeno výše, pro Ústavní soud je posouzení, zda soud rozhodující v posledním stupni řádně odůvodnil své rozhodnutí nepředložit předběžnou otázku v duchu kritérií *CILFIT*, součástí práva na spravedlivý proces. Nejčastěji se předmětem stížnosti na porušení spravedlivého procesu v kontextu nepředložení předběžné otázky objevují ty argumentace, kde obecné soudy shledaly, že unijní právo a jeho výklad není pro řešení sporu rozhodující. Z této skutečnosti by se dalo dovodit, že odůvodnění nepředložení předběžné otázky, které se opírá o vysvětlení právních předpisů nebo výklad judikatury SDEU, má větší potenciál přesvědčit strany řízení o správném výkladu a postupu.

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 1135/14.

⁷¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3046/13.

⁷² Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3041/2012.

⁷³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. I. ÚS 1646/13.

Ve většině věcí nicméně Ústavní soud obecné soudy při konstatování, že právo EU není ve sporu rozhodující, podpořil. Věcně zajímavé případy se dotýkaly třeba církevních restitucí (**EJP 2696**),⁷⁴ kde Ústavní soud odmítl tvrzení, že zákon č. 428/2012 Sb., jehož předmětem je zmírnění majetkových křivd a naopak odluka státu a církvi, jakkoliv vychýlil náboženskou neutralitu státu. Sám přitom odmítl předložit předběžnou otázku, zda registrované církve a náboženské společnosti a církevní právnické osoby jsou podnikem ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, s vysvětlením, že taková otázka je mimo přezkum ústavnosti zákona č. 428/2012 Sb., natož přezkum ústavnosti jeho přijetí. ÚS zopakoval, že *„komunitární právo nemůže být referenčním kritériem posuzování ústavnosti vnitrostátního předpisu“* (obdobně srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08). ÚS tedy dovodil, že abstraktní přezkum ústavnosti není podmíněn výkladem evropského práva SDEU (srov. i nálezy ÚS ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01).⁷⁵ Nad rámec toho ÚS rovněž zdůraznil, že *„majetkové vyrovnání mezi státem a církvemi spočívá na skutečnostech založených dlouho před vstupem ČR do EU...“* Také jednorázová otázka majetkového vyrovnání není předmětem regulace práva EU. Zákon č. 428/2012 Sb. ve spojení s účelovým omezením zákonem č. 3/2002 Sb. zase účinky zcela míjí s účelem regulace veřejných podpor podle evropského práva. Dále připomněl čl. 17 SFEU, podle kterého *„Unie uznává postavení, které podle vnitrostátního práva mají církve a náboženská sdružení či společenství v členských státech, a nedotýká se jej.“* Toto odůvodnění opřel Ústavní soud o výklad intencí Lisabonské smlouvy, odbornou literaturu a také judikaturu Spolkového Ústavního soudu Německa. Článek 17 odst. 1 SFEU a zákaz zasahování do oblasti působení církvi připomněl ÚS i v usnesení **EJP 2203**,⁷⁶ kde souhlasil s výkladem Nejvyššího soudu, že právo EU není relevantní pro posouzení neplatnosti rozvázání služebního poměru duchovního v Církvi československé husitské.⁷⁷ Odmítnutí aplikovat Listinu základních práv EU potvrdil ÚS i v nálezu **EJP 2122**.⁷⁸ Opětovně zdůraznil, že na otázku

⁷⁴ Nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13.

⁷⁵ V minulosti rozšiřující výklad ústavního pořádku připustil pouze ve vztahu k mezinárodním lidsko-právním smlouvám.

⁷⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2015, sp. zn. III. ÚS 2860/14.

⁷⁷ Stěžovatel zde tvrdil, že rozvázáním poměru došlo k porušení zákazu diskriminace a dožadoval se předběžné otázky zda má služební poměr duchovního atributy zaměstnání a povolání ve smyslu práva EU. Nejvyšší i Ústavní soud shledaly, že výklad práva EU není pro rozhodnutí ve věci relevantní, stěžovatelova otázka totiž nesměřuje k ochraně práv ve smyslu čl. 16 odst. 2 Listiny.

⁷⁸ Nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 1904/14.

přiměřenosti náhrady a odškodnění za vyvlastněné pozemky se nevztahuje právo EU, jelikož zde jde o dopravní stavby.

Liberaci z důvodu *acte clair* uznal Ústavní soud například v rozhodnutí **EJP 2116**⁷⁹ (stanovování cen léčiv), kde Nejvyšší soud správně vyložil právní úpravu, směrnicí 89/105/EHS, článek 6 a navazující judikaturu SDEU. Ústavní soud zdůraznil, že „*To, jak Soudní dvůr vykládá principy odpovídající základním právům a svobodám, nemůže zůstat bez odezvy při výkladu vnitrostátního práva a jeho souladu s ústavně zaručenými právy*“.

Naopak porušení práva na spravedlivý proces shledal Ústavní soud například v nálezu ze dne 6. 11. 2014, **EJP 2197**⁸⁰ (odpovědnost z provozu vozidla), a zrušil rozhodnutí okresního soudu, který nedostatečně posoudil, co lze považovat za provozování vozidla ve smyslu zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

Za zmínku stojí nicméně zejména judikatura Ústavního soudu vztahující se k procesním podmínkám podání návrhu na předložení předběžné otázky. Třeba v usnesení **EJP 2190**⁸¹ Ústavní soud dospěl k závěru, že „*[b]yla-li ... stěžovatelka názoru, že je v dané věci pro rozhodnutí správních soudů relevantní určitý výklad práva Evropské unie, pak měla svůj návrh řádně a včas uplatnit právě v řízení před správními soudy*“.

Takový výklad článku 267 SFEU budí nicméně otázku, zda je předběžná otázka podmíněná principem subsidiarity a nakolik je nároková (odvíjí se tedy od návrhu strany řízení), resp. jestli i u obecných soudů nevzniká povinnost posouzení vhodnosti předložení předběžné otázky již *ex offio*. Ještě zajímavějšími jsou závěry ÚS ve věcech **EJP 2227**⁸² nebo **EJP 2215**.⁸³ V první uvedené věci se jednalo o návrh na předložení předběžné otázky uplatněný u ÚS, a to, zda odporuje právu EU, pokud řízení zahájena na základě žaloby na ochranu před nepřímou diskriminací dle zákona č. 198/2009 Sb., nejsou osvobozena od soudních poplatků, ačkoli čl. odst. 1 směrnice Rady 2000/43 a čl. 9 odst. 1 směrnice Rady 2000/78 stanoví, že účinná ochrana proti diskriminaci musí být dostupná všem osobám. V případě se jednalo o vězně, který si stěžoval v zacházení ve věznicích na diskriminaci. Ústavní soud nicméně s odkazem na svou předchozí

⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu, ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 1251/14.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2014, sp. zn. III. ÚS 2503/14.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 1080/14.

⁸² Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2493/12.

⁸³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 136/13.

judikaturu (a závěr, že úprava soudního poplatku nedosahuje intenzity porušení základních práv) uvedl, že „...podle ustanovení Smlouvy o fungování EU, vztahující se k rozdělení kompetencí, jakož i dle judikatury Soudního dvora Evropské unie, je zásadně věcí členských států vytvářet úpravu procesních pravidel“. Ústavní soud odkázal na řadu starší judikatury SDEU a na základě ní uzavřel, že předložení předběžné otázky by postrádalo smysl. Obdobně srov. **EJP 2215**⁸⁴ nebo **EJP 2127**⁸⁵. Stojí nicméně za zmínku, že tato judikatura se v některých oblastech již prolamuje a SDEU opakovaně shledal, že i procesní pravidla mohou být podvozkem pro účinné naplnění cílů sekundární legislativy (zejména směrnic).

⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 136/13.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2431/15.

II.2 Nařízení Brusel I – otázky obecné a zvláštní příslušnosti

Nařízení Brusel I je základním předpisem mezinárodního práva Evropské unie a společně s řadou dalších předpisů, zejména s nařízením Brusel II bis, nařízením o evropském exekučním titulu, o evropském platebním rozkazu, nařízením o drobných nárocích, o doručování, o výživném aj. tvoří tzv. evropský justiční prostor, který zajišťuje volný oběh rozhodnutí mezi členskými státy Evropské unie.

Brusel I obsahuje základní úpravu určování mezinárodní příslušnosti pro spory plynoucí z civilních a obchodních věcí. Z hlediska povahy a hierarchie pramenů se jedná o nařízení Evropské unie, která jsou typicky přímo účinná a mají přednost před vnitrostátním právem a vybranými dvoustrannými smlouvami. Jedná se tedy o jeden z těch předpisů unijního práva, který dopadá na procesní otázky explicitně obsahující „evropský“ prvek v podobě přeshraničního sporu mezi členskými státy. Soudy tedy při jeho aplikaci nemusí pátrat po původu právní úpravy v unijních předpisech, jak je tomu u některých nařízeních a směrnic regulujících unijní „hmotné“ právo.

Nařízení Brusel I bylo nahrazeno nařízením Brusel I bis (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech), které nabylo účinnosti 10. ledna 2015. Účelem přijaté revize bylo další zjednodušení vedení řízení v občanských a obchodních věcech, jelikož revidované nařízení zrušilo řízení o prohlášení vykonatelnosti a také odstranilo další, doposud jen judikatorně řešené nedostatky nařízení Brusel I, zejména v oblasti čl. 23 a volby příslušného soudu. Z časového hlediska je důležité uvést, že nařízení Brusel I bis se použije na spory, kde byla žaloba podána k soudu po dni účinnosti nového nařízení, tj. po 10. 1. 2015. Nařízení tak potenciálně dopadá i na rozhodnutí (zejména soudů rozhodujících v prvním stupni) zařazená do této analýzy.⁸⁶

⁸⁶ Bylo tomu tak např. v rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 3. 2017, sp. zn. 47 Co 54/2017 (**EJP 2697**), kde šlo o prorogační dohodu týkající se obchodní spolupráce. Jelikož k dohodě nedošlo, soud posuzoval příslušnost podle článku 7 nařízení Brusel I bis a to podle výkladu pojmu místo dodání, kde se soud opřel o existující judikát Nejvyššího soudu, sp. zn. 23 Cdo 2619/2018, které sice vykládalo článek 5 nařízení Brusel I, nicméně bylo aplikovatelné z důvodu stejného znění obou

2.1 Určování mezinárodní pravomoci: definice unijního prvku a vztah k mezinárodním úmluvám

Jisté problémy v rozhodovací praxi soudů způsobovala hlavně hierarchie mezinárodních předpisů justičního prostoru ve vztahu k uznání a výkonu. Z článku 71 vyplývá, že pokud je stát původu i dožádaný stát smluvní stranou zvláštní úmluvy, jež příslušnost, uznání a výkon upravuje odlišnou procedurou, než nařízení Brusel I, žadatel o uznání si může vybrat režim, podle něhož chce postupovat.⁸⁷

Soudní dvůr EU nicméně dovedl, že zvláštní mezinárodní smlouvy nemohou být mezi členskými státy aplikovány automaticky přednostně před nařízením Brusel I; pokud obsahují méně příznivé podmínky pro uznání a výkon rozhodnutí než nařízení Brusel I,⁸⁸ uplatní se nařízení Brusel I. Takový výklad, který zjevně upřednostňuje ustanovení Bruselu, jde však do jisté míry proti znění čl. 71 a nepředstavuje pro vnitrostátní soudy úplně jasné vodítko, jakým způsobem obdobné situace rozhodovat.⁸⁹ Z logiky této argumentace pak plyne,

článků. Stejně tak soud použil starší judikaturu SDEU k výkladu článku 5 nařízení Brusel I.

⁸⁷ Srov. STONE, P. *EU Private International Law*. 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010, s. 46. Článek 71 stanoví:

„Článek 71

1. *Tímto nařízením nejsou dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.*

2. *Aby byl zajištěn jednotný výklad, použije se odstavec 1 tímto způsobem:*

a) *toto nařízení nebrání tomu, aby soud členského státu, který je stranou smlouvy o zvláště vymezené věci, založil svoji příslušnost v souladu s takovou smlouvou i tehdy, když má žalovaný bydliště na území jiného členského státu, který není smluvní stranou takové smlouvy. V každém případě takový soud použije článek 26 tohoto nařízení;*

b) *rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením.*

Stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. V každém případě je však možno použít ustanovení tohoto nařízení týkající se řízení o uznávání a výkonu rozhodnutí.“

⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 5. 2010, C-533/08 *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*, odst. 54-56.

⁸⁹ KUIJPER, P. J. *The Changing Status of Private International Law Treaties of the Member States in Relation to Regulation No. 44/2001 – Case No. C-533/08, TNT Express Nederland BV v. AXA Versicherung AG. Legal Issues of Economic Integration*, 2011, (39).

že článek 71 nařízení Brusel I nevylučuje použití nařízení *en bloc* ve prospěch mezinárodních smluv, pouze stanovuje přednost ustanovení mezinárodních smluv se stejnou věcnou působností, za dodržení cílů a zásad nařízení. To znamená, že v případě, kdy mezinárodní smlouva neobsahuje určitou úpravu nebo se předpokládá doplnění pravidla vnitrostátním právem, soudy by se měly vracet zpátky do režimu nařízení Brusel I.⁹⁰

V judikatuře českých soudů se objevuje zejména výklad článku 71 ve vztahu k mezinárodní Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR).⁹¹ Obecně lze říci, že při výkladu článku 71 a jeho vztahu k CMR se odkazy na judikaturu SDEU objevují pouze velmi sporadicky. Ve většině případů soudy konstatovaly aplikační přednost úmluvy před nařízením Brusel I a pak postupovaly s určením místní příslušnosti podle o. s. ř., případně se obrátily na Nejvyšší soud podle § 11 odst. 3 o. s. ř., aby místně příslušný soud určil.

Přesto však nalezneme případy, kdy soudy ne zcela jasně míchají ustanovení CMR a nařízení Brusel I. Třeba v rozhodnutí **EJP 2678**,⁹² se Obvodní soud pro Prahu 5 obrátil na Nejvyšší soud s žádostí o určení místní příslušnosti v souladu s § 11 odst. 3 o. s. ř., jelikož konstatoval, že podmínky pro její určení chybí. Nejvyšší soud se zabýval výkladem článku 71 a připomněl, že podle odst. 1 „*nejsou tímto nařízením dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.*“ Smysl a účel této výjimky spočívá podle Nejvyššího soudu v „*respektování pravidel o příslušnosti upravených zvláštními smlouvami, neboť tato pravidla byla stanovena s přihlédnutím ke zvláštnostem oblastí, kterých se týkají*“. Nejvyšší soud přitom odkázal na rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 12. 1994, ve věci C-406/2 *Tatry proti Maciej Rataj*, a také rozsudek ze dne 28. 10. 2004, ve věci C-148/03 *Nurnberger Allgemeine Versicherungs AG proti Portbridge Transport International BV*. Z nich plyne, že použitím uvedených smluv nesmí být dotčeny zásady, které jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Unie, tedy zásady týkající se volného pohybu soudních rozhodnutí, předvídatelnosti příslušnosti soudů, a tudíž právní jistoty pro jednotlivce, řádného výkonu spravedlnosti,

⁹⁰ Pro hlubší rozbor problematiky srov. Aplikace unijního práva českými civilními soudy 2009–2011.

⁹¹ V této analýze máme konkrétně zařazených 10 věcí.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2013, sp. zn. 28 Cdo 128/2013.

minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie – při tomto závěru Nejvyšší soud opět odkázal na judikaturu SDEU, konkrétně rozsudek Soudního dvora ze dne 4. 5. 2010, C-533/08 *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*. Dále již Nejvyšší soud postupoval zcela standardně v souladu s § 11 odst. 3 o. s. ř.; jelikož je daná pravomoc českých soudů (čl. 31 CMR stanoví pravomoc soudů toho státu, kde má žalovaný trvalé bydliště nebo sídlo podniku, nebo kde leží místo, kde byla zásilka převzata k přepravě nebo místo určené k jejímu vydání) a CMR neupravuje otázku místní příslušnosti konkrétních soudů, pokračoval dále NS určením místní příslušnosti podle ustanovení o. s. ř. Jinak postupoval soud v případě **EJP 2679**,⁹³ kde dovedil, že pokud podmínky místní příslušnosti nelze určit podle CMR ani o. s. ř., dovodí se obecný soud žalované na základě nařízení Brusel I, článku 5 odst. 1. V ani jednom případě nebyla hierarchie CMR, nařízení Brusel I a o. s. ř. transparentně a srozumitelně rozklíčována. Obdobně ve věci **EJP 2704**⁹⁴ Nejvyšší soud pouze vysvětlil, že ve sporu o nezaplacení ceny přepravy zboží v mezinárodní silniční dopravě nelze založit místní příslušnost konkrétního českého soudu, pouze obecnou pravomoc českých soudů ve smyslu čl. 31 odst. 1 písm. b) CMR). Jelikož v dané věci neurčuje místní příslušnost ani o. s. ř., je nutno postupovat podle nařízení Brusel I – na zásadu, podle které se je nutno opět vrátit k nařízení Brusel I nicméně odkázal pouze zprostředkovaně přes usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 21 Nd 53/2012, a ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. 21 Nd 92/2012, nebo usnesení ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 32 Nd 122/2012.

Větší oporu v judikatuře Soudního dvora hledal Nejvyšší soud při posuzování vztahu určování místní příslušnosti podle § 11 odst. 3 o. s. ř. a povinnosti doručit žalobu žalovanému. V usnesení **EJP 2828**,⁹⁵ odkazující na jiné vlastní rozhodnutí, sp. zn. 29 Nd 336/2007 ze dne 23. 9. 2008, dospěl Nejvyšší soud k závěru že „v režimu Nařízení [p]latí, že soud nemůže (s výjimkou věcí uvedených v článku 22 nařízení) přezkoumávat svoji mezinárodní příslušnost (pravomoc) a místní příslušnost dříve, než doručí žalobu žalovanému a umožní mu, aby se k ní vyjádřil. Příslušnost procesního soudu totiž může být založena postupem podle článku 24 nařízení, tj. tím, že se žalovaný vyjádří k žalobě, aniž by nejpozději současně s tímto vyjádřením vznesl námitku nedostatku

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 26 Nd 402/2012.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. 28 Nd 279/2012.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2012, sp. zn. 30 Nd 285/2012.

příslušnosti procesního soudu“.⁹⁶ Zatím co v **EJP 2828**⁹⁷ se vyskytuje pouze odkaz na vlastní prejudikaturu, v původní věci, tedy sp. zn. 29 Nd 336/2007, se Nejvyšší soud opřel o rozsudek SDEU ze dne 24. 6. 1981 ve věci *150/80 Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmain*, a také na důvodovou zprávu Evropské Komise.⁹⁸ Z nich jednoznačně plyne, že teprve poté, kdy je žalovanému žaloba doručena a ten příslušnost procesního soudu nezaloží podle článku 24 nařízení, může soud prvního stupně zkoumat podmínky (mezinárodní a místní) příslušnosti a postupovat podle okolností případu i např. podle § 11 odst. 3 o. s. ř.

Zvláštní pozornost si nicméně zaslouží usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu z 12. 11. 2014 (**EJP 2851**).⁹⁹ Tímto usnesením se totiž Nejvyšší soud pokusil sjednotit rozhodovací praxi ohledně určování místně příslušného soudu a eventuálního přezkumu existence pravomoci českých soudů. Dovedil, že je-li Nejvyšší soud žádán o určení místně příslušného soudu podle § 11 odst. 3 o. s. ř. na základě pravomocného rozhodnutí, jímž soud prvního stupně vyslovil svou místní nepřislušnost a rozhodl o postoupení věci Nejvyššímu soudu za účelem určení místně příslušného soudu, Nejvyšší soud určí místně příslušný soud, aniž je oprávněn zkoumat a aniž by zkoumal, zda je dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci. Před vydáním rozhodnutí, jímž vyzve k určení místně příslušného soudu Nejvyšší soud, je soud, u kterého byla podána žaloba, povinen náležitě zkoumat, zda v případě sporu s mezinárodním prvkem je dána pravomoc českého soudu, a tento svůj závěr v takovém rozhodnutí (dospěje-li k závěru, že pravomoc českého soudu je dána, takže je namístě postup dle § 11 odst. 3 a § 105 o. s. ř.) náležitě odůvodnit. Pravomoc českých soudů v řízení o soudní úschově mohla být založena i podle § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., ve spojení s § 86 odst. 1 o. s. ř., byl-li příjemcem ze soudní úschovy český občan.

Kromě eventuálního přesahu nařízení Brusel I a jiných mezinárodních úmluv se pořád objevuje, byť již mnohem méně než v minulosti, také otázka vymezení věcného rozsahu nařízení nebo autonomní definice jednotlivých termínů. Věcná působnost nařízení vymezena v článku 1 odst. 1 na „*věci občanské a obchodní*“ obsahuje dále řadu omezení, kdy jsou z působnosti nařízení explicitně

⁹⁶ SIMON, Pavel. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, a kol. *Občanský soudní řád, II. Díl. Velké komentáře*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2967.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2012, sp. zn. 30 Nd 285/2012.

⁹⁸ Explanatory Memorandum, Úřední věstník EU (C 376 E, 28/12/1999).

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013.

vyloučeny věci daňové, celní a správní, a pak z civilních sporů také věci osobního stavu, konkursy, sociální zabezpečení a rozhodčí řízení (článek 1 odst. 2). Obecně lze říci, že zde soudy respektují zásadu autonomního výkladu unijního práva¹⁰⁰ a termíny a koncepty zavedené nařízením vykládají s odkazem na důvodovou zprávu, cíle uvedené v preambuli nebo na judikaturu SDEU. Příkladem lze zmínit třeba výklad „majetkových práv“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a), kde např. Krajský soud v Českých Budějovicích, v usnesení **EJP 2729**¹⁰¹ dovodil odkazem na rozsudek SDEU ve věci 143/79 *de Cavel I*, že i spory o vypořádání společného jmění manželů po zániku jejich manželství rozvodem spadají do rozsahu majetkových práv plynoucích z manželství ve smyslu uvedeného článku, a tedy že se na tyto spory nařízení Brusel I neaplikuje. Dalším konceptem, kdy již soudy dlouhodobě respektují nutnost autonomního výkladu, je pojem „bydliště“, který se nevykládá podle o. s. ř., nýbrž vlastního znění nařízení a navazující judikatury SDEU (srov. **EJP 2720**¹⁰² nebo **EJP 1613**¹⁰³). Jednou z výjimek je třeba rozhodnutí **EJP 2838**,¹⁰⁴ v němž Nejvyšší soud řešil dovolání proti usnesení Městského soudu v Praze, který dovodil, že bydliště žalovaného tak, jak je vykládáno v českém právu, není na území České republiky a ani není zřejmé, že by žalovaný měl na území ČR majetek, proto není dána pravomoc českých soudů podle nařízení Brusel I. Nejvyšší soud tento mylný výklad neopravil, nicméně z vlastní judikatury správně dovodil, že Městský soud udělal málo, když se omezil na poznatek, že žalovaný se na uvedené adrese trvalého pobytu nezdržuje a nevyužil možnost získat o něm poznatky za pomoci údajů dostupných v obchodním rejstříku, ačkoliv splnění podmínek řízení, včetně pravomoci, šetří soud zásadně z úřední povinnosti (odkázal přitom na svou judikaturu, konkrétně na usnesení ze dne 31. 8. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1891/1998, a usnesení ze dne 28. 3. 200, sp. zn. 20 Cdo 2499/98). Nejvyšší

¹⁰⁰ Srov. rozhodnutí Soudního dvora ze dne 15. 2. 2007, C-292/05 *Eirini Lechouritou a další proti Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, kde Soudní dvůr shledal, že „s cílem zajistit v rámci možností rovnost a jednotu povinností...pro smluvní státy a zúčastněné osoby...je nutné nevykládat podmínky uvedeného ustanovení jako pouhý odkaz na vnitrostátní právo jednoho nebo druhého dotčeného státu. Z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že pojem „věci občanské a obchodní je“ je nutno vykládat s odkazem na systém úmluvy...a obecné zásady vyvozené ze všech vnitrostátních právních rádu“.

¹⁰¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2013, sp. zn. 5 Co 2999/2012.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2394/2012.

¹⁰³ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 18 Co 463/2012.

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 939/2011.

soud pak v rozhodnutí dovodil, že i za případné nepřítomnosti bydliště žalovaného na území České republiky může pořád být pravomoc českých soudů v majetkových věcech podle ustanovení § 37 odst. 1 o. s. ř. založena i tím, že žalovaný má obchodní podíl v obchodní společnosti se sídlem v ČR. Takový výklad, kdy za situace, kdy hraniční určovatel nařízení Brusel I ukazuje na jiný stát a soud přesto dovodí svou pravomoc z ustanovení vnitrostátního zákona, je nicméně sporný. Nutno připomenout, že nemožnost určit pravomoc podle nařízení Brusel I nezpůsobuje neaplikovatelnost nařízení; pouze nařízení ukazuje, že pravomocné jsou soudy jiného členského státu. Tuto argumentaci pak Nejvyšší soud opravil ve věci **EJP 2831**,¹⁰⁵ kde správně jako obiter dictum zdůraznil, že pokud soud (zde prvního stupně) zjistí, že žalovaný má bydliště v členském státě ve smyslu nařízení Brusel I, nařízení se aplikuje v souladu s další judikaturou NS. Doplnil to také odkazem v první řadě na vlastní prejudikaturu (usnesení ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007) a pak judikaturu Soudního dvora EU (rozsudek ze dne 20. 5. 2010 ve věci C-111/09 *ČPP*).

2.2 Přímá a subsidiární aplikace ve vztahu k článku 5 nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I obsahuje hned několik hraničních určovatelnů pro stanovení mezinárodní pravomoci (v případě článku 5 dokonce i místní příslušnosti¹⁰⁶) soudů členských států, jejichž hierarchie je poměrně komplikovaná. Na vrcholu stojí články 22 a 23, tzv. obligatorní¹⁰⁷ a fakultativní (tedy dohodnutá) příslušnost (srov. kapitolu 2.4). Jestliže vnitrostátní soud dospěje k přesvědčení, že ani jeden z těchto dvou článků nelze k určení pravomoci aplikovat, musí postoupit k souboru tzv. speciálních příslušností, které se vztahují na spotřebitelské, pojistné a pracovníprávní věci (čl. 9–17, srov. kapitolu 2.3). Pokud projednávaná věc nespadá do žádné z těchto kategorií, přichází do úvahy

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 30 Nd 317/2014.

¹⁰⁶ Srov. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 5 Co 138/2012 (**EJP 172**).

¹⁰⁷ V případě nemovitostí, věcných práv k nemovitostem a nájmu nemovitostí, řízení o platnosti nebo zrušení právnických osob, zápisy do veřejných rejstříků, zápisy a platnost patentů, ochranný známek a průmyslových vzorů, a konečně řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí.

použití tzv. obecné příslušnosti místa bydliště žalovaného (článek 2) nebo alternativní, zvláštní, příslušnosti podle článku 5 pro vybrané závazkové a kvazizávazkové situace. Postavení a použití obou článků je přitom shodné; zároveň je nutno zdůraznit, že v rozporu s výkladem některými soudy není povinností žalobce explicitně uvést, na základě jakého článku se domnívá, že je mezinárodní příslušnost soudu založena. Zvláštní postavení má dále článek 24,¹⁰⁸ podle kterého je možné příslušnost soudu založit v případě, že se žalovaný dostaví k tomuto soudu k jednání (tzv. podřízení se pravomoci), přičemž „*dostaví se k jednání*“ je vykládáno jako skutečnost, že může jít i o první úkon žalovaného, pokud ním nenamítá nepřislušnost. Soudy posouvají výklad tohoto ustanovení nicméně jiným směrem a často dochází k dezinterpretaci jeho znění. Příkladem je usnesení **EJP 1722**,¹⁰⁹ kde krajský soud vyložil znění článku 24 tak, že jej lze použít pouze v případě, není-li soud jednoho členského státu již příslušný podle jiných ustanovení nařízení. Tato opačná interpretace nicméně ze znění článku 24 automaticky neplyne. Naopak, Soudní dvůr v rozsudku *Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmainovi*¹¹⁰ dovodil, že pravidlo článku 24 převládne nad všemi ostatními příslušnostmi, kromě příslušnosti výlučné a zvláštní.¹¹¹

Článek 5 nařízení Brusel I stanoví podmínky, za kterých může být „[o]soba, která má bydliště na území některého členského státu, [...] v jiném členském státě žalována.“ V rozhodovací praxi českých soudů ve sledovaném období se přitom nejčastěji objevovaly situace upravené odst. 1, 3 a 4 (které budou rozebrány níže v textu) tj.:

- pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy u soudu místa, kde měl být závazek splněn (odst. 1 písm. a)), přičemž „*místem plnění*“ závazku se rozumí v případě prodeje zboží místo, kam mělo být zboží dodáno a v případě poskytování služeb místo, kde měly být služby podle smlouvy poskytovány;

¹⁰⁸ Článek 24 stanoví: „*Není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení tohoto nařízení, stane se příslušným, jestliže se žalovaný dostaví k jednání k tomuto soudu. To neplatí, pokud se žalovaný dostaví proto, aby namítal nepřislušnost soudu, nebo je-li jiný soud podle článku 22 výlučně příslušný*“.

¹⁰⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 6. 2013, sp. zn. 13 Cm 1920/2009.

¹¹⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 6. 1981, 150/80 *Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmain*.

¹¹¹ Srov. i Simon, In: Bureš – Drápal, s. 2965.

- ve věcech týkajících se protiprávního jednání u soudu místa, kde došlo ke škodné události (odst. 3);
- u žaloby na náhradu škody vyvolané trestným činem u soudu, u něhož byla podána obžaloba (odst. 4).

Z hlediska judikatury českých soudů jsme zkoumali 50 rozhodnutí. Nejčastějším problémem, který se u soudů vyskytoval, byla špatná interpretace mezinárodní pravomoci/příslušnosti. Jak již bylo zmíněno, článek 5 je specifický tím, že neupravuje pouze mezinárodní příslušnost, ale rovnou příslušnost místní. Přesto se soudy často domnívaly, že článek 5 určuje standardně pouze pravomoc, na což upozornil a povahu článku vyjasnil třeba Krajský soud v Českých Budějovicích ve věci **EJP 2726**.¹¹² Podobně ten samý soud v usnesení **EJP 2727**¹¹³ upřesnil, že z této specifické povahy článku 5 tedy plyne, že jestliže „soud řeší svou mezinárodní příslušnost podle čl. 5 odst. 1 písm. a) Nařízení č. 44/2001, nemůže zároveň postupovat podle § 105 o. s. ř. Pokud místo plnění není v jeho obvodu, není dána jeho mezinárodní příslušnost. Jestliže tak přesto učiní, je nesouhlas soudu, kterému byla věc postoupena, důvodný.“ Zajímavostí je věc **EJP 2719**,¹¹⁴ kde Nejvyšší soud, aniž by se zabýval podmínkami aplikace nařízení Brusel I, dovodil, že pokud není možné určit místní příslušnost podle ustanovení o. s. ř., lze ji určit podle přímo použitelného předpisu EU, a to článku 5 odst. 1 nařízení Brusel I.¹¹⁵

Článek 5 pracuje také s řadou autonomních pojmů, které podléhají výkladu SDEU, z nichž se u českých soudů nejčastěji objevovalo „místo dodání“, „smlouva nebo nároky ze smlouvy“, nebo „místo, kde mělo dojít ke škodné události“. Při výkladu těchto autonomních pojmů se soudy zpravidla opírají o judikaturu Soudního dvora, nicméně často se vyskytují i situace, kdy výklad odvozují od již existující vnitrostátní judikatury (zejména Nejvyššího soudu), která pilotně judikaturu SDEU zpracovává a interpretuje ve vztahu k českým předpisům.

¹¹² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 5 Nc 1074/2013.

¹¹³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 7. 2012, sp. zn. 5 Nc 1071/2012.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 21 Nd 314/2013.

¹¹⁵ Usnesení odkazuje na jiná usnesení Nejvyššího soudu, kde NS konstatoval, že článek 5 odst. 1 určuje i místní příslušnost, nejen mezinárodní pravomoc. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 21 Nd 53/2012 nebo ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. 21 Nd 92/2012.

2.2.1 Smlouva nebo nároky ze smlouvy – autonomní výklad odst. 1

Podle judikatury SDEU musí být pojem „*smlouva nebo nároky ze smlouvy*“ interpretován autonomním způsobem, nezávisle na národním právu, tak, aby byl jednotně aplikován ve všech členských státech.¹¹⁶ Zároveň je tento pojem ale vykládán Soudním dvorem široce,¹¹⁷ a to i s ohledem na fakt, že jednotlivé jazykové verze nařízení se v tomto směru do jisté míry liší (anglická „*matters related to contract*“ nebo francouzská „*en matière contractuelle*“ naznačují širší pojetí, německá „*vertragliche Ansprüche*“ zase užší). Z judikatury SDEU vyplývá, že čl. 5 odst. 1 nařízení nevyžaduje uzavření smlouvy, vyžaduje však identifikaci závazku, která je pro užití tohoto ustanovení nezbytná, protože příslušnost ve věcech týkajících se smlouvy nebo nároků ze smlouvy je určena podle místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn.¹¹⁸ Použití čl. 5 odst. 1 proto předpokládá určení právního závazku, a to dobrovolně přijatého jednou osobou vůči jiné osobě¹¹⁹. Pojem „*smlouva nebo nároky ze smlouvy*“ proto nelze chápat tak, že zahrnuje i situaci, v níž neexistuje dobrovolně přijatý závazek jedné strany vůči straně druhé¹²⁰. K této problematice Vrchní soud v Praze v usnesení **EJP 1740**¹²¹ doplnil, a to právě s odkazem na judikaturu SDEU¹²² a Jenardovu zprávu,¹²³ že cílem článku 5 nařízení je vyvážit zájmy obou stran a usnadnit jim přístup k soudu. Proto je nezbytné, aby mezi sporem a pravomocným soudem existoval zvláště blízký vztah. Vrchní soud se držel principů autonomního výkladu a zdůraznil, že pojem nároky explicitně vyjádřené ve smlouvě je širší než v českém právu a nevyžaduje faktické uzavření smlouvy,¹²⁴ ale materiální existenci

¹¹⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 2. 2004, C-265/02 *Frahuil SA proti Assitalia SpA*.

¹¹⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 1. 2005, C-27/02 *Petra Engler proti Janus Versdand GmbH*.

¹¹⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. 9. 2002, C-334/00 *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi Spa proti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH*.

¹¹⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 1. 2005, C-27/02 *Petra Engler proti Janus Versdand GmbH*.

¹²⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. 6. 1992, C-26/91 *Jakob Handte*.

¹²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2014, sp. zn. 7 Cmo 439/2009.

¹²² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 5. 2007, C-386/05 *Color Drack GmbH*.

¹²³ Jenardova zpráva, Úřední věstník C 59/1979, vol. 22, s. 23.

¹²⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 1. 2005, C-27/02 *Petra Engler proti Janus Versdand GmbH*.

závazkového smluvního vztahu. V jeho jádru tak stojí závazek, který je sankcionovatelný a vynutitelný.¹²⁵

Značný počet rozhodnutí se týká také určování místně příslušného soudu k řešení nároku na odškodnění za zpoždění letu. Soudy se pak zabývají tím, zda, s ohledem na to, že oprávnění jsou v postavení spotřebitelů, se určení příslušnosti řídí článkem 5 nebo 16 nařízení, nicméně s odkazem na judikaturu SDEU, zejména rozsudek ve věci C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*,¹²⁶ dovozují, že v případě letecké dopravy osob z jednoho do druhého členského státu je soudem příslušným k rozhodnutí o návrhu na náhradu škody na základě volby žalobce soud, v jehož obvodě se nachází místo odletu nebo místo přiletu letadla, která jsou sjednána v uvedené smlouvě (srov. **EJP 1464**¹²⁷ nebo **EJP 1510**¹²⁸).

Další oblast, kde se soudy hodně opíraly o výklad judikatury SDEU, byla otázka, zda může být na základě článku 5 odst. 1 nebo článku 5 odst. 2 nařízení (**EJP 1741**¹²⁹) založena příslušnost soudu v případě, že došlo k zániku závazku. Vrchní soud v Praze, který rozhodoval v obou věcech, postupoval na základě rozšiřujícího výkladu judikatury SDEU, v obou případech konstatoval, že pro posouzení příslušnosti není relevantní obrana žalovaného, nýbrž vymezení žalovaného skutku v žalobě (s odkazem na rozsudek SDEU ve věci C-266/01 *Préservatrice foncière TIARD SA proti Staat der Nederlanden*¹³⁰). V obou případech vykládal povahu závazků plynoucích ze společenské smlouvy, nicméně odmítl předložit předběžnou otázku ohledně zániku závazku s vysvětlením, že tuto povinnost mají pouze soudy rozhodující v posledním stupni.

¹²⁵ MAGNUS, U. a MANKOWSKI, P. *Brussels i Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Munich: Sellier European Law Publishers, 2007, s. 230. s. 122.

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

¹²⁷ Usnesení Okresního soudu v Děčíně ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 22 C 154/2013.

¹²⁸ Rozsudek Okresního soudu Praha – východ ze dne 8. 3. 2014, sp. zn. 3 C 330/2013.

¹²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 7 Cmo 358/2012.

¹³⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 5. 2003, C-266/01 *Préservatrice foncière TIARD SA proti Staat der Nederlanden*.

2.2.2 Kvazidelikty a mozaikovitě teritoriální působení článku 5 odst. 3

Teritoriální působností nařízení Brusel I ve vztahu k článku 5 odst. 3 nařízení se zabývaly české soudy ve věci **EJP 1617**.¹³¹ Ve sporu se jednalo o náhradu škody způsobené poškozením dobrého jména mezi stranami, které měly domicil na území Slovenska a České republiky. Žalobce (poškozený), slovenská právnická osoba, nicméně zažalovala českého občana před arizonskými soudy v USA, a to v návaznosti na argument, že v obvodu tohoto soudu sídlil provozovatel serveru webových stránek, které vytvořil žalovaný a které měly vůči žalobci defamační charakter. Arizonský soud vydal rozsudek, v němž přiznal žalobci tzv. punitive damages, tedy náhradu škody daleko převyšující reálně vzniklou škodu, která má mít preventivní a odstrašující charakter. Předmětem přezkumu u českých soudů se stala přípustnost institutu punitive damages v českém právním řádu (srov. i kap. II. 5 uznání a výkon), jakož i přezkum příslušnosti soudu státu vydání rozhodnutí.

Zatímco okresní a odvolací soud se neshodly na tom, zda se ve věci aplikuje Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním („ZMPS“) nebo nařízení Brusel I a zda mezi ČR a USA existuje vzájemnost, a také pojednávaly o přípustnosti punitive damages, Nejvyšší soud, který rozhodl usnesením **EJP 2850**,¹³² se zabýval výlučně otázkou pravomoci. Při vysvětlení pravomoci a místní příslušnosti českých soudů odkázal na rozsudek velkého senátu OOK ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, podle kterého k založení mezinárodní pravomoci k projednání majetkového sporu podle § 37 odst. 1 ZMPS postačuje, aby byl dán kterýkoli z druhů místní příslušnosti upravené v §§ 84 až 89a. Odchýlil se od svého názoru vyjádřeného ve svém zrušujícím usnesení ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013 (**EJP 2864**), že arizonský soud by mohl být příslušný pouze tehdy, pokud by zároveň v jeho prospěch byla splněna podmínka obecného soudu žalovaného. K použití čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I odkázal na předchozí závěry odvolacího soudu, a to že i v projednávané věci je nutno z tohoto článku (analogicky) vycházet.

¹³¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2013, sp. zn. 18 CO 49/2013.

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1089/2015.

Článek 5 odst. 3 nařízení (tedy ve vztahu k nároku, který vznikl v důsledku deliktu či kvazideliktu) má sice „celosvětovou“ působnost a může ukázat i na mezinárodní příslušnost soudů cizích států podle místa vzniku škodné události, takovýto jev však bude relevantním pouze tehdy, pokud by soud členského státu dospěl k závěru o své vlastní nepřislušnosti, ať již k rozhodování o celé škodě nebo její části. Místní působnost Nařízení Brusel I odpovídá obecné místní působnosti práva Evropské unie, která je článkem 52 Smlouvy o Evropské unii (a článkem 355 Smlouvy o fungování Evropské unie) omezena na území členských států EU.

Ustanovení § 64 písm. a) ZMPS ve znění účinném v době vydání napadeného usnesení určuje, že cizí rozhodnutí nelze uznat ani vykonat, jestliže uznání brání výlučná pravomoc orgánů československých, nebo jestliže by řízení nemohlo být provedeno u žádného orgánu cizího státu, kdyby se ustanovení o příslušnosti československých soudů použila na posouzení pravomoci cizozemského orgánu. Komentářová a odborná literatura k § 64 písm. a) ZMPS shodně uvádí, že jde o promítnutí ustanovení českého o. s. ř., konkrétně §§ 84 až 89a do cizího právního řádu a posouzení, zda by na jejich základě mohl cizozemský orgán státu dovést svou mezinárodní pravomoc (příslušnost).¹³³ Není přitom nezbytné, aby o věci ve státě původu rozhodoval přesně ten orgán, který je místně příslušný podle daných ustanovení o. s. ř.; postačí, pokud se v daném státě takový příslušný orgán nachází.¹³⁴

*Cílem ustanovení bylo „zabránit uznání cizích rozhodnutí v těch případech, kdy si cizí orgán, třeba příslušný na základě předpisů svého práva, přisvojoval rozhodování o věcech, které nemají podle představ českého práva, vyplývající z ustanovení o příslušnosti českých soudů, k jeho státu dostatečně intenzivní vztah“.*¹³⁵

S ohledem na princip přednostní aplikace práva EU dospěl Nejvyšší soud k závěru, že je vyloučeno použití pravidel místní příslušnosti obsažených ve vnitrostátních předpisech tam, kde je místní příslušnost upravena přímo

¹³³ Srov. KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 6. vydání, 2004, Brno, s. 433; nebo Uznání a výkon rozhodnutí v České republice, 1. vydání, 2007, s. 432-444; nebo PAUKNEROVÁ, ROZEHNALOVÁ, ZAVADILOVÁ a kol.: Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Wolters Kluwer: Praha, 2013, s. 110

¹³⁴ VAŠKE, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí v České republice, 1. vydání, Praha: C.H.Beck 2007, s. 433.

¹³⁵ KUČERA, s. 433.

použitelným předpisem EU.¹³⁶ Takovým ustanovením je i článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I – delikt a kvazidelikt používající jako hraniční určovatel místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. Tato ustanovení je třeba číst tak, že svěčují mezinárodní příslušnost soudům členského státu, na jehož území se dané místo nachází, a zároveň, nezávisle na vnitrostátním právu, určují, který soud je k projednání věci místně příslušný.¹³⁷

Také důvodová zpráva k novému zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém k ustanovení § 2 (Mezinárodní smlouvy a předpisy Evropské unie) stanoví, že „v případě přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie (zejména nařízení, některá ustanovení základních smluv) vyplývá z přímé použitelnosti nařízení v členských státech podle čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie jejich použití v rozsahu jejich působnosti bez ohledu na existenci a úpravu v národních předpisech.“ Konstatování je přitom relevantním i pro starší úpravu zákona č. 97/1963 Sb., protože § 2 pouze kodifikoval do paragrafového znění již dlouho platný výklad vztahu ZPMS k normám práva Evropské unie.

Byť tedy jazykový výklad § 64 písm. a) ZMPS a podmínka „*ustanovení o příslušnosti československých soudů*“ naznačuje použití vnitrostátních procesních pravidel dopadajících přímo na soudy České republiky, účelový výklad ustanovení umožňuje rozšíření i na čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, který je pro řešení sporů s mezinárodním prvkem nutno považovat za ustanovení, jež je součástí českého práva, a určuje podmínky, za nichž lze založit místní příslušnost českých soudů. Podmínku nevykonání cizího rozhodnutí ve smyslu § 64 písm. a) ZMPS je proto nutno hodnotit primárně ve vztahu k Nařízení Brusel I. Teritoriální působnost Nařízení, konečně tak, jak by tomu bylo i u působností ustanovení o. s. ř., není v tomto smyslu relevantní.

K výkladu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události

Článek 5 Nařízení Brusel I obsahuje ukotvení zvláštní, fakultativní nebo volitelné pravomoci, přičemž platí, že je použitelný pouze tehdy, pokud určuje pravomoc soudů jiného členského státu než je stát, v němž má žalovaný svůj domicil. Z konstantní judikatury Soudního dvora EU přitom plyne, že výběr

¹³⁶ Srov. DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 567.

¹³⁷ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 5. 2007, C-386/05 *Color Drack GmbH proti Lexx International Vertriebs GmbH*.

zvláštní příslušnosti ve smyslu článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I musí být podložen existencí zvláště blízkého spojovacího prvku mezi předmětem sporu a soudem, který nespočívá v bydlišti (domicilu) obžalovaného.¹³⁸

Odstavec 3 článku 5 Nařízení Brusel I, jak naznačuje samotná jeho dikce, zahrnuje nejen škodu, která skutečně vznikla, ale také škodu, která pouze vznikne – koncept odpovědnosti podle odst. 3 nevyžaduje totiž vznik skutečné škody.¹³⁹ Tím se Nařízení Brusel I liší od původního znění článku 5 odst. 3 v Bruselské úmluvě.

V rozhodované věci je stěžejní výklad spojení „*místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události*“ v souvislosti s údajným porušením osobnostních práv prostřednictvím obsahu informací zveřejněných na internetových stránkách. Důležité je připomenout, že jelikož Nařízení Brusel I mezi členskými státy nahradilo Bruselskou úmluvu (1968) o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, výklad ustanovení Bruselské úmluvy platí i pro ustanovení Nařízení¹⁴⁰. Již v rozsudku *Biers*¹⁴¹ bylo konstatováno, že v případě, kdy se místo, v němž došlo k události zakládající odpovědnost za škodu, a místo, kde škoda (újma) vznikla, od sebe liší, slovní spojení „*místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události*“ je nutno vykládat tak, že se vztahuje k místu, kde došlo k újmě (ke škodě), a zároveň k místu příčinné události, v níž má tato škoda původ, takže žalovaný může být podle volby žalobce žalován u soudu jednoho nebo druhého místa.¹⁴² Dikce článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I umožňuje žalobci také velmi široký výběr soudišť v případě události, která vede k potenciálnímu vzniku škody ve více státech. Soudní dvůr proto limitoval extenzivní forum-shopping a zvýhodnění, jaké přinášela existence několika hraničních určovateli žalobci oproti žalované straně,

¹³⁸ Srov. např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. 11. 1976, C-21/76, *Biers proti Mines de Potasse d'Alsace* nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 1. 1990, C-220-88 *Dumez France a Tracoba SARL proti Hessische Landesbank a dalším*.

¹³⁹ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125 s. 230.

¹⁴⁰ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2009, C-189/08 *Zuid-Chemie BV proti Filippo's Mineralenfabriek NV/SA.*, odst. 18.

¹⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 11. 1976, C-21/76 *Handelskwekerij G. J. Bier BV proti Mines de potasse d'Alsace SA.*

¹⁴² Srov. také rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 10. 2011 ve spojených věcech C-509/09 *eDate Advertising GmbH a další v. X a Société MGN LIMITED* a C-161/10 *Olivier Martinez a Robert Martinez proti Société MGN Limited, a další*, odst. 41.

zavedením tzv. **mozaikové zásady** (rozsudek SDEU ve věci *Shevill*¹⁴³): u soudů místa, kde došlo ke vzniku škody, může být žalován pouze nárok vztahující se ke škodě vzniklé v daném státu fóra, nikoliv k celkové škodě.¹⁴⁴ Podobný přístup nelze vnímat tak, že nadměrně ztěžuje možnost oběti (žalobce) žalovat celý svůj nárok, jelikož tak pořád může udělat lokalizováním žaloby do místa bydliště žalovaného podle článku 2 a obecné příslušnosti, nebo do místa sídla (domicilu) vydavatele (čl. 5 odst. 3).¹⁴⁵

III.A. Místo příčinné události

Definice místa škodné (příčinné) události v případě poškození dobré pověsti v důsledku publikovaného novinového článku ukazuje na místo sídla jeho vydavatele, tedy na místo, kde byl článek originálně vydán a distribuován. Právě v tomto místě lze žalovat celou vzniklou škodu.¹⁴⁶ k obdobnému závěru dospěl Soudní dvůr i v rozsudku ze dne 25. října 2011 ve spojených věcech C-509/09 *eDate Advertising GmbH a C-161/10 Martinez*, když konstatoval, že „*čl. 5 odst. 3 nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že v případě údajného porušení osobnostních práv obsahem informací zveřejněných na internetových stránkách má osoba, která se pokládá za poškozeného, možnost podat žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy buď k soudům členského státu, v němž je vydavatel tohoto obsahu usazen (...nebo k soudu členského státu, v němž se nachází centrum jeho zájmů).*“

III.B Místo, kde došlo nebo má dojít k újmě (ke škodě)

Místo, kde došlo nebo má dojít ke vzniku škody (újmy) vykládal Soudní dvůr původně v osobnostních sporech o náhradu nemateriální újmy jako místo, kde došlo k negativním účinkům škodné události vůči oběti nebo jejímu majetku. Nezbytností je přitom příčinná souvislost mezi škodou a jednáním.¹⁴⁷ V případě mezinárodní pomluvy prostřednictvím tisku je škodlivým účinkem poškození

¹⁴³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*, odst. 30-31.

¹⁴⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*, odst. 30-31.

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*, odst. 32.

¹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*.

¹⁴⁷ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 252.

pověsti a dobrého jména¹⁴⁸ v místech, kde je tisk distribuován, pokud je tam poškozená osoba známa. Lokalizace sudiště podle vzniku škody tak vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek: existence škodného následku a dostatečnou známost poškozené osoby. Soudy jsou však příslušné pouze k rozhodování o újmě způsobené ve státě sídla soudu, jemuž byla žaloba podána. Jedná se o odraz již zmíněné **mozaikové zásady**.

Posouzení, zda a v jakém rozsahu škoda vznikla, nechává Soudní dvůr na vnitrostátním právu, a to na právu fóra¹⁴⁹. Pomluvě a urážce na cti prostřednictvím internetových stránek se Soudní dvůr blíže věnoval v rozsudku *eDate Advertising*, přičemž odlišil zásady platné pro internetové publikace oproti klasickému tisku:

*„...zveřejnění obsahu informací na internetových stránkách se liší od územně omezeného šíření takového média, jako je tiskovina, v tom, že cílem tohoto zveřejnění je v zásadě **všudypřítomnost obsahu uvedených informací**. S tímto obsahem se může okamžitě seznámit neomezený počet uživatelů internetu kdekoliv na světě nezávisle na tom, zda má jeho vydavatel v úmyslu, aby tento obsah byl přístupný mimo členský stát jeho usazení a mimo jeho kontrolu. Jeví se tedy, že internet snižuje užitečnost určovatele týkajícího se šíření, jelikož rozsah šíření obsahu informací na internetu je v zásadě univerzální. Navíc, z technického hlediska není vždy možné tento rozsah šíření s určitostí a spolehlivostí kvantifikovat ve vztahu ke konkrétnímu členskému státu, a proto ani ohodnotit újmu způsobenou výlučně v tomto členském státě. (...). Je tedy třeba přizpůsobit hraničního určovatele (...) tak, aby osoba, jejíž osobnostní právo bylo poškozeno prostřednictvím internetu, mohla podle místa, kde došlo k újmě způsobené v Evropské unii uvedeným porušením, podat žalobu na náhradu celé této újmy.“* V rozsudku ze dne 19. dubna 2012 ve věci *C-523/10 Wintersteigner AG proti Products 4U Sondermaschinenbau GmbH* podobně Soudní dvůr upřesnil, že v případě údajných porušení osobnostních práv má osoba, která se pokládá za poškozenou obsahem informací zveřejněných na internetových stránkách, možnost podat žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy k soudům členského státu, v němž se nachází centrum jejich zájmů.

¹⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA* odst. 29.

¹⁴⁹ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. s. 253. Srov. i rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 9. 1995, C-364/93 *Antonio Marinari proti Lloyds Bank plc a Zubaidi Trading Company*, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA Shevill* C-68/93 odst. 34–36.

Z judikatury Soudního dvora tak lze dovodit pravidlo, že podle článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I může osoba, jejíž osobnostní práva měla být porušena obsahem informací zveřejněných na internetových stránkách, podat žalobu na náhradu:

1. celé nemajetkové újmy u soudu členského státu, v němž je vydavatel tohoto obsahu usazen, nebo u soudu členského státu, v němž se nachází centrum jejích zájmů.

2. části nemajetkové újmy u soudů každého členského státu, na jehož území je nebo byl přístupný obsah informace zveřejněné na internetu (pokud na území daného státu byla poškozená osoba známa¹⁵⁰) v rozsahu, v jakém byla újma způsobena na území tohoto státu.

Pro účely aplikace § 64 písm. a) ZMPS, tedy pro odmítnutí uznání a výkonu cizího rozhodnutí, je nezbytné naplnění podmínky, kdy **1)** uznání brání výlučná pravomoc orgánů českých, nebo **2)** jestliže řízení nemohlo být provedeno u žádného orgánu cizího státu, kdyby se ustanovení o příslušnosti českých soudů použila na posouzení pravomoci cizozemského orgánu. Řízení o náhradu škody týkající se osobnostních práv nespadá do výlučné pravomoci českých soudů (a to ani v intencích nařízení Brusel I, ani podle ZMPS). „V § 64 písm. a) je míněn také případ, kdy je pravomoc rozhodujícího orgánu cizího státu vyloučena předpisy státu třetího, jehož občana se řízení týkalo, popřípadě nebyla-li dána pravomoc ani podle vlastních předpisů rozhodujícího státu.“¹⁵¹ Na základě výše provedené analýzy je proto nutné zodpovědět otázku, zda aplikace ustanovení o příslušnosti českých soudů na posouzení pravomoci cizozemského orgánu vede k závěru, že žádný orgán cizího státu neměl k řízení pravomoc.

Ze závěrů právní úpravy obsažené v Nařízení Brusel I v čl. 5 odst. 3 a zejména z jeho výkladu Soudním dvorem plyne, že poškozená osoba může žalobu na porušení osobnostního práva v souvislosti se vznikem (nebo hrozícím vznikem) škody uplatnit podle dvou hraničních určovatелů: místa, kde došlo k újmě, a místa příčinné události.

První z hraničních ukazatelů určuje příslušnost soudů Slovenské republiky pro celou vzniklou škodu (nemateriální újmu) jako soudů místa, kde je soustředěno

¹⁵⁰ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 261.

¹⁵¹ POKORNÝ, M.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář. Praha: C.H.Beck 1998, s. 87.

centrum zájmů poškozeného. Jak již bylo zmíněno, alternativně lze určit jako místo vzniku újmy i stát, na jehož území je poškozený známý, a zároveň, na jehož území byl dostupný obsah zveřejněné informace. Hraniční určovatel by bez pochyb vedl k určení soudů Slovenské nebo České republiky. Příslušnost soudů Spojených států amerických (Arizony) nelze podle tohoto určovatele bez dalšího dovodit: oprávněný není v USA obecně známou osobou. Internetové stránky šířily informace v slovenském jazyce a z podání poškozeného neplynulo, že by se zaměřovaly na specifickou (slovenskou nebo českou) národnostní menšinu žijící v USA. Zároveň je nutno zdůraznit, že i kdyby mezinárodní příslušnost amerického soudu byla založena na základě dostupnosti informace zveřejněné na internetové stránce, soud by mohl rozhodovat pouze o škodě, která vznikla na území Spojených států, nikoliv o celém nároku.

Částečně problematickým je však výklad druhého zmíněného hraničního určovatele, jelikož není zcela zřejmé, zda se „*místo, kde může dojít ke škodné události*“ v případě poškození osobnostních práv obsahem internetové stránky vztahuje k sídlu vydavatele ve smyslu autora informace, nebo provozovatele internetové stránky.

Z konstantní judikatury Soudního dvora plyne, že pravidlo zvláštní příslušnosti soudu, které je jako výjimka ze zásady příslušnosti soudů místa bydliště žalovaného stanoveno v čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, je založeno na existenci zvláště úzké souvislosti mezi sporem a soudy místa, kde došlo ke škodné události, která odůvodňuje určení příslušnosti těchto soudů z důvodu řádného výkonu spravedlnosti a účelné organizace řízení.¹⁵² Ve sporech o náhradu nemajetkové újmy způsobené zveřejněním informací poškozujících pověst prostřednictvím článků šířených v tisku v několika smluvních státech Soudní dvůr v minulosti dovodil, že poškozený může podat proti vydavateli žalobu na náhradu nemajetkové újmy k soudům smluvního státu, v němž je vydavatel, který zveřejnil článek poškozující pověst, usazen (v celém rozsahu), nebo k soudům každého smluvního státu, v němž došlo ke zveřejnění nebo poškození jeho pověsti (v rozsahu relevantním pro dané území). Spornou otázkou je, zda lze tento výklad bez dalšího aplikovat i na spory, v nichž poškození osobnostních práv plyne z informace zveřejněné na internetových

¹⁵² Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 10. 2011, C-509/09 a C-161/10, *eDate Advertising GmbH*, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 4. 2012, C-523/10, *Wintersteiger AG*.

stránkách, a pokud ano, kdo je vydavatelem obsahu. K podobné problematice byla u Soudního dvora podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Handelsgericht Wien ze dne 5. srpna 2013 ve věci C-441/13 *Petr Hejduk*. Rakouský soud se Soudního dvora tázal, zda je čl. 5 bod 3 Nařízení Brusel I třeba vykládat v tom smyslu, že je v právním sporu o porušení práv souvisejících s autorským právem, které bylo způsobeno tím, že byla na internetové stránce zpřístupněna fotografie, přičemž internetová stránka je provozována v doméně nejvyšší úrovně jiného členského státu, než je stát, ve kterém má majitel práv bydliště, dána příslušnost **pouze** v tom členském státě, ve kterém má údajný porušitel sídlo, jakož i v tom členském státě nebo více členských státech, na které je internetová stránka vzhledem ke svému obsahu zaměřena.

S ohledem na dosavadní judikaturu a výklad článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, jehož cílem má být nalezení zvláště úzké vazby mezi předmětem sporu a soudištěm, jakož i lokalizace řízení o náhradu škody do místa s dobrou dostupností důkazních prostředků, je zřejmé, že výklad pojmu provozovatel internetových stránek směřuje na osobu skutečně odpovědnou za obsah internetových stránek (resp. vlastníka domény) a nikoliv osobu zabezpečující její technický chod. Jak plyne ze zmíněného rozsudku *eDate Advertising*, místo příčinné události údajné újmy může z hlediska soudní příslušnosti představovat významný hraniční určovatelský faktor, jelikož může poskytnout zvláště užitečné údaje týkající se provádění důkazů a organizace řízení. Jak Soudní dvůr v tomto případě, který se zabýval porušením práv plynoucích z registrované ochranné známky prostřednictvím internetové inzerce, konstatoval, že: „*k iniciaci spuštění technického procesu, který vede k zobrazení inzerentova odkazu, dojde v konečném důsledku na serveru poskytovatele vyhledávače, využívaným inzerentem. Avšak vzhledem k cíli předvídatelnosti sledovanému pravidly soudní příslušnosti nemůže být sídlo tohoto serveru s ohledem na jeho neurčité umístění považováno pro účely použití článku 5 odst. 3 nařízení č. 44/2001 za místo, kde došlo ke skutečnosti, která měla za následek vznik újmy*“.

Z judikatury Soudního dvora se dá dovodit, že jasně určitým a zjištěným místem pro žalobce i pro žalovaného, které může ve smyslu článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I zjednodušit provádění důkazů a organizaci řízení, je sídlo osoby odpovědné za obsah a faktický provoz internetové stránky. Opačný výklad by byl v přímém rozporu s účelem nařízení, jež v odstavci 4 preambule výslovně stanoví, že jedním z důvodů jeho přijetí je nutnost vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo

soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení (tzv. forum shopping).

Kromě teritoriální působnosti článku 5 Nařízení Brusel I (a potažmo nařízení Brusel I ve vztahu k článku 5 odst. 3) se často otevíranou otázkou stala také přípustnost odpůrčí žaloby podle nařízení. Soudy shodně určily, že pojem deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost (čl. 5 odst. 3) nezahrnuje odpůrčí žaloby podle § 42a obč. zák. (**EJP 2715**,¹⁵³ kde Krajský soud založil svoji interpretaci na judikatuře SDEU, zejména na rozsudku ze dne 26. 3. 1992 ve věci C-261/90,¹⁵⁴ kde SDEU posuzoval odpůrčí žalobu ve francouzském právu). Podobný závěr potvrdil ve věcech **EJP 1727**,¹⁵⁵ nebo **EJP 1737**.¹⁵⁶ Ne vždy je však respektování principu autonomního výkladu řádně odůvodněno současnou judikaturou SDEU, třeba výklad bezdůvodného obohacení jako mimosmluvního závazku (podle nařízení Řím II), a nikoliv deliktního závazku, obohatil Vrchní soud ve věci **EJP 1427**¹⁵⁷ pouze velmi obecným odkazem na judikaturu SDEU ohledně článku 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel I.

¹⁵³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. 5 Co 161/2015.

¹⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 3. 1992, C-261/90 Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler proti Dresdner Bank AG.

¹⁵⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 10. 2014, sp. zn. 5 Nc 1201/2014.

¹⁵⁶ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. 5 Co 161/2015.

¹⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. 1 Cmo 208/2012.

II.3 Brusel I – Určování příslušnosti ve spotřebitelských věcech a ve sporech z letecké dopravy

Úprava mezinárodní příslušnosti ve spotřebitelských sporech se v posledních letech stala jednou z právně nejzajímavějších oblastí. Obzvláště, když se díváme na aplikaci unijního práva před českými soudy, jelikož z českého prostředí vzešla i zajímavá předběžná otázka, která výrazně ovlivnila výklad bruselských ustanovení a rozhodování soudů napříč Evropou. V této části se zaměříme zejména na aplikaci článků 15 až 17 nařízení Brusel I s tím, že v části II.9. se podíváme na aspekty prorogací ve spotřebitelských sporech.

V době rozhodné pro naši analýzu jsme zaevidovali 47 věcí pocházejících od Ústavního, Nejvyššího, krajských i okresních soudů. Obecně lze říci, že znalost pravidel určování příslušnosti podle článku 15 až 17 nařízení Brusel I (resp. dnes již oddíl 4, čl. 17–19 nařízení Brusel I bis) se výrazně zlepšila. Soudy rozumí hierarchii jednotlivých příslušností upravených nařízením (kdežto v předchozím období se ještě hodně řešila postupnost posuzování příslušnosti soudu podle jednotlivých článků). Zejména u soudů rozhodujících v nižším stupni lze ale vidět, že pouze velmi zřídka odkazují při výkladu příslušnosti na judikaturu SDEU, spíše se opírají o interpretaci závěru SDEU nebo o interpretaci ustanovení nařízení Nejvyšším soudem. Takovým příkladem je třeba rozhodnutí **EJP 1739**,¹⁵⁸ v němž Krajský soud v Českých Budějovicích při výkladu článku 15 nařízení Brusel I odkázal pouze velmi obecně na „*judikaturu SDEU*“ a dále postupoval podle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 1318/2011 a sp. zn. 32 Cdo 1826/2011 ohledně toho, zda smlouva o běžném – osobním – účtu spadá pod článek 5 nebo 15 nařízení Brusel I. Podobně Krajský soud v Praze v rozhodnutí **EJP 1954**¹⁵⁹ odkázal na Nejvyšší soud s tím, že „*judikatura Nejvyššího soudu dovodila, že článek 15 odst. 1 citovaného nařízení dopadá výlučně jen na ty spotřebitelské smlouvy, jde-li o koupi movitých věcí na splátky; jde-li o půjčku návratnou ve splátkách nebo jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí. Pod ustanovení článku 15 odst. 1 písmeno b) pak lze podřadit pouze ty smlouvy o úvěru, jež jsou účelově vázané, a nikoliv půjčky a úvěry, poskytnuté bez*

¹⁵⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 8. 2013, sp. zn. 5 Co 1547/2013.

¹⁵⁹ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 30 Co 503/2013.

uvedení účelu (viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1826/2011; dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1318/2011).“ Obdobně v rozhodnutí **EJP 1610**¹⁶⁰ Krajský soud v Praze čistě na základě výkladu článku 5 nařízení Brusel I dovodil, že dluh ze spotřebitelské smlouvy o běžném účtu nespadá pod článek 15 nařízení Brusel I, jelikož pod písmeno b) lze podřadit pouze ty smlouvy o úvěru, jež jsou účelově vázané, nikoliv půjčky a úvěry poskytnuté bez uvedení účelu. Jisté limity měl i postup soudu ve věci **EJP 1808**,¹⁶¹ kde soud sice vyložil zdlouhavě celou strukturu nařízení Brusel I, nicméně při výkladu rozhodujícího pojmu, aktivní spotřebitel, sice identifikoval, že výklad článku 15 nařízení Brusel I musí být autonomní, nezabýval se však dále tím, jak ve skutečnosti tento koncept SDEU interpretuje.

Naopak Krajský soud v Praze při výkladu pojmu služba (**EJP 1968**)¹⁶² postupoval přímo na základě judikatury SDEU¹⁶³ a dovodil, že nelze-li aplikovat pro spotřebitele příznivější zvláštní úpravu týkající se spotřebitelských smluv, je na místě použít úpravu zvláštní příslušnosti obsaženou v článku 5 nařízení Brusel I, konkrétně v odstavci 1 písm. b), pod druhou odrážkou, upravující poskytování služeb.

V řadě rozhodnutí se soudy opírají také o již existující českou či zahraniční komentářovou literaturu, třeba ve věci **EJP 1512**¹⁶⁴ Okresní soud v Ústí nad Labem opřel svůj výklad, že mandátní smlouva (advokátská) je spotřebitelskou pro účely nařízení Brusel I, o komentář *Kropholler J. Europaeisches Zivilprozessrecht. Kommentar*, 8. vydání, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH Frankfurt am Main 2005.

U Nejvyššího a Ústavního soudu je inspirace a podrobná analýza unijního práva a judikatury SDEU mnohem častější. Třeba v rozhodnutí **EJP 2840**¹⁶⁵ se

¹⁶⁰ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. 12. 2013, sp. zn. 29 Co 584/2013.

¹⁶¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 47 Co 20/2012.

¹⁶² Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 27 Co 155/2015.

¹⁶³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 4. 2009, C 533/07 *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch proti Gisela Weller-Lindhorst a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 1997 Société civile immobilière Parodi proti Banque H. Albert de Bary et Cie.*

¹⁶⁴ Usnesení Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 22 C 18/2011.

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 32 Cdo 1826/2011.

Nejvyšší soud zabýval rozdílem mezi články 15 a 5 nařízení Brusel I ve vztahu k úvěrové smlouvě a výklad pojmu služba ve smyslu nařízení dovodil za pomoci judikatury SDEU,¹⁶⁶ v níž SDEU uzavřel, že pojem služba je třeba vykládat jako činnost vykonávanou ve prospěch jiné osoby, a to za úplatu. Na základě závěru SDEU, a subsidiárně výkladu v českém komentáři (Občanský soudní řád, II. díl, C.H. Beck), dovodil, že poskytování úvěru splňuje definiční znaky služby.

O něco dále zašel Ústavní soud ve věci **EJP 2114**,¹⁶⁷ kde dokonce využil právo EU k interpretaci vnitrostátního práva, a to pouze jako zdroj inspirace. Ve věci se jednalo o povinnost zaplatit směnečný platební rozkaz, vůči kterému podal stěžovatel odpor u nesprávného orgánu. Ústavní soud zdůraznil, že stěžovatel se nenacházel v postavení slabší strany (či dokonce spotřebitele). Poukázal v tomto směru i na judikaturu Soudního dvora EU, který v rozsudku ze dne 14. 3. 2013 ve věci C-419/11 *Česká spořitelna, a.s.* konstatoval, že fyzická osoba mající úzké profesionální nebo podnikatelské vazby na společnost nemůže být považována za spotřebitele (ve smyslu čl. 15 odst. 1 nařízení Brusel I).

Asi nejzajímavějším je nicméně usnesení Nejvyššího soudu **EJP 2821**¹⁶⁸ ohledně nedostatku příslušnosti českých soudů a nemožnosti přezkoumat svou pravomoc podle § 11 odst. 3 o. s. ř. Ustanovení § 11 odst. 3 o. s. ř. stanoví, že jde-li o věc, která patří do pravomoci soudů České republiky, ale podmínky místní příslušnosti chybějí nebo je nelze zjistit, určí Nejvyšší soud, který soud věc projedná a rozhodne. Senát Nejvyššího soudu aplikoval závěry z usnesení velkého senátu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, který dospěl k závěru, že podle ustanovení § 11 odst. 3 o. s. ř. je Nejvyšší soud povinen určit místně příslušný soud, aniž by zkoumal, zda je dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci. I kdyby pravomoc soudů ČR k rozhodnutí tedy dána nebyla, nemá Nejvyšší soud jinou možnost než určit, který soud věc projedná a rozhodne. Příslušný 30. senát nicméně k tomuto závěru připojil i důležité obiter dictum postavené na unijním právu:

¹⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 4. 2009, C-533/07 *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch proti Gisela Weller-Lindhorst*.

¹⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. I. ÚS 810/14.

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Nd 207/2014.

„V projednávaném případě nicméně Nejvyšší soud nemohl přehlédnout, že na věc dopadá ustanovení čl. 12 odst. 12 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, (dále jen „nařízení Brusel I“) a zároveň žalovaný má poslední známé bydliště v Německu.“ Za pomoci odkazu na judikaturu SDEU, konkrétně věci Lindner a de Visser, proto NS konstatoval, že: „podle daného ustanovení nařízení Brusel I pravomoc českých soudů k rozhodnutí sporu dána být nemůže. Bude tedy na Okresním soudu v Prostějově, aby pečlivěji zvážil naplnění podmínek řízení v této věci. I v této věci se uplatní závěry vyjádřené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008 sp. zn. 29 Nd 336/2007...podle kterých v režimu nařízení Brusel I platí, že soud nemůže (s výjimkou věcí uvedených v článku 22 nařízení) přezkoumávat svoji mezinárodní příslušnost (pravomoc) a místní příslušnost dříve, než doručí žalobu žalovanému a umožní mu, aby se k ní vyjádřil“.

Nejvyšší soud tak jinými slovy využil unijního práva jako podvozku, jak zvrátit, byť ne formální, ale aspoň praktickou aplikaci závěrů velkého senátu, byť aplikaci navrženého řešení musel přenechat soudu rozhodujícímu v prvním stupni.

Závěrem je nutno opět zmínit, že současné články 17-19 nařízení Brusel I bis mají identické znění s čl. 15-17 Brusel I:

Tabulka srovnání znění článku 17 nařízení Brusel Ibis a článku 15 nařízení Brusel I

NAŘÍZENÍ BRUSEL I BIS (1215/2012)	NAŘÍZENÍ BRUSEL I (44/2001)
Článek 17	Článek 15
<p>1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 6 a čl. 5 bod 7:</p> <p>a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;</p> <p>b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí, nebo</p> <p>c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.</p>	<p>1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 bod 5:</p> <p>a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;</p> <p>b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí nebo</p> <p>c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.</p>

<p>2. Nemá-li smluvní partner spotřebitele bydliště v některém členském státě, avšak má v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště v tomto členském státě.</p> <p>3. Tento oddíl se nevztahuje na přepravní smlouvy, kromě případu, kdy smlouva poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně.</p>	<p>2. Nemá-li smluvní partner spotřebitele bydliště na území některého členského státu, avšak v některém členském státě má pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště na území tohoto státu.</p> <p>3. Tento oddíl se nevztahuje na přepravní smlouvy, kromě případu, kdy smlouva poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně.</p>
<p>Článek 18</p>	<p>Článek 16</p>
<p>1. Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, v němž má tento smluvní partner bydliště, nebo, bez ohledu na bydliště druhé strany, u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.</p> <p>2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, v němž má spotřebitel bydliště.</p> <p>3. Tímto článkem není dotčeno právo podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podle tohoto oddílu podána původní žaloba.</p>	<p>1. Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.</p> <p>2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, na jehož území má spotřebitel bydliště.</p> <p>3. Tímto článkem není dotčeno právo podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podle tohoto oddílu podána původní žaloba.</p>
<p>Článek 19</p>	<p>Článek 17</p>
<p>Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze dohodou:</p> <p>1) uzavřenou po vzniku sporu;</p> <p>2) umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle, nebo</p>	<p>Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze</p> <p>1. dohodou uzavřenou po vzniku sporu,</p> <p>2. dohodou umožňující spotřebiteli zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto</p>

<p>3) uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.</p>	<p>oddíle, nebo 3. dohodou uzavřenou mezi spotřebitelem a jeho smluvním partnerem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto členského státu, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto členského státu přípustná.</p>
--	---

3.1 Nařízení Brusel I a letecké nehody

Letecké nehody a z nich plynoucí nároky na náhradu škody jsou problematikou, v rámci níž nacházíme snad nejvíce odkazů na rozhodnutí Soudního dvora EU. Je tomu tak i proto, že problematika navazuje na principy odškodňování spotřebitelů dovozené přímo v judikatuře SDEU k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů¹⁶⁹; pro soudy se proto tato rozhodnutí stávají přímým právním pramenem, na základě kterého právo na odškodnění dovozují. Mezi nejčastěji odkazované věci přitom patří rozhodnutí C-402/07 *Sturgeon*¹⁷⁰, C-204/08 *Rehder*¹⁷¹, nebo C-11/11 *Folkerts*.¹⁷²

V této oblasti také vyvstala předběžná otázka českých soudů, a to ve věci C-315/15 *Marcela Pešková, Jiří Peška v Travel service a. s.*, předložená

¹⁶⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91.

¹⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 11. 2009, C-402/07 *Christopher Sturgeon, Gabriel Sturgeon a Alana Sturgeon proti Condor Flugdienst GmbH (C-402/07) a Stefan Böck a Cornelia Lepuschitz proti Air France SA (C-432/07)*.

¹⁷¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

¹⁷² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 2. 2013, C-11/11 *Air France v. Heinz-Gerke Folkerts a Luz-Tereza Folkerts*.

Obvodním soudem pro Prahu 6 ohledně náhrady škody v důsledku zpoždění po střetu letadla s ptákem.

Otázky, které české soudy v případech aplikujících unijní právo či judikaturu SDEU řeší, se dají seřadit do dvou větších okruhů, a to:

- příslušnost v režimu Brusel I, čl. 16 nebo čl. 5 odst. 1, čl. 5 odst. 2, odmítání čl. 5 odst. 3;
- události, mimořádné okolnosti a liberace z povinnosti náhrady škody.

Hierarchie pramenů – vztah mezi Montrealskou úmluvou a nařízením Brusel I

Problematiku mezinárodní příslušnosti ve věcech náhrady škody při letecké přepravě upravují dva mezinárodní, resp. evropské předpisy, Montrealská úmluva, Úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě podepsaná v Montrealu 28. května 1999 a její čl. 33) a nařízení EP a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91 (dále jen „Nařízení č. 261/2004“).

Čl. 33 Montrealské úmluvy

Soudní pravomoc

1. Žalobu o náhradu škody je možno podat podle volby žalobce na území jedné ze smluvních stran, buď u soudu, kde má dopravce bydliště, nebo u soudu hlavního sídla jeho podnikání nebo u soudu v místě jeho podnikání, ve kterém byla přepravní smlouva sjednána, nebo u soudu v místě určení.

V obecné rovině upravuje vztah mezinárodních smluv a unijního práva čl. 351 Smlouvy o fungování Evropské unie, podle nějž práva a povinnosti z mezinárodních smluv, které členské státy uzavřely před svým přistoupením k EU mezi jedním a několika členskými státy na jedné straně a jedním nebo několika třetími zeměmi na straně druhé, nejsou Smlouvami (SFEU a SEU) dotčeny. Nařízení Brusel I dále upravuje vztah k mezinárodním nástrojům v čl. 71, podle nějž nařízením Brusel I nejsou dotčeny smlouvy, jejichž

stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech (za podmínek stanovených odstavcem 2 téhož článku). Montrealská úmluva (1999) nahradila mezi smluvními státy Varšavskou úmluvu z roku 1929. V obecné rovině by proto měla mít její ustanovení přednost před nařízením Brusel I.¹⁷³ Uvedené platí tím spíše, že v roce 2001 tehdejší ES přistoupilo k Montrealské úmluvě (Rozhodnutí Rady ze dne 5. dubna 2001 o Uzavření Úmluvy o sjednocení některých pravidel pro mezinárodní leteckou dopravu (montrealská úmluva) Evropským společenstvím [2001/539/ES]). Montrealská úmluva se tak stala součástí práva Společenství s předností před akty sekundárního práva.¹⁷⁴

Vztahem Montrealské úmluvy a nařízení Brusel I se nicméně SDEU již zabýval. Ve vztahu k nároku na náhradu škody za zpoždění letu podle nařízení 261/2004 SDEU uvedl, že tento nárok představuje nárok na paušální a jednotnou náhradu pro cestujícího v důsledku zrušení letu, tedy nárok, který je nezávislý na náhradě škody ve smyslu Montrealské úmluvy, konkrétně jejího článku 19, upravujícího náhradu škody při zpoždění v letecké dopravě. Soudní dvůr proto dovodil, že nároky založené na Montrealské úmluvě a na nařízení 261/2004 se řídí dvěma odlišnými právními rámci – pokud je proto návrh podán na základě nařízení č. 261/2004, mezinárodní příslušnost se určuje podle nařízení Brusel I.¹⁷⁵

I. Příslušnost podle Bruselu I

Pravidla pro spory plynoucí ze spotřebitelských smluv upravena nařízením Brusel I sledují ochranu privilegovaného postavení spotřebitele, který má na výběr, zda proti podnikatelskému subjektu podá žalobu ve státě svého bydliště, nebo bydliště svého smluvního partnera (čl. 16 odst. 1 nařízení Brusel I). Sleduje se ochrana spotřebitele coby slabší strany, přiblížení soudu k místu jeho domicilu. Je to speciální ustanovení ve vztahu k čl. 2 a 5 nařízení Brusel I.

Článek 15 nařízení Brusel I nicméně vymezuje kategorie relevantních smluvních typů, které spadají pod speciální příslušnost: Oddíl 4 nařízení Brusel I se totiž nevztahuje na přepravní smlouvy, vyjma situací, kdy smlouva

¹⁷³ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 789.

¹⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2008, C-549/07 *Friederike Wallentin-Hermann proti Alitalia – Linee Aeree Italiane SpA*.

¹⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

poskytuje kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně. V případě žaloby proti leteckým společnostem, nikoliv proti zprostředkovatelské společnosti, tedy obvykle nejde o spotřebitelský vztah. Článek 15 nařízení Brusel I nicméně obsahuje i určitou sběrnou kategorii, kdy stanovuje, že daný oddíl se použije i ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo několik členských států včetně tohoto zaměřuje a smlouva spadá do rozsahu těchto činností. Pro vnitrostátní soudy bylo tedy jednou ze stěžejních otázek vyřešení, zda spory o náhradu škody v důsledku zpoždění letu spadají do rozsahu článku 5 nebo 16 nařízení Brusel I.

Problematikou určení mezinárodní příslušnosti se již v minulosti zabýval Soudní dvůr Evropské unie, pro české soudy se tak jednalo o otázku, která by již v současnosti měla být zodpovězena v rámci doktríny *acte éclairé*. Relevantní je v tomto ohledu zejména rozsudek ze dne 14. 11. 2013, C-478/12 *Maletic*. Zde SDEU dovodil, že pojem smluvní partner je třeba vykládat tak, že zahrnuje i partnera hospodářského subjektu, s nímž spotřebitel uzavřel smlouvu. V případě *Maletic* se manželé s bydlištěm v Rakousku domáhali náhrady škody vzniklé z porušení smluvních povinností. Manželé si přes internetovou stránku zprostředkovatelské společnosti se sídlem v Německu objednali zájezd, jehož organizaci zajišťovala rakouská společnost TUI. V Rakousku tedy podali žalobu proti oběma společnostem s tím, aby jim společně a nerozdílně nahradily vzniklou újmu z důvodu chybné rezervace hotelu. SDEU zkoumal, zda se nařízení Brusel I za daných okolností použije na smluvního partnera (TUI) a zda je dán cizí prvek odůvodňující jeho použití. Uvedl, že i kdyby právní úkon, kterým manželé Maleticovi rezervovali a zaplatili pobytový zájezd, mohl být rozdělen na dva různé smluvní vztahy (online s cestovní agenturou a s organizátorem zájezdů), druhý smluvní vztah nelze kvalifikovat jako čistě vnitrostátní, jelikož je s prvním smluvním vztahem neoddělitelně spjat z důvodu, že je realizován prostřednictvím uvedené cestovní agentury nacházející se v jiném členském státě. Článek 16, v souladu s cíly nařízení Brusel I (ochrana spotřebitele jako slabší strany a minimalizace souběžných řízení), brání tomu, aby žalobci (Maleticovi) vedli souběžně dvě související řízení proti dvěma hospodářským subjektům zapojeným do rezervace a realizace pobytového zájezdu. Pojem **smluvní partner** proto musí být vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i smluvního partnera hospodářského subjektu, s nímž spotřebitel uzavřel tuto smlouvu, kterýžto partner má sídlo na

území členského státu, v němž se nachází bydliště tohoto spotřebitele. Nicméně tyto závěry se vztahují pouze na spotřebitelské smlouvy.

Ve sporech s leteckými společnostmi se proto často určuje příslušnost na základě čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I (u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn). Tuto možnost potvrdil i SDEU ve věci *Rehder*.¹⁷⁶ V původním řízení se žalobce domáhal na základě nařízení č. 261/2004 náhrady škody za zpoždění letu vůči lotyšské společnosti Air Baltic. V řízení se ukázalo sporným, zda lze pro určení příslušnosti použít obecné pravidlo místa bydliště žalovaného (čl. 2 nařízení Brusel I) anebo lze postupovat i podle čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I. SDEU dospěl k závěru, že za místa, která mají přímou vazbu s uvedenými službami poskytovanými v rámci plnění závazků souvisejících s předmětem smlouvy, je nutno považovat místa odletu a příletu letadla. SDEU současně přiznal žalobci možnost volby, zda se bude řízení konat u soudu místa odletu či místa příletu, protože obě z těchto míst mají dostatečně blízkou vazbu ke skutkovým okolnostem sporu, a zaručují tak úzký vztah mezi smlouvou a příslušným soudem.

V českém právním prostředí se otázkou určení příslušnosti zabývala také řada rozhodnutí. Zmínit lze například rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6, **EJP 1834**,¹⁷⁷ který se zabýval určením soudu příslušného pro rozhodnutí o náhradě škody za zpoždění letu v důsledku turbulencí. Soud shledal, že v souladu s článkem 5 odst. 1 nařízení Brusel I se příslušnost řídí podle místa příletu a odletu letadla. Z hlediska věcné stránky pak odkázal na rozsudek SDEU ze dne 12. 5. 2011, C-294/10 *Andrejs Eglitis, Edvards Ratnieks proti Latvijas Republikas Ekonoikas ministrija*. Žalovaná neprokázala existenci mimořádných okolností, turbulence a vzdušné víry se běžně vyskytují při zaoceánských letech a je-li po výrazných turbulencích nutné provádět kontrolní prohlídky letadel, má dopravce přizpůsobit letový řád svých transatlantických letů této možnosti a počítat s dostatečnými časovými prodlevami mezi lety. V rozsudku **EJP 1837**¹⁷⁸ Obvodní soud pro Prahu 6 naopak shledal, že nepříznivé povětrnostní podmínky vedly k liberaci, žalovaná totiž prokázala existenci mimořádných okolností, kvůli nimž osoba na ni odvislá, řídicí letového provozu nad londýnským letištěm, omezila provoz tak, že průměrná

¹⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

¹⁷⁷ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 25. 8. 2014, sp. zn. 53 C 15/2013.

¹⁷⁸ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 24. 11. 2014, sp. zn. 53 C 32/2013.

doba zpoždění v době přiletu žalobce dosahovala až 88 minut, a žalobce dorazil do Londýna se zpožděním 52 minut. Ve věci **EJP 1957**¹⁷⁹ Krajský soud v Praze řešil nepříznivé počasí a v důsledku něj zpoždění letu (20 hodin). Jelikož žalobce žádná opatření neučinil, Krajský soud odkázal na rozsudek SDEU C-294/10 *Andrejs Eglitis, Edvards Ratnieks proti Latvijas Republikas Ekonoikas ministrija*, podle něhož letecký dopravce musí ve fázi plánování letu přiměřeným způsobem přihlédnout k riziku zpoždění spojenému s případným výskytem mimořádných okolností a v důsledku toho musí počítat s určitou časovou rezervou.

Zajímavé spory se vztahují k souběhu nároků podle nařízení Brusel I a Montrealské úmluvy. V rozsudku **EJP 1956**¹⁸⁰ řešil Krajský soud v Praze žalobu podle čl. 19 Montrealské úmluvy (odvolání), nikoliv podle nařízení Brusel I. Ve sporu se jednalo o let z Londýna do Miami, který se zpozdil o více než 7 hodin, proto žalobkyně nestihla let do Cusca a přišla o předem zaplacenou noc v hotelu v Cuscu. Soud prvního stupně se zabýval pravomocí, žalobkyně odkázala na čl. 16 nařízení Brusel I a soud konstatoval nedostatek podmínek a řízení zastavil. Odvolací soud souhlasil, že obecně pravomoc českých soudů je třeba posuzovat primárně podle předpisů EU a teprve když se zjistí, že na právní vztah nedopadají, podle jurisdikčních ustanovení příslušné mezinárodní smlouvy (což je výklad s ohledem na znění článku 60 nařízení Brusel I sporný). Žalobkyně v odvolání upřesnila, že se jedná o nárok podle Montrealské úmluvy. Co se týče nařízení Brusel I, článek 5 pokrývá nárok na paušální a jednotnou náhradu škody v důsledku zpoždění letu. Ten je ale nezávislý na náhradě škody v rámci článku 19 Montrealské úmluvy (soud odkázal mj. na rozsudek SDEU *Rehder*¹⁸¹). Zatímco článek 5 nařízení Brusel I určuje místně příslušný soud podle místa odletu nebo přiletu letadla, článek 33 Montrealské úmluvy postupuje podle volby žalobce na území jedné ze smluvních stran, a to buď u soudu, kde má dopravce bydliště, nebo u soudu hlavního sídla jeho podnikání. V daném případě tak soud dovedl pravomoc českých soudů.

Obvodní soud pro Prahu 6 ve věci **EJP 1836**¹⁸² řešil nárok plynoucí z letu z Prahy do Kuala Lumpur přes Dubaj, který do cílové stanice dorazil se

¹⁷⁹ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 30 Co 400/2014.

¹⁸⁰ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2014, sp. zn. 30 Co 21/2014.

¹⁸¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

¹⁸² Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 17. 2. 2014, sp. zn. 53 C 38/2013.

zpožděním delším než 3 hodiny. Žalovaný nesouhlasil s aplikací nařízení Bruselu i k určení mezinárodní příslušnosti a namítal, že ke zpoždění došlo na trase Dubaj – Kuala Lumpur, tudíž se měl nárok řídit Montrealskou úmluvou. To obvodní soud odmítl s odkazem na závěry Soudního dvora EU ve věcech *Rehder a Moré*.¹⁸³ Na podkladě SDEU judikatury tedy vysvětlil, že byť má žalovaný své sídlo mimo Evropskou unii, koná lety na území EU, a je tedy provozujícím leteckým dopravcem, na něhož se nařízení 261/2004 vztahuje. Co se týče příslušnosti, žalovaný podle soudu správně poukázal na čl. 4 nařízení Brusel I, dle něhož se určuje příslušnost soudu každého jeho členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, nemá-li žalovaný bydliště na území členského státu.

II. Mimořádné okolnosti

Druhý velký okruh právních problémů se týká kvalifikace termínu „*mimořádné okolnosti*“. Právě v této souvislosti vyvstala zajímavá předběžná otázka českých soudů, která nemá dopad pouze na věcné řešení sporu o náhradu škody při zpoždění letů, ale také přinesla důležité závěry ohledně povinnosti soudů vykládat unijní právo a jejich interakci se SDEU. Geneze předběžné otázky byla následující:

Dne 20. listopadu 2014 vydal Ústavní soud nález, sp. zn. III. ÚS 2782/14, v němž shledal porušení článku 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod v důsledku nepředložení předběžné otázky. Obvodní soud pro Prahu 6 se v rozhodnutí ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 19 C 292/2013, zabýval otázkou, zda událost, kdy se letoun operující let žalobců na předchozím úseku rotace při mezipřistání v Brně střetl s ptákem, je možno považovat za mimořádnou okolnost, již nebylo možno zamezit, a zda stěžovatelka (Travel Service, a.s.) učinila vše, co od ní bylo možno požadovat, aby ke zpoždění letu nedošlo. Obvodní soud dospěl k závěru, že tyto skutečnosti prokázány nebyly, a uložil stěžovatelce zaplatit žalobcům finanční částku 250 EUR každému a náklady řízení. Stěžovatelka u Ústavního soudu namítala zásah do práva na spravedlivý proces v důsledku překvapivého hodnocení důkazů, neprovedení všech navržených důkazů, nerespektování předpisů EU a judikatury SDEU, a v důsledku využití argumentace nařízením Brusel I bis jako platným *de lege ferenda*.

¹⁸³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 11. 2012, C-139/11 *Joan Cuadrench Moré v. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV*.

Ústavní soud předně poznamenal, že: „... není v zásadě povolán k přezkumu unijních právních předpisů. Je však oprávněn (a povinen) zasáhnout, pokud by porušení unijních právních předpisů (např. v důsledku svévole či v důsledku interpretace, která je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti) mělo za následek též porušení základních práv chráněných Listinou (odkaz na náleze z dne 14. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 346/01)“. Uvedl, že ve vztahu k Nařízení 261/2004 přichází v úvahu porušení práva na spravedlivý proces. Stojí za zmínku, že podobný závěr se objevuje např. v nálezu sp. zn. II. ÚS 1009/08 ze dne 8. 1. 2009, kde ÚS shledal, že „o porušení práva na zákonného soudce půjde v případě aplikace komunitárního práva tehdy, kdy český soud (jehož rozhodnutí nelze napadnout dalšími opravnými prostředky, které poskytuje podústavní právo) nepoloží předběžnou otázku Soudními dvoru svévolně, tedy v rozporu s principem právního státu“.

Za výkon svévole lze přitom podle Ústavního soudu považovat i takové jednání soudu poslední instance aplikujícího právo EU, kdy soud zcela „opomene položit si otázku, zda by měl vznést předběžnou otázku k Soudnímu dvoru a její nepoložení řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek“. Nutno říci, že obvodní soud zde byl soudem rozhodujícím v posledním stupni. Ústavní soud proto prvně shledal, že Soudní dvůr Evropské unie dosud nepodal komplexní výklad Nařízení co do povahy a odpovědnosti vzešlé ze střetu letadla s ptákem ve spojení s další událostí jiné (technické) povahy. S ohledem na naprostou převahu střetů s ptáky při startu či přistání¹⁸⁴ do hodnocení posuzované otázky vstupují jednak veřejnoprávní bezpečnostní závazky státu, jednak povinnosti provozovatelů letišť z hlediska vývoje aktivních či pasivních prostředků ochrany, jako jsou prostředky bioakustické, biologické, chemické, radarová detekce atd.

Dále pak Ústavní soud upozornil na řetězení a kombinaci těchto okolností (jež řešil již rozsudek Soudního dvora v případě *Eglitis*.¹⁸⁵). Obvodní soud správně, a také v duchu rozsudku SDEU ve spojených věcech C-402/07 a C-432/07

¹⁸⁴ Podle statistických údajů z USA se více jak polovina střetů odehraje do výšky 30 metrů nad zemí - viz Abeyratne, R. Bird Strikes Against Aircraft. University of Denver College of Law, s. 63–64.

¹⁸⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. 5. 2011, C-294/10 *Andrejs Eglītis a Edvards Ratnieks proti Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija*.

Christopher Sturgeon,¹⁸⁶ vyložil články 5, 6 a 7 Nařízení Brusel I tak, že pro účely uplatnění nároku na náhradu škody lze na cestující zpožděných letů nahlížet stejně jako na cestující zrušených letů. Jinými slovy, že se mohou dovolávat náhrady škody podle článku 7 nařízení Brusel I, jestliže z důvodu zpoždění letu utrpí ztrátu času tří nebo více hodin. Nicméně, obecný soud pochybil při hodnocení, zda okolnosti, které zapříčinily zpoždění, byly mimořádnou okolností. Obecný soud vyšel ze skutečnosti, že: „*celkové zpoždění bylo zapříčiněno jednak nutností opravy technické závady v Burgasu a dále časovou náročností procedury, která dle tvrzení žalovaného byla nutná pro podezření na střet s ptákem při přistání v Brně*“. Z toho učinil právní závěr, že „*okolnosti, které v daném případě zapříčinily ve svém souhrnu zpoždění předmětného letu, nemohou být hodnoceny jako mimořádné okolnosti ve smyslu čl. 5 odst. 3 Nařízení*“, neboť stěžovatelka „*v řízení neprokázala, že učinila vše proto, aby ke zpoždění letu nedošlo*“.

Ústavní soud upozornil, že při tomto závěru obecný soud vyšel z rozsudku Soudního dvora ze dne 22. 12. 2008 ve věci *C-549/07 Friederike Wallentin-Hermann proti Alitalia - Linee Aeree Italiane SpA*. Takovéto hodnocení však Ústavní soud odmítl s odůvodněním, že závěr obecného soudu nemá dostatečně pevný podklad ani v Nařízení Brusel I, ani v judikatuře Soudního dvora. Podle Ústavního soudu výklad provedený obecným soudem je nutno „*kvalifikovat jako svévolný a nerespektující kritéria pro položení předběžné otázky formulovaná v rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci C-283/81 - CILFIT proti Ministero della Sanita*“.

Otázka, kterou bylo podle Ústavního soudu nutno vyřešit, byla, zda prokázaný střet letounu s ptákem lze považovat za událost vytyčenou v bodě 14 Nařízení. Zdůraznil, že se jedná o otázku, kterou ještě SDEU nikdy neřešil, a také nelze z odůvodnění napadeného rozhodnutí seznat, že by k ní obvodní soud přijal jednoznačné stanovisko. Podle Ústavního soudu je nutno střet letounu s ptákem kvalifikovat jako událost, jejíž výskyt nelze přesně určit či mu vždy předejít, ačkoliv nejde o zřídkaovou událost, není ani vlastní běžnému výkonu činnosti leteckého dopravce. Ústavní soud odkázal na podobné rozhodnutí německého Spolkového nejvyššího soudu.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 11. 2007, C-402/07 *Christopher Sturgeon, Gabriel Sturgeon a Alana Sturgeon proti Condor Flugdienst GmbH* (C-402/07) a *Stefan Böck a Cornelia Lepuschitz proti Air France SA* (C-432/07).

¹⁸⁷ Rozsudek BGH ze dne 24. 9. 2013, X ZR 160/21.

Obvodní soud pro Prahu 6 v návaznosti na závěry Ústavního soudu předložil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku, v níž se ptal, zda je střet letounu s ptákem událostí ve smyslu bodu 22 rozsudku ze dne 22. 12. 2008, C-549/07 *Wallentin-Hermann*, nebo je mimořádnou okolností ve smyslu čtrnáctého bodu odůvodnění nařízení č. 261/2004. Dále, pokud je střet letounu s ptákem mimořádnou okolností, se obvodní soud Soudního dvora tázal, zda lze ze strany leteckého dopravce považovat za přiměřená opatření směřující k zabránění takového střetu preventivně-kontrolní mechanismy zaváděné zejména v okolí letišť (jako např. plašení ptáků hlukem, spolupráce s ornitology, eliminace míst typických pro shromažďování či nalétání ptáků, světelné plašení apod.). Naopak, je-li střet letounu s ptákem událostí, ptal se obvodní soud, zda jej lze zároveň považovat za událost ve smyslu čtrnáctého bodu odůvodnění nařízení č. 261/2004 a lze v takovém případě za mimořádnou okolnost ve smyslu čtrnáctého bodu odůvodnění [tohoto] nařízení považovat souhrn technických a administrativních opatření, která je nutno po střetu letounu s ptákem, v důsledku kterého však nedošlo k poškození letounu, ze strany leteckého dopravce provést.¹⁸⁸

Soudní dvůr EU rozhodl rozsudkem ze dne 4. 5. 2017 ve věci C-315/15 *Marcela Pešková a Jiří Peška proti Travel Service a.s.* Nejprve připomněl, že podle ustálené judikatury lze jako mimořádné okolnosti kvalifikovat takové události, „*kteřé nejsou z důvodu své povahy či původu vlastní běžnému výkonu činnosti dotyčného leteckého dopravce a vymykají se jeho účinné kontrole (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 22. prosince 2008, Wallentin-Hermann, C-549/07, EU:C:2008:771, bod 23; ze dne 31. ledna 2013, McDonagh, C-12/11, bod 29, a ze dne 17. září 2015, van der Lans, C-257/14, bod 36).* Z judikatury Soudního dvora naopak vyplývá, že mimořádnou okolností není

¹⁸⁸ Dále se Obvodní soud ptal, zda „4) *Je-li souhrn technických a administrativních opatření prováděných po střetu letounu s ptákem, v důsledku kterého však nedošlo k poškození letounu, ve smyslu čtrnáctého bodu odůvodnění nařízení [č. 261/2004] mimořádnou okolností, lze po leteckém dopravci požadovat, aby již při plánování letů přihlédl k riziku, že bude nutné přistoupit k těmto technickým a administrativním opatřením po střetu letounu s ptákem, a tuto skutečnost již zohlednil do letového řádu v rámci přiměřených opatření?*

5) *Jak je třeba posoudit povinnost leteckého dopravce k náhradě škody ve smyslu článku 7 nařízení [č. 261/2004] v případě, kdy je zpoždění způsobeno nejen administrativními a technickými opatřeními přijatými po střetu letounu s ptákem, v důsledku kterého nedošlo k poškození letounu, ale významnou měrou i opravou technické závady nesouvisějící s uvedeným střetem letounu s ptákem?*“

závada vyvolaná předčasným selháním některých součástí letounu, neboť taková porucha zůstává vnitřně spjata se systémem fungování letounu.“

Střet letounu s ptákem a případné poškození v důsledku tohoto střetu však nejsou z důvodu své povahy či původu vlastní běžnému výkonu činnosti dotyčného leteckého dopravce a vymykají se jeho účinné kontrole, proto jde o mimořádnou okolnost ve smyslu čl. 5 odst. 3 nařízení. Dále se zabýval otázkou, zda tato mimořádná okolnost má zprošťující povahu. Soudní dvůr již v minulosti přijal pružné a individualizované pojetí „*přiměřeného opatření*“ a ponechal posouzení, zda „*za okolností daného případu bylo možné mít za to, že letecký dopravce přijal opatření přiměřená situaci*“¹⁸⁹ vnitrostátním soudům. Zde SDEU dospěl k závěru, že: „*zrušení nebo významné zpoždění letu není způsobeno mimořádnými okolnostmi, pokud je toto zrušení nebo zpoždění následkem toho, že letecký dopravce využil odborníka dle vlastního výběru, aby znovu provedl bezpečnostní kontrolu, kterou si vyžádal střet letounu s ptákem, poté, co již tuto kontrolu provedl odborník oprávněný na základě použitelných předpisů.*“ Nicméně co se týče přiměřených opatření (třeba rušení ptáků hlukem nebo světlem, spolupráce s ornitology, eliminace míst typických pro shromažďování ptáků, atd.), které je letecký dopravce povinen povést, aby snížil riziko střetu letounu s ptákem, a zprostil se tak povinnosti poskytnout cestujícím náhradu, SDEU zopakoval, že je na vnitrostátním soudu, aby v souladu s judikaturou SDEU ověřil, zda předmětná opatření nenutí leteckého dopravce podstoupit neúnosné oběti s ohledem na jeho kapacity. Proto „*přiměřená opatření*“, která je letecký dopravce povinen provést aby snížil riziko střetu letounu s ptákem, nebo mu dokonce zabránil a zprostil se tak povinnosti poskytnout cestujícím náhradu škody podle článku 7 uvedeného nařízení, „*zahrnují použití opatření preventivní kontroly výskytu uvedených ptáků za podmínky, že daný letecký dopravce může zejména po stránce technické a administrativní takováto opatření skutečně přijmout, že tato opatření jej nenutí podstoupit neúnosné oběti s ohledem na kapacity jeho podniku a že uvedený dopravce prokázal, že zmíněná opatření byla skutečně přijata ve vztahu k letu, který byl dotčen střetem s ptákem, přičemž splnění těchto podmínek musí ověřit předkládající soud.*“

¹⁸⁹ V tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. května 2011, C-294/10 *Andrejs Eglītis a Edvards Ratiņeks proti Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija*, odst. 30.

Obdobné otázky a posouzení důvodů liberace se objevují standardně v rozhodovací praxi i dalších českých soudů. Co se týče kompozice případů, v nichž rozhodovaly české soudy, převážně se jednalo o definici mimořádných okolností, nebo o určení příslušného soudu k rozhodnutí a otázku, zda postupovat podle nařízení Brusel I čl. 5 nebo 16 (**EJP 1511**¹⁹⁰). Přímo střet s ptákem a liberaci řešil Obvodní soud pro Prahu 1 v rozhodnutí **EJP 1629**,¹⁹¹ kde dospěl k závěru ještě předtím, než SDEU zodpověděl českou předběžnou otázku, že o zajištění náhradního letadla včetně jeho přeletu do Turecka v čase 5,5 hodiny po původně plánovaném odletu je adekvátní dané mimořádné situaci a žalovaná cestovní kancelář je zproštěna odpovědnosti (obvodní soud vyšel z rozsudku SDEU *Sturgeon*¹⁹²). Naopak Obvodní soud pro Prahu 6 v rozhodnutí **EJP 1835**¹⁹³ uzavřel, že střet s ptákem není dostatečnou liberací. Soud rozebral stávající judikaturu SDEU, *Rehder*¹⁹⁴, *Sturgeon*¹⁹⁵, *Folkerts*¹⁹⁶, ale dovedl z ní jiný závěr, než později samotný Soudní dvůr. Ke srážce totiž nedošlo při letu předcházejícím letu zrušenému, ale ještě při letu časově vzdálenějším. K situaci došlo v domovském letišti žalované, kde podle soudu šlo předpokládat nejšířší možnost zajištění náhradního letadla, se zrušením žalobcova letu tak chybí příčinná souvislost. Podmínky pro liberaci tedy podle soudu nebyly dány. Lze tedy konstatovat, že posouzení není v rozporu s následnou judikaturou SDEU, ale představuje odlišení, kdy soud vlastně odmítá subsumpci pod takové okolnosti, které později SDEU vyhodnotil jako liberaci.

Kromě liberačních důvodů se soudy zabývaly také definicí mimořádných okolností. Okresní soud v Hradci Králové v rozhodnutí **EJP 1366**¹⁹⁷ provedl na

¹⁹⁰ Usnesení Okresního soudu Praha-východ ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 3 C 81/2014.

¹⁹¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. 42 C 5/2014.

¹⁹² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 11. 2009, C-402/07 *Christopher Sturgeon, Gabriel Sturgeon a Alana Sturgeon proti Condor Flugdienst GmbH (C-402/07) a Stefan Böck a Cornelia Lepuschitz proti Air France SA (C-432/07)*.

¹⁹³ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 19. 1. 2015, sp. zn. 53 C 123/2013.

¹⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 7. 2009, C-204/08 *Peter Rehder proti Air Baltic Corporation*.

¹⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 11. 2009, C-402/07 *Christopher Sturgeon, Gabriel Sturgeon a Alana Sturgeon proti Condor Flugdienst GmbH (C-402/07) a Stefan Böck a Cornelia Lepuschitz proti Air France SA (C-432/07)*.

¹⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 2. 2013, C-11/11 *Air France v. Heinz-Gerke Folkerts a Luz-Tereza Folkerts*.

¹⁹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 20 C 409/2013.

základě rozsudku SDEU ve věci *easyCar*¹⁹⁸ restriktivní výklad mimořádných okolností, směřující k ochraně spotřebitelů. Vyskytnou se zejména v případech politické nestability, povětrnostních podmínek neslučitelných s uskutečněním dotčeného letu, bezpečnostních rizik, neočekávaných nedostatků letové bezpečnosti a stávek, které postihují provoz leteckého dopravce. Oprava technické závady způsobené nedostatkem údržby letadla tedy musí být považována za vlastní běžnému výkonu činnosti leteckého dopravce. Obdobně srov. **EPJ 1840**,¹⁹⁹ **EJP 1839**²⁰⁰ a **EJP 1838**.²⁰¹

Obvodní soud pro Prahu 6 dále v rozhodnutí týkajícím se stávky na letišti, **EJP 1841**,²⁰² posuzoval příslušnost podle článku 5 odst. 1 nařízení Brusel I a pouze s obecným odkazem na judikaturu SDEU konstatoval, že důkazní břemeno k prokázání splnění liberačních podmínek leží na žalované jako provozujícím leteckém dopravci. V projednávané věci měl soud za prokázané, že došlo ke stávce a že tato determinovala činnost žalované, když veškeré letecké trasy z Barcelony do Evropy vedou přes francouzské území, kde probíhala stávka a přes které by musel přeletět i zrušený let z Barcelony do Prahy. Žalovaná vyhověla požadavku evropského úřadu pro řízení letového provozu a zrušila 30 % letů, mezi nimi i let žalobkyně. Zrušení tedy bylo způsobeno mimořádnou okolností, které nebylo možné zabránit. Břemeno ležící na straně žalované zdůraznily soudy i v dalších rozhodnutích, např. **EJP 2009**,²⁰³ a to s odkazem na judikaturu SDEU, zejména jeho závěry v rozsudku ve věci C-581/10 *Nelson a další v. Deutsche Lufthansa AG*²⁰⁴.

¹⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 3. 2005, C-336/03 *easyCar (UK) Ltd proti Office of Fair Trading*.

¹⁹⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 53 C 99/2013.

²⁰⁰ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 6. 10. 2014, sp. zn. 53 C 59/2014.

²⁰¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 17 EVC 1/2012.

²⁰² Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 16. 2. 2015, sp. zn. 53 C 32/2014.

²⁰³ Rozsudek Obvodního soudu Frýdek-Místek ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 12 C 181/2013.

²⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 10. 2012, C-581/10 *Emeka Nelson a další proti Deutsche Lufthansa AG a TUI Travel plc a další proti Civil Aviation Authority*.

II.4. Brusel I – Prorogace, výlučná příslušnost a zachování příslušnosti

Přesto, že články 22 a 23 představují takřka vrchol pyramidu určování příslušnosti podle nařízení Brusel I, v naší současné databázi se jejich aplikace objevuje jen velmi sporadicky. Lze říci, že klíčové otázky ohledně výlučné příslušnosti nebo prorogace již víceméně byly vyřešeny díky judikatuře SDEU i národních soudů vykládajících její účinek.

Co se týče prorogací, evidujeme jen 8 věcí, v nichž již, ve srovnání s předchozím obdobím, nedochází k žádným zásadním problémům. Povětšine soudy volí velmi jednoduchou aplikaci a jazykový výklad příslušného ustanovení. Projevuje se také skutečnost, že základní zásady aplikace článku 23 již byly v předchozích letech přiblíženy judikaturou Nejvyššího soudu. Obvykle se článek objevuje v souvislosti se spory, kde strany při uzavření prorogační doložky postupovaly špatně, nebo spory, kde strany uzavřely dohodu o prorogaci, nicméně stanovily pouze pravomoc českých soudů bez určení místní příslušnosti. Soudy, po vzoru NS, aplikují v takové situaci § 11 odst. 3 o. s. ř. (srov. rozhodnutí **EJP 2827**,²⁰⁵ **EJP 2829**,²⁰⁶ nebo **EJP 2673**²⁰⁷). Špatný postup stran byl třeba předmětem řízení v **EJP 1497**,²⁰⁸ kde Okresní soud ve Frýdku-Místku konstatoval, že strany určily jen rozhodné právo, a z něho se nedá dovodit příslušnost českých soudů. V **EJP 1486**²⁰⁹ zase krajský soud velmi nejasně interpretoval čl. 23. Dospěl k závěru, že nařízení Brusel I není možné aplikovat, neboť nařízení nezakládá pravomoc českého soudu rozhodnout o sporu mezi žalobcem a žalovaným č. 1, když žalovaný č. 1, jako správce konkursní podstaty kupujícího, namítl nedostatek pravomoci českého soudu. Dále nicméně rozvedl, že žalobce se ve smyslu čl. 23 nařízení nedohodl se žalovaným na příslušnosti českého soudu, nicméně rovněž dodal, že příslušnost českého soudu byla dohodnuta v článku 9 Všeobecných obchodních podmínek jen ohledně právního vztahu mezi žalobcem (jako prodávajícím) a kupujícím.

²⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 30 Nd 271/2014.

²⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 30 Nd 290/2013.

²⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. 23 Nd 160/2013.

²⁰⁸ Usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. 19 C 41/2012.

²⁰⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 1. 2012, sp. zn. 20 Cm 154/2008.

O něco více rozhodnutí (18) se věnuje určování výlučné příslušnosti českých soudů. Nejobvyklejším závěrem je přitom konstatování, že pravomoc českých soudů je dána a příslušnost se určí podle OSŘ (srov. např. **EJP 1436**²¹⁰). V rozhodnutí **EJP 1440**²¹¹ dospěl Krajský soud v Brně k závěru, že samotná skutečnost, že někdo vlastní nemovitost, nezakládá automaticky příslušnost podle čl. 22 odst. 1 nařízení Brusel I. V rozhodnutí **EJP 1648**²¹² se zase Okresní soud v Opavě zabýval rozlišením vypořádání společného jmění manželů a článkem 22. Zajímavostí je, že okresní soud se zde lišil v interpretaci ustanovení článku 22 od krajského soudu. Jako obiter dictum proto uvedl, že „...*přesto, že okresní soud nesdílí jako správný právní závěr krajského soudu vyslovený v tomto usnesení, když má za to, že předmětem řízení není věcné právo k nemovitosti, nýbrž vypořádání společného jmění manželů a nařízení Rady (ES) č. 44/2001, konkrétně čl. 22 tedy nelze podle kapitoly I, článku 1 odst. 2 písm. a) na majetkové vztahy mezi manžely aplikovat, je tento právní závěr odvolacího soudu pro nalézací soud závazný. S poukazem na ustálenou judikaturu soudů vyšších stupňů, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 22 Cdo 314/2003, soud tedy dovozuje, že jeho pravomoc a příslušnost je dána....*“ (stejně srov. **EJP 1633**²¹³). Okresní soud zde jasně nevyužil podvozku unijního práva a institutu předběžné otázky na přebití pro něj závazného názoru krajského soudu ohledně výkladu unijního práva. Místo toho vycházel z relativně starého usnesení Nejvyššího soudu. Vrchní soud v Praze ve věci **EJP 1740**²¹⁴ také jako jednu z otázek řešil aplikovatelnost článku 22 – v první řadě odmítl předložení předběžné otázky, když odvolatelé kontroval tím, že jeho rozhodnutí lze napadnout opravnými prostředky.²¹⁵ Neaplikaci článku 22 odst. 2 nařízení dovodil vrchní soud mj. z rozhodnutí SDEU C-372/07 *Nicole Hassett proti South Eastern Health Board*,²¹⁶ kde Soudní dvůr vyložil, že žalobou proti platnosti rozhodnutí orgánu společnosti je pouze taková žaloba a stížnost, v níž žalobce zpochybňuje platnost rozhodnutí podle použitelného práva společnosti nebo ustanovení společenské smlouvy.

²¹⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 30 C 71/2014.

²¹¹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 37 Co 279/2012.

²¹² Usnesení Okresního soudu v Opavě ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 10 C 103/2008.

²¹³ Rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 21. 7. 2014, sp. zn. 10 C 155/2013.

²¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2014, sp. zn. 7 Cmo 439/2009.

²¹⁵ V dané věci šlo o specifickou situaci, jelikož možnost podat dovolání plynula až z nálezů Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11.

²¹⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 10. 2008, C-372/07 *Nicole Hassett proti South Eastern Health Board a Cheryl Doherty proti North Western Health Board*.

Typicky jde o výkup cenných papírů spojen se změnou, fúzí nebo zánikem společnosti. Subsidiárně svůj závěr podpořil také ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, a to usneseními ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4998/2009, ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2903/2009, ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4161/2008, ze dne 1. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3797/2008 a konečně usnesením ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3753/2010. Z judikatury obou soudů tak podle Vrchního soudu v Praze plynulo, že konstatování nepřiměřenosti výše protiplnění nepředstavuje důvod neplatnosti usnesení valné hromady.

Další oblastí, kde se soudy více do hloubky zabývaly výkladem článku 22, byla otázka nájemného. V rozhodnutí **EJP 1436**²¹⁷ Krajský soud v Českých Budějovicích s odkazem na judikaturu SDEU, konkrétně rozsudek C-241/83 *Erich Rösler proti Horst Rottwinkel*,²¹⁸ vyložil pojem řízení, jehož předmětem je nájem nemovitosti, tak, že se jím rozumí veškerá řízení týkající se závazků pronajímatele či nájemce plynoucí z nájmu nemovitosti, včetně neuhrazeného nájemného či dalších plateb s nájmem spojených, jako vodné, stočné, elektřina či plyn. Nicméně, z dikce odůvodnění rozhodnutí se jeví, že ač krajský soud existující judikaturu SDEU zmínil, používá ji spíše jako podpůrný odkaz vůči ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, konkrétně rozsudek ze dne 14. 11. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1331/2000 a rozsudek ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3733/2008.

K obdobné problematice, nájmu nemovitosti, se vyjadřoval Krajský soud v Českých Budějovicích i ve věci **EJP 1718**.²¹⁹ V ní řešil otázku výlučné příslušnosti ve sporu, jehož předmětem je nárok na zaplacení úhrady za podnájem bytu. Dovedil, že předmět sporu lze podřadit pod pojem „řízení, jejichž předmětem je nájem nemovitosti“ (podnájem je zvláštní případ nájemního vztahu), a to s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu – rozsudek ze dne 14. 11. 2001 sp. zn. 26 Cdo 1331/2000 a rozsudek ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3733/2008, který původně v obecné rovině odkázal na judikaturu SDEU (tedy bez uvedení konkrétního rozhodnutí), byť dovolatel

²¹⁷ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 30 C 71/2014.

²¹⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 1. 1985, C-241/83 *Erich Rösler proti Horst Rottwinkel*.

²¹⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 5 Nc 979/2014.

sám poukazoval na věc C-241/83 *Erich Rösler proti Horst Rottwinkel*²²⁰. Podobně postupoval i Krajský soud v Praze ve věci **EJP 1955**,²²¹ když pojmy nájem nemovitosti a nájem bytu vyložil přes judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 4 Nd 413/2010).

²²⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 1. 1985, C-241/83 *Erich Rösler proti Horst Rottwinkel*.

²²¹ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2012, sp. zn. 30 Co 296/2012.

II.5 Uznání a výkon v režimu Brusel I

Určování mezinárodní příslušnosti u soudů rozhodujících o uznání a výkonu rozhodnutí soudů členských států Evropské unie se primárně řídí článkem 22 odst. 5 nařízení Brusel I, který stanoví, že bez ohledu na bydliště stran mají výlučnou příslušnost „*pro řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí, soudy členského státu, na jehož území výkon rozhodnutí byl nebo má být proveden.*“ Samotný proces uznávání a výkonu pak následuje články 32 a násl. Jelikož celé nařízení směřuje ke zjednodušení oběhu rozhodnutí na společném trhu, oproti klasickým procesům uznání a výkonu cizích rozhodnutí v režimu Brusel I není nutno žádat o uznání, jelikož rozhodnutí unijního soudu musí být ve státě výkonu automaticky uznáno. Taktéž řízení o vykonatelnosti je spíše formalitou, jelikož rozhodnutí je zpravidla prohlášeno za vykonatelné po splnění formálních náležitostí stanovených nařízením, aniž by bylo jinak věcně přezkoumáváno. Naopak věcný přezkum je, vyjma výjimky, vyloučen.

U českých soudů (v analýze máme zařazených 89 věcí) převažují proto velmi jednoduché aplikace nařízení a rozhodnutí o uznání a výkonu. Zvláštní pozornost si vyžadují nicméně případy, kdy je formalizovaný proces řízení o vykonatelnosti „*narušen*“ podáním námitek rozporu s veřejným pořádkem.

Problému, zda lze přezkoumávat originální rozhodnutí státu původu, se české soudy věnovaly několikrát. Ze zajímavějších případů lze určitě zmínit věc **EJP 2148**,²²² či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3671/2013 (**EJP 2862**). Ve věci se jednalo o návrh na zastavení exekuce proti společnosti Transpetrol a.s. MS v Praze exekuci na majetek povinné zastavil, neboť dospěl k závěru, že exekutorský zápis s přímou vykonatelností, jež v dané věci představoval vymáhaný exekuční titul, byl podepsán za povinnou osobami, jež za ni nebyly oprávněné jednat. Stěžovatelka napadla rozhodnutí Nejvyššího soudu pro rozpor s čl. 34 odst. 1 nařízení Brusel I. Tvrdila, že Nejvyšší soud chybně uznal výrok rozhodnutí slovenských soudů, dle kterého valná hromada, na níž byly zvoleny za členy statutárního orgánu povinné i osoby, jež podepsaly inkriminovaný exekutorský zápis, nebyla mimořádnou valnou hromadou povinné, protože veškerá usnesení přijatá na této valné hromadě nejsou usneseními mimořádné valné hromady společnosti TRANSPETROL. Stěžovatelka proto namítala rozpor s veřejným pořádkem,

²²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 777/15.

a to proto, že předmětná soudní rozhodnutí slovenských soudů byla vydána až na základě mimořádného dovolání slovenského generálního prokurátora.²²³ ÚS nicméně stížnost odmítl a ztotožnil se s ratio decidendi Nejvyššího soudu, který konstatoval, že dle ustanovení článku 36 nařízení Brusel I rozhodnutí slovenských soudů nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé. Zpochybněná rozhodnutí nevydal generální prokurátor, ale nezávislé soudy, důvody, pro které by měly být zpochybnosti o nezávislosti ve věci rozhodujících soudů, neuvádí. Ani majetková účast Slovenska v základním kapitálu povinné nezakládá důvod pro aplikaci ustanovení článku 34 odst. 1 nařízení Brusel I. Nejvyšší jakož i Ústavní soud přitom kromě aplikace ustanovení nařízení vyšly i z existující judikatury a výkladu článku 24 Soudním dvorem, navíc Ústavní soud poměřoval také výklad článku 34 s ustanoveními Listiny základních práv EU (čl. 34).

Prostřednictvím judikatury SDEU, resp. závěrů ve věci C-391/95 *V.U.*²²⁴ Nejvyšší soud také vyložil, že v případě návrhu na vydání předběžného opatření musí mezi předmětem opatření a příslušností povolaného soudu existovat reálné spojení. Předběžné opatření je proto nutno provést ve státě rozhodujícího fóra (čl. 31 nařízení Brusel I. Například to znamená, že v tomto státě se bude nacházet majetek dlužníka. Srov. **EJP 2801**).²²⁵

Opakovaně se před českými soudy objevovaly také návrhy na určení, že rozhodnutí soudu jiného členského státu je v České republice nevykonatelné, příp. nespĺňuje podmínky uznání. Ve věci **EJP 1441**²²⁶ se žalobce domáhal určení, že rozhodnutí vydané soudem v Janově (pojistná událost) nespĺňuje podmínky uznání v ČR pro rozpor s veřejným pořádkem. Předmětné rozhodnutí uložilo žalované ČSOB povinnost k náhradě nemajetkové újmy za újmu na zdraví, kterou způsobil pojištěný. Okresní soud se proto zabýval výkladem pojmu rozpor s veřejným pořádkem v intencích nařízení Brusel I s odkazem na

²²³ Dále také stěžovatelka namítala, že akcionářem společnosti TRANSPETROL je i Slovenská republika. Podáním dovolání představitel výkonné moci státu, jenž je současně akcionářem povinné, tak podle ní zjevně porušuje princip nestrannosti soudního řízení.

²²⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. 11. 1998, C-391/95 *Van Uden Maritime BV (Van Uden Africa Line) proti Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line a dalším*.

²²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 28 Nd 194/2012.

²²⁶ Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 11. 2012, sp. zn. 23 C 52/2011.

judikaturu SDEU²²⁷ a shledal, že se týká bezpochyby případů, kdy v řízení, z něhož příslušné rozhodnutí cizozemského soudu vzešlo, byla porušena základní práva účastníka řízení. Rozpor s veřejným pořádkem musí být podle Soudního dvora takového stupně, že porušuje základní principy právního řádu členského státu, ve kterém je podán návrh na uznání. Okresní soud pak za aplikace zásad dovozených v judikatuře SDEU argumentoval, že ochrana základních práv jednotlivce bezpochyby k takovým základním principům právního řádu v ČR náleží. I s odkazem na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 709/05 proto shledal, že rozhodnutí, které neobstojí z hlediska ochrany základních práv, by bylo v rozporu s veřejným pořádkem ČR, a tedy i ústavním pořádkem ČR. Prvně se soud zabýval vnitrostátními zákonnými podmínkami určovací žaloby, kdy konstatoval, že žalobci neprokázali naléhavý zájem ve smyslu § 80 o. s. ř. Pak doplnil argumentaci o výklad nařízení Brusel I, které neumožňuje prohlášení neuznání rozhodnutí. Okresní soud zdůraznil, že obdobnou otázku doposud české soudy ani sám SDEU neřešily. Nicméně odkázal na právní názor uvedený v českém komentáři k nařízení Brusel I,²²⁸ a to, že nařízení Brusel I vylučuje možnost podat návrh na neuznání. Komentář tento názor odvozuje od tzv. Jenardovy zprávy k Bruselské úmluvě, která vylučuje možnost použití postupu dle čl. 33 odst. 2 pro řízení o neuznání, nevylučuje nicméně, že by takové řízení mohlo být vedeno podle vnitrostátního práva. Neuznání lze nicméně připustit jen ve výjimečném případě, při kterém je uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem. Podle soudu se však v případě nemajetkové újmy o takový případ nejedná. Nutno zde říci, že se jedná o kreativní výklad ze strany českého soudu, který není zcela v souladu s principy interpretace unijního práva, byť okresní soud pochopitelně nebyl vázán povinností předkládat ohledně výkladu čl. 33 předběžnou otázku do Lucemburku.

Obdobným problémem se zabýval i Krajský soud v Hradci Králové ve věci **EJP 1442**.²²⁹ Krajský soud také shledal, že podle čl. 33 a 34 nařízení Brusel I se nelze domáhat vydaní negativního rozhodnutí ve věci uznání cizozemského

²²⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 3. 2000, C-7/98 *Dieter Krombach proti Andrému Bamberskimu* a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 5. 2000, C-38/98 *Régie nationale des usines Renault SA proti Maxicar SpA a Orazio Formento*.

²²⁸ SIMON, Pavel. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, a kol. *Občanský soudní řád, II. Díl. Velké komentáře*. Praha: C.H.Beck, 2009.

²²⁹ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 22 Co 292/2013.

soudního rozhodnutí. Kromě vlastního výkladu článků nařízení opřel svůj závěr také o výše zmíněný Komentář, s explicitním odkazem na názor JUDr. Pavla Simona (soudce Nejvyššího soudu). Ten vychází z toho, že možnost podat návrh na uznání rozhodnutí je vyhrazena toliko straně, která uznání rozhodnutí žádá. Výklad odst. 2 čl. 33, že nelze podat návrh na neuznání cizího rozhodnutí, je ostatně též v souladu s principem automatického uznávání soudních rozhodnutí.

Hlubší posouzení výkladu veřejného pořádku a čl. 34 nařízení Brusel I lze nalézt v rozsudcích týkajících se neúspěšného doručení. Účelem článku 34 (v minulosti článku 27 Bruselské úmluvy) bylo zjednodušit formality provázející reciproční uznávání a výkon rozhodnutí cizích soudů. Volný oběh rozsudků je dnes nedílnou součástí vnitřního trhu a prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v rámci EU. Článek 34 představuje výjimku ze zásady vzájemné důvěry, která vede k automatickému uznávání a výkonu rozhodnutí mezi členskými státy, proto musí být vykládán velmi úzce.²³⁰ Národní soudci mají při jeho aplikaci proto velmi omezený prostor pro uvážení, zásadně nesmí porušit zákaz substantivního přezkumu rozhodnutí.

Na druhou stranu, použití důvodů odmítnutí podle článku 34 je obligatorní – jakmile je některý z důvodů článku 34 použitelný, soud má povinnost uznání a výkon odmítnout, a to nezávisle na uplatněných dovolacích důvodech.²³¹ Obdobný závěr plyne také ze Schlosserovy zprávy k Bruselské úmluvě, ve které je uvedeno, že: „soudce může z vlastní iniciativy zvážit důvody odmítnutí uznání, pokud plynou z rozhodnutí nebo jsou soudu známy“.²³² Nejde však o povinnost *ex offio*, pouze o vyjádření diskreční pravomoci soudce při zvažování konkrétních důvodů odmítnutí výkonu.²³³

Článek 34 tedy za jistých okolností umožňuje odmítnutí uznání a výkonu rozsudku vydaného v jiném členském státě z důvodu porušení veřejného pořádku (odst. 1) nebo zásad spravedlivého procesu (odst. 2 v podobě tzv. úspěšného doručení). Druhý odstavec se vykládá úzce a navíc musí být posuzován ve spojitosti s článkem 26, který stanovuje zvláštní povinnosti soudu

²³⁰ Srov. i rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 6. 1994, C-414/92 *Solo Kleinmotoren GmbH proti Elimiu Bochovi*.

²³¹ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 648.

²³² Schlosserova zpráva, Úřední věstník C 59/1979, vol. 22, odst. 190.

²³³ Srov. i nález Ústavního soudu ze dne 25. dubna 2006, sp. zn. I. ÚS 709/05.

v případě, kdy se žalovaný nedostaví k jednání – soud si musí být jistý, že žalovaný mohl obdržet předvolání v dostatečném předstihu nebo k tomu alespoň byly podniknuty všechny nezbytné kroky.

Aplikace výhrady podle odst. 2 článku 34 vyžaduje kumulativní splnění třech podmínek:

- 1) rozsudek byl vydán v nepřítomnosti,
- 2) žalovanému nebylo úspěšně doručeno/neměl dostatek času na přípravu obhajoby,
- 3) žalovaný neselhal v pokusu o zahájení přezkumu rozhodnutí v nalézací fázi.

České soudy se při návrzích na uznání a výkon cizích rozhodnutí setkávaly zejména s uplatněním druhé podmínky, tedy neúspěšností doručení a absencí dostatečného času na přípravu obhajoby. Podmínka vyjádřená v písmenu b) čl. 34 odst. 2 je dvousložková – zahrnuje jak čas, tak i formu doručení, která umožní jednotlivci přípravu na obhajobu.

Cílem nařízení č. 1393/2007 o doručování je zdokonalení a urychlení předávání soudních písemností mezi členskými státy ve věcech občanských a obchodních za účelem posílení fungování vnitřního trhu.²³⁴ Nicméně jak Soudní dvůr zdůraznil v rozsudku ze dne 19. prosince 2012 ve věci C-325/11 *Alder*, těchto cílů nelze dosáhnout tak, že budou jakýmkoliv způsobem oslabena práva obhajoby, která jsou odvozena z práva na spravedlivý proces zakotveného v článku 47 druhém pododstavci Listiny základních práv Evropské unie a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.²³⁵

V souladu s tím článek 8 nařízení, který upravuje právo adresáta odmítnout přijetí písemnosti, vyhotovené v jazyce, jemuž adresát nerozumí, pokud nejde o úřední jazyk státu, v němž se doručování provádí, nesměruje k ochraně práva adresáta na spravedlivý proces, ale k zajištění práva přípravy řádné obhajoby. *„Smyslem tohoto ustanovení není ochrana práva adresáta (zpravidla žalovaného) na spravedlivý proces, neboť právo na překlad doručované*

²³⁴ Srov. i rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 5. 2008, C-14/07 *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin*.

²³⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 12. 2012, C-325/11 *Krystyna Alder a Ewald Alder v. Sabina Orłowska a Czesław Orłowski*, odst. 35.

*písemnosti není součástí práva na spravedlivý proces, má-li adresát dostatečnou lhůtu na to, aby si překlad písemnosti obstaral a aby se mohl připravit na jednání před soudem. Smyslem daného ustanovení je stanovit, kdo má povinnost zajistit překlad a hradit náklady s ním spojené (viz rozsudek C-14/07)*²³⁶.

Znalost jazyka pro účely článku 8 se přitom posuzuje s ohledem na objektivní okolnosti, k nimž je nutno přihlížet – musí jít o takovou znalost, která umožní adresátovi účinně se bránit před soudem. Samotné využívání jazyka ve smluvním styku nezakládá domněnku jeho znalosti, může sloužit pouze jako nepřímý důkaz.²³⁷ Na druhou stranu, ze Schlosserovy zprávy vyplývá, že doručování v jazyce, v němž strany komunikovaly v obchodních vztazích, tak, jak tomu bylo v projednávaném případě, nijako neovlivní délku doby přiměřené na přípravu obhajoby žalované strany. V českém právu navíc požadavek překladu plyne z čl. 37 Listiny a § 18 o. s. ř, v jiných státech není obvyklý. Nepřijetí samo o sobě nezpůsobí neplatnost doručení, za účinné doručení se má i fikce doručení.²³⁸

Soudní dvůr již v několika rozsudcích (rozsudek SDEU ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-327/10 *Lindner* nebo rozsudek ze dne 15. března 2012 ve věci C-292/10 *G*) zdůraznil, že omezení práva na obhajobu je odůvodněno s ohledem na právo žalobce na účinnou ochranu. I z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ostatně plyne, že právo na přístup k soudu (čl. 6 Úmluvy) nebrání „předvolání vyvěšením“, pokud jsou práva jednotlivce řádně chráněná (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 4. 2003 *Nunes Dias proti Portugalsku*, stížnost č. 69829/01 a 2672/03). Jisté záruky jsou obsaženy již přímo v nařízení o doručování (například článek 19, který stanoví podmínky, za nichž může soudce vydat rozhodnutí i bez obdrženého potvrzení o doručení a také umožňuje prominutí zmeškání lhůty pro podání opravného prostředku proti rozsudku pro zmeškání na žádost žalované strany. Další záruky práva na obhajobu pak stanoví nařízení Brusel I ve fázi uznání a výkonu, kdy v článku 34 odst. 2 sice nevyžaduje skutečné fyzické doručení,

²³⁶ SIMON, Pavel. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, a kol. *Občanský soudní řád, II. Díl. Velké komentáře*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2386.

²³⁷ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 5. 2008, C-14/07 *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin*.

²³⁸ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 6. 1981, C-166/80 *Peter Klomps proti Karl Michel*.

ale stanovuje práva obhajoby. Jak Soudní dvůr uvedl v rozsudku ze dne 28. dubna 2009 ve věci C-420/07 *Meletis Apostolides*: „ze šestnáctého až osmnáctého bodu odůvodnění nařízení č. 44/2001 vyplývá, že systém opravných prostředků, který toto nařízení stanoví proti uznání nebo výkonu rozhodnutí, směřuje ke stanovení spravedlivé rovnováhy mezi jednak vzájemnou důvěrou ve výkon spravedlnosti v rámci Unie, která umožňuje, aby rozhodnutí vydaná v kterémkoli členském státě byla v zásadě bez dalšího uznávána a prohlašována za vykonatelná v jiném členském státě, a jednak právy obhajoby, podle něhož se odpůrce může v řízení, v němž bude poskytnuta možnost vyjádření oběma stranám, domáhat zrušení prohlášení vykonatelnosti, pokud se domnívá, že existuje jeden z důvodů pro nevykonání rozhodnutí (srov. odst. 73)“.

Přiměřenost lhůty a doby na přípravu obhajoby však nelze dovodit z článku 19 nařízení 1393/2007 o doručování (tak, jak postupoval odvolací soud). Šestiměsíční lhůta obsažená ve zmíněném ustanovení směřuje ke stanovení přiměřené lhůty pro doručení, resp. pro stanovení fikce doručení a nesouvisí s hodnocením přiměřenosti doby určené na přípravu obhajoby. Doba potřebná na přípravu obhajoby se stanovuje na základě individuálních okolností daného případu²³⁹ a soud státu výkonu při jejím hodnocení může uplatnit širokou míru vlastního uvážení. Jak plyne z rozsudku Soudního dvora ve věci 166/80 *Peter Klomps*, soud hodnotí délku doby, která uplynula od zaslání předvolání po první slyšení, nebo až po vydání konečného rozsudku. Musí přitom zvážit všechny skutkové a právní okolnosti daného případu, nezávisle na zákonných požadavcích platných pro způsoby doručování ve státě výkonu.²⁴⁰ Pokud bylo doručováno náhradním způsobem, je jasné, že žalovaný bude potřebovat více času, aby se s žalobou obeznámil. Také doručení v cizím jazyce vyžaduje delší dobu k přípravě, jak ale již bylo zmíněno, pokud je doručováno v jazyce, v němž strany komunikovaly v obchodních vztazích, délka přípravy by se neměla prodlužovat. Mankowski v komentáři k článku 34 uvádí, že za jistých okolností požadavek dostatečné doby na přípravu splnilo u německých soudů i 7 dní.²⁴¹

Pár poznámek je nutno uvést také ke třetí podmínce, a to povinnosti žalovaného napadnout rozhodnutí ve státu původu. Povinnost využít dostupný opravný

²³⁹ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 684.

²⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 6. 1981, C-166/80 *Peter Klomps* nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 7. 1982, C-228/81 *Pendy Plastic Products BV*.

²⁴¹ MAGNUS a MANKOWSKI, op. cit. 125, s. 685.

prostředek je novinkou, kterou přineslo nařízení Brusel I oproti původní Bruselské úmluvě. Soudní dvůr v minulosti v rámci režimu Bruselské úmluvy zastával názor, že možnost napadnout rozsudek v pozdější fázi řízení se kvalitativně nemůže vyrovnat možnosti žalovaného protestovat a hájit se proti žalobě před vynesením rozsudku.²⁴² Tato argumentace nicméně neúměrně zvýhodňovala nečinného žalovaného. Nařízení Brusel I přináší změnu: pokud žalovaný neuplatní opravný prostředek, ztrácí nárok na aplikovatelnost čl. 34 odst. 2.

Tento výklad podporuje ve své judikatuře i Soudní dvůr: v již zmiňovaném rozsudku *Apostolides*²⁴³ shledal povinnost uznat a vykonat rozhodnutí, proti němuž se povinný ve státě původu nebránil („*Ze znění uvedených ustanovení vyplývá, že rozhodnutí pro zmeškání vydané na základě návrhu na zahájení řízení, který žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem, uznáno být musí, pokud žalovaný nepodal žádný opravný prostředek proti tomuto rozsudku, i když k tomu měl možnost [srov. odst. 77] ... Uznání nebo výkon rozhodnutí pro zmeškání nemohou být odmítnuty na základě článku 34 odst. 2 Nařízení Brusel I, jestliže žalovaný proti rozhodnutí pro zmeškání mohl podat opravný prostředek a jestliže mu tento opravný prostředek umožnil uplatnit skutečnost, že mu návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost nebyl doručen v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem.*“ [srov. odst. 80]).

Možnost napadnout rozhodnutí v nalézací fázi ve státu původu je tak vnímaná jako ekvivalent možnosti řádně se připravit na obhajobu. Pod napadením se myslí využití jakéhokoliv dostupného opravného prostředku – u povinného v projednávaném případě to bylo nejen včasné podání odporu, ale i podání žádosti o prominutí zmeškání lhůty k podání opravného prostředku, kterou měl k dispozici podle čl. 19 odst. 2 nařízení o doručování. Německý spolkový soud dospěl k obdobnému závěru v rozsudku ze dne 21. ledna 2010, sp. zn. IX ZB 193/07, kde konstatoval, že povinný nemůže ve vykonávací fázi spoléhat na to, že mu žaloba (nebo návrh na zahájení řízení) nebyl řádně doručen, pokud měl ve státě původu k dispozici opravný prostředek. Pouze za situace, kdy by se

²⁴² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. 11. 1992, C-123/91 *Minalmet GmbH proti Brandeis Ltd.*

²⁴³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 4. 2009, C-420/07 *Meletis Apostolides proti David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams.*

o rozhodnutí dozvěděl prvně s podáním návrhu na prohlášení vykonatelnosti, může odvolací soud přerušit řízení a určit čas, v němž má povinný podat odvolání před cizím soudem. Soud státu výkonu tak musí posoudit, zda si opravný prostředek opravdu podat mohl. Samotné nedodržení lhůty k podání opravného prostředku je však vnímáno jako nenaplnění požadavků článku 34 odst. 2.

Ve smyslu čl. 34 odst. 2 výhrada veřejného pořádku představuje další z možných důvodů neuznání cizích rozhodnutí v prostoru EU. Za zvláštních okolností může pod výhradu veřejného pořádku spadnout i ochrana základních práv a práva na spravedlivý proces.²⁴⁴ Aplikuje se však pouze subsidiárně a zcela výjimečně – tedy pouze tehdy, pokud nelze právo na spravedlivý proces podřadit pod rozsah článku 34 odst. 2.

Obsah pojmu veřejný pořádek se určuje podle konkrétního národního právního řádu státu, v němž má být rozhodnutí vykonáno. Judikatura SDEU slouží pouze k tomu, aby mezi státy neexistovaly diametrální rozdíly a vede k restriktivnímu využívání konceptu. Již Jenardova zpráva stanovovala, že důvody neuznání rozsudků by se měly aplikovat pouze velmi zřídka.²⁴⁵ Veřejný pořádek tak má tzv. *effet atténué* – oslabený účinek, který se aktivizuje pouze v případě substantivního zásahu do základního principu vlastního právního řádu státu výkonu (srov. výše zmíněný rozsudek ze dne 28. 3. 2000 ve věci C-7/98 *Krombach*, nebo rozsudek ze dne 11. 5. 2000 ve věci C-38/98 *Renault*, nebo rozsudek ze dne 28. 4. 2009 ve věci C-420/07 *Apostolides*, kde Soudní dvůr výslovně konstatoval, že: „*použití ustanovení o veřejném pořádku obsaženého v čl. 34 bodu 1 nařízení č. 44/2001 přichází v úvahu pouze v případě, že uznání nebo výkon rozhodnutí vydaného v jiném členském státě by nepřijatelným způsobem narušovaly právní řád státu, v němž se o uznání žádá, neboť by byla dotčena nějaká základní zásada. Aby byl respektován zákaz přezkoumávání cizího rozhodnutí ve věci samé, musel by zásah představovat zjevné porušení právního pravidla považovaného v právním řádu státu, v němž se o uznání žádá, za zásadní, nebo práva, které je v tomto právním řádu uznáváno za základní*“).

²⁴⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 3. 2000, C-7/98 *Dieter Krombach proti Andrému Bamberskimu*.

²⁴⁵ Jenardova zpráva, Úřední věstník C 59/1979, vol. 22, s. 44.

Důvody neuznání a nevykonatelnosti obsažené v nařízení Brusel I se vzájemně nepřekrývají – jde o vyjádření principu *lex specialis derogat legi generali*, což Soudní dvůr výslovně potvrdil v rozsudku ze dne 4. 2. 1988 ve věci C-145/86 *Hoffmann*²⁴⁶ nebo v rozsudku ze dne 10. 10. 1996 ve věci C-78/95 *Hendrikman a Feyen* (srov. odst. 23). Jinými slovy, článek 34 odst. 1 a výhrada veřejného pořádku se nepoužije na situace a rozhodnutí, kde lze odmítnutí výkonu a uznání posuzovat podle odlišného ustanovení nařízení Brusel I (zde podle čl. 34 odst. 2).

Substantivní aspekt veřejného pořádku se aplikuje velmi zřídka – i proto, že v oblasti občanských a obchodních věcí nejsou rozdíly v právní úpravě mezi členskými státy EU tak velké. Procesní aspekt veřejného pořádku je zase značně limitován aplikací čl. 34 odst. 2, který postihuje většinu otázek spravedlivého procesu. Pod výhradu veřejného pořádku tak mohou spadnout pouze takové otázky spravedlivého procesu, na které se čl. 34 odst. 2 vůbec nedá aplikovat. Soudní dvůr dnes již konstantně zdůrazňuje, že právo na obhajobu není absolutní a je za jistých okolností omezitelné (veřejný zájem sledován přiměřenými prostředky, srov. rozsudek SDEU ze dne 2. 4. 2009 ve věci C-394/07 *Gambazzi*).

Soud státu výkonu nemůže odmítnout uznání rozhodnutí vydaného v jiném členském státě pouze z důvodu, že má za to, že soud původu aplikoval unijní nebo vnitrostátní právo nesprávným způsobem. Soudní dvůr ve věci C-420/07 *Apostolides*²⁴⁷ k tomu shledal, že je třeba mít naopak za to, že v takových případech systém opravných prostředků zavedený v každém členském státě, který je doplněn mechanismem řízení o předběžné otázce stanoveným v článku 267 Smlouvy o fungování EU, poskytuje právním subjektům dostatečnou záruku.

Naplněním obou podmínek popsaných výše se zabýval Městský soud v Praze v rozhodnutí **EJP 1599**.²⁴⁸ Oprávněný podal v České republice návrh na prohlášení vykonatelnosti a nařízení exekuce k uspokojení své pohledávky na základě rozsudku soudu v Utrechtu ze dne 2. března 2011. Obvodní soud pro Prahu 8 rozhodující v prvním stupni návrhu vyhověl a prohlásil rozsudek soudu

²⁴⁶ Srov. odst. 21 ve vztahu k čl. 27 odst. 3 Bruselské úmluvy.

²⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 4. 2009, C-420/07 *Meletis Apostolides proti David Charles Orams a Linda Elizabeth Orams*.

²⁴⁸ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 19 Co 417/2012.

v Utrechtu za vykonatelný a nařídil exekuci. Přitom shledal, že byly splněny podmínky vykonatelnosti ve smyslu § 68s a násl. ZMPS ve spojení s články 38 a 55 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále také nařízení „Brusel I“). Námitku povinného, že mu nebylo umožněno jednat před soudem ve své mateřštině a že mu písemnosti nebyly doručeny v českém jazyce, shledal nedůvodnou a uvedl, že v souladu s článkem 8 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech mohl povinný přijetí doručované písemnosti v jiném jazyce, než kterému rozumí, nebo v úředním jazyce přijímajícího státu, odmítnout. Navíc konstatoval, že doručováno bylo v holandském a anglickém jazyce a z předchozí komunikace mezi stranami vyplývalo, že povinný a oprávněný mezi sebou komunikovali v angličtině. V rámci exekučního řízení proběhla veškerá komunikace v českém jazyce. Povinný napadl usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 odvoláním s tvrzením, že soud I. stupně nesprávně dovodil splnění podmínek pro prohlášení vykonatelnosti, neboť ve vztahu k doručování soudem v Utrechtu nesprávně vyložil článek 8 Nařízení o doručování. Oprávněnému byl dne 4. ledna 2011 doručen přípis Obvodního soudu pro Prahu 8, který obsahoval písemnost v cizím jazyce (v angličtině a holandštině). Na základě poučení vrátil písemnosti dne 6. ledna 2012 společně s formulářem „*Informování adresáta o právu odmítnout přijetí písemnosti*“ zpět a jako jazyk, jemuž rozumí, označil češtinu. Písemnosti v českém jazyce mu přesto doručeny nebyly. Dále povinný namítal, že mu nebyl doručen rozsudek pro zmeškání z 2. března 2011, přesto proti němu podal dne 12. října 2011 odpor, neobdržel ale od soudu v Utrechtu žádnou reakci. Ve svém odvolání namítal, že před nizozemským soudem neměl možnost hájit svá práva (rozsudek pro zmeškání byl vydán bez jeho přítomnosti, aniž by mu byla doručena žaloba nebo předvolání v českém jazyce), v důsledku čehož došlo k porušení jeho základních práv – nizozemský rozsudek proto nelze prohlásit za vykonatelný ve smyslu nařízení Brusel I z důvodu rozporu s čl. 34 bodem 1 a 2 nařízení Brusel I.

Městský soud v Praze následně v odvolacím řízení napadené usnesení obvodního soudu zrušil a návrh na prohlášení vykonatelnosti a nařízení exekuce zamítl. Zdůraznil, že doručení návrhu na zahájení řízení a předvolání k jednání bez překladu do českého jazyka je ve smyslu článku 8 Nařízení o doručování důvodem pro nepřijetí písemnosti, samo o sobě však nezpůsobuje

neplatnost doručení. Účelem článku 8 je jednotně stanovit, kdo musí zajistit překlad písemnosti a nést jeho náklady; překlad do mateřského jazyka žalovaného není nezbytnou součástí práva na přístup k soudu. Odvolací soud však dále zdůraznil, že žalovaný musí mít k přípravě na jednání dostatečně dlouhou lhůtu. V posuzované věci odvolací soud dospěl k závěru, že ač byly žalovanému (povinnému) listiny řádně doručeny a měl možnost seznámit se s jejich obsahem při běžné znalosti angličtiny, nebyla mu poskytnuta dostatečná doba k přípravě na jednání před soudem (a např. zajištění odborné právní pomoci), jelikož měl povinný k dispozici pouze dobu dvou měsíců. Nedostatečnost délky této doby odvolací soud posoudil s ohledem na článek 19 odst. 2 nařízení o doručování, jenž stanoví jako jednu z podmínek, za nichž může soudce vydat rozhodnutí při neobdržení potvrzení o doručení uplynutí lhůty nejméně šesti měsíců od zaslání písemnosti. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že byla naplněna podmínka článku 34 odst. 2 nařízení Brusel I, pro niž nelze rozhodnutí soudu v Utrechtu uznat a prohlásit za vykonatelné.

K námitce odvolatele, že uznání a výkon rozhodnutí by byly i v rozporu s veřejným pořádkem (čl. 34 odst. 1), Městský soud v Praze shledal, že výhrada veřejného pořádku se použije pouze ve výjimečných případech, kdy je výkon v rozporu se základními zásadami, na nichž je právní řád státu výkonu založen. Za takové je podle odvolacího soudu nutno považovat i rozhodnutí, které porušilo právo povinného jako účastníka řízení, spočívající nikoliv ve správnosti doručení, ale v době poskytnuté k přípravě na jednání.

Věcí se nicméně dále zabýval i Nejvyšší soud (v usnesení **EJP 2863** ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3200/2013), a to na základě námitek oprávněného, že 1) přiměřenost lhůty poskytnuté pro přípravu jednání dle čl. 34 nařízení Brusel I posuzoval odvolací soud zcela mimo námitek povinného; 2) že odvolací soud nesprávně vyložil článek 34, jelikož opomenul odst. 2. Nejvyšší soud na základě výše rozebrané judikatury Soudního dvora nicméně ozřejmil, jak Soudní dvůr vykládá článek 34 a příslušný odst. 2. Jakmile povinný uplatní opravný prostředek proti uznání a výkonu rozhodnutí, stanovení přesného důvodu je v diskreční pravomoci soudu. Nicméně, z judikatury Soudního dvora a z výkladu článku 34 je zřejmé, že nelze aplikovat důvod odmítnutí podle článku 34 odst. 1 a že namítaná problematika nespadá do rozsahu ochrany veřejného pořádku. Přiměřenost lhůty pro přípravu obhajoby se může stát předmětem přezkumu v souladu s článkem 34 odst. 2 nařízení Brusel I.

Nepoužije se přitom šestiměsíční lhůta stanovená článkem 19 odst. 2 nařízení o doručování: soud musí přiměřenost lhůty hodnotit individuálně s ohledem na skutkové okolnosti případu. Klíčové je nicméně zodpovězení otázky, zda povinný využil opravných prostředků, které měl k dispozici, nebo zda mu v jejich využití bránily objektivní okolnosti (např. nedoručení rozsudku).

Z výše uvedených poznámek plyne, že rozhodnutí podobné, jako bylo rozhodnutí nizozemského soudu, nelze neuznat a nevykonat na základě výhrady veřejného pořádku; bez ohledu na povahu lhůt a posouzení běhu přiměřené doby otázka spravedlivého procesu v tomto smyslu spadá do věcného rozsahu článku 34 odst. 2 nařízení a již pouze z důvodu speciality nemůže představovat důvod odmítnutí z hlediska ochrany veřejného pořádku.

Hmotněprávní aspekty ochrany veřejného pořádku

Rozpor s veřejným pořádkem se ovšem objevuje v daleko větším výseku rozhodnutí a směřuje často na hmotněprávní přezkum zásad a právních principů potenciálně neaplikovatelných v českém právním prostředí. Třeba ve věci **EJP 2795**²⁴⁹ Nejvyšší soud uzavřel, že výhradu veřejného pořádku jako důvod pro neuznání rozhodnutí lze použít jen ve výjimečných případech, v nichž by uznání účinků cizího rozhodnutí (nikoli tedy uznání rozhodnutí jako takového) bylo ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem státu, ve kterém má k uznání dojít. Nejvyšší soud odkázal na rozsudek SDEU ze dne 4. února 1988, ve věci 145/86 *H.L.*, s tím, že námitka veřejného pořádku nesmí ve skutečnosti skrývat námitku proti uznání titulu a usilovat o jeho přezkum, jelikož ten je zapovězen článkem 36 nařízení.

Nicméně je nutno poznamenat, že hranice mezi věcným přezkumem původního rozhodnutí a přezkumem účinků jeho uznání ve vztahu k veřejnému pořádku státu výkonu je velmi úzká a její přestupnost často způsobuje státům výkladové problémy.

Nejzajímavější případ ohledně definice veřejného pořádku při výkonu cizích rozhodnutí se týkal otázky přiměřenosti sankce v žalobě na náhradu škody. Ve věci **EJP 1617**²⁵⁰ povinný (fyzická osoba) vytvořil a zaregistroval webovou stránku u společnosti se sídlem v Arizoně, USA, na níž byly zveřejněny

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 4432/2011.

²⁵⁰ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2013, sp. zn. 18 Co 49/2013.

materiály týkající se oprávněného a finanční skupiny, v jejíž vedení působil, a také odkazy na novinové články týkající se skupiny a jeho osoby. K registraci stránek došlo dne 28. dubna 2009. Dne 5. května 2009 byla společnost, u níž byla stránka registrovaná, doručena stížnost vedoucího právního oddělení finanční skupiny na závadnost obsahu stránek. Následně oprávněný podal návrh u soudu ve státu Arizona na zákaz dalšího provozování webových stránek a náhradu škody z titulu pomluvy (libel) ve výši prokázané v průběhu řízení u arizonského soudu, nejméně však 100 000 USD. Soud v okrese Maricopa dovodil svou pravomoc jako soud místa, kde došlo k události, jež zakládá právo na náhradu škody.

Arizonský soud vydal dne 30. 9. 2011 rozsudek pro zmeškání, č. j. CV2009-092456, jímž uložil povinnému povinnost zaplatit oprávněnému částku 100 000 USD spolu s úrokem ve výši 10 % ročně až do zaplacení. Zatímco okresní soud zamítl návrh na nařízení exekuce cizozemského rozhodnutí s tím, že není splněna vzájemnost a pravomoc cizozemského orgánu, a dále není splněný § 64 písm. a) ZMPS, který předvídá, že ve sporech o ochranu osobnosti je zásadně daná místní příslušnost toho nalézacího soudu, který je obecným soudem žalovaného, Městský soud v Praze v předmětném usnesení **EJP 1617**²⁵¹ jako soud odvolací dovodil pravomoc analogickou aplikací článku 5 odst. 3 nařízení Brusel I, který podle něj dopadá i na preventivní žaloby, jejichž cílem je zabránit škůdci, aby k deliktivnímu jednání došlo v budoucnosti.²⁵² Své závěry odvolací soud podpořil také judikaturou SDEU k článku 5 odst. 3, konkrétně ve věci *Shevill a další*,²⁵³ kde Soudní dvůr judikoval, že ve věcech osobnostních je příslušný ten soud státu, ve kterém byly difamující zprávy distribuovány, a ve kterém proto mělo dojít k poškození dobré pověsti poškozeného. Ohledně dalšího problému, a to souladu udělené sankce s preventivní povahou s veřejným pořádkem, odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu²⁵⁴ a Ústavního soudu²⁵⁵ s tím, že i v českém právním řádu má náhrada za nemajetkovou újmu plnit i funkci preventivně sankční a tzv.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² Odvolací soud dále nesouhlasil s vyloučením vzájemnosti pouze na základě informace Ministerstva spravedlnosti, která není závazným Prohlášením ve smyslu § 54 ZMPS.

²⁵³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 3. 1995, C-68/93 *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*.

²⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4842/2010.

²⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

aggravated damages, tedy institut zvýšené náhrady újmy, Ústavní soud z českého právního řádu nevyloučil.²⁵⁶

Věc se dostala i k NS (**EJP 2864**),²⁵⁷ na který se dovolatel obrátil se souborem otázek, řešících jednak neuznání rozhodnutí pro nedostatek pravomoci arizonského soudu, resp. zda lze jeho příslušnost určit podle čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I, a zároveň přípustnost punitive damages. Rozklíčování místní příslušnosti arizonského soudu jsme se již věnovali v kapitole 2.2.2., zde je na místě uvést několik poznámek k problematice punitive damages. Byť NS upozornil, že rozhodnutí Městského soudu v Praze lze zrušit již naplněním prvního dovolacího důvodu, jelikož jeho úvahy o aplikaci čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I byly neúplné, vzhledem k tomu, že problematika punitive damages nebyla českými soudy komplexně řešena, poskytl k ní několik poznámek.

Je na místě zmínit, že rozpor s veřejným pořádkem jako důvod odmítnutí uznání a výkonu cizího rozhodnutí podle § 64 ZMPS je shledáván tehdy, jestliže by uznání cizího rozhodnutí odporovalo základním principům ústavního a právního řádu, společenského zřízení a veřejného pořádku vůbec, přičemž by se jednalo o porušení takového zájmu, na kterém je třeba zcela jednoznačně a v každém ohledu trvat.²⁵⁸ Rozpor s veřejným pořádkem se bezpochyby týká případů, kdy v řízení, z něhož příslušné rozhodnutí cizozemského soudu vzešlo, byla porušena základní práva účastníka řízení²⁵⁹. Ochranu základních práv jednotlivců jako součást základních principů právního řádu České republiky identifikoval Ústavní soud také v usnesení ze dne 10. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 189/2010. Typicky se dotýká například diskriminace, nebo porušení práva na spravedlivý proces.

Ustanovení § 36 ZMPS identifikuje veřejný pořádek jako „*takové zásady společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat.*“ Ochrana veřejného pořádku má zamezit tomu, aby použití cizího práva nevyvolalo důsledky, které jsou v českém

²⁵⁶ Spor se v rámci dovolacího řízení dostal i k Nejvyššímu soudu, který se nicméně institutem punitive damages nezabýval a řešil pouze otázku příslušnosti. Srov. kapitola II.2.

²⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013.

²⁵⁸ JIRMANOVÁ, In: PAUKNEROVÁ, ROZEHNALOVÁ, ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 111.

²⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 709/05.

prostředí neudržitelné a nesnesitelné. V rámci veřejného pořádku se z hlediska českého práva tedy nehodnotí povaha samotné cizí normy, ale její důsledky.²⁶⁰

Pojem veřejného pořádku musí být vykládán restriktivně, odmítnutí použití ustanovení cizího práva je velmi výjimečné (tzv. *ultima ratio*) a musí vycházet ze zásahu, který je zjevný a dostatečné intenzity. Platí přitom zásada, že české soudu jako soudy státu výkonu se nesmí dopustit věcného přezkumu rozhodnutí, ani materiálního přezkumu cizích právních norem. Výhrada veřejného pořádku tedy nesměřuje vůči normě samotné a jejímu obsahu, ale vůči důsledkům její aplikace. Jde pouze o taková ustanovení, jejichž použití in concreto vede k rozporu s některou významnou zásadou českého práva.²⁶¹

Institut „*punitive damages*“ je v americkém právním řádu užíván jako náhrada nemateriální újmy s cílem potrestat obžalovaného.²⁶² Uděluje se proto v situacích, kdy povinný poškodil oprávněného úmyslně, nebo za zjevně, hrubé a vědomé ignorace jeho základních práv.²⁶³ Jedná se tak vlastně o trestní sankce udělované civilními porotami s cílem potrestat a zabránit opakování jednání.²⁶⁴ Aplikace *punitive damages* v případech svobody projevu je a ochrany osobnostních práv je nicméně omezena z důvodu tzv. zmrazujícího účinku pouze na ty situace, kdy poškozený prokáže, že žalovaný jednal se zlým úmyslem za znalosti nepravdivosti informace, kterou šíří, nebo alespoň její pravdivost řádně neověřil.

Nejvyšší soud i proto shledal, že odvolacím soudem citovaný nálezný Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09 představuje ve vztahu k exemplární náhradě škody a k otázce sankční náhrady škody ojedinělou výjimku, která stavěla zvláštních skutkových okolností. Přiznání relutární náhrady škody zde směřovalo vůči právnické osobě, která měla ze zásahu do soukromé sféry jednotlivce finanční prospěch. I proto Ústavní soud konstatoval, že relutární náhrada ve smyslu § 13 odst. 2 OZ nastupuje za

²⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 92/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, § 4.

²⁶¹ PAUKNEROVÁ, ROZEHNALOVÁ, ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 111.

²⁶² Srov. Morris, Clarence, *Punitive Damages in Tort Cases*, Harvard Law Review 44, 1931, s. 1184.

²⁶³ SEBOK, Anthony: *Punitive Damages in the United States*. In: Koziol, Helmut – Wilcox, Vanessa: *Punitive Damages- Common Law and Civil Law Perspectives*, Springer: Vienna 2009, s. 155.

²⁶⁴ Podle definice *punitive damages* Nejvyšším soudem USA ve věci *Gertz proti Robertu Welchovi*, 4218 U.S. 323 (1974). Nejvyšší soud nicméně omezil aplikaci *punitive* Srov. i *Kelite Prods., Inc. v. Binzel*, 224 F.2d 131, 5th Cir. 1955.

situace, kdy se přiměřené zadostiučinění s ohledem zásah do důstojnosti poškozené osoby nejví postacující (srov. odst. 32). I tak však nesmí vést k bezdůvodnému obohacení ani mít povahu likvidační sankce (odst. 44). Nejvyšší soud zdůraznil, že ÚS „[p]řiznání zvýšené (nikoliv ale sankční) náhrady nemateriální újmy konstruoval jako odůvodněnou výjimku platnou pro ochranu vůči zásahům do nejintimnější sféry soukromého života veřejně známé osoby, jež jí staví do pozice srovnatelné s osobou soukromou, učiněných navíc subjekty, jejichž podnikání je postaveno na, resp. často doprovázeno, zcela prokazatelnými, úmyslnými a závažnými zásahy do základních práv jednotlivců, ba vede dokonce ke snížení jejich lidské důstojnosti.“ O takovou situaci se nejednalo v projednávaném případě a je tak otázkou, zda bylo na místě, aby Městský soud nález Ústavního soudu analogicky aplikoval.

Co se týče unijní regulace *punitive damages*, rozbor této problematiky u odvolacího soudu absentuje. Právo EU nicméně neposkytuje jednoznačnou odpověď. Návrh nařízení Řím II (nařízení ES č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy) měl obsahovat samostatný článek 24 odmítající nekompenzační náhradu škody pro rozpor s veřejným pořádkem. Pro neshody nad mírou diskrece členských států se nakonec explicitní zmínka nekompenzační náhrady škody objevuje pouze v bodu 32 preambule: *z důvodu veřejného zájmu mohou soudy členských států za výjimečných okolností použít výhradu veřejného pořádku a imperativní ustanovení. Zvláště může být jako porušení veřejného pořádku místa soudu, který se sporem zabývá, posuzován případ, kdy by bylo v důsledku uplatnění práva určeného podle tohoto nařízení uloženo nekompenzační odškodnění exemplární nebo represivní povahy v mimořádné výši, v závislosti na okolnostech případu a právním řádu členského státu soudu, který se sporem zabývá.*

Punitive damages je institut přítomen v mnoha jurisdikcích, s největšími kontroverzemi se ale potýkají právě rozhodnutí amerických soudů pro extenzivnost přiznávaných náhrad škody. Evropské soudy odmítají výkon amerických rozhodnutí přiznávajících *punitive damages* na základě různých důvodů, obvykle ale jde o rozpor s veřejným pořádkem, zákaz bezdůvodného obohacení a absence sankční povahy náhrady škody v soukromém právu.²⁶⁵

²⁶⁵ NAGY, Csongor, István. Recognition and enforcement of US judgments involving punitive damages in continental Europe, *Nederlands Internationaal Privaatrecht (NIPR)*, 2012, (1), s. 4–11.

Třeba německé soudy odmítají na základě čl. 13 Haagské úmluvy z roku 1965 a rozporu s veřejným pořádkem dokonce i spolupráci v průběhu soudního řízení.²⁶⁶ Německá judikatura je však někdy kritizována za to, že zaměňuje hmotněprávní význam veřejného pořádku (který se uplatní při aplikaci rozhodného práva v nalézacím řízení) s jeho procesní stránkou, která má mít daleko užší výklad.²⁶⁷ Nejstarší německé rozhodnutí je rozhodnutí Spolkového nejvyššího soudu ze 4. června 1992,²⁶⁸ v němž byl výkon odmítnut na základě rozporu se substantivním veřejným pořádkem ve smyslu čl. 328 odst. 1 Zivilprozessordnung. BGH odmítnutí uznání a výkonu založil na základě rozporu s veřejným pořádkem a ústavními principy státu (neproporcionální výše udělené náhrady újmy). V případě se jednalo o sexuální zločin spáchaný proti 14letému nezletilému. Německý BGH uznal kompenzační část rozsudku, ale odmítl uznat a vykonat *punitive damages*. Německá právní doktrína se shoduje, že cílem civilních náhrad škody je kompenzační účinek. Přiznání náhrady škody, která v sobě zahrnuje trestní či preventivní funkci je v rozporu s principy legality, právní jistoty, nebo dokonce právem vlastnit majetek.²⁶⁹ BGH v rozhodnutí z roku 1992 poukázal také na diskriminační účinek uznávání obdobných náhrad újmy – zahraniční věřitelé by totiž byli postaveni do nesrovnatelně výhodnější pozice oproti věřitelům vnitrostátním. Nezbytné je ale zabývat se v každém jednotlivém případě mírou proporcionality mezi udělenou sankcí a sledovaným zájmem, který má být odškodněn. Obdobně řecký Areopag (nejvyšší soud) odmítl uznání a výkon amerického rozhodnutí přiznávajícího náhradu škody ve výši 1 359 578 USD, z nichž 650 000 představovalo *punitive damages*, a to nikoliv na základě přímého odkazu na veřejný pořádek, ale na neproporcionalitu.²⁷⁰ Španělský nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. listopadu 2001 odmítl uznání *punitive damages* přiznané americkými soudy na základě trestní a sankční povahy náhrad škody. Italské soudy se přiklánějí k německé doktríně – Corte de Cassazione

²⁶⁶ Srov. rozsudek Spolkového ústavního soudu BVerfG ze dne 3. srpna 1994, ze dne 25. července 2003 nebo OLG Koblenz ze dne 27. června 2005.

²⁶⁷ ISIDRO, Marta Requejo. *Punitive Damages From a Private International Law Perspective*. In: KOZIOL, Helmut a WILCOX, Vanessa (eds.). *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, 2009, s. 243.

²⁶⁸ BGH 4. června 1992, BGHZ 118, 312.

²⁶⁹ ISIDRO, Marta Requejo. *Punitive Damages From a Private International Law Perspective*. In: KOZIOL, Helmut a WILCOX, Vanessa (eds.). *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, 2009, s. 247.

²⁷⁰ ISIDRO, Marta Requejo. *Punitive Damages From a Private International Law Perspective*. In: KOZIOL, Helmut a WILCOX, Vanessa (eds.). *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, 2009, s. 244.

v rozhodnutí ze dne 19. 1. 2007 odmítl výkon rozhodnutí alabamského soudu na základě rozporu s veřejným pořádkem a se soukromoprávní funkcí náhrady škody.²⁷¹ V původním rozhodnutí přiznaly americké soudy náhradu škody v hodnotě 1 000 000 USD otci, jehož syn se zabil při dopravní nehodě v důsledku defektního dizajnu helmy. Italský Nejvyšší soud ale shledal obdobně stanovenou výši jako neproporcionální a excesivní. Odmítnutí uznání a výkonu by tedy nemělo být paušální, ale je třeba hodnotit, zda cizí rozhodnutí má nekompensační povahu a pokud ano, v jaké výši oproti kompenzační části, a také zda je sankční moment obsažen v přiznané náhradě škody excesivní nebo neproporcionální.

Obdobně jako v tomto případě, práce soudů s judikaturou SDEU a právními předpisy není vždy zcela jasná a jednoznačná co do jejich hierarchie v poměru k jiným pramenům a zejména ZMPS. Třeba Vrchní soud v Praze v rozhodnutí **EJP 1706**²⁷² konstatoval, že výhradu veřejného pořádku proti pravomocnému rozsudku německého soudu je nutno posoudit jako otázku předběžnou, nicméně nenalezl žádný důvod, pro nějž by bylo možno cizí rozhodnutí neuznat. K tomuto závěru ale dospěl souběžným odkazem na § 63 ZMPS i článek 30 a násl. Nařízení Brusel I, bez jasného určení právní síly nebo přednosti kteréhokoliv z předpisů. Zdůraznil, že podle článku 36 Brusel I nesmí být cizí rozhodnutí v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé. Soudům vykonávající země nepřislouží zpochybňovat vykonatelnost podkladového rozhodnutí, případnou věcnou nesprávnost, proti níž dlužník brojil, nelze ztotožňovat s porušením veřejného pořádku, tedy se jako důvod neuznání použije jen ve výjimečných případech, ve kterých by uznání účinků cizího rozhodnutí, nikoliv uznání rozhodnutí jako takového, bylo ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem státu, ve kterém má k uznání dojít. Tento výklad již jasněji opřel o rozhodnutí, jak SDEU v rozsudku ze dne 4. 2. 1988, 145/86 *H.L., M.H. proti A.K.*,²⁷³ tak o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5180/2008.²⁷⁴

²⁷¹ QUARTA, F. Recognition and Enforcement of U.S. Punitive Damages Awards in Continental Europe: the Italian Supreme Court's Veto. *Hasting International and Comparative Law Review*, 2008, s. 753.

²⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. MSPH 91 INS 1628/2010, 1 VSPH 363/2011.

²⁷³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 2. 1988, C-145/86 *Horst Ludwig Martin Hoffmann proti Adelheid Krieg*.

²⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5180/2008.

II.6 Brusel II Bis a Nařízení o výživném 4/2009

Nařízení Brusel II bis je klíčovým právním předpisem evropského justičního prostoru v oblasti rodinného práva a po nařízení Brusel I je to v rozhodovací praxi českých soudů hned druhý nejčastěji aplikovaný unijní předpis.²⁷⁵ Z analyzovaných rozhodnutí obecně nevyplývají systematické nedostatky při aplikaci nařízení Brusel II bis, lze však identifikovat vybrané oblasti, v nichž buďto dochází k určitým výkladovým nesrovnalostem nebo v nichž soudy přistoupily k zajímavým řešením. Jedná se zejména o otázky spojené s aplikací zásady autonomního výkladu, s věcnou působností nařízení a dále pak s aplikací jednotlivých pravidel určení příslušnosti. Obecně se ale nepřesnosti, spíše než v souvislosti s určením příslušnosti, objevovaly v souvislosti s určením rozhodného práva, což je otázka, kterou unijní právo jednotně neupravuje.²⁷⁶ Zatímco zásada přednosti unijního práva tedy soudům v oblasti rodinného práva žádné problémy nečiní, v přednostní aplikaci mezinárodních smluv existují určité rezervy, ve většině případů dány pravděpodobně opomenutím existence mezinárodní smlouvy. Kromě unijní úpravy je tak nutné brát v potaz i mezinárodní smlouvy, jejichž smluvní stranou je Česká republika a které danou problematiku upravují.

Věcná působnost nařízení je vymezena v článku 1 jednak pozitivním výčtem (odst. 1 a 2), jednak výčtem negativním (odst. 3). Z hlediska aplikační praxe je nutné upozornit zejména na skutečnost, že nařízení Brusel II bis se podle článku 1 odst. 3 písm. e) nevztahuje na vyživovací povinnost. V minulosti se objevovala rozhodnutí, kde se soudy chybně v rozhodnutí o svěření do péče a výživném zabývaly pouze příslušností ve vztahu k rodičovské zodpovědnosti

²⁷⁵ Nařízení Brusel II bis se objevuje v 18 % analyzovaných rozhodnutí, čímž je po nařízení Brusel I, které se objevuje v 52 % rozhodnutí, druhým nejčastěji aplikovaným unijním předpisem.

²⁷⁶ V rámci EU funguje posílená spolupráce ohledně jednotných pravidel pro určení rozhodného práva ve věcech rozvodů a rozluk (viz nařízení Rady EU č. 1259/2010 ze dne 20. 12. 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky). Účastní se jí však pouze část států, přičemž Česká republika mezi ně nepatří. Účastníky jsou Belgie, Bulharsko, Francie, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Rakousko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Španělsko. Úpravu práva rozhodného obsahuje i nařízení o výživném č. 4/2009 (respektive stanovuje, že rozhodné právo se určí v souladu s Haagským protokolem z roku 2007), vzhledem k účinnosti nařízení dne 18. 6. 2011 se ale toto nařízení v analyzovaných rozhodnutích až na jeden případ neobjevuje.

dle Brusel I a nezkoumaly již dále svou příslušnost k rozhodnutí o výživném – ať již podle Bruselu nebo nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (nařízení o výživném).²⁷⁷ Nařízení č. 4/2009 o výživném je účinné od 18. června 2009, v řízeních zahájených po tomto datu tak nebude příslušnost k rozhodnutí o výživném určována podle nařízení Brusel I, ale podle tohoto předpisu. Jako jeden z hraničních určovatelů nařízení používá obvyklý pobyt oprávněného, nebo také soud, který je příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti. V současnosti se již, alespoň na základě naší znalosti judikatury, problémy s použitelností nařízení vytrácejí. Soudy bez větších problémů přistupují k výkladu jeho ustanovení na základě teleologické nebo jazykové interpretace. Třeba Krajský soud v Českých Budějovicích dovedl v rozsudku ze dne 20. 2. 2013, **EJP 2670**,²⁷⁸ že i když všichni účastníci řízení o výživném žijí v České republice (otec je ale rakouský občan), je nutno postupovat podle Nařízení č. 4/2009, jelikož v řízení je přítomen mezinárodní prvek. Soud rovněž dovedl, že příslušnými jsou české soudy podle čl. 3 písm. b) (tedy ve vztahu k obvyklému bydlišti dětí, skutečnost, že jedno navštěvuje rakouskou internátní školu, nevyhodnotil jako rozhodující).

Celkově evidujeme relativně málo rozhodnutí aplikujících nařízení Brusel II bis nebo nařízení o výživném (pouze 8 rozhodnutí). Nicméně v této skromné skupině máme věcně a právně zajímavé otázky řešené zejména Nejvyšším a Ústavním soudem, které dokonce navazují na českou předběžnou otázku k SDEU.

Zvláště zajímavým bylo nicméně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, **EJP 2802**,²⁷⁹ kde se Nejvyšší soud vypořádával s otázkou předpisu dopadajícího na určení mezinárodní příslušnosti rozhodnout o platnosti právního úkonu vykonaného za nezletilého v dědickém řízení. V minulosti v té samé věci totiž Nejvyšší soud podával předběžnou otázku k SDEU, se zaměřením se na to, jakou povahu má řízení o schválení právního úkonu za nezletilého, který byl učiněn v rámci dědického řízení, a zda je lze charakterizovat jako „*opatření k ochraně dítěte spojené se správou, zachováním a nakládáním s jmění dítěte*“ v rámci výkonu rodičovské

²⁷⁷ K tomu srov. Aplikace unijního práva českými civilními soudy 2009–2011, s. 62.

²⁷⁸ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 2. 2012, sp. zn. 5 Co 3091/2012.

²⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 30 Nd 201/2013.

zodpovědnosti (čl. 1 odst. 2 nařízení Brusel II bis), nebo zda jde o věc nebo opatření vyloučené z věcné působnosti nařízení Brusel II bis ve smyslu tzv. „dědické výjimky“ uvedené v jeho čl. 1 odst. 3 písm. f). Jelikož dospěl k závěru, že ze znění nařízení, ani tehdy existující judikatury, toto nelze vyložit, usnesením ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Nd 201/2013 přerušil řízení a požádal SDEU o výklad zda:

„Je-li za nezletilého jeho opatrovníkem uzavřena dědická dohoda, která ke své platnosti vyžaduje schválení soudem, jedná se ze strany soudu o opatření ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b), nebo o opatření ve smyslu čl. 1 odst. 3 písm. f) nařízení čl. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000?“

Soudní dvůr²⁸⁰ ve své odpovědi uvedl, že: *„Nařízení (Brusel II bis) musí být vykládáno v tom smyslu, že schválení dědické dohody uzavřené opatrovníkem nezletilých dětí za tyto děti představuje opatření týkající se výkonu rodičovské zodpovědnosti ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení, které proto spadá do rozsahu působnosti posledně uvedeného nařízení, a nikoli opatření týkající se dědictví ve smyslu čl. 1 odst. 3 písm. f) uvedeného nařízení, které je z rozsahu působnosti tohoto nařízení vyloučeno“.*

Schválení dědické dohody je tedy opatřením s ohledem na právní způsobilost nezletilého, které má chránit jeho nejlepší zájem a týká se právní způsobilosti FO. To, že bylo přijato v rámci dědického řízení, nesmí být určující. Nicméně SDEU také reagoval na úvahu NS, že rozdělení dědického řízení do dvou různých členských států může nejlepší zájem dítěte ohrozit. Podle čl. 12 odst. 3 jsou soudy členského státu příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odst. 1, v případě, že dítě má jednak silný vztah k tomuto členskému státu, a jednak všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů tohoto členského státu výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte. Lze tak založit příslušnost soudu, kterému byla předložena ke schválení dědická dohoda, přestože není soudem obvyklého bydliště dítěte.

Nejvyšší soud proto v návaznosti na odpověď SDEU rozhodl, že příslušnost mají nizozemské soudy (čl. 8 nařízení Brusel II bis), kde má dítě obvyklé bydliště. Nicméně jako *obiter dictum* upozornil na možnost založení

²⁸⁰ Rozsudek Soudního dvůr Evropské unie ze dne 6. 10. 2015 ve věci C-404/14.

příslušnosti podle čl. 12 odst. 3 nařízení Brusel II bis. Opřel se o judikaturu SDEU,²⁸¹ kde SDEU vyložil, že čl. 12 odst. 3 umožňuje založit příslušnost soudu členského státu i ve státě, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, přičemž ve světle článku 16 vyžaduje, „aby byla prokázána existence výslovné nebo přinejmenším jednoznačné shody ohledně uvedené prorogace příslušnosti mezi všemi účastníky řízení, a to nejpozději ke dni, kdy je návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán ke zvolenému soudu. Strany tak existenci výslovné nebo jednoznačné shody, ve spojení s naplněním dalších podmínek, mohou založit příslušnost konkrétního soudu, který by jinak k projednání příslušný nebyl“ a vztah mezi nezletilým a ČR byl dán v souladu s demonstrativním výčtem v čl. 12 odst. 3.

Za zmínku stojí i usnesení Nejvyššího soudu **EJP 2672**,²⁸² v němž Nejvyšší soud dovodil, že pokud mají v řízení o péči o nezletilé rodiče i děti bydliště jinde než v členském státě EU, nelze mezinárodní příslušnost českých soudů založit podle čl. 8 až 13 nařízení Brusel II bis, ale rozhodným pro posouzení mezinárodní příslušnosti českých soudů je případné české občanství nezletilých, a to i když žijí v zahraničí (v souladu s ustanovením § 39 o. s. ř.).

Výkladu pojmu obvyklé bydliště ve smyslu nařízení Brusel II bis se ale věnoval i Ústavní soud, a to konkrétně v nálezu **EJP 2180**.²⁸³ Ve srovnání s judikaturou soudů nižších stupňů, které volí spíše jazykový výklad, nebo aplikují rozhodnutí českých vrcholných soudů, i Ústavní soud, podobně jako Nejvyšší soud v rozhodnutí **EJP 2820**,²⁸⁴ vyložil pojem obvyklé bydliště zejména s oporou v judikatuře Soudního dvora EU. Nález se týkal určení základních pravidel pro postup v případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte a zajištění jeho návratu. Tato pravidla jsou sice upravena Haagskou úmluvou i nařízením Brusel II bis, ani jeden z dokumentů však výslovně nedefinuje obvyklé bydliště. Tuto definici nicméně Ústavní soud našel v judikatuře SDEU. Prvně připomněl, že cílem Haagské úmluvy je chránit děti před škodlivými účinky protiprávního přemístění nebo zadržování a stanovit postupy k zajištění bezodkladného návratu do státu jejich obvyklého bydliště, jakož i zajistit ochranu práva styku s nimi a odradit od šíření mezinárodních únosů dětí

²⁸¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. 11. 2014, C-656/13 *L proti M*.

²⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 23 Nd 64/2013.

²⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. II. ÚS 3742/14.

²⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 30 Nd 201/2013.

jakožto hlavních obětí traumat způsobených protiprávním přemístěním nebo zadržováním.²⁸⁵

Při výkladu pojmu obvyklé bydliště dítěte, coby hraničního určovatele, Ústavní soud odkázal na rozsudek SDEU ze dne 22. 12. 2010 ve věci C-497/10 PPU *Barbara Mercredi*, kde SDEU uplatnil interpretační vodítko podle bodu 12 preambule, reflektované už v dřívějším rozsudku ve věci C-523/07 A,²⁸⁶ jímž je nejlepší zájem dítěte, zejména blízkost soudu jeho obvyklého bydliště. Obvyklé bydliště je tak nutno vnímat jako autonomní pojem unijního práva. Ústavní soud proto uvedl, že „obvyklé bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou míru integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí (...). Vnitrostátnímu soudu přísluší určit obvyklé bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě“.

Pro případ konfliktu příslušností navíc ukládá čl. 19 nařízení Brusel II bis překážku litispendence (soud, u něhož bylo zahájeno řízení později, řízení přeruší, resp. se prohlásí nepřislušným ve prospěch soudu, který zahájil řízení jako první – opět zde ÚS odkázal na rozsudek SDEU C-497/10 PPU *Barbara Mercredi*²⁸⁷). Proto rozhodnutí soudu státu, v němž se dítě nachází a kterým byla podle HÚ zamítnuta žádost o bezodkladné navrácení dítěte na území, pro nějž je dána příslušnost soudu jiného státu, nemá žádný vliv na rozhodnutí posléze uvedeného soudu, které má být v tomto jiném státě vydáno v řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti zahájeném dříve a stále probíhajícím.

²⁸⁵ Zde Ústavní soud odkázal i na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 12. 2007, *Maumousseau a Washington proti Francii*, stížnost č. 39388/05, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 4. 2010, *Macready proti České republice*, stížnost č. 4824/06.

²⁸⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 4. 2009, C-523/07 A.

²⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 10. 2012, C-497/10 PPU *Barbara Mercredi proti Richard Chaffe*.

II.7. Další procesní předpisy

Následující kapitola se zabývá dalšími nařízeními evropského justičního prostoru, která usnadňují procesní spolupráci soudů, zejména nařízením o doručování,²⁸⁸ nařízením o evropském platebním rozkazu (EPR),²⁸⁹ o evropském exekučním titulu (EET) a nařízením zavádějícím evropské řízení o drobných nárocích (EŘDN).²⁹⁰

Při aplikaci nařízení usnadňujících přeshraniční vymáhání pohledávek v rámci Evropské unie je důležité zohlednit skutečnost, že ačkoliv se v otázkách, které nařízení neupravují, aplikuje vnitrostátní procesní právo (čl. 19 EŘDN, čl. 26 EPR, podobně výkon EET podle čl. 20 nařízení), dotčená nařízení obsahují samostatnou úpravu předmětných institutů, která vylučuje v souladu se zásadou přednosti unijního práva použití odpovídajících českých předpisů.²⁹¹ Jinými slovy, vnitrostátní soudy musí vycházet z autonomní definice institutů upravených nařízeními. Jako příklad uvedeného lze uvést rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, **EJP 1716**,²⁹² v němž se jednalo o námitku ohledně nedostatku doručení evropského platebního rozkazu vydaného polským soudem. Krajský soud zdůraznil, že podle čl. 20 a 21 nařízení se povinný může bránit pouze u soudu původu (tj. polského soudu), sám věcně přezkoumávat EPR, a tedy ani jeho doručení, nemůže.

K obdobnému závěru došel Krajský soud v Českých Budějovicích i v rozhodnutí **EJP 2677**,²⁹³ a to že doručení rozhodnutí vydaného soudem členského státu, jež bylo potvrzeno jako EET dle nařízení č. 805/2004, nelze v exekučním řízení přezkoumávat. Odvolatel u soudu namítal, že exekuční titul mu nebyl řádně doručen, jelikož byl doručen pouze v německém jazyce.

²⁸⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech.

²⁸⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, dále „EPR“.

²⁹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, dále „EŘDN“.

²⁹¹ Srov. Analýza 2009–2011.

²⁹² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 4. 2013, sp. zn. 5 Co 740/2013.

²⁹³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 5 Co 1472/2012.

Krajský soud však námitku jazyka doručování vyhodnotil tak, že ve skutečnosti vede ke zpochybnění vykonatelnosti exekučního titulu. Odvolací soud je však vázán článkem 21 odst. 2 nařízení, podle kterého nesmí být v členském státu výkon rozhodnutí, nebo jeho potvrzení, přezkoumáváno ve věci samé. Nařízení předvidá, že s cizím evropským rozhodnutím se bude zacházet tak jako s rozhodnutím tuzemským, soud musí tedy naopak vyjít ze skutečnosti, že exekuční titul je pravomocný a vykonatelný. Krajský soud proto (výkladem ustanovení nařízení a bez nutnosti odkázat na dokreslující judikaturu SDEU) shledal, že důvod, že povinný nerozumí jazyku zásilky, je pouze důvodem pro odmítnutí, který nemůže být uplatněný ve státu výkonu.

Jazyku řízení se pak dále věnovalo rozhodnutí **EJP 1664**.²⁹⁴ Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou řešil otázku, zda se v řízení o výkon exekučního titulu opravdu jedná o nesporné nároky, když povinný předložil obranu v námitce nepřevzetí ručitelského závazku. Okresní soud také zopakoval, že podle článku 21 odst. 2 nařízení je exekučnímu soudu zapovězeno přezkoumávat, zda nastaly skutečně předpoklady pro potvrzení exekučního titulu. Proti vydání potvrzení nelze podat žádný opravný prostředek, účastník může žádat pouze o opravu nebo zrušení EET, přičemž exekuční soud může exekuci zastavit pouze z důvodu uvedeného v článku 23 (vedle vnitrostátních předpisů a § 55 exekučního řádu). Povinný namítal, že v řízení mu byla upřena základní procesní práva, jelikož se jej nemohl účastnit v mateřském jazyce. Taková námitka však podle soudu může být uvedena pouze v rámci žádosti povinného o přezkum rozhodnutí ve smyslu čl. 19, nebo může požádat o opravu a zrušení.

Celkově máme v databázi zařazených 96 věcí, převážně se přitom jedná o velmi jednoduché přímé aplikace EPR nebo EET, občasně se objevují rozsudky vysvětlující podmínky EET. Ve většině případů jde o aplikaci za použití jazykového výkladu ustanovení nařízení, nejčastěji se objevuje problematika výkonu EPR ve vztahu k letecké dopravě, nehodám a souvisejícím náhradám škody.

Co se týče judikatury Soudního dvora EU, pro problematiku podávání odporu vůči evropskému platebnímu rozkazu byla relevantní ve sledovaném období zejména dvě rozhodnutí, a to věc C-144/12²⁹⁵ a C-94/14.²⁹⁶ V prvním rozsudku

²⁹⁴ Usnesení Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 14 EXE 1/2013.

²⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. 6. 2013, sp. zn. C-144/12 *Goldbet Sportwetten GmbH proti Massimo Sperindeo*.

(C-144/12 *Goldbet Sportwetten*) Soudní dvůr dovedl, že odpor žalovaného neobsahující namítnutí nepřislušnosti soudu členského státu původu nemůže vést k založení příslušnosti soudu členského státu původu EPR ve smyslu článku 24 nařízení Brusel I, tedy podřízení se příslušnosti. Podání odporu tedy neznamená „účast žalovaného na řízení“, a to i když v něm uvedené důvody se týkají věci samé. Podání odporu se věnoval i druhý relevantní rozsudek, C-94/14 *Flight Refund*. Rozsudek se týkal nároku na náhradu škody za zpoždění letu, který poškozený cestující postoupil společnosti Flight Refund. Společnost se následně domáhala náhrady škody po Deutsche Lufthansa návrhem u notáře. Notář návrhu vyhověl a vydal vůči společnosti Deutsche Lufthansa platební rozkaz, přičemž neurčil místo uzavření smlouvy, místo jejího plnění, místo, kde došlo ke škodné události, místo podnikání dopravce, ani cíl předmětného letu, ale prohlásil, že je příslušný k vydání platebního rozkazu na základě článku 33 Montrealské úmluvy. Deutsche Lufthansa podala proti rozkazu odpor s námitkou, že dotčenou leteckou linku neprovozuje. Předkládací soud (maďarská Kúria), který měl za úkol určit místně příslušný soud k projednání věci, se obrátil na SDEU s otázkou, zda může být EPR, vydaný v rozporu s účelem nařízení nebo vydaný mezinárodně nepřislušným orgánem, předmětem přezkumu bez návrhu, a také zda se pravidlo pro určení místní příslušnosti vyloží tak, že předkládací soud má při určení příslušnosti označit alespoň jeden soud, který je dokonce i při nedostatku věcné a místní příslušnosti podle procesních předpisů daného členského státu povinen vést sporné řízení ve věci samé, které následuje po podání odporu.

Soudní dvůr ve své odpovědi prvně zdůraznil, že jelikož nařízení EPR neobsahuje bližší informace ohledně pravomocí a povinností tohoto soudu, tyto procesní otázky se podle článku 26 tohoto nařízení dále řídí vnitrostátním právem uvedeného členského státu. V minulosti i české soudy řešily otázku, zda se s ohledem na přednost unijního práva vztahují na výkon EPR i § 68a–68c ZMPS,²⁹⁷ obsahující ustanovení o uznání a výkonu některých cizích rozhodnutí. Krajský soud v Českých Budějovicích v rozhodnutí **EJP 717**²⁹⁸ například dospěl k závěru, že na rozdíl od některých jiných nařízení evropského justičního prostoru se příslušná ustanovení ZMPS na výkon EPR nevztahují,

²⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 3. 2016, sp. zn. C-94/14 *Flight Refund Ltd proti Deutsche Lufthansa AG*.

²⁹⁷ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, dále „ZMPS“.

²⁹⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 7. 2011, sp. zn. 24 Co 2268/2011.

což mimo jiné znamená, že usnesení o nařízení exekuce podle EPR nemusí být odůvodněno, jak je to běžné při nařízení exekuce podle českých exekučních titulů. Tento závěr byl odůvodněn článkem 19 nařízení EPR, který obsahuje vlastní úpravu účinků vykonatelnosti EPR. Výše uvedený rozsudek Soudního dvora nicméně spíše potvrzuje alternativu, na kterou jsme upozorňovali v analýze aplikace základních zásad unijního práva českými soudy 2009-2011, a tedy že s ohledem na systematiku nařízení a zásadu, podle které se na otázky, které nařízení EPR neupravuje, použije nařízení Brusel I, a v případě, že i v něm existuje právní mezera, nepoužije se ustanovení § 68c ZMPS, ale příslušná ustanovení občanského soudního řádu, která stanovují náležitosti rozhodnutí o nařízení výkonu.

I SDEU zde zdůraznil, že Nařízení Brusel I vyžaduje, aby otázka mezinárodní příslušnosti soudů členského státu původu evropského platebního rozkazu byla řešena na základě procesních pravidel, která zajišťují užitečný účinek ustanovení tohoto nařízení a právo na obhajobu, ať už o této otázce rozhoduje předkládající soud nebo soud, který předkládající soud určí jakožto soud, který je v rámci běžného občanského soudního řízení místně a věcně příslušný k rozhodnutí o takovém nároku, o jaký se jedná v původním řízení. Pokud vnitrostátní soud dospěje k závěru, že mezinárodní příslušnost je dána, ustanovení nařízení EPR mu ukládají povinnost vyložit vnitrostátní právo tak, že mu umožňuje určit i místně a věcně příslušný soud. Pokud dospěje k závěru, že taková mezinárodní příslušnost dána není, není tento soud povinen platební rozkaz bez návrhu přezkoumat per analogiám s článkem 20 nařízení EPR.

Jedenáct z evidovaných rozhodnutí se dále věnuje Nařízení o doručování. Nařízení Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („*doručování písemností*“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, je aplikováno zřídka. V předchozím období se vyskytovaly problémy s dožádáním – většina věcí byla vrácena z důvodu neznámého adresáta, byť bylo zřejmé, že úřady mají uvedenou adresu, na které se adresát zdržuje. Spolupráce mezi orgány jednotlivých členských států se v tomto směru zlepšuje, byť u některých států přetrvávají formální problémy a nedostatky (absence razítka orgánu, podpisu vyhotovitele, formulář atd.). Dojde-li k opakovanému dožádání o doručení podle předpisů dožádaných států, je nutno ustanovit opatrovníka.

Nařízení č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech je aplikováno, byť v analýze nemáme

mnoho ukázek. Orgány členských států začínají být postupně ochotnější vypátrat pobyt účastníka. Podobně jako u EET a EPR jde povětšinou o jednoduché aplikace bez hlubšího rozboru nebo polemiky nad výkladem ustanovení nařízení.

II.8. Rozhodné právo

Rozhodné právo a Římska úmluva, potažmo Nařízení Řím I²⁹⁹ a Řím II,³⁰⁰ byly oblastí, v které jsme v minulosti nacházeli jen velmi malé množství ukázek české judikatury. Do jisté míry to bylo způsobeno časovou působností obou nařízení (Nařízení Řím I se použije na smlouvy uzavřené po 17. 12. 2009. Dopadá na smluvní závazkové vztahy podle občanského, obchodního a pracovního práva, které mají vztah k více státům; nevztahuje se např. na věci osobního stavu, věci rodinné a další věci. Nařízení Řím II dopadá na mimosmluvní vztahy a nabylo účinnosti 11. ledna 2009. Římská úmluva,³⁰¹ předchůdce nařízení Řím I, vstoupila v platnost 4. 4. 1991).

Je nicméně zřejmé, že tyto nástroje dopadaly na právní vztahy již před rokem 2012 (tedy obdobím, kterému se věnujeme), a přitom víme o řadě rozhodnutí, kde se soudy limitovaly na určení mezinárodní příslušnosti podle unijního práva a právo rozhodné buď vůbec neadresovaly, nebo postupovaly dále podle ZMPS. Římská nařízení tak pořád v české rozhodovací praxi jen pozvolna nabývají své místo.

V naší databázi máme pro rozhodné období 2012-2015 zařazených 35 aplikací. Ve srovnání s mezinárodní příslušností se odkazy objevují velmi zřídka a nedochází vesměs k žádným výkladovým problémům. Je tomu tak i proto, že mezi řadou států existují dvoustranné úmluvy o rozhodném právu, které mají podle unijních předpisů přednost (srov. např. **EJP 1691**,³⁰² kde soud dovodil, že z důvodu článku 28 nařízení 593/2008 Řím I o právu rozhodném se toto nařízení nepoužije, jelikož existovala dvoustranná smlouva mezi ČR a Nizozemím).

Při aplikacích nejčastěji soudy shledávají prorogaci rozhodného práva (např. **EJP 1556**³⁰³). V těch málo případech, které máme zahrnuty v analýze, se nicméně objevovaly drobné chyby a nepřesnosti. Oproti bruselským nařízením

²⁹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.

³⁰⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

³⁰¹ Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. 6. 1980.

³⁰² Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. 21 C 539/2013.

³⁰³ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. 26 v 158/2014.

a otázkám mezinárodní příslušnosti není aplikační úvaha tak precizně odůvodněná [v Bruselech si soudy dávají záležet na hierarchii jednotlivých ustanovení (**EJP 2833**³⁰⁴)]. V rozhodovací praxi českých soudů se tak vyskytuje celá řada případů, kde přejde soud automaticky od určení příslušnosti podle nařízení Brusel I k určení rozhodného práva podle ZMPS (**EJP 1496**,³⁰⁵ **EJP 1494**,³⁰⁶ **EJP 1503**³⁰⁷). Ve srovnání s judikaturou k bruselským nařízením jsou tak tato rozhodnutí, byť nikoliv nutně nesprávná, méně plastická a „naučná“ co do hierarchie předpisů. Našli jsme nicméně i ukázky případů, kdy soudy otázku příslušnosti a rozhodného práva explicitně rozlišily (srov. např. **EJP 1595**³⁰⁸).

V další řadě rozhodnutí se zdá, že soudy si nejsou zcela jisty vztahem různých mezinárodních předpisů, a tak pro jistotu dovozují svou pravomoc a rozhodné právo jak z existujících dvoustranných smluv, tak z nařízení Řím I, Řím II, a Římské úmluvy (srov. např. rozhodnutí **EJP 1559**,³⁰⁹ kde okresní soud shledal, že „[p]ravomoc českého soudu je založena článkem 48 odst. 5 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech ze dne 28. 5. 2001 (č. 123/2002 Sb.m.s.) a shodně článkem 2 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Rozhodným právem je právo České republiky dle článku 48 odst. 2 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou a článku 4 odst. 1 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008) ze dne 17. 6. 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)).“

Obdobně ve věcech **EJP 1560**,³¹⁰ ve vztahu k nařízení EP a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), nebo **EJP 1557**³¹¹ a také v **EJP 1733**³¹² soudy zase jednoznačně nerozlišily

³⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 32 Cdo 325/2014.

³⁰⁵ Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 12. 7. 2013, sp. zn. 19 C 48/2012.

³⁰⁶ Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 13. 11. 2013, sp. zn., 18 C 70/2013.

³⁰⁷ Rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 23. 8. 2013, sp. zn. 12 C 176/2012.

³⁰⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 1 Cmo 89/2014.

³⁰⁹ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 26 C 304/2014.

³¹⁰ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 23. 1. 2015, sp. zn. 26 C 335/2014.

³¹¹ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 26 C 304/2014.

³¹² Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 3. 2012, sp. zn. 13 Cm 962/2004.

použití ZMPS a relevantních nařízení a aplikovaly ustanovení obojích („...podle ZMPS se vztah řídí právem místa, kde je sídlo zhotovitele díla v době uzavření smlouvy....z tohoto důvodu je zde rozhodující rakouské obchodní právo, což též odpovídá nařízení Řím I“).

Ze zajímavých případů stojí za zmínku věc **EJP 1409**,³¹³ kde se soud zabýval právem státu, kde má sídlo poskytovatel služby, nebo **EJP 2101**,³¹⁴ ve sporu z přepravní smlouvy se závěrem, že spor se řídí právem sídla přepravce (žalobce v dané věci).

V rozhodnutí **EJP 1532**³¹⁵ se soud zabýval vznikem přímé škody i nepřímými následky ve sporu, který vyvstal na základě dopravní nehody (smyk auta v důsledku špatně upravené zledovatělé komunikace) a srážky s jiným vozidlem. Strany řízení vedly spor o náhradu škody a nákladů léčení, obě byly zdravotní pojišťovny (jedna z nich právnická osoba nizozemského království), a nároky, které uplatňovaly v řízení, byly nároky přímo vzniklé těmto subjektům. Soud prvně hodnotil nároky podle jejich obecné povahy, protože aplikace konkrétního předpisu bude určena pouze jako výsledek procesu. Konstatoval nicméně, že je zřejmé, že jde o mimosmluvní nároky ze soukromého deliktu. Pro určení rozhodného práva proto postupoval podle nařízení Řím II, a čl. 4 odst. 1, který stanoví, že *„nestanoví-li toto nařízení jinak, je rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z civilních deliktů právo země, kde škoda vznikla, bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a bez ohledu na to, ve které zemi nebo kterých zemi se projevíly nepřímé následky této skutečnosti.“*

Soud shledal nezbytným přihlédnout také k preambuli nařízení Řím II a odst. 16 a 17, které je potřeba aplikovat jinak na škodu přímou a jinak na nepřímé následky škody. Pokud jde o škodu přímou, tam se uplatní právní řád země, kde tato škoda vznikla (lex loci damni zásada), podle čl. 16 preambule tak bude zajištěna spravedlivá rovnováha mezi zájmy škůdce a poškozeného. Odstavec 17 uvádí: *„určení rozhodného práva by se mělo řídit místem, kde škoda vznikla, bez ohledu na zemi nebo země, ve kterých by se mohly projevit nepřímé následky. V souladu s tím by se v případech škody na zdraví nebo na majetku*

³¹³ Rozsudek Okresního soudu ve Znojmě ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 6 C 61/2012.

³¹⁴ Rozsudek Okresního soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2014, sp. zn. 5 C 43/2013.

³¹⁵ Rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 34 C 430/2013.

*měla za zemi, kde škoda vznikla, považovat země, v nichž byla škoda na zdraví nebo na majetku způsobena.“ Za škodu přímou soud označil škodu na zdraví poškozených účastníků nehody a škodu na vozidle. Nárok žalobců však nebyl nárokem na náhradu škody na zdraví, ale nárokem na náhradu nákladů spojených s léčením. To je podle soudu projev nepřímých následků dopravní nehody. Škoda vznikla v ČR, nepřímé následky (náklady na léčení) nastaly v Nizozemsku. Soud tedy uzavřel, že podle čl. 4 odst. 1 a odst. 16 a 17 preambule je třeba aplikovat jako rozhodné právo pro všechny mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikly v důsledku předmětné dopravní nehody, právo ČR, jako místa, kde přímá škoda vznikla. Soud také dovodil, že tento závěr se uplatní obecně u všech nároků vyplývajících z deliktní odpovědnosti z předmětné dopravní nehody, a to ať již jde o nároky typu přímé škody nebo nároky plynoucí z nepřímých důsledků nehody. Soud dovodil svůj závěr výkladem ustanovení nařízení, k nimž toho času existovala velmi limitovaná judikatura (je na místě zmínit, že se nejednalo o soud rozhodující v posledním stupni). Lze nicméně doplnit, že v mezidobí rozhodoval o výkladu článku 4 odst. 1 i Soudní dvůr EU, a to konkrétně k výkladu pojmu nepřímé následky. V rozsudku ze dne 10. prosince 2015 ve věci C-350/14 *Florin Lazar proti Allianz SpA* dovodil, že toto ustanovení musí být pro účely určení práva rozhodného pro mimosmluvní závazkový vztah, který vznikne v důsledku dopravní nehody, vykládáno v tom smyslu, že újma související s úmrtím osoby při takové nehodě, k níž došlo v členském státě sídla soudu, a utrpěná jejími blízkými příbuznými s bydlištěm v jiném členském státě, musí být kvalifikována jako „*nepřímé následky*“ této nehody ve smyslu tohoto ustanovení. Pan Lazar se v původním sporu domáhal náhrady majetkové a nemajetkové újmy utrpěné v důsledku úmrtí své dcery při dopravní nehodě, ke které došlo v Itálii (dcera byla rumunská státní příslušnice). Italský soud se na SDEU obrátil s otázkou, jak má být vykládán článek 4 odst. 1 v části, která stanoví, že rozhodným právem je právo země, kde škoda vznikla, a to zejména, pokud je právo na náhradu majetkové a nemajetkové újmy uplatněné blízkými osobami zesnulé, a pak zda tato vzniklá škoda představuje škodu ve smyslu první části, nebo nepřímé následky. Soudní dvůr v odůvodnění svého závěru také připomněl znění článku 2 nařízení Řím II, který stanoví, že škoda zahrnuje „*jakékoliv následky civilního deliktu*“. V souladu se závěry, ke kterým dospěl český soud, také zdůraznil, že: „*K dosažení cíle uvedeného v bodě 16 odůvodnění nařízení Řím II, jímž je zajistit předvídatelnost rozhodného práva a vyhnout se riziku možného rozložení daného civilního deliktu na více složek podléhajících odlišným právním řádům v závislosti na místech, kde škoda**

vznikla jiným osobám než přímé oběti, tak přispívá uplatnění práva místa, kde vznikla přímá škoda.“

Dalším zajímavým případem, který se týkal vztahu mezi nařízením Řím I a Řím II, bylo usnesení **EJP 2043**.³¹⁶ Jednalo se o smlouvu mezi stranami řízení, která obsahovala v souladu s nařízením Řím I prorogaci. Nicméně žaloba na neplatnost smlouvy se již podle Krajského soudu řídila nařízením Řím II a určení rozhodného práva postupuje podle čl. 10 odst. 2 a čl. 23.

Posledním případem, který bychom rádi zmínili, je věc **EJP 2680**,³¹⁷ v níž Nejvyšší soud dovodil, že *„nárok povinné osoby na náhradu za zhodnocení vydané nemovitosti ve smyslu § 7 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., odpovídá ve své podstatě nároku osoby, na jejíž úkor se zhodnocením nemovitosti bezdůvodně obohatila osoba jiná, aby jí by vydán prospěch takto nabytý, a na žalovaný nárok je tak stejně jako v případě nároku z titulu bezdůvodného obohacení třeba pohlížet jako na kvazidelikt ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech... z hlediska hmotněprávní kvalifikace žalovaného nároku a jeho podřazení pod příslušné hmotněprávní ustanovení českého právního řádu by bylo zapotřebí upřednostnit speciální zákonné ustanovení, neznamená to, že by tato zvláštní zákonná úprava bez dalšího vylučovala, aby na věc bylo nahlíženo jako na spor o plnění z kvazideliktu z hlediska Úmluvy.“*

³¹⁶ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 48 Cm 128/2012.

³¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 28 Cdo 2953/2013.

II. 9. Ochrana spotřebitele

V oblasti ochrany spotřebitele se vedle posuzování místní příslušnosti a otázky prorogace soudu ve spotřebitelských smlouvách vyskytují zejména problémy s posuzováním platnosti jednotlivých ustanovení úvěrových smluv a smluvních pokut.

Z velké většiny jde o aplikaci ustanovení směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, která byla do českého právního řádu přejata do ustanovení § 52-65 OZ. V občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014, tedy v zákoně č. 89/2012 Sb., lze ustanovení zakotvující ochranu spotřebitele nalézt od ustanovení § 1810.

Další část rozhodnutí představují spory z cestovních smluv, kdy vedle nároků cestujících vyplývajících ze zpoždění či zrušení letu se soudy zabývají otázkou pojištění cestovních kanceláří.

Obecně lze říci, že soudy prvního stupně a soudy odvolací ve svých rozhodnutích odkazují jak na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (i když ne vždy je odkaz přiléhavý), tak na rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu, která se zabývají výkladem problematických ustanovení zejména implementovaných předpisů.

Ve sledovaném období bylo vyhodnoceno asi 200 rozhodnutí soudů v oblasti ochrany práva spotřebitele. Zásadní úlohu v níže uvedených problematických oblastech spotřebitelských sporů sehrál Nejvyšší soud, který sjednocoval roztržštěnou právní praxi zejména prostřednictvím důležitých stanovisek přijatých Občanskoprávním a obchodním kolegiem, ale také rozhodováním procesních senátů ve sporech předložených Nejvyššímu soudu v dovolací agendě.

9.1. Prorogace ve spotřebitelských sporech

Častým problémem v dřívější judikatuře³¹⁸ bylo posuzování prorogačních doložek v rámci spotřebitelských smluv. Tento problém již v současné době není příliš aktuální, neboť novelou o. s. ř. došlo ke změně úpravy a dle § 89a o. s. ř. a prorogační doložku lze sjednat už pouze „*ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti*“. Nicméně vzhledem k tomu, že dle přechodných ustanovení novely³¹⁹ se „*[p]ro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (...) použije zákon č. 99/1963 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.*“, lze očekávat, že i nadále jsou a budou rozhodovány spory v souvislosti s (neplatnými) prorogačními doložkami.

Nejvyšší soud ve svém stanovisku³²⁰ reagoval právě na rozkolísanou judikaturu ohledně prorogačních doložek ve spotřebitelských sporech, když určil prorogační doložku za odporující příslušným ustanovením občanského zákoníku,³²¹ pokud není ve spotřebitelské smlouvě sjednána individuálně, zakládá místní příslušnost soudu, nacházející se daleko od bydliště spotřebitele (jak vzdáleností, tak dopravní dostupností) a zároveň způsobuje v neprospěch spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Zároveň Nejvyšší soud stanovil postup soudu, který má vyzvat účastníky, aby se k této otázce vyjádřili.

Nejvyšší soud uvedl: „*Závěr, že ujednání o prorogační doložce je absolutně neplatné (§ 55 odst. 2 obč. zák.) a že je namíste postupovat dle § 105 o. s. ř., přijme soud až poté, co ani ve lhůtě určené účastníkům řízení k vyjádření nevyjdou najevo (např. proto, že účastníci se k výzvě soudu nevyjádřili nebo proto, že spotřebitel v určené lhůtě popřel, že by prorogační doložka byla sjednána k jeho újmě) jiné skutečnosti, jež by dokládaly, že příslušné ujednání (ač se tak podle spotřebitelské smlouvy jeví), neznamená (v rozporu s požadavkem dobré víry) výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele.*“

³¹⁸ Rozuměj judikatura vycházející ze znění o. s. ř. do 31. 12. 2013, kdy došlo v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) k novelizaci.

³¹⁹ Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

³²⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011.

³²¹ Část první, hlava V. zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník (zákon účinný do 31. 12. 2013).

Nejvyšší soud výše uvedeným stanoviskem reagoval na řadu rozhodnutí z oblasti tzv. adhezních smluv uzavřených nejčastěji mezi nebankovními společnostmi na jedné straně a spotřebitelem jakožto slabším smluvním partnerem na straně druhé. Příkladem je možno zmínit usnesení Městského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2014 (**EJP 1422**),³²² usnesení stejného soudu ze dne 8. 11. 2013 (**EJP 1457**)³²³ a usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 1. 2013 (**EJP 1437**).³²⁴

Na tomto místě je třeba zmínit, že byt' se v popsanych případech vždy jednalo o smlouvu o úvěru, která byla dle § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku, vždy (tzn. bez ohledu na povahu účastníků) tzv. absolutním obchodem, soudy i přesto zcela správně aplikovaly ustanovení o ochraně spotřebitele. Nicméně v jejich procesním postupu lze spatřovat nedokonalost spočívající v tom, že se řádně nezabývaly otázkou platnosti prorogační doložky a prohlásily ji za absolutně neplatnou na základě rozporu s právem na ochranu spotřebitele.

Naopak z pohledu unijního práva správný postup následně zvolily soudy odvolací instance, kdy alespoň z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2013 (**EJP 1826**)³²⁵ a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 3. 2015 (**EJP 1481**)³²⁶ plyne použití správného postupu dle výše uvedeného stanoviska Nejvyššího soudu. V prvně zmíněném rozhodnutí Městský soud v Praze změnil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 tak, že se jeho místní nepřislusnost nevyslovuje a v odůvodnění uvedl, že „...podle čl. 4 směrnice 93/13/EHS se posuzuje nepřiměřenost smluvní podmínky s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy. Závěr o zneužívající povaze ujednání lze tedy učinit jen na základě posouzení i ostatních smluvních podmínek a konkrétních okolností případu, zejména poměrů spotřebitele. Uvedená směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 tedy nepovažuje všechna ujednání o prorogaci ve spotřebitelských smlouvách formulářového typu za neplatná, ale ukládá národním soudům zkoumat nepřiměřenost konkrétních sjednaných podmínek.“

³²² Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2014, č. j. 246 C 98/2012-45.

³²³ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 8. 11. 2013, č. j. 261 C 110/2012-44.

³²⁴ Usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 1. 2013, č. j. 25 C 205/2012-46.

³²⁵ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2013, č. j. 14 Co 30/2013-39.

³²⁶ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 3. 2015, č. j. 8 Nc 6736/2015-24.

Druhý výše zmíněný soud rozhodoval o nesouhlasu s určením místní příslušnosti Okresního soudu v Chomutově, přičemž ten shledal důvodný a to proto, že původní Obvodní soud pro Prahu 1 vyslovil bez dalšího prorogační doložku za uzavřenou v rozporu se směrnicí 93/13/EHS.

Krajský soud v Ústí nad Labem v odůvodnění usnesení aplikoval výše uvedené stanovisko Nejvyššího soudu a sám zkoumal, zda prorogační doložka v tomto případě není zneužívající klausulí. Mezi zkoumaná kritéria pak zařadil vzdálenost soudu od údajného místa bydliště spotřebitele, náklady na přepravu (ať už osobní, či veřejnou), časovou náročnost přepravy a možnost rozhodnout při jediném jednání, či i bez jednání.

9.2. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a její účinky

Směrnice 93/13 byla do českého právního řádu přejata do ustanovení §§ 52–65 občanského zákoníku. V občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014, zákon č. 89/2012 Sb. lze potom ustanovení zakotvující ochranu spotřebitele nalézt pod § 1810 a násl. Jak je uvedeno ve stanovisku Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2011 (**EJP 2609**),³²⁷ aniž by se Nejvyšší soud jakkoli vyjádřil k implementaci Směrnice 93/13/EHS, směrnici nelze přímo aplikovat ve sporu mezi jednotlivci (tzv. horizontální účinek). Zároveň Nejvyšší soud v odůvodnění stanoviska rozvádí podmínky přímého účinku jednotlivých ustanovení Směrnice 93/13/EHS.

Za správný postup lze podle Nejvyššího soudu považovat situaci, kdy soud při rozhodování neaplikuje směrnici přímo, ale vykládá vnitrostátní právo tzv. eurokonformním způsobem (tzv. nepřímý účinek směrnice). Při výkladu vnitrostátní úpravy je tak respektován cíl právní úpravy ve směrnici, přičemž tento výklad je možné užít jak ve vztazích vertikálních, tak i v horizontálních.

Výše uvedené stanovisko Nejvyššího soudu tak soudům nižších stupňů velmi podrobně a zřetelně objasnilo, jaké účinky mají jednotlivá ustanovení směrnice 93/13/EHS. Městský soud v Brně ve svých usneseních ze dne 7. 7. 2014 (**EJP 1422**)³²⁸ a z 1. 7. 2014 (**EJP 1432**)³²⁹ a dále Okresní soud v Tachově

³²⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011.

³²⁸ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 7. 7. 2014, č. j. 246 C 98/2012-45.

³²⁹ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 1. 7. 2014, č. j. 246 C 26/2012-29.

ve svých rozsudcích (**EJP 1892**,³³⁰ **EJP 1893**³³¹ a **EJP 1889**³³²) přiznaly směrnici přímý horizontální účinek – tedy účinek na úrovni sporu mezi jednotlivci. Dovodily tak ze skutečnosti, že ustanovení článku 3 směrnice nebylo výslovně přejato. Z odůvodnění soudu Městského soudu v Brně ve věci **EJP 1422**, „...[j]elikož ustanovení čl. 3 Směrnice Rady 93/13/EHS nebylo výslovně přejato, je přímo aplikovatelné“, plyne jistě nepochopení míry nutné implementace a přílišný důraz na textaci článku zákona, který by snad měl téměř doslova přenášet text směrnice. Městský soud v Brně v odůvodnění svého usnesení, ve kterém vyslovil svoji místní nepřislušnost, přímo odkázal na „ustálenou rozhodovací praxi Evropského soudního dvora (srov. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 27. června 2000 [C-240/98 až C-244/98], dle které je smluvní klauzule o místní příslušnosti soudu podle sídla poskytovatele služby [provozovatele živnosti], která nebyla sjednána samostatně, nedovolená a tudíž neplatná“. Soud následně přiléhavě argumentoval judikaturou SDEU v otázce vzdálenosti sídla prorogovaného soudu od místa bydliště spotřebitele.

9.3. Problematické aspekty úvěrových smluv, smluvní pokuty

Nejvyšší soud reagoval na rozdílnou rozhodovací praxi ve věcech posuzování platnosti smluv o propagaci reklamní plochy, které s fyzickými osobami (nepodnikateli) uzavíraly obchodní korporace UP PROMOTION, s.r.o. a BEZREKLAMKY, s.r.o. vydáním stanoviska ze dne 12. 11. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013 (**EJP 2610**).³³³ Soudy se při řešení sporů, kde stranou řízení byly některé z uvedených společností, nemohly shodnout v otázce, zda dohoda stran, že závazkový vztah smlouvou založený se řídí obchodním zákoníkem, je platná; dále o jaký typ smlouvy jde a především, zda některá ujednání smlouvy jsou neplatná z hlediska úpravy ochrany spotřebitele. Některé soudy považovaly dohodu o podřízení právního vztahu obchodnímu zákoníku za platnou; i když je žalovaným spotřebitel (§ 52 odst. 3 OZ), přičemž pouhé podřízení smlouvy obchodnímu zákoníku samo o sobě, podle jejich názoru, nemělo vést ke zhoršení právního postavení spotřebitele. Vzhledem k postavení žalovaného jako spotřebitele pak soudy aplikovaly na právní vztah založený smlouvou o propagaci reklamní plochy, kterou považovaly za smlouvu o dílo,

³³⁰ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 6. 1. 2012, sp. zn. 23 EC 1344/2009.

³³¹ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 20. 1. 2012, sp. zn. 23 EC767/2010.

³³² Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 13. 6. 2012, č. j. 22 C 425/2009-78.

³³³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

ustanovení občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách. Problematické bylo také posuzování automatické prolongace, posuzování toho, zda je platné ustanovení smlouvy o výši smluvní pokuty a písemných upomínek a nevratnosti plnění poskytnutého spotřebitelem bez ohledu na důvod, pro který dojde k předčasnému ukončení smlouvy. Pro potřeby této analýzy je třeba zmínit primárně třetí z výše zmíněných otázek řešených stanoviskem, a to, zda některá ujednání příslušných smluv jsou neplatná z důvodu ochrany spotřebitele.

Nejvyšší soud se zabýval implementací článku 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách do českého právního řádu. Konstatoval, že podle implementovaného ustanovení § 56 odst. 1 OZ je smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Z toho vyvodil povinnost soudu vykládat i § 56 odst. 1 OZ tak, aby bylo dosaženo cíle sledovaného jeho unijní předlohou, tj. aby byla spotřebitelům poskytována ochrana před nepřiměřenými podmínkami ve spotřebitelských smlouvách alespoň v rozsahu uvedenou směrnicí předvídaném.

Při řešení této otázky Nejvyšší soud vycházel z odůvodnění rozsudku Soudního dvora EU ze dne 14. 3. 2013, ve věci C-415/11 *Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya*, na základě kterého vyložil, že: „... je tedy rozhodující, zda se strany v konkrétním ujednání odchýlily od dispozitivního ustanovení zákona, kterým by se jejich smluvní vztah jinak řídil, a to výrazně v neprospěch spotřebitele, a zda poskytovatel služby mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.³³⁴“ Z výše uvedených důvodů shledal neplatnými ujednání daných smluv směřující k jejich automatické prolongaci, ujednání o povinnosti spotřebitele platit smluvní pokutu a náklady na písemnou upomínku, ujednání o nenávratnosti plnění poskytnutého spotřebitelem bez ohledu na důvod, pro který dojde k předčasnému ukončení smlouvy tam, kde zákon vrácení vzájemně poskytnutého plnění předpokládá a sjednání odlišného režimu účinnosti výpovědi smlouvy pro každou ze smluvních stran.

³³⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 3. 2013, C-415/11 *Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*.

Byť z výše uvedeného přímo nečerpá, rozhodl Okresní soud v Hradci Králové ve smyslu výše uvedeného rozhodnutí v rozsudku ze dne 27. 11. 2014 (**EJP 1361**)³³⁵ ve sporu, v kterém se žalovaná smlouvou o půjčce zavázala uhradit mimo poskytnuté půjčky ve výši 5 000,- Kč i poplatek za sjednání půjčky ve výši 1 350,- Kč a dále pro případ prodlení smluvní pokutu ve výši 500 Kč za první den po splatnosti a za osmý a každý následující ve výši 2 % z dlužné částky za každý den prodlení. Okresní soud shledal, že žalovaná vystupovala v postavení spotřebitele, a „[p]roto je třeba na právní postavení žalované použít veškerá zákonná ustanovení na ochranu spotřebitele, zejména § 52 a násl. občanského zákoníku, ve znění platném a účinném v době uzavření předmětné smlouvy a dále i závaznou a přímo použitelnou právní úpravu komunitárního práva (v souladu s judikaturou Ústavního soudu ČR, zejména jeho usnesením ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, či jeho nálezem ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06), a to směrnice na ochranu spotřebitele č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.“ Byť, jak plyne z citované pasáže, v předmětné věci soud přiznal směrnici přímý účinek, ve světle směrnice a nálezové judikatury Ústavního soudu posoudil, co pro konkrétní právní spor v dané věci představují ustanovení smlouvy obsahující nepřiměřená ujednání způsobující nepřiměřenou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele a nárok žalobce s odkazem na ochranu spotřebitele zamítl v části poplatku za zaslání upomínky ve výši 300 Kč (neboť se nejedná o smluvní pokutu za porušení povinnosti) a dále pro smluvní pokutu ve výši 500 Kč za první den prodlení, i smluvní pokutu ve výši 2 % z dlužné částky za každý den prodlení za osmý a každý následující den, a to s ohledem na nepřiměřenou výši smluvní pokuty.

9.3.1. Smluvní pokuty ve VOP

K této problematice je třeba na prvním místě zmínit nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 (**EJP 2131**). V této věci uzavřel stěžovatel se společností UPC, a. s. smlouvu o poskytování veřejně dostupných služeb elektronických komunikací a byl mu zapůjčen modem. Součástí smlouvy byl odkaz na všeobecné obchodní podmínky obsahující ujednání o smluvní pokutě ve výši 5 000 Kč pro případ, že zákazník vypůjčené zařízení nevrátí do 7 dnů od ukončení smlouvy. Stěžovatel zařízení ve stanovené lhůtě nevrátil. Ústavní soud v uvedené věci uzavřel, že výše smluvní pokuty

³³⁵ Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 11 C 107/2014.

převyšuje hodnotu zařízení několikanásobně a dále, že: „v rámci spotřebitelských smluv ujednání zakládající smluvní pokutu (podobně jako rozhodčí doložka) zásadně nemohou být součástí tzv. všeobecných obchodních podmínek, nýbrž toliko spotřebitelské smlouvy samotné (listiny, na níž spotřebitel připojuje svůj podpis)“.³³⁶

Vedle argumentace k otázce rovnosti v soukromoprávních vztazích Ústavní soud upozornil, že ochrana spotřebitele spadá také mezi jednu ze sdílených politik Evropské unie, a proto je nutno na věc nahlížet také pohledem unijního práva. Zmínil směrnici Rady č. 93/13/EHS a její interpretaci v rozsudku Soudního dvora ze dne 27. června 2000, C-240/98 až C-244/98 *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, kdy se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli, co se týče jak vyjednávací pravomoci, tak úrovně informovanosti, které jej vede k tomu, že přistoupí k podmínkám předem vyhotoveným prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah. „*Takové nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám,*“ uvedl Ústavní soud v nálezu. Ústavní soud se v tomto důležitém rozhodnutí věnoval pojmu dobré víry a poctivosti, když výklad pojmu „dobré víry“ jako projevu principu ekvity podpořil odkazem na článek 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS. Uzavřel, že obecné soudy musí zohledňovat ústavní aspekt materiální rovnosti mezi spotřebitelem a dodavatelem s tím, že obchodní podmínky ve spotřebitelských smlouvách nesmějí sloužit k tomu, aby do nich v často nepřehledné, složité formulované a malým písmem psané formě skryl dodavatel ujednání, která jsou pro spotřebitele nevýhodná a o kterých předpokládá, že pozornosti spotřebitele nejspíše uniknou, což jsou případy ujednání o rozhodčích doložkách či smluvní pokutě. Tam, kde si dodavatel nepočíná v právním vztahu poctivě, mu pak nelze přiznat právní ochranu.

Ústavní soud tak tímto nálezem dal další vodítko užití článku 3 odst. 1 směrnice 93/13/EHS pro obecné soudy při zkoumání platnosti ujednání spotřebitelských smluv.

³³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

9.3.2. Výše smluvní pokuty, zákaz moderace smluvní pokuty ve spotřebitelských smlouvách

Zákaz moderace smluvní pokuty ve spotřebitelských smlouvách vychází z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 30. 5. 2013, C-488/11 *Dirk Frederik Asbeek*. V předmětném rozhodnutí Soudní dvůr EU vyslovil závazný názor, že „[č]lánek 6 odst. 1 Směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že neumožňuje vnitrostátnímu soudu omezit se, jak to umožňuje vnitrostátní právo, na snížení částky pokuty uložené podle uvedené klauzule spotřebiteli, pokud určí zneužívající povahu klauzule o pokutě ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, nýbrž se mu ukládá, aby bez dalšího vyloučil použití této klauzule vůči spotřebiteli.“³³⁷

Česká praxe uvedený rozsudek postřehla a Krajský soud v Praze příležitostně jeho závěry použil ve svém rozsudku ze dne 20. 2. 2015 (**EJP 1923**),³³⁸ když s odvoláním na něj, na ustanovení § 55 odst. 2 OZ a s užitím ustanovení směrnice 93/13/EHS vyslovil klauzuli o smluvní pokutě za absolutně neplatnou pro rozpor s dobrými mravy a pro kumulaci sankčních ujednání. Jak soud uvádí, „...[p]ři posouzení komplexu ujednání připravených žalobkyní se jedná o zjevný případ, kdy bylo sjednáno nepřiměřeně vysoké odškodné k tíži spotřebitele (zde jako smluvní pokuty, tj. paušální odškodné) ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy ke směrnici č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.“

Stejný postup soudu a příslušné užití nepřímého účinku směrnice lze nalézt i v rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2015 (**EJP 1924**)³³⁹ a stejného soudu ze dne 7. 7. 2014 (**EJP 1928**),³⁴⁰ kde byl deklarovaný právní názor potvrzen i Vrchním soudem v Praze v rozsudku ze dne 3. 3. 2015 (**EJP 1929**).³⁴¹ Vrchní soud zde z výše uvedených důvodů shledal neplatným ujednání o sjednání splatnosti celého budoucího úroku z úvěru a v rozsudku ze dne 20. 8. 2014 (**EJP 1926**)³⁴² ujednání o smluvní pokutě ve výši celého budoucího úroku. V těchto rozhodnutích, jak Krajský soud v Praze ostatně

³³⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. 5. 2013, C-488/11 *Dirk Frederik Asbeek Brusse a Katarina de Man Garabito proti Jahani BV*.

³³⁸ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 2. 2015, č. j. 50 ICm 1923/2013-95.

³³⁹ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2015, č. j. 50 ICm 2923/2013-32.

³⁴⁰ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. 7. 2014, č. j. 50 ICm 1683/2013-20.

³⁴¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 3. 2015, č. j. 104 VSPH 522/2014-47.

³⁴² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 8. 2014, č. j. 50 ICm 2686/2013-42.

uvádí podrobně ve svých odůvodněních, vycházel jak z výše uvedené judikatury Soudního dvora Evropské unie, tak i z eurokonformního výkladu národního práva. Téměř obdobný skutkový i právní stav lze pak nalézt v celé řadě dalších rozsudků Krajského soudu v Praze týkajících se incidenčních sporů v rámci insolvenčních řízení, např. se jedná o dva rozsudky ze dne 11. 6. 2014 (**EJP 1930**)³⁴³ a (**EJP 1931**)³⁴⁴.

9.3.3. Poplatek za správu úvěrového účtu

Uvedenou problematikou se zabýval Okresní soud v Opavě v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2013 (**EJP 1653**).³⁴⁵ Žalovaní uzavřeli s Komerční bankou a.s. smlouvu o úvěru. Na základě sazebníku Komerční banky, a.s. činil poplatek za spravování úvěru měsíčně 80,- Kč. Byť meritem sporu nebyl předmětný poplatek, soud se v rámci rozsudku v předmětné věci zabýval platností ujednání o povinnosti žalovaných platit poplatky za vedení a správu úvěrového účtu. Soud na projednávanou věc aplikoval závěry plynoucí z judikatury německého Spolkového soudního dvora (rozhodnutí ze dne 7. 6. 2011 ve věci XI. ZR 388/10 – „*povinnost platit poplatky za správu úvěrového účtu je pro spotřebitele nepřiměřeně znevýhodňující*“), a Soudního dvora Evropské unie (např. rozsudek SDEU ve věci *Mostaza Claro*³⁴⁶) a dále požadavky Směrnice 93/13 a uzavřel, že předmětné ujednání je absolutně neplatné, neboť se jedná o nepřiměřené ujednání ve spotřebitelské smlouvě nepřiměřeně znevýhodňující spotřebitele.

K problematice poplatků za správu úvěrového účtu vydal Nejvyšší soud stanovisko ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. Cpjn 203/2013 (**EJP 2611**),³⁴⁷ ve kterém se zabýval v první řadě tím, zda neuvedení činností, za které je poplatek sjednán, zavíní neurčitost ujednání o poplatku a dále zda ujednání o poplatku je ujednáním v rozporu s ochranou spotřebitele. V uvedené věci se Nejvyšší soud zaměřil zejména na rozbor judikatury nižších soudů, odborných článků a znění Směrnice 93/13/EHS. Dle Nejvyššího soudu z § 56 odst. 1 a 2 občanského zákoníku (který je implementací Směrnice 93/13/EHS) plyne, že poplatek za správu úvěru je cenou plnění, a proto se na něho nevztahuje požadavek

³⁴³ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2014, č. j. 50 ICm 1739/2013-35.

³⁴⁴ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2014, č. j. 50 ICm 1682/2013-38.

³⁴⁵ Rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 29. 3. 2013, sp. zn. 16 C 10/2013.

³⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2006, C-168/05 *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

³⁴⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. Cpjn 203/2013.

přiměřenosti. V předmětné věci Nejvyšší soud dospěl k následujícímu názoru: „I. Ujednání o poplatku za správu úvěru ve smlouvě o úvěru není neurčité jen proto, že neobsahuje úplný výčet činností, za něž je poplatek sjednán. II. Na ujednání o poplatku za správu úvěru ve smlouvě o úvěru se nevztahuje zákaz těch ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.“

V nálezu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13 (**EJP 2211**)³⁴⁸ se Ústavní soud zabýval sporem ohledně poplatku ve výši 150 Kč měsíčně za správu úvěrového účtu. V rámci rozsáhlého odůvodnění tohoto nálezu se v první řadě zabýval výkladem bagatelnosti v rámci řízení před Ústavním soudem. Ústavní soud zde v rámci rozsáhlého odůvodnění polemizuje nad bagatelností nároku stěžovatelky, kdy uvádí, že její nárok lze považovat za bagatelní z hlediska kvantitativního (výše částky), a to jak absolutně (hranice stanovená zákonem pro přípustnost odvolání), tak relativně, neboť stěžovatelka neuvedla žádné okolnosti prokazující, že by v jejích poměrech nemohla být částka posouzena jako bagatelní. Na tomto místě je třeba připomenout, že toto nemění ani velké množství potencionálních soudních sporů se stejným právním základem, neboť ústavní stížnost je na prvním místě nástrojem subjektivní ochrany ústavně zaručených práv a až následně plní funkci ochrany objektivního práva. Ohledně kvalitativní stránky sporu Ústavní soud uzavřel, že již z průběhu předchozího řízení je zřejmé, že se v předmětné věci nejedná o otázku zásadního ústavněprávního charakteru. Ústavní soud nicméně poukazuje na to, že pouze bagatelnost ve sporu řešení částky nemusí nutně vyloučit přezkum takového soudního rozhodnutí. Takové rozhodnutí může být přezkoumáno za situace, kdy půjde „o intenzitu zásahu kolidující s podstatou a smyslem základního práva a svobody podle čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod nebo bude-li zpochybněna právní jistota účastníků soudního řízení v důsledku chybějící kognice soudů vyšších stupňů, popř. významné nejednotnosti v rozhodování nalézacích soudů.“ Z tohoto rovněž plyne, že Ústavní soud v předmětné věci nemohl plnit funkci „náhradního“ sjednocovatele judikatury (neboť dovolání je z důvodu bagatelnosti nepřipustné). V předmětné věci rovněž Ústavní soud vyložil, že ochrana spotřebitele není subjektivním ústavně zaručeným právem, ale ústavně vytyčeným cílem politiky státu. V případě, kdy soud nevykládá ustanovení zákona eurokonformním způsobem, nedochází tedy

³⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 3725/13.

k porušení ústavního práva spotřebitele, ale k prostému porušení práva na spravedlivý proces, neboť ochrana spotřebitele je chráněna v rámci běžných zákonů. Ústavní soud v předmetné věci neshledal námitky stěžovatelky důvodnými, a proto v této části ústavní stížnost zamítl.

9.3.4. Úroky z prodlení

Okresní soud v Tachově v rozsudku ze dne 15. 6. 2012 (**EJP 1887**)³⁴⁹ s odkazem na ustanovení Směrnice 93/13/EHS určil za neplatné ujednání o výši úroků, které je uvedeno ve smluvních podmínkách, které jsou nedílnou součástí formulářové smlouvy. Vzhledem k tomu, že v uvedeném případě výše smluvních úroků přesahovala výši zákonného úroku, přiznal soud žalobci pouze úroky z prodlení v zákonné výši a ve zbývajícím rozsahu nárok zamítnul. Stejně tak postupoval okresní soud i v rozsudcích ze dne 3. 1. 2012, sp. zn. 23 EC 929/2009 (**EJP 1890**)³⁵⁰ ze dne 6. 1. 2012, sp. zn. 23 EC 1175/2009 (**EJP 1891**)³⁵¹ ze dne 9. 2. 2012, č. j. 23 EC 1362/2010-27 (**EJP 1894**)³⁵² ze dne 23. 2. 2012, č. j. 23 EC 239/2010-27 (**EJP 1895**)³⁵³ ze dne 16. 3. 2012, č. j. 23 EC 1450/2009-41 (**EJP 1896**)³⁵⁴ ze dne 15. 6. 2012, č. j. 23 EC 1125/2009-23 (**EJP 1897**)³⁵⁵ ze dne 4. 7. 2012, č. j. 23 EC 884/2009-26 (**EJP 1898**)³⁵⁶ a ze dne 16. 3. 2012, sp. zn. 10 C 13/2011 (**EJP 1888**)³⁵⁷

Na tomto místě je třeba zmínit i rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 9. 3. 2015 (**EJP 2049**)³⁵⁸ týkající se sporu ze smlouvy o zápůjčce ve výši 3 000,- Kč, ve kterém soud vyslovil za neplatná ujednání o smluvní pokutě ve výši 1 600 Kč, o poplatku za uzavření smlouvy ve výši 1 050 Kč a nákladech spojených s vymáháním ve výši 2 600 Kč. Důvodem k vyslovení neplatnosti ujednání byla aplikace příslušných ustanovení občanského zákoníku, která vycházejí ze Směrnice 93/13/EHS. V tomto konkrétním případě poplatek za uzavření smlouvy byl po přepočtu na roční procentní úrok v rozporu s dobrými

³⁴⁹ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 6. 2012, sp. zn. 10 C 3/2011.

³⁵⁰ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 3. 1. 2012, sp. zn. 23 EC 929/2009.

³⁵¹ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 6. 1. 2012, sp. zn. 23 EC 1175/2009.

³⁵² Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 9. 2. 2012, č. j. 23 EC 1362/2010-27.

³⁵³ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 23. 2. 2012, č. j. 23 EC 239/2010-27.

³⁵⁴ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 16. 3. 2012, č. j. 23 EC 1450/2009-4.

³⁵⁵ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 6. 2012, č. j. 23 EC 1125/2009-23.

³⁵⁶ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 4. 7. 2012, č. j. 23 EC 884/2009-26.

³⁵⁷ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 16. 3. 2012, sp. zn. 10 C 13/2011.

³⁵⁸ Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 9. 3. 2015, č. j. 19 C 31/2015-11.

mravy a sjednaná smluvní pokuta a náklady na vymáhání pohledávky byly nepřiměřené s ohledem na kumulaci sankčních povinností. Zároveň ujednání o smluvní pokutě bylo obsaženo v obchodních podmínkách, na které smlouva pouze odkazovala.

Okresní soud zde přílehlavě v odůvodnění uvádí, že úprava spotřebitelských smluv má svůj původ v právu Evropské unie a přestože ji národní úprava (§ 1810 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.) neúplně či nedostatečně provádí, je nutné ji vykládat ve světle znění a účelu směrnice, aby bylo dosaženo výsledku předvídaného směrnicí. Okresní soud zde přímo výslovně upozorňuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012 (**EJP 2591**),³⁵⁹ který „*přehledně uvádí judikaturu Evropského soudního dvora týkající se spotřebitelského práva*“. V odůvodnění Okresního soudu v Karlových Varech je zřejmé, že soud znal nálezovou judikaturu Ústavního soudu k otázce platnosti smluvní pokuty (nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 (**EJP 2131**))³⁶⁰ a dřívější rozsudky Nejvyššího soudu ve věci nepřiměřenosti smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti, které ovšem žádnou argumentaci unijním právem neobsahují.

Velmi zajímavou otázkou zkoumání smluvních ujednání znevažující povahy u sankčních ujednání ve spotřebitelské smlouvě z úřední povinnosti v insolvenčním řízení se zabýval Krajský soud v Plzni. Přestože k rozsudku Soudního dvora a k rozsudku národního soudu došlo až v roce 2016, měl tento právní vývoj zásadní vliv na stovky probíhajících insolvenčních řízení, v kterých se řešila námitka zneužívajících smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v insolvenčních řízeních. Manželé Radlingerovi uzavřeli smlouvu o spotřebitelském úvěru se společností SMART HYPO s.r.o., na jejímž základě získali úvěr ve výši 1 170 000 Kč s tím, že splatit měli asi dvojnásobek částky. Smlouva obsahovala ujednání o RPSN ve výši cca 30 %, o úrocích z prodlení, smluvní pokutě za každý den z prodlení, o jednorázové smluvní pokutě pro případ prodlení delší než jeden měsíc a o zesplatnění úvěru s okamžitou účinností při neuhrazení jakékoliv splátky. Pohledávku od firmy Smart Hypo následně koupila společnost Finway a. s., která zaslala manželům Radlingerovým předsoudní upomínku k zaplacení 3,8 mil. Kč. Radlingerovi požádali Krajský soud v Plzni o prohlášení úpadku a povolení oddlužení, přičemž společnost Finway a. s. přihlásila do insolvenčního řízení dvě

³⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

³⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

vykonatelné pohledávky, první ve výši 3 045 991 Kč, zajištěnou zástavním právem k nemovitosti, a druhou nezajištěnou pohledávku ve výši 1 359 540 Kč z titulu smluvní pokuty. Radlingerovi uznali vykonatelnost těchto pohledávek, avšak popřeli je co do výše s tím, že ujednání úvěrové smlouvy dotčená v původním řízení jsou v rozporu s dobrými mravy.

Krajský soud cítil potřebu předložit předběžnou otázku k výkladu článku 7 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, neboť podle českého insolvenčního zákona může dlužník popřít pouze nezajištěné pohledávky, a to pouze v rámci incidenční žaloby, a jeho námitky se musí omezovat jen na zánik či promlčení pohledávky. Jeho otázka tak směřovala k tomu, zda uvedené ustanovení směrnice 93/13/EHS brání takové vnitrostátní právní úpravě. Ve vztahu k nepřiměřeným sankčním ustanovením postihujícím spotřebitele se krajský soud také ptal, zda ve smyslu bodu 1 písm. e) přílohy směrnice 93/13/EHS má soud hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí upravených v dotyčné smlouvě bez ohledu na to, zda věřitel skutečně trvá na jejich plné úhradě, a zda je v případě zjištění zneužívající povahy smluvních sankcí nutné, aby vnitrostátní soudy neaplikovaly každou z těchto sankcí, nebo jen některé z nich. Soudní dvůr v odpovědi³⁶¹ jasně uvedl, že článek 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS brání právní úpravě, která v insolvenčním řízení neumožňuje soudu, u něhož je toto řízení vedeno, zkoumat z moci úřední případnou zneužívající povahu smluvních ujednání, z nichž vznikly pohledávky přihlášené v uvedeném řízení. Národní soud tak musí z úřední povinnosti napříště hodnotit kumulativní účinek všech sankčních klauzulí v dotyčné smlouvě s tím, že pokud konstatuje, že několik klauzulí ve smlouvě má zneužívající povahu ve smyslu směrnice 93/13/EHS, musí vyloučit všechny zneužívající klauzule, a nikoli jen některé z nich.

³⁶¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. 4. 2016, C-377/14 *Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová proti FINWAY a.s.*

9.4. Rozhodčí řízení a rozhodčí doložky

Aplikační praxi českých soudů ve sporech ze spotřebitelských smluv tam, kde se jejich součástí stala rozhodčí doložka, bylo možné považovat v mnoha ohledech za problematickou a značně nejednotnou zejména do doby, než od 1. 4. 2012 nabyla účinnosti novela zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů zákonem č. 19/2012 Sb. Problémy vznikaly nejen při řešení otázek, zda lze vůbec platně uzavřít rozhodčí doložku ve spotřebitelské smlouvě. Značná část sporů se týkala nemožnosti posuzování platnosti rozhodčích doložek v exekučním řízení.

Od jara roku 2012 již ve spotřebitelských smlouvách byla ujednání o rozhodčí doložce obsažena na samostatném dokumentu, spory však rezonovaly v otázce přesnosti určení rozhodce, jeho jména, způsobu ustavení a podmínek procesního charakteru rozhodčího řízení, které by mělo garantovat rovné zacházení a spravedlivé řízení.

Jak vyplývá z výše uvedeného, procesní podmínky rozhodčího řízení a celková spravedlnost tohoto řízení byla předmětem přezkumu Ústavního i Nejvyššího soudu a bylo zajímavé sledovat, jak do svých úvah oba soudy nechají proniknout unijně právní argumentaci.

9. 4. 1. Písemnost a jednoinstančnost rozhodčího řízení

V rozsudku ze dne 25. 1. 2012 (**EJP 1474**)³⁶² Vrchní soud v Olomouci aplikoval na řešený spor názory vyslovené Ústavním soudem v nálezu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3057/2010,³⁶³ a v nálezu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.³⁶⁴ Ústavní soud došel k závěru, že pouhé ujednání o rozhodčí doložce nelze bez dalšího považovat za nepřiměřené (a tím i neplatné) ve smyslu Směrnice 93/13/EHS, přičemž je zapotřebí vždy individuálně přezkoumat formulace a obsah rozhodčí smlouvy (doložky). Rozhodčí řízení musí zaručovat procesní práva, která by měl, kdyby se k ujednání nezavázal.

³⁶² Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 1. 2012, č.j. 11 VSOL 46/2011-92.

³⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3057/2010. Ústavní soud zde vyslovil právní názor, podle něhož byla ve spotřebitelské smlouvě sjednaná rozhodčí doložka ve prospěch tzv. arbitrážního centra, v daném případě sdružení Asociace arbitrů, neplatná.

³⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

Vzhledem k tomu, že v předmětném řízení byla v rozhodčí doložce vyloučena možnost přezkoumání rozhodčího nálezu a zároveň rozhodce mohl rozhodnout i bez ústního jednání, jedná se o doložku absolutně neplatnou. Vrchní soud v Olomouci ve své argumentaci vycházel jak ze znění směrnice 93/13/EHS a bodu 1 písm. q) její přílohy, tak také z ustanovení OZ vyloženého nálezovou judikaturou Ústavního soudu i rozhodnutími Nejvyššího soudu.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou v rozhodnutí ze dne 11. 7. 2014 (**EJP 1368**)³⁶⁵ na základě eurokonformního výkladu směrnice 93/13/EHS a aplikace rozsudku Soudního dvora EU ze dne 26. 10. 2006 ve věci C-168/05 *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*,³⁶⁶ vyslovil absolutní neplatnost rozhodčí doložky z důvodu nedostatku pravomoci rozhodce, fikce uznání nároku v případě nevyjádření se ve velmi krátké (pětidenní) lhůtě, a to i v případě nedoručení, rozhodování podle zásad spravedlnosti, jednoinstančnost řízení a vydání nálezu bez odůvodnění. Téměř z totožných důvodů potvrdil Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 27. 12. 2013 (**EJP 1418**)³⁶⁷ usnesení soudního exekutora o zamítnutí návrhu na provedení exekuce z důvodu absolutně neplatné rozhodčí doložky. Okresní soud ve svém usnesení vychází zásadně z usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012³⁶⁸ a z nálezů Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3057/2010,³⁶⁹ a ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10³⁷⁰.

Neplatnou rozhodčí doložkou se zabýval i Krajský soud v Hradci Králové v rozsudku ze dne 14. 3. 2012 (**EJP 1423**)³⁷¹ (odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 8. 9. 2010, č. j. 7 C 114/2010-107), kdy se v uvedené věci ztotožnil s názorem okresního soudu, který konstatoval neplatnost rozhodčí doložky z důvodu jednoinstančního řízení. „Eurokonformním výkladem (s přihlédnutím ke

³⁶⁵ Rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 11. 7. 2014, sp. zn. 6 C 193/2013.

³⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2006, C-168/05 *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

³⁶⁷ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 12. 2013, sp. zn. 24 Co 607/2013.

³⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

³⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3057/2010.

³⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

³⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 24 Co 298/2011.

směrnici č. 93/13/ES a rozhodnutí ve věci Mostaza Claro) dospívá krajský soud k závěru, že dovolává-li se spotřebitel v řízení o zrušení rozhodčího nálezu neplatnosti rozhodčí smlouvy (doložky), nelze ust. § 33 zákona č. 216/1994 Sb. použít. Spotřebitel se tedy může úspěšně dovolat neplatnosti rozhodčí smlouvy až v řízení o zrušení rozhodčího nálezu i přesto, že neplatnost neuplatnil v řízení před rozhodcem.“ Stejně tak tentýž soud postupoval i v téměř skutkově shodné věci řešené v rozsudku ze dne 23. 5. 2012 (EJP 1605),³⁷² ve které v odvolacím řízení o zrušení rozhodčího nálezu potvrdil rozsudek okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 8. 9. 2011, č. j. 4 C 11/2011-105.

9.4.2. Rozhodčí doložky

Vedle problematiky písemnosti a jednoinstančnosti rozhodčího řízení lze v podmínkách pro poskytnutí různých nebankovních úvěrů najít listiny označené jako „rozhodčí doložky“, podle níž mají být veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z právních vztahů mezi účastníky této rozhodčí doložky a spory ze směnek zajišťující závazky ze smluvních vztahů účastníků této rozhodčí doložky rozhodovány v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, a to často jménem určeným rozhodcem, a to na základě dohody stran. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 33 Cdo 7/2014³⁷³ řešil v dovolacím řízení spor vzniklý na základě zrušeného rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky. Předmětná doložka byla prohlášena za neplatnou z důvodu, že byla uzavřena mezi spotřebitelem a dodavatelem právních služeb, a že rozhodci ukládala rozhodovat podle zásad spravedlnosti (nikoliv pouze dle platného práva). Odvolací soud s odkazem na Směrnici 93/13/EHS vyslovil tuto doložku za neplatnou, neboť neposkytuje spotřebiteli zvýšenou ochranu. Nejvyšší soud s odkazem na svoji ustálenou rozhodovací praxi³⁷⁴ dovodil, že ujednání v rozhodčí doložce, jímž účastníci pověřili rozhodce k rozhodnutí případného sporu podle zásad spravedlnosti, je nepřípustným a neplatným ujednáním, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, přičemž pro stručnost odkázal pouze na ustanovení § 56

³⁷² Rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 8. 9. 2011., č. j. 24 Co 4/2012-5.

³⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 33 Cdo 7/2014.

³⁷⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 93/2013, a dále rozsudek ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2447/2011.

odst. 1 a § 55 odst. 2 OZ. Ve svém rozsudku ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012 (**EJP 2591**)³⁷⁵ Nejvyšší soud na několika stranách podrobně a velmi obsáhle rozebral výklad článku 3 odst. 1 a 2 směrnice č. 93/13/EHS ve světle judikatury Soudního dvora i Ústavního soudu, přičemž tento rozsudek Nejvyššího soudu lze považovat za komplexní a přehledný zdroj unijní a ústavněprávní argumentace k otázce rozhodčích doložek.

Okresní soud v Pardubicích rozsudkem ze dne 31. 5. 2013 (**EJP 1607**)³⁷⁶ zrušil rozhodčí nález z důvodu, že rozhodčí doložka neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc. V rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 5. 2013 (**EJP 1608**)³⁷⁷ který řešil věc v druhém stupni, se soud ztotožnil s názorem soudu I. instance a také pouze dodal, že: „z důvodu stručnosti považuje za postačující odkázat na jedno z posledních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR vydaného dne 23. 4. 2013, pod č. j. 33 Cdo 194/2013-214, kdy ve skutkově podobné věci odvolací soud uvedl, že neobsahuje-li rozhodčí doložka ve smlouvě o revolvingovém úvěru uzavřené mezi dlužníkem a společností *PROFI CREDIT Czech a.s.* přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, jestliže výběr rozhodce ze seznamu rozhodců (vedeného nikoliv stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona) byl svěřen do rukou jedné ze smluvních stran, která podá rozhodčí žalobu, je taková rozhodčí smlouva neplatná pro rozpor se zákonem podle ust. § 39 občanského zákoníku.“ Odkazované rozhodnutí Nejvyššího soudu se vyčerpávajícím způsobem zabývá otázkou platnosti rozhodčí doložky ve smyslu § 39 OZ a podmínek platného určení rozhodců v rozhodčí smlouvě.

Proti výše uvedenému rozhodnutí podala žalovaná dovolání, o kterém bylo rozhodnuto rozsudkem ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014 (**EJP 2854**).³⁷⁸ Nejvyšší soud se při přezkumu zabýval dvěma stěžejními otázkami. V první řadě posuzoval, zda v případě, kdy je v rozhodčí smlouvě určeno jmenovitě osm rozhodců, s tím, že výběr konkrétního rozhodce provede žalující strana, se jedná o nepřiměřenou a zneužívající klauzuli. V této otázce Nejvyšší soud analyzoval pouze judikaturu vrchních soudů, ústavního soudu a svoji vlastní, a aniž by jakkoliv čerpal ze znění Směrnice 93/13 nebo z judikatury Soudního dvora EU, vyslovil názor, že v tomto případě se

³⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

³⁷⁶ Rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 31. 5. 2013, č. j. 11 C 17/2013-171.

³⁷⁷ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 5. 2013, č. j. 18 Co 435/2013-218.

³⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014.

o zneužívající klauzuli nejedná. Druhou řešenou otázkou v předmětné věci bylo, zda jednoinstančnost řízení (tedy vyloučení přezkumu rozhodčího nálezu) a absence ústního pojednání způsobuje vždy neplatnost rozhodčí smlouvy, pokud na jedné ze stran vystupuje spotřebitel. Tuto otázku Nejvyšší soud posuzoval ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, příslušných článků Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Směrnice 93/13/EHS a vnitrostátní judikatury a došel k závěru, že jednoinstančnost a písemnost řízení nemusí být nutně v rozporu se směrnicí a bez dalšího nezpůsobuje neplatnost rozhodčí smlouvy. Nejvyšší soud vycházel mimo jiné z usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12 (**EJP 2176**),³⁷⁹ ve kterém Ústavní soud akceptoval závěr soudů, že rozhodčí doložka obsahující konkrétní tři rozhodce, ze kterých si žalobce volí jednoho, není v rozporu se Směrnicí 93/13/EHS. Ústavní soud tak navázal na své usnesení ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12 (**EJP 2220**),³⁸⁰ kde se zabýval totožnou problematikou. Shodná otázka byla řešena i ve věci sp. zn. 33 Cdo 1354/2014 (**EJP 2855**)³⁸¹ a stejně tak v usnesení ze dne 22. 2. 2012 sp. zn. 33 Cdo 3721/2011 (**EJP 2607**),³⁸² kde Nejvyšší soud připomněl rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 10. 2006, ve věci C-168/05 *Elisa María Mostara Claro proti Centro Móvil Milenium SL*,³⁸³ ve kterém Soudní dvůr EU vyslovil názor, „že Směrnice Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládána v tom smyslu, že vyžaduje, aby vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí doložky a zrušil tento nále v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i když spotřebitel neplatnost rozhodčí dohody uplatnil nikoli v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost.“

Nedostatkem přezkumu či přímo platností rozhodčí doložky se Nejvyšší soud zabýval v celé řadě dalších dovolacích řízení, a to právě za pomoci aplikace výše zmíněné judikatury Soudního dvora Evropské unie – např. v rozsudku ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3571/2012 (**EJP 2605**),³⁸⁴ v rozsudku ze dne

³⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12.

³⁸⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12.

³⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1354/2014.

³⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3721/2011.

³⁸³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2006, C-168/05 *Elisa María Mostara Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

³⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3571/2012.

28. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010 (**EJP 2603**),³⁸⁵ v rozsudku ze dne 19. 7. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2713/2012 (**EJP 2602**),³⁸⁶ v rozsudku ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011 (**EJP 2600**),³⁸⁷ v usnesení ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2124/2012 (**EJP 2599**),³⁸⁸ v usnesení ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2054/2011 (**EJP 2598**),³⁸⁹ v rozsudku ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1860/2014 (**EJP 2597**),³⁹⁰ v rozsudku ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1858/2011 (**EJP 2596**),³⁹¹ v rozsudku ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012 (**EJP 2591**).³⁹² Jedním z nosných rozhodnutí v otázce určení rozhodce je sbírkové usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (**EJP 2856**)³⁹³, ve kterém dovolací soud dovodil, že v případě, kdy neobsahuje rozhodčí doložka přímé určení rozhodce ad hoc a zároveň odkazuje na rozhodčí řád vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva absolutně neplatná. Nejvyšší soud však pro výklad ustanovení článku 39 OZ předkládá pouze argumenty založené na textu vnitrostátních právních předpisů.

Rovněž za neplatnou určil Nejvyšší soud rozhodčí doložku v případě, kdy sice explicitně jmenovala dva rozhodce, ale zároveň připouštěla i ad hoc rozhodce určeného právnickou osobou ze seznamu rozhodců uveřejněného na internetových stránkách, případně advokáta ze seznamu vedeného Českou advokátní komorou (rozsudek ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014, (**EJP 2857**),³⁹⁴ obdobně rozsudek ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 33 Cdo 68/2014, (**EJP 2858**).³⁹⁵

Rozhodčí doložkou se rovněž zabýval i Ústavní soud, a to v již výše zmíněném usnesení ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12 (**EJP 2220**).³⁹⁶ Zde byla obecnými soudy posuzována platnost rozhodčí doložky, která umožňovala žalobci zvolit si rozhodce ze tří jmenovitě určených osob. V této věci se

³⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010.

³⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2713/2012.

³⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011.

³⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2124/2012

³⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2054/2011.

³⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1860/2014.

³⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1858/2011.

³⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

³⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

³⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014.

³⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 33 Cdo 68/2014.

³⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12.

Ústavní soud ztotožnil s obecnými soudy a neshledal takto formulovanou rozhodčí doložkou porušení ústavně zaručených práv. V rámci přezkumu se odvolací soud zabýval i tím, zda je problematické ustanovení dovolující kromě výše zmíněných jmenovitě určených rozhodců i zvolit jinou, libovolnou osobu, nicméně, vzhledem k tomu, že nedošlo k aplikaci této klauzule, nebylo toto ustanovení shledáno nepřiměřeně nevýhodným pro spotřebitele. Navíc toto ustanovení tvořilo v rámci rozhodčí doložky zcela samostatnou část. Ústavní soud v této věci rovněž akceptoval i tento názor. Stejnou problematikou se Ústavní soud zabýval i v rámci řízení o ústavní stížnosti sp. zn. IV. ÚS 2518/12 (**EJP 2229**),³⁹⁷ kde se Ústavní soud rovněž ztotožnil s názory obecných soudů, zejména odvolacího, který nepovažoval takto (výše naznačenou) formulovanou rozhodčí doložku za problematickou, kdy ujednání o možné volbě jiné osoby (libovolného advokáta) je samostatné, oddělitelné od dalších ustanovení a v předmětné věci nedošlo k použití této možnosti.

Platností rozhodčí doložky se zabýval rovněž Ústavní soud také v navazujícím a již výše zmíněném usnesení ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12 (**EJP 2176**).³⁹⁸ V dané věci byla rozhodčí doložka formulována tak, že vzniklý spor je oprávněn rozhodovat jeden ze tří jednoznačně (jménem) určených rozhodců. Ústavní soud poukázal na to, že po skutkové i právní stránce obdobnou problematiku již řešil ve svém usnesení ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12 (**EJP 2220**)³⁹⁹ a uzavřel, že text rozhodčí doložky není v rozporu s právem na ochranu spotřebitele, neboť není ujednáním, které by mělo povahu nepřiměřené a zneužívající klauzule. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud neshledal, že by došlo k porušení ústavním pořádkem garantovaných práv, a proto ústavní stížnost odmítl.

V nálezu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 1512/12 (**EJP 2155**)⁴⁰⁰ se Ústavní soud zabýval případem, kdy byla rozhodčí doložka formulována tak, že umožňovala žalobci v potencionálním vztahu obrátit se se žalobou na obecné soudy. V tomto případě soud druhého stupně vyložil, že v případě, že se žalovaný dovolal následně v řízení rozhodčí doložky, je třeba řízení zastavit a upřednostnit rozhodčí řízení. Tento výklad ovšem nelze považovat za ústavně konformní, neboť jím není respektována vůle stran založit možnost alternativního řešení sporů. Ve shodné věci byla rovněž řešena problematika

³⁹⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2518/12.

³⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12.

³⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1281/12.

⁴⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 1512/12.

rovnováhy práv a povinností smluvních stran. Ústavní soud v předmětné věci došel k závěru, že povinnosti vedlejšího účastníka (poskytovatele) jsou až na výjimky formulovány obecněji a méně určitě, než je tomu v případě povinností stěžovatelky jako klienta, jejichž soupis představuje poměrně obsáhlý výčet, v němž jsou jednotlivé povinnosti formulovány buď velmi precizně, nebo naopak široce (s ohledem na povahu povinnosti, která má být klientem splněna). S ohledem na výše nastíněné názory obecných soudů konstatoval Ústavní soud, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces a zrušil obě rozhodnutí obecných soudů.

Přezkumem rozhodčích doložek v rámci exekučního řízení se Nejvyšší soud zabýval v usnesení velkého senátu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012 (**EJP 2576**).⁴⁰¹ Tříčlenný senát č. 20, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, zda je v pravomoci rozhodce vydat rozhodčí nález ve sporu mezi účastníky závazkového právního vztahu v případě, kdy jimi sjednaná rozhodčí doložka (smlouva) je absolutně neplatná podle § 39 obč. zák., protože neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a jen odkazuje na rozhodčí řád vydaný právnickou osobou, jež není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006,⁴⁰² a v usnesení ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008,⁴⁰³ uveřejněném pod číslem 83/2011 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, (a řadě dalších), podle kterého, byla-li rozhodčí smlouva uzavřena, byť neplatně, byla by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena, přičemž obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu. Senát č. 20 Cdo tak postoupil věc k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Základem argumentace rozhodnutí velkého senátu byly zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11 (**EJP 2860**)⁴⁰⁴ a ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12 (**EJP 2861**),⁴⁰⁵ kde Ústavní soud usměrnil judikaturu obecných soudů ve vztahu k dané problematice a uzavřel, že „*nevydal-li rozhodčí nález rozhodce, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, resp. byl-li rozhodce určen právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na*

⁴⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

⁴⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.

⁴⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008.

⁴⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11.

⁴⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12.

základě zákona, a nemůže-li být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování, pak tento rozhodčí náleze není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky (§ 39 obč. zák.) neměl k vydání rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena, resp. zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stádiu pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavit, když zákon o rozhodčím řízení nevyklučuje, aby otázka (nedostatku) pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení⁴⁰⁶. Nejvyšší soud v tomto sbírkovém rozhodnutí také neoperuje s unijní argumentací, když pouze nepovažoval za relevantní námitku dovolatelky, že rozhodovací praxe SD EU neotvírá možnost přezkumu přiměřenosti rozhodčí doložky v řízení o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu a směrnicí 93/13/EHS a jejím výkladem se vůbec nezabýval. Svůj postoj tím, že odvolací soud své závěry, k nimž v napadeném rozhodnutí dospěl, založil výhradně na aplikaci ustanovení českého právního řádu a tyto závěry, s nimiž se dovolací soud ztotožňuje, s ohledem na judikaturu Ústavního soudu i Nejvyššího soudu plně obstojí.

Přezkoumáváním rozhodčích doložek v rámci exekučního řízení se zabýval i Ústavní soud v nálezu ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 3406/10 (**EJP 2859**),⁴⁰⁷ kdy podle jeho názoru zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, nevyklučuje, aby otázka nedostatku pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení (obdobně též náleze Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 174/13, [**EJP 2104**⁴⁰⁸]).

Ve výše zmíněném nálezu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 174/13 (**EJP 2104**) Ústavní soud zrušil usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě, podle kterého je jedinou možnou obranou povinného proti rozhodčímu nálezu podání žaloby na jeho zrušení, a nikoliv odvolání proti usnesení o nařízení exekuce právě z důvodu povinným tvrzené neplatnosti rozhodčího nálezu. Ústavní soud při řešení vycházel z argumentace již judikované v nálezu pod sp. zn. IV. ÚS 2735/11, kde konstatoval, že „v exekučním řízení soudu nepřislouží zabývat se věcí samou, neboť exekuční řízení je určeno pro faktický výkon

⁴⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

⁴⁰⁷ Náleze Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 3406/10.

⁴⁰⁸ Náleze Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 174/13.

rozhodnutí, a nikoliv pro jeho přezkum či autoritativní nalézání práva, a že v odvolání proti usnesení o nařízení exekuce nelze namítat jiné skutečnosti, než ty, jež jsou rozhodné pro nařízení exekuce, zároveň však zdůraznil, že mezi ně nepochybně patří pravomoc orgánu, který exekuční titul vydal, a vyslovil názor, že zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, nevylučuje, aby otázka (nedostatku) pravomoci rozhodce byla zkoumána i v exekučním řízení.“ Vzhledem k tomu, že v předmětné věci se Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě odmítl zabývat stěžovatelem zpochybňovanou platností rozhodčí doložky, Ústavní soud stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil, neboť jím bylo zasaženo do práva stěžovatele na soudní ochranu.

Přezkoumáváním rozhodčí doložky v rámci exekučního řízení se Ústavní soud zabýval rovněž v usnesení ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 562/12 (EJP 2185).⁴⁰⁹ Ústavní soud v předmětné věci uzavřel, že: „v exekučním řízení je možné přihlídnout pouze ke skutečnostem, které jsou rozhodné pro nařízení exekuce. Mezi takové skutečnosti patří např. vykonatelnost exekučního titulu, ale též pravomoc orgánu, který vydal exekuční titul.“ Proto v této věci, když není společnost uvedená v rozhodčí doložce stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, měla by být osoba rozhodce určena jednoznačně, a to buď uvedením konkrétního jména, anebo jednoznačným určením jeho volby. V případě, že rozhodčí doložka nesplňuje výše uvedená kritéria, „naplňuje znaky nepřiměřených podmínek, neboť vyvolává nerovné postavení mezi účastníky řízení a tato nerovnováha dosahuje značné disproporční intenzity, která je ve svém důsledku způsobilá vést ke značné procesní nevýhodě jednoho z účastníků řízení (...)“. V této věci tedy pochybily oba obecné soudy, neboť postupovaly v rozporu s výše uvedeným, čímž bylo porušeno právo na spravedlivý proces, a proto Ústavní soud obě rozhodnutí obecných soudů zrušil.

Přezkoumáváním rozhodčí doložky v rámci exekučního řízení se Ústavní soud zabýval rovněž v nálezu ze dne 6. 3. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4709/12 (EJP 2240).⁴¹⁰ Zde bez dalšího věcného přezkumu zrušil usnesení Městského soudu v Praze, neboť ten se odmítl zabývat platností rozhodčí doložky s tím, že není oprávněn se platností rozhodčí doložky (a tedy pravomocí žalobce) zabývat. Tímto postupem došlo jednak k jednání v rozporu s požadavky směrnice Rady 93/13/EHS a jednak tím bylo zasaženo do práva stěžovatele na

⁴⁰⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 562/12.

⁴¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4709/12.

spravedlivý proces. Ústavní soud tedy uzavřel, že Městský soud je povinen v rámci nového projednání věci se zabývat námitkami stěžovatele o neplatnosti rozhodčí doložky a tuto otázku posoudit.

Rozhodčími doložkami se zabývá celá řada rozhodnutí soudů I. instance i odvolacích. Na tomto místě je třeba vzpomenout další z nich, a to zejména z důvodu sledovaného cíle, kterým je užití aplikace unijního práva přímo či zprostředkovaně s užitím judikatury vysokých soudů. Krajský soud v Plzni v usnesení ze dne 4. 3. 2013 (**EJP 2058**)⁴¹¹ na základě odvolání proti usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 12. 12. 2012⁴¹² zrušil výrok I. soudu první instance, kterým byl zamítnut návrh na zastavení exekuce a změnil výrok II. tak, že exekuční řízení přerušil a uložil povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Krajský soud se ztotožnil s názorem odvolatele a přisvědčil, že *„již od května 2004 (tedy před novelou zákona č. 19/2012 Sb.) je třeba aplikovat právo Evropských společenství a vnitrostátní právo nesmí být aplikováno, pokud by bylo v rozporu s právem unijním. To se týká i Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Článek 6 odst. 1 Směrnice má kogentní charakter a směřuje k nahrazení formální rovnováhy mezi stranami smlouvy a tento článek musí být vykládán tak, že spotřebitel není vázán zneužívající smluvní klauzuli a není tedy nezbytné, aby tuto klauzuli nejprve úspěšně napadl. Již v době zahájení exekučního řízení tedy byla povinnost soudu zkoumat, zda je povinný vázán případnou zneužívající klauzuli a tímto byl povinen se zabývat i bez návrhu. (...) Pokud tedy český zákon zužoval ochranu spotřebitele do konce března loňského roku, pak nebylo možné z tohoto zákona vycházet“*.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 (**EJP 2131**)⁴¹³ byl již několikrát zmíněn. Z jeho odůvodnění vycházel ve své argumentaci také Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 17. února 2015 (**EJP 1927**)⁴¹⁴ při rozhodování o odvolání proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 20. 8. 2014 (**EJP 1926**)⁴¹⁵ ve sporu o určení popřené pohledávky. Předmětnou rozhodčí doložku považoval za neplatnou, neboť

⁴¹¹ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 3. 2013, č. j. 10 Co 54/2013-123.

⁴¹² Usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 12. 12. 2012, č. j. 24 EXE 1276/2011-111.

⁴¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

⁴¹⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2015, č. j. 104 VSPH 588/2014-70.

⁴¹⁵ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 20. 8. 2014, č. j. 50 ICm 2686/2013-42.

neobsahovala konkrétní způsob určení rozhodce ad hoc, když odkazovala na seznam rozhodců, který nebyl vydán stálým rozhodčím soudem. Rozhodčí doložka byla také umístěna v úvěrových podmínkách, nikoliv ve smlouvě samé (touto problematikou se zabývá právě výše zmíněný nález), což z ní činí nepřiměřenou smluvní podmínku způsobující k újmě spotřebitele nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Argumentaci unijním právem v těchto rozhodnutích nenajdeme, neboť soudy při řešení otázky posuzování platnosti rozhodčích doložek již obstojně pracovaly s hojnou judikaturou vysokých soudů, ovlivněnou výkladem ustanovení článku 3, 6 a 7 směrnice 93/13/EHS.

Obdobné názory vyslovené Krajským soudem v Praze lze nalézt i v celé řadě dalších rozsudků v rámci incidenčních sporů, plynoucích z insolvenčních řízení. Po stránce skutkové i právní se jedná o téměř totožná řízení, v kterých jde o posuzování platnosti rozhodčí doložky [lze uvést např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2014 (**EJP 1931**),⁴¹⁶ který byl následně ve věci určení pravomoci pohledávky v insolvenčním řízení a její výše částečně potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 5. 2015 (**EJP 1932**)].⁴¹⁷ Vrchní soud používá velmi přílehavou argumentaci rozsudky Soudního dvora (zejména rozsudkem ze dne 27. 6. 2000 ve věci C-240/98 *Océano Grupo Editorial SA*), kde ve vztahu k článku 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS dovodil, že soud nemůže ex offio moderovat nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu či jiné zneužívající klauzule ve spotřebitelských smlouvách, ale musí je prohlásit za neplatné.

Výkladem judikatury k problematice rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách ve světle Směrnice 93/13 se Nejvyšší soud zabýval v rozsudku ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 (**EJP 2502**).⁴¹⁸ V této věci Nejvyšší soud naznačil obecně rámec, jakým způsobem by soudy měly s judikaturou Soudního dvora EU pracovat: „*Pokud k výkladu určitého evropského předpisu existuje judikatura SDEU, pak by soudy členských států měly vnitrostátní právo, které upravuje odlišné otázky regulované současně unijním právem, vykládat v souladu s interpretací učiněnou SDEU. Závěry, k nimž ve své judikatuře dospěje SDEU, je nutno na skutkově totožné případy použít jako interpretační vodítko pro všechny další obdobné případy a nelze je chápat jako závěry týkající se pouze a jen případu, v němž byla předběžná otázka předložena*“.

⁴¹⁶ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 11. 6. 2014, č. j. 50 ICm 1682/2013-38.

⁴¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 5. 2015, č. j. 104 VSPH 481/2014-64.

⁴¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010.

V rozsudku ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012 (**EJP 2581**)⁴¹⁹ Nejvyšší soud posuzoval postavení spotřebitele za situace, kdy žádný z účastníků právního vztahu nekoná v rámci podnikatelské činnosti. V tomto případě Nejvyšší soud vycházel zejména z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 5. 12. 2013 ve věci *C-508/12 Walter Vapenik proti Josefu Thurnerovi*⁴²⁰, ze kterého již plyne názor, že v této situaci nelze použít ustanovení na ochranu spotřebitele. S použitím uvedené judikatury pak Nejvyšší soud posuzoval i další možnosti právních vztahů, které mohou mezi účastníky vzniknout, a došel k závěru, že ani „[z]astoupení jedné ze stran podnikatelem z druhé strany typově slabší smluvní stranu nečiní...“

9. 5. Cestovní smlouva a zájezdy

Atraktivní oblastí ochrany spotřebitele je bezesporu úprava cestovní smlouvy, zájezdů, pojištění cestovní kanceláře a další úprava vedená potřebou chránit turisty jako slabší smluvní strany. Také u českých soudů se setkáváme se spory, které spotřebitelé vedou proti cestovním kancelářím a leteckým společnostem s cílem získat náhradu za zrušení či zpožděný let.

Výkladem zákona č. 37/2004 o pojistné smlouvě a zákona č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu se zabýval Obvodní soud pro Prahu 8 ve svém rozsudku ze dne 24. 7. 2014 (**EJP 1525**).⁴²¹ Žalobkyně, fyzická osoba, zakoupila zájezd u cestovní kanceláře v ceně asi 80 000 Kč. Několik dní před dovolenou ohlásila CK platební neschopnost, zájezd se nekonal, žalobkyně oznámila pojišťovně škodnou událost a požadovala náhradu škody ve výši ceny zájezdu podle z. č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu. Pojišťovna posléze oznámila žalobci, že pojištění bylo sjednáno na částku, která nepokrývá všechny nároky klientů a že bude uspokojena pouze z části. Pojištění bylo totiž sjednáno pouze do výše 1,1 mil. Kč a své nároky přihlásilo 220 klientů, kteří uplatňovali celkové nároky ve výši 2,68 mil. Kč.

⁴¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012.

⁴²⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 12. 2013, *C-508/12 Walter Vapenik proti Josef Thurner*.

⁴²¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 24. 7. 2014, č. j. 22 C 119/2013-100.

Okresní soud jednoznačně uzavřel, že pro případ úpadku CK vzniká zákazníkovi CK právo na plnění z pojištění záruky pro případ úpadku CK ve výši celé zaplacené ceny zájezdu, když vycházel jak z ustanovení zákona č. 159/1999 Sb., tak z ustanovení zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a občanského zákoníku. Soud také připomněl, že pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře bylo do českého právního řádu zakotveno zmíněným zákonem č. 159/1999 Sb., kterým byla do zákona implementována směrnice č. 90/314/EHS ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, přičemž stejným zákonem byla do občanského zákoníku zakotvena i úprava cestovní smlouvy, na kterou pojištění pro případ úpadku cestovní kanceláře navazuje. Soud zdůraznil, že při výkladu ustanovení zákona je soud povinen postupovat nejen podle výkladových pravidel vnitrostátního práva, ale i v souladu s právem EU, neboť smyslem uvedené směrnice je především ochrana práv spotřebitelů v cestovním ruchu. Cestovní kanceláře si podle závěrů soudu mají podle zákona stanovit minimální limity pojištění tak, aby tyto limity pokrývaly případné pojistné události, ke kterým může dojít, přičemž maximální limit není určen. Je tedy pouze na pojišťovně, aby uzavřela s CK pojistnou smlouvu na odpovídající pojistnou částku, případně v případě pochybností pojistnou smlouvu s CK neuzavřela. Chybějící pojistné plnění však musí poté zaplatit cestovní kancelář.

Žalovaná pojišťovna měla v předmětné věci za to, že v případě, kdy je možné podle zákona sjednat pojištění, které zcela nekryje veškeré nároky zákazníků cestovní kanceláře, současná právní úprava nezabezpečuje dostatečnou ochranu zákazníků, a proto je třeba tuto skutečnost přičítat k tíži státu v souvislosti s případnou nedostatečnou implementací směrnice č. 90/314/EHS. S tímto závěrem se však soud neztotožnil.

Otázkou, nastíněnou žalovanou cestovní kanceláří, se již zabýval Soudní dvůr EU ve věcech C-178/94 *Dillenkofer a ostatní proti SRN*⁴²². V tomto případě žalovaná SRN v předepsaném termínu směrnici č. 90/314/EHS do svého právního řádu netransponovala, proto Soudní dvůr EU uzavřel, že pokud stát nezajistil dostatečnou ochranu zákazníka v případě úpadku cestovní kanceláře, je povinen zbývající část náhrady zajistit stát.

⁴²² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 10. 1996, C-178/94 *Erich Dillenkofer, Christian Erdmann, Hans-Jürgen Schulte, Anke Heuer, Werner, Ursula a Trosten Knor proti Bundesrepublik Deutschland*.

Ve výše uvedené věci se Obvodní soud pro Prahu 8 zabýval i možností aplikace uvedeného rozhodnutí Soudního dvora EU na tento případ, ovšem vzhledem k tomu, že posoudil nárok žalobkyně za oprávněný podle vnitrostátního práva, nebyla argumentace rozhodnutími Soudního dvora EU na místě. Ostatně rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 byl následně v odvolacím řízení potvrzen Městským soudem v Praze (rozsudek ze dne 14. 1. 2015 [EJP 1526]⁴²³), který v odůvodnění mimo jiné uvedl, že „*k transpozici směrnice do právního řádu ČR došlo výše zmíněným zákonem, který také při výkladu odpovídajícím jeho obsahu, účelu, jakož i se zohledněním účelu samotné směrnice (komunitárnímu právu odpovídající výklad) ochranu nároků zákazníků cestovních kanceláří pro případ úpadku zajišťuje.*“

Ve věci sp. zn. III. ÚS 1996/13 (nález ze dne 16. 7. 2015, [EJP 2195]) se Ústavní soud zabýval sporem se skutkově podobným základem, kdy si klienti cestovní kanceláře zakoupili zájezd za cenu 23 384 Kč, na cestovní kancelář byl před samotným zájezdem ovšem prohlášen konkurz a klienti se z titulu pojištění proti úpadku domáhali úhrady uhrazené ceny zájezdu. Pojišťovna jim následně poskytla úhradu ve výši 13 788 Kč s tím, že sjednaná výše pojistného plnění nepostačuje k úhradě všech nároků v plné výši. Vzhledem k tomu, že obvodní soud následně nárokům klientů CK zcela vyhověl, obrátila se na Ústavní soud pojišťovna. V první řadě se Ústavní soud zabýval tím, zda v předmětné věci nebylo nutné položit předběžnou otázku. K tomuto Ústavní soud uvedl, že: „*z judikatury plyne (nález sp. zn. III. ÚS 2782/14), že v případech definovaných Soudním dvorem EU (rozsudek Soudního dvora EU ze dne 6. 10. 1982 sp. zn. C-283/81 ve věci CILFIT, bod 14) taková povinnost nevzniká mimo jiné v případě, kdy z judikatury Soudního dvora EU již plyne řešení takové otázky, a to i tehdy, když nebyla zcela splněna podmínka naprosté shody sporných otázek (tzv. doktrína acte éclairé).*“ Na tomto místě Ústavní soud citoval celou řadu judikatury, kde byla problematika náhrady cestujícím v případě úpadku CK již řešena. Z tohoto důvodu nedospěl Ústavní soud k tomu, že by v předmětné věci došlo v důsledku nepoložení předběžné otázky k porušení práva na zákonného soudce. Ústavní soud odkazem na relevantní judikaturu dovodil, že „*vnitrostátní právní úprava správně provádí povinnosti podle čl. 7 Směrnice pouze tehdy, pokud, ať je jakákoliv, poskytuje spotřebitelům účinnou záruku na vrácení vložených prostředků a na zpáteční dopravu v případě úpadku organizátora zájezdu*“ (viz rozsudek SDEU ze dne 15. 6. 1999 ve věci C-140/97 *Walter Rechberger, Renate Greindl, Hermann*

⁴²³ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 1. 2015, č. j. 55 Co 507/204-127.

Hofmeister a další proti Rakouské republice). Ústavní soud se zabýval tím, zda obvodní soud v dané věci interpretoval a aplikoval vnitrostátní právo „eurokonformním“ způsobem, tedy při více výkladových variantách volil tu, která je v souladu s právem Evropské unie, resp. se zněním konkrétní Směrnice a došel k závěru, že obvodní soud si počíнал právě tímto naznačeným způsobem, a proto není důvodu pro zrušení jeho rozhodnutí. S ohledem na výše uvedené tak ústavní stížnost zamítl.

Vedle problematiky úpadku cestovní kanceláře a nároků jejich zákazníků se české soudy zabývaly také otázkou náhrady za ztráty požitku z dovolené za situace, kdy nabízený popis zájezdu neodpovídal skutečnosti. Nejvyšší soud řešil pod sp. zn. 33 Cdo 3661/2013 (rozsudek ze dne 11. 12. 2013 [EJP 2606])⁴²⁴ velmi zajímavý spor, kdy žalobce požadoval po žalované cestovní kanceláři úhradu slevy z ceny zájezdu z důvodu nadměrného nočního hluku, kterému čelil na dovolené, přestože ubytování bylo cestovní kanceláří deklarováno v nabídkovém katalogu jako klidné. V předmětné věci Nejvyšší soud vhodně aplikoval judikaturu Evropského soudního dvora ve věci C-168/00 *Simone Leitner proti TUI Deutschland GmbH & Co. KG*, ve které soud „dospěl k závěru, že směrnice 90/314/EHS v sobě zahrnuje právo zákazníka (spotřebitele) na náhradu materiální i imateriální újmy vyplývající z neplnění nebo nesprávného plnění služeb, která v sobě zahrnuje rovněž ztrátu požitku z dovolené.“⁴²⁵ V předmětné věci podle Nejvyššího soudu odvolací soud pochybil, neboť na nároky žalobce aplikoval ustanovení o prodeji zboží v obchodě.

9. 6. Smlouvy uzavírané mimo obvyklé obchodní prostory

Ochrana spotřebitele při tzv. podomním prodeji vyplývala dříve ze znění OZ (zejména ustanovení § 57), který byl implementací směrnice Rady 85/577/EHS. Tato směrnice byla následně zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů. Judikatura v této oblasti mezitím vymezila, co se rozumí prostorem obvyklým pro podnikatelské podnikání, pokud k uzavření smlouvy došlo bezprostředně po té, co podnikatel oslovil spotřebitele mimo tyto prostory a také použití uvedené směrnice na

⁴²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013.

⁴²⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 12. 2013, C-168/00 *Simone Leitner proti TUI Deutschland GmbH & Co. KG*.

smlouvy uzavřené během zájezdu od podnikatele za účelem propagace a prodeje zboží či poskytování služeb.

Obvodní soud pro Prahu 1 ve svém rozsudku ze dne 28. 6. 2013 (**EJP 1626**)⁴²⁶ rozhodoval spor z kupní smlouvy uzavřené spotřebitelkou (žalobkyní) s žalovanou společností DIAMONDS INTERNATIONAL CORPORATION - D. I. C., a.s (dále jen D.I.C.). Žalobkyně se zúčastnila „školení“ zaměřeného na problematiku investování do drahých kamenů žalované v jednom z pražských hotelů. Bezprostředně po skončení školení byla mezi stranami sporu uzavřena kupní smlouva o koupi šperků v hodnotě 110 000 Kč, přičemž žalované byla poskytnuta sleva ve výši 22 000 Kč, pro případ, že uhradí kupní cenu ve snížené výši (88 000 Kč) do dvou dnů. Dále jako „bonus za rychlou platbu“ žalobkyně obdržela kuličkové pero MONSIEUR v deklarované hodnotě 1 666 Kč. Předmětná kupní smlouva již byla uzavřena v tzv. showroomu žalované. Žalobkyně následně od kupní smlouvy odstoupila a požadovala vrácení uhrazených peněz, přičemž zboží nepřevzala. Soud v předmětné věci vycházel z ustanovení § 57 občanského zákoníku a také v rámci eurokonformního výkladu ze směrnice Rady č. 85/577⁴²⁷ a čl. 2 odst. 8 písm. c) směrnice č. 2011/83, kde je výslovně definováno, že: „*smlouvou uzavřenou mimo obvyklé obchodní prostory*“ se rozumí i smlouva uzavřená v prostorách obchodníka bezprostředně po osobním a individuálním oslovení spotřebitele na místě, které není obchodními prostory obchodníka. Soud směrnicí aplikoval i přesto, že byla vydána poté, co byla uzavřena předmětná kupní smlouva. Soud odůvodnil svůj postup tím, že v předmětné věci jde o výklad plynoucí z obecnějších požadavků zákonné úpravy ochrany spotřebitele. Tento postup následně aproboval v rámci odvolacího řízení Městský soud v Praze, kdy v odůvodnění rozsudku ze dne 17. 12. 2013 (**EJP 1627**)⁴²⁸ dodal, že „*Definici smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory obsaženou v čl. 2 odst. 8 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/83, o právech spotřebitelů, užil soud I. stupně jako podpůrný argument svědčící pro závěr, že jeho výklad zákona je správný a že je v souladu s tím, jak jsou práva spotřebitelů v evropském právním prostoru chápána.*“

⁴²⁶ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. 6. 2013, č. j. 42 C 186/2012-50.

⁴²⁷ Tato směrnice byla právě směrnicí č. 2011/83 zrušena k 13. 6. 2014.

⁴²⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 12. 2013, č. j. 97 Co 27/2013-75.

Sporem vzniklým z obdobné smlouvy se zabýval i Ústavní soud v nálezu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11 (**EJP 2125**).⁴²⁹ I v tomto případě stěžovatelka odstoupila od předmětné kupní smlouvy. Obecné soudy na rozdíl od předchozí věci podpořily argumentaci D.I.C. a nárok stěžovatelky zamítly z důvodu, že smlouvu uzavřela jako podnikatelka, a tudíž neměla možnost dle § 57 odst. 3 OZ od smlouvy odstoupit a podmínky § 345 odst. 1 obchodního zákoníku splněny nebyly. Ústavní soud se naopak neztotožnil s názory obecných soudů, předchozí rozsudky zrušil s odkazem na porušení základního práva stěžovatelky na spravedlivý proces a dodal, že: „*v posuzované věci jsou zjevně naplněny předpoklady (...) pro aplikaci § 57 obč. z.*“ a obecné soudy odmítnutím aplikace tohoto ustanovení „*přijaly závěry, jež jsou v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, což vedlo k zamítnutí žaloby a tím – z ústavněprávního hlediska – zásahu do základního stěžovatelčina práva na spravedlivý proces.*“

9. 7. Vady díla

Spotřebitelskými smlouvami mohou být smlouvy inominátní, smlouvy kupní, nájemní, smlouvy o dílo, a to za předpokladu, že jedna ze stran vystupuje v rámci své podnikatelské činnosti a druhá ze stran kupuje či získává věc pro osobní potřebu.

Městský soud v Praze se zabýval sporem mezi žalobcem, zhotovitelem rekonstrukce bytu žalovaných, kteří namítali odstranění vad díla, které nebylo podle žaloby řádně dokončeno a předáno. Žalobci argumentovali tím, že smlouva o dílo byla uzavřena podle občanského zákoníku, a je tedy třeba na vztah aplikovat i příslušná ustanovení tohoto zákoníku sloužící ochraně spotřebitele. V rozsudku ze dne 27. 6. 2013 (**EJP 1606**)⁴³⁰ se v odvolacím řízení Městský soud zabýval výkladem § 262 odst. 4 obchodního zákoníku ve vztahu ke směrnici 93/13/EHS a stanovil že: „*výklad § 262 odst. 4 obch. zák. nelze provádět tak, že ochrana spotřebitele odůvodňuje užití ustanovení jiného právního předpisu (kodexu), které je v tom kterém právním vztahu a dílčí právní otázce pro spotřebitele výhodnější. Takovýto výklad jde totiž nad rámec účelu Směrnice, neboť namísto toho, aby upravil právní postavení v závazkovém vztahu slabší strany (spotřebitel), vnáší do vztahu právní*

⁴²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11.

⁴³⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 25 Co 148/2013.

nejistotu a tím ohrožuje i vymahatelnost práva.“ Soud tak potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a nároky spotřebitelů neuznal.

Věci se následně v řízení o dovolání zabýval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1069/2014 (**EJP 2590**),⁴³¹ který rozsudek Městského soudu zrušil, když vyslovil názor, „že odvolací soud pochybil, jestliže v souladu se smyslem právní úpravy na ochranu spotřebitele (včetně Směrnice Rady ES č. 93/13/EHS), za pomoci ustanovení § 262 odst. 1 obch. zák. nedovodil, že v posuzovaném případě volba obchodního zákoníku pro regulaci reklamace vad díla směřuje ke zhoršení postavení žalovaných, kteří nejsou podnikateli a jsou v postavení spotřebitele, jestliže strany dohodou nevyloučily aplikaci § 562 odst. 2 obch. zák.“. Nejvyšší soud zdůraznil, že ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. bylo převzato do právního řádu České republiky v souvislosti s požadavky Směrnice Rady ES č. 93/13/EHS, na jejímž základě též byla do občanského zákoníku doplněna ustanovení § 52 až § 65 upravující spotřebitelské smlouvy, když cílem bylo rozšíření použitelnosti ustanovení na ochranu spotřebitele na všechny typy smluv bez ohledu na to, v jakém kodexu jsou upraveny. Soud tak gramatický výklad ustanovení obchodního zákoníku doplnil eurokonformním výkladem směrnice a podpořil tak argumentaci spotřebitelů, že volba obchodního zákoníku pro regulaci vad díla směřovala ke zhoršení jejich postavení.

9. 8. Závěr

V oblasti práva ochrany spotřebitele ušly české soudy značný kus cesty. V rovině českého práva byl významný 1. leden 2014, kdy vstoupil v účinnost nový občanský zákoník, který představoval změnu jak z hlediska systematiky právní úpravy, tak i z hlediska hmotněprávních institutů. Dá se říci, že dosavadní úprava, jejíž nosná část byla zařazena v ustanovení hlavy V. OZ, zažívala od vstupu České republiky do Evropské unie vlnu novelizační vedených snahou implementovat relativně značné množství právních předpisů. Šlo jednak o obecné otázky týkající se pojmu spotřebitelské smlouvy a spotřebitele, jednak i hmotněprávní úpravy v oblasti smluvního práva, kde zmíním právní úpravu uzavírání smluv na dálku, ochranu spotřebitele při podomním prodeji, ochranu proti nekalým ustanovením ve smlouvách, timesharingu atd. Implementace se dočkala také úprava prodeje spotřebního zboží a záruk, úprava spotřebitelského

⁴³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1069/2014.

úvěru, ochrana turisty, elektronického podpisu, elektronického obchodu a nekalých obchodních praktik vůči spotřebitelům na vnitřním trhu. Implementační nedostatky překonávaly české soudy snahou o eurokonformní výklad národního práva.

Ve vztahu k námi sledované otázce, tedy zda nejvyšší (resp. Nejvyšší a Ústavní) soudy působí jako tzv. zprostředkovatelé unijního práva ve směru k soudům rozhodujícím v nižším stupni, lze uvést, že takový závěr při zkoumání rozhodnutí soudů v oblasti ochrany spotřebitele dozajista vyplývá. Jsou to právě soudy prvního stupně, které při rozhodování sporů aplikují unijní právo jako první. V situacích, kterým čelily soudy při nepovedené či neúplné implementaci směrnice 93/13/EHS však častokrát soudy vyčkávaly vodítek Nejvyššího soudu, který však rozhoduje pouze o mimořádných opravných prostředcích a jehož stanoviska přicházela, naprosto přirozeně a legitimně, až poté, kdy k rozkolísání judikatury napříč soudy došlo. Při usměrnění této judikatury Nejvyšší soud přistupuje buď zmíněným nástrojem, tedy přijetím stanoviska kolegia, či v klasické rozhodovací činnosti rozsudkem či usnesením, které zásadní otázky aplikace spotřebitelského práva řeší s co nejvyšším urychlením. Nejvyšší soud tak ve svém stanovisku ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011 (**EJP 2609**)⁴³² reagoval právě na rozkolísanou judikaturu ohledně prorogačních doložek ve spotřebitelských sporech, kde následoval judikaturu Soudního dvora Evropské unie k článku 3 a 6 směrnice 93/13/EHS. Zásadní význam tohoto stanoviska spočívá v tom, že zřetelně vysvětluje, že směrnice 93/13/EHS nelze přímo aplikovat ve sporu mezi jednotlivci (tzv. horizontální účinek). Zároveň Nejvyšší soud v odůvodnění rozvádí podmínky přímého účinku jednotlivých ustanovení Směrnice 93/13/EHS.

Podobně zásadní význam mělo stanovisko ze dne 12. 11. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013 (**EJP 2610**)⁴³³, kde Nejvyšší soud reagoval na rozdílnou rozhodovací praxi ve věcech posuzování platnosti smluv o propagaci reklamní plochy, které s fyzickými osobami (nepodnikateli) uzavíraly společnosti UP PROMOTION, s.r.o. a BEZREKLAMKY, s.r.o.

Odkaz na směrnici 93/13/EHS a její výklad ústy Soudního dvora Evropské unie české soudy používají pravidelně ve sporech týkajících se místní příslušnosti

⁴³² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011.

⁴³³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

soudů tam, kde ve spotřebitelské smlouvě je prorogační doložka. Příhodné odkazy jsou také v rozhodnutích, v kterých se posuzuje platnost nepřiměřených ustanovení úvěrových smluv, zejména smluvních pokut, úroků z prodlení a plateb spojených s upomínkami či předčasně ukončenými smluvními poměry. S ohledem na neúplnou implementaci směrnice některé soudy přiznávaly směrnici přímý horizontální účinek – tedy účinek na úrovni sporu mezi jednotlivci. Dovodily tak ze skutečnosti, že ustanovení článku 3 směrnice nebylo výslovně přežato do znění občanského zákoníku.

Co se týká sporů, kde předmětem je platnost či neplatnost rozhodčích doložek, jádrem argumentace soudů je výklad zákona č. 216/1994 Sb., který byl již rozsáhle judikován jak Ústavním, tak i Nejvyšším soudem. Argumentační linie tak většinou rozpracovává odkazy na vnitrostátní rozhodnutí vysokých soudů a odkaz na rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2006, C- 68/05 *Elisa María Mostara Claro proti Centro Móvil Milenium SL*, je často ornamentální. I Nejvyšší soud ve sbírkovém usnesení ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (**EJP 2856**), v kterém soud dovodil absolutní neplatnost rozhodčí doložky, opřel výklad ustanovení § 39 OZ pouze argumenty založenými na textu vnitrostátních právních předpisů.

Ve sporech z cestovních smluv a ze smluv uzavřených mimo obvyklé obchodní prostory jsou odkazy na směrnici č. 90/314/EHS ze dne 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy uvedeny pouze pro vysvětlení původu poněkud roztroušené právní úpravy ochrany turistů.

Pro závěr o použití unijní argumentace zejména u vysokých soudů svědčí skutečnost, že Nejvyšší soud i Ústavní soud disponují odbornými odděleními, která rešeršují a analyzují nutnou aplikaci unijního práva ve věcech předložených těmto soudům k rozhodnutí. Obsáhlejší argumentaci unijním právem a judikaturou tak nelze vždy očekávat u soudů nižších stupňů, kterým odborné zázemí tohoto charakteru chybí. Přesto i zvyšující se počet asistentů u soudů prvního stupně a soudů odvolacích může být do budoucna nadějí, že odborný aparát soudů bude napomáhat k vhodnému užití unijní argumentace tam, kde to bude zapotřebí.

II.10. Obchodní právo

Oblast obchodního práva je novinkou z hlediska analýzy aplikace práva EU vnitrostátními soudy; nicméně používání unijních předpisů v této sféře exponenciálně roste. Zatímco v minulosti byly obchodní rozhodnutí spíše výjimkou, v současnosti, v období 2012-2015, registrujeme až 65 rozhodnutí aplikujících unijní právo, přičemž většina z nich pochází „z dílny“ Nejvyššího a Ústavního soudu. Je nutno také připomenout, že oblast obchodního práva je na úrovni EU regulovaná zejména pomocí směrnic, což se odráží ve způsobu, jakým české soudy právo EU v obchodní agendě aplikují. Ve většině případů se proto jedná o odkazy doplňující či ornamentální, které zdůrazňují původ ustanovení českého práva v předpisech práva EU, nebo potvrzení, že česká právní úprava je v souladu s unijním právem. Přesto bychom rádi zdůraznili, že i tento způsob aplikace v širším smyslu je klíčový pro vnitrostátní život unijního práva. Přiznání povahy ustanovení totiž napomáhá zohlednit také potřebu sjednotit význam, rozsah a smysl právních ustanovení s cílem sledovaným unijní regulací, nebo dále vyloženým judikaturou Soudního dvora. Konečně, jak již bylo zmíněno, nejvyšší soudy zde sehrávají klíčovou roli a posouvají judikaturu a principy unijní regulace obchodního práva dále nižším stupňům.

V následující kapitole se budeme blíže zabývat otázkami obchodních společností (zejména problematikou squeeze-outů a ochrany akcionářů) a insolvencí.

10.1 Obchodní společnosti

Trend postupné diverzifikace unijních předpisů a práce českých soudců s unijními prameny dokladuje také obchodní právo, které pochopitelně, již z povahy a objektu regulace ve vztahu ke společnému trhu, podléhá unijní úpravě. Prvně lze konstatovat, že práce českých soudů s rozmanitými předpisy obchodního práva na úrovni EU se ve srovnání s předchozím obdobím výrazně zlepšila a skutečně odráží proliferaci unijního práva EU i do této oblasti. Vyjma věcí týkajících se insolvenčních řízení jsme analyzovali 39 rozhodnutí, zejména v otázkách tzv. squeeze-outů menšinových akcionářů, nekalosoutěžního jednání, vnitřních vztahů v obchodních společnostech (evropské právo obchodních společností, zejména ve vztahu k nařízení rady č. 2157/2001

o statutu evropské společnosti), nebo pojišťovnictví. Z hlediska typu aplikace unijního práva se nejčastěji objevuje subsidiární aplikace, kdy soudy primárně aplikují vnitrostátní pramen práva, nicméně posvědí jeho kompatibilitu s unijními předpisy, nebo jej podpůrně doplní dalším ornamentálním odkazem. Převládající typ aplikace pochopitelně plyne i z povahy existujících právních předpisů a váže se zejména k obchodním směrnicím, které vyžadují transpozici do vnitrostátních právních řádů.

Aplikace potvrzující správnost české implementace byla uplatněna například v rozhodnutích **EJP 2541**⁴³⁴ nebo **EJP 2537**,⁴³⁵ která pojednávala o v České republice kontroverzní problematice, opakovaně napadané také u Evropského soudu pro lidská práva, ohledně postavení minoritních akcionářů a nabídky převzetí. Rozhodnutí se tedy dotkla použití a kompatibility vnitrostátní úpravy se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004, o nabídkách převzetí. Nejvyšší soud v obou případech konstatoval, že článek 15, odstavce 4 a 5 byly „*inspiračním zdrojem časového omezení práva hlavního akcionáře uplatnit postup podle § 183i a násl. Obch. zák.*“, které upravují tříměsíční lhůtu pro uplatnění práva výkupu účastnických cenných papírů, běžící od konce lhůty pro přijetí nabídky převzetí. Přitom podle soudu „*[ú]čelem časového omezení práva výkupu následujícího po úspěšné nabídce převzetí přitom není obecně zamezit uplatnění tohoto práva kdykoliv v budoucnu, po marném uplynutí lhůty, ale zabezpečit, aby výše protiplnění uvedená v nabídce převzetí, která je bez dalšího považována za přiměřené protiplnění i pro bezprostředně následující vytěsnění menšinových akcionářů, skutečně odpovídala požadavku přiměřenosti; je zřejmé, že v čase se relevance protiplnění určeného v nabídce převzetí pro posouzení jeho přiměřenosti pro účely vytěsnění snižuje*“.

Příkladem ornamentálního, tedy dokreslujícího použití odkazu na unijní právo bylo rozhodnutí **EJP 2530**,⁴³⁶ kde Nejvyšší soud prvně odůvodnil svůj závěr na základě vnitrostátní úpravy a toto odůvodnění pak opatřil dovětkem „*[u]vedený závěr plyne...i z článku 2 písm. d) bodu i) Směrnice EP a Rady 2009/1001/ES, o ... opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností.*“ Podobné formulace lze nalézt

⁴³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3282/2011.

⁴³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2335/2012.

⁴³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 880/2015.

také ve věcech **EJP 2524**⁴³⁷ a **EJP 2500**⁴³⁸ pojednávajících o klamavé reklamě. Soudy obvykle odkazují na směrnice jako na originální zdroj české právní úpravy a dodávají formulku, že ta je v souladu s právem Evropské unie.

Již méně často se v obchodněprávních rozhodnutích českých soudů objevují odkazy na judikaturu SDEU, když už, tak se objevují spíše vnořené odkazy (tj. na rozhodnutí jiného českého soudu, který judikaturu SDEU v minulosti aplikoval). Obecně ale lze říci, že nejsilnějším zdrojem inspirace z hlediska použití a principů plynoucích z unijního práva zde zůstávají vnitrostátní vrcholné soudy: Nejvyšší soud občas odkazuje na Nejvyšší správní a Ústavní soud, soudy rozhodující v nižším stupni zpravidla zase odkazují na ustálenou judikaturu nebo důležitá EU rozhodnutí Nejvyššího soudu. Třeba ve věci **EJP 1719**,⁴³⁹ kde se krajský soud zabýval výkladem nařízení 2004/2005/EHS⁴⁴⁰ a § 183i obchodního zákoníku, odkázal na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 56/05, v němž Ústavní soud zamítnutí návrhu na zrušení ustanovení odůvodnil tak, že právo nuceného výkupu akcií je známo právním řádům řady zemí a skutečnost, že tuzemská právní úprava může zajišťovat nižší úroveň ochrany práv minoritních akcionářů, ještě neznamená, že je automaticky i protiústavní, jelikož právní úprava v nějakém členském státu nemůže být závazným vzorem pro český právní řád nebo jiné státy. Rozpor s 13. Směrnicí nicméně označil Ústavní soud za domnělý a konstatoval, že jeho referenčním hlediskem přezkumu je pouze ústavní pořádek a není tak kompetentní přezkoumávat soulad vnitrostátního práva s komunitárním, což je na obecných soudech. Vycházejí z této argumentace, krajský soud dodal, že 13. směrnice vymezuje pouze rámeček, v němž se má vnitrostátní úprava práva výkupu účastnických cenných papírů pohybovat, a nepřichází proto v úvahu její přímá aplikace. Nepřímé aplikaci a možnosti eurokonformního výkladu se však soud dále nevěnoval.

U Ústavního soudu se nejčastěji v oblasti obchodního práva vyskytuje již zmíněné řešení squeeze-outů. Česká republika čelila v minulosti několika stížnostem u Evropského soudu pro lidská práva v souvislosti se zrušením

⁴³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1380/2014.

⁴³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2415/2012.

⁴³⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. 12 CM 831/2007.

⁴⁴⁰ Nařízení Komise (ES) č. 2004/2005 ze dne 8. prosince 2005, kterým se stanoví reprezentativní ceny a dodatečná cla pro dovoz melasy v odvětví cukru použitelné od 9. prosince 2005.

akciových společností bez likvidace a převodu jmění na hlavního akcionáře (§ 220p obchodního zákoníku, později zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev). Stěžovatelé u ESLP namítali, že v návaznosti na nepravý squeeze-out podali k soudu návrh na vyslovení neplatnosti valné hromady (§ 131 odst. 1 obchodního zákoníku), nicméně soudy jejich návrhy zamítly (§ 131 odst. 3 písm. c) obch. zák.), nebo zastavily řízení o vyslovení neplatnosti (§ 220h odst. 4 obch. zák.). Citovaná ustanovení totiž znemožňovala meritorní projednání námitek neplatnosti rozhodnutí valné hromady a smlouvy o převzetí jmění akciové společnosti hlavním akcionářem poté, co došlo k zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku. Takový zápis měl konstitutivní účinky, nicméně stěžovatelé nebyli účastníky řízení o zápisu. Soudy tedy rozhodovaly o zápisu bez toho, aby čekaly na výsledky řízení o neplatnosti rozhodnutí valných hromad. Klíčové kauzy pro českou právní úpravu byly věci *Kohlhofer a Minarik proti České republice* (rozsudek ze dne 15. 10. 2009, č. 32921/03, 28464/04 a 5344/05) a *Solaris proti České republice* (rozsudek ze dne 13. 10. 2011, č. 8992/07). Nutno připomenout, že Ústavní soud prvně porušení základních práv stěžovatelů neshledal a naopak poukázal na cíl sledovaný procesní českou úpravou, tedy na zajištění právní jistoty a rychlé přeměny společnosti. Zdůraznil také, že podle § 131 obch. zák. má rejstříkový soud možnost přezkoumat zákonnost a platnost usnesení valné hromady jako předběžnou otázku a v případě, že shledá nezákonnost, může tak řízení v souladu s § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř. přerušit.⁴⁴¹ ESLP podrobil tvrzené porušení práva na spravedlivý proces testu proporcionality a shledal, že ač bylo omezení přístupu minoritních akcionářů na zákonném základě a sledovalo legitimní cíl, nebylo přiměřené, a tudíž založilo porušení Úmluvy. V právní úpravě po 1. lednu 2014 proto zákon o obchodních korporacích převzal úpravu s ústavněkonformní interpretací Ústavního soudu a posílil ochranu minoritních akcionářů, zvláště při přezkumu výše poskytnutého protiplnění (právo na dorovnání) přes žalobu na plnění (přezkum přiměřenosti výše protiplnění). Soudní rozhodnutí příznávající akcionáři právo na jinou výši je přitom pro hlavního akcionáře závazné a stejně tak závazné je i ve směru ke všem ostatním vytěsněným akcionářům, bez ohledu na to, zda právo na dorovnání uplatňovali.

⁴⁴¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2005, sp. zn. III. ÚS 527/04. Srov. i HAŠKOVCOVÁ, Thu Nga a CHRÁŠŤANSKÝ, Filip. Rozsudek ESLP ve věci *Kohlhofer a Minarik* a jeho dopad na procesy přeměn obchodních společností. 29. 11. 2010. Dostupné na: <http://www.elaw.cz/clanek/rozsudek-eslp-ve-veci-kohlhofer-a-minarik-a-jeho-dopad-na-procesy-premen-obchodnich-spolecnosti>.

V naší analýze se nicméně ještě objevují případy z období před novou úpravou, kde stěžovatelé kromě judikatury ESLP uplatňovali i argumenty unijním právem, a především poukazovali na to, že česká právní úprava je v rozporu se směrnicí 2004/25/ES. Ústavní soud nicméně aplikaci směrnice o nabídkách převzetí odmítl s poukazem na to, že na problematiku nepravých squeeze-outů se nevztahuje (srov. **EJP 2222**⁴⁴²). Podobně Nejvyšší soud v **EJP 2531**⁴⁴³ řešil výklad třinácté směrnice a odkázal na svoje dřívější rozhodnutí, usnesení ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2592/2010, v němž konstatoval ohledně námítky rozporu české právní úpravy s 13. směrnicí, že ve věci nejde o posouzení práva výkupu cenných papírů obchodovaných na regulovaném trhu, realizovaného hlavním akcionářem po ukončení lhůty pro přijetí nabídky převzetí, a tudíž nespadá do věcné působnosti označené směrnice.

Z judikatury zařazené v naší analýze plyne, že ač strany řízení jsou ve vnašení unijní argumentace velmi aktivní, soudy povětšinou tuto argumentaci odmítají jako obsahově mylnou a korigují věcnou působnost směrnic (srov. například **EJP 2542**⁴⁴⁴).

Za zmínku určitě stojí rozhodnutí **EJP 2162**,⁴⁴⁵ kde Ústavní soud dospěl k závěru o porušení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv z důvodu nepředložení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie. Stěžovatelka, zahraniční právnická osoba se sídlem v Německu, namítala v řízení o přezkumu přiměřenosti protiplnění vyplaceného za akcie před obecnými soudy nedostatek pravomoci českých soudů. Vrchní soud nicméně otázku příslušnosti českých soudů posoudil pouze podle českého práva a ignoroval předpisy EU a jejich výklad, byť rozhodoval jako soud v posledním stupni. Sice okrajově připustil aplikaci nařízení Brusel I, ale nevypořádal se s jeho aplikační předností ani se zněním článků (šlo o otázku, zda se určí místně příslušný soud podle článku 1, nebo čl. 22 odst. 2, a zda řízení o přezkumu výše protiplnění je řízením o platnosti usnesení orgánů společnosti).

ÚS ve sporu dovodil, že vrchní soud se dopustil svévole. Odkázal při tom na svůj náleze ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08, a výklad pojmu svévole ve vztahu k předběžné otázce k SDEU. Dále se odvolal na vymezení svévole v judikatuře německého Spolkového ústavního soudu: „*Jde o svévoli, jestliže:*

⁴⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 1630/11.

⁴⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1173/2011.

⁴⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3661/2010.

⁴⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10.

(1) došlo k zásadnímu porušení povinnosti předložit předběžnou otázku. O zásadním porušení se dá mluvit v okamžiku, kdy rozhodující soud posledního stupně měl sám pochybnosti ohledně správného výkladu komunitárního práva, přesto se však neobrátil na ESD..., (2) rozhodující soud se úmyslně odchýlil od ustáleného výkladu dané otázky ESD, ale přesto nezahájil řízení o předběžné otázce, a (3) neexistovala (nebo zatím neexistuje) ustálená judikatura ESD k dané otázce nebo tato judikatura nepokrývá celou problematiku. Neexistenci ustálené judikatury Spolkový ústavní soud dovozuje ze skutečnosti, že danou otázku lze vyložit odlišně, nežli tak učinil soud aplikující komunitární právo v daném případě...“⁴⁴⁶

Z jiných oblastí se soudy věnovaly problematice smlouvy o obchodním zastoupení v pojišťovnictví a účinkům článku 17 Směrnice Rady č. 86/653/EHS o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců (viz např. **EJP 2584**,⁴⁴⁷ rozsudek NS sp. zn. 32 Cdo 1919/2012). NS konstatoval, že odvolací soud i soud prvního stupně nesprávně posoudily aplikovaný předpis, soud prvního stupně neaplikoval obchodní zákoník, nýbrž nesprávně aplikoval Směrnici, přičemž horizontální přímý účinek směrnic je vyloučen judikaturou SDEU. Ve svých závěrech pak Nejvyšší soud odkázal na nepřímý účinek a jeho definici v rozsudku SDEU C-240 až 244/98 *Océano Grupo*.⁴⁴⁸

Výkladem druhé směrnice⁴⁴⁹ se zabýval Nejvyšší soud v rozsudku **EJP 2579**.⁴⁵⁰ Napadená kupní smlouva byla uzavřena mezi stranami řízení bez toho, aby jí předcházelo ocenění převáděných nemovitostí na základě posudku soudem

⁴⁴⁶ BOBEK, Michal. *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (2) SES*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 49. Rovněž tak ÚS odkázal i na dřívější judikaturu ESLP ohledně vztahu předběžné otázky k SDEU a požadavkům na spravedlivý proces a zákonného soudce v duchu článku 6 Úmluvy, srov. rozhodnutí ve věci *Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*.

⁴⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1919/2012.

⁴⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 6. 2000, C-240 až 244/98, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero* (C-240/98) a *Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcón Prades* (C-241/98), *José Luis Copano Badillo* (C-242/98), *Mohammed Berroane* (C-243/98) a *Emilio Viñas Feliú* (C-244/98).

⁴⁴⁹ Směrnice Rady 77/97/EHS ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

⁴⁵⁰ Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009.

jmenovaného znalce. Jelikož tedy došlo k porušení povinnosti stanovit cenu majetku znalcem, odvolací soud vyhodnotil smlouvu v režimu § 196a odst. 3 obch. zák. za absolutně neplatnou. Žalobce se proto obrátil na Nejvyšší soud s dovoláním a namítal špatnou interpretaci ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., které má vést k tomu, aby výše ceny převáděného majetku byla stanovena bez závislosti na vůli smluvních stran a odpovídat reálně hodnotě převáděného majetku. Při výkladu ustanovení § 196a odst. 3 Nejvyšší soud zdůraznil, že implementuje článek 11 odst. 1 Druhé směrnice Rady 77/97/EHS ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Z úvodních ustanovení vyložil NS, že účelem směrnice, a tedy i § 196a odst. 3 obch. zák. je „zajištění minimální míry rovnocennosti ochrany akcionářů a věřitelů akciových společností, a to mimo jiné přijetím předpisů na udržení základního kapitálu, který představuje záruku pro věřitele, zejména zákazem neoprávněného rozdělování akcionářům a omezením možnosti společnosti nabývat vlastní akcie.“ Dále Nejvyšší soud doplnil, že směrnice umožňuje vztáhnout pravidla uvedená v ustanovení článku 11 odst. 1 i na jiné osoby než zakladatele – proto český zákonodárce (správně) rozšířil při její implementaci okruh osob, na něž uvedená úprava dopadá, a tím rozšířil i rozsah a účel ustanovení, jímž byl článek 11 směrnice implementován (§ 196a odst. 3 obch. zák.).⁴⁵¹

Jelikož jde o výklad vnitrostátní transpozice založené na Směrnici, NS se prvně zabýval povinností předložit SDEU předběžnou otázku, což nicméně negoval na základě existující ustálené judikatury. Na příkladě rozsudku ze dne 23. března 2000 ve věci C-373/97 *Diamantis* dovodil, že směrnice neupravuje sankce pro případ porušení některého z jejích ustanovení, ani po členských státech nepožaduje, aby takové sankce zavedly v pravidlech, která mají implementovat (odst. 5), a uplatní se proto obvyklé sankce podle soukromého práva (odst. 41). Je proto věcí členského státu, aby upravil následky porušení povinností kladených článkem 11 odst. 1 směrnice.⁴⁵² Obdobný závěr byl

⁴⁵¹ NS doplnil, že § 196s odst. 3 tak slouží i k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společností zavazovat či vykonávajících ve společnosti určitý vliv; a také k ochraně třetích osob, zejména věřitelů společnosti.

⁴⁵² Velký senát v závěru dovodil, že § 196a odst. 3 stanovuje jako sankci neplatnost smlouvy, nicméně tento závěr se má uplatnit tehdy, byla-li společnost způsobem

později potvrzen (nicméně za použití *acte clair* výkladu) v rozhodnutí **EJP 2527**.⁴⁵³

10.2 Insolvency

V oblasti insolvenčních řízení evidujeme 26 rozhodnutí českých soudů. I přesto, že již existuje judikatura SDEU k výkladu některých pojmů nařízení 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení, resp. 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení, v judikatuře českých soudů se vyskytuje jen velmi málo odkazů. Nalezneme zde převážně jednoduché aplikace, nebo výklad ustanovení nařízení přes odkazy na ustálenou judikaturu Nejvyššího či Ústavního soudu. Vyskytly se dokonce i případy, kdy soudy pouze obecně odkázaly na „*judikaturu SDEU*“, a to bez zmínky konkrétního rozhodnutí či ustanovení, které má judikatura vykládat (**EJP 2685**).⁴⁵⁴

Z hlediska judikatury samotného SDEU stojí za zmínku ve vztahu k insolvenčnímu řízení a jeho aplikaci v ČR zejména níže uvedená judikatura:

- Rozsudek SDEU ze dne 16. 1. 2014, C-328/12 ve věci *Schmid*: příslušnost podle článku 3 odst. 1 platí i pro odpůřčí žaloby, v případě bydliště žalovaného ve třetím státě.
- Rozsudek SDEU ze dne 22. 11. 2012, C-116/11 ve věci *Bank Handlowy a Adamiak*: vedlejší řízení podle čl. 27. Určení okamžiku, kdy dojde ke skončení úpadkového řízení, přísluší vnitrostátnímu právu členského státu, v němž bylo řízení zahájeno. Článek 27 umožňuje zahájení vedlejšího úpadkového řízení v členském státě, kde se nachází **provizovna** dlužníka, třebaže hlavní řízení má ochranný účel. Soud rozhodující o návrhu na zahájení vedlejšího úpadkového řízení nemůže zkoumat platební neschopnost dlužníka, proti kterému bylo zahájeno hlavní řízení v jiném členském státě, třebaže má posledně uvedené řízení ochranný účel.
- Rozsudek SDEU ze dne 12. 2. 2009, ve věci C-339/07 *Seagon*: čl. 4 odst. 1: soudy členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení

stanovení ceny poškozena. Pokud byla ve smlouvě sjednaná cena tržní, ačkoliv cena, za níž byl majetek převeden, nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, účelu sledovaného zákonným příkazem bylo pořád dosaženo, byť nikoliv tak, jak předpokládal § 196a odst. 3.

⁴⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010.

⁴⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3213/2010.

zahájeno, jsou příslušné rozhodnout o odpůřci žalobě podané v úpadkovém řízení a směřující proti žalovanému, který má statutární sídlo v jiném členském státě.

- Rozsudek SDEU ze dne 17. 11. 2011, ve věci C-112/10 *Zaza Retail*: pojem důvody stanové v čl. 3 odst. 4 se vykládá podle práva státu, na jehož území jsou soustředěné hlavní zájmy. Výraz věřitel dopadá na okruh oprávněných osob podat návrh na zahájení nezávislého územního řízení, nezahrnuje orgán členského státu, jehož posláním je podle vnitrostátního práva jednat v obecném zájmu, ale který nejedná ani jako věřitel, ani jménem a na účet věřitelů.
- Rozsudek SDEU ze dne 4. 9. 2014, ve věci C-327/13 *Burgo Group* poskytl výklad pojmů vedlejší území v řízení a oprávněné osoby (podle vnitrostátního práva čl. státu kde je řízení navrhováno). V rámci likvidace společnosti v jiném členském státě, než kde má statutární sídlo může být proti této společnosti zahájeno rovněž vedlejší řízení ve druhém členském státě, kde má statutární sídlo a právní subjektivitu.
- Rozsudek SDEU ze dne 20. 10. 2011, ve věci C-396/09 *Interedil* se týkal hlavních zájmů a provozovny. Pojem místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka (3.1) musí být vykládán s odkazem na unijní právo. V rozsudku SDEU určil kritéria pro relevantní určení tohoto místa. Dále pojem provozovna vyžaduje existenci struktury obsahující minimální míru organizace a určitou stabilitu s cílem výkonu hospodářské činnosti.
- Rozsudek SDEU ze dne 11. 6. 2015, ve věci C-649/13 *Comité d'entreprise de Nortel Networks SA a další* se týkal vedlejšího řízení a související žaloby.
- Rozsudek SDEU ze dne 2. 5. 2006, C-341/04 *Eurofood IFSC* poskytl definiční kritéria hlavních zájmů (dceřiná společnost sídlící v jiném členském státě).

Otázka přípustnosti a definice hlavních zájmů podle článku 3 odst. 2 nařízení o úpadkovém řízení byla předmětem rozhodnutí **EJP 1714**.⁴⁵⁵ Vrchní soud se zabýval otázkou, zda je organizační složka zahraniční osoby provozovnou, přičemž pojem vyložil za použití odkazu na judikaturu Soudního dvora, a na rozhodovací praxi španělského nejvyššího soudu, nicméně hlavním referenčním hlediskem bylo pro něj usnesení Nejvyššího soudu ze dne

⁴⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2014, sp. zn. 45 INS 36752/2013.

31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 164/2006, na základě kterého dospěl k tomu, že vedlejší a územní úpadkové řízení jsou ve smyslu čl. 3 svým systémovým a funkčním pojetím zcela odlišná. Naopak zcela jednoduchý jazykový výklad (resp. aplikaci) článku 3, bez přehledu existující judikatury, obsahovalo rozhodnutí **EJP 1708**.⁴⁵⁶

Pojmu provozovna se dále věnoval VS Praha v rozhodnutí **EJP 1709**,⁴⁵⁷ a také **EJP 1711**.⁴⁵⁸ Rozhodné právo řešil Vrchní soud v Olomouci v **EJP 1472**,⁴⁵⁹ kde shledal, že podle čl. 4 odst. 2 písm. m) pravidla, která se týkají neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele, jsou určena právem státu, který řízení zahájil. Tento článek se nepoužije (čl. 13) za splnění dvou podmínek, a to 1) že pro právní úkon, který poškozuje všechny věřitele, je rozhodné právo jiného čl. státu než státu, který zahájil řízení a 2) že toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotčený úkon. V projednávané věci se nicméně čl. 13 nepoužil, neboť předmětná smlouva se řídila českým právem.

Naopak alespoň stručný odkaz na judikaturu Soudního dvora EU k článku 3 se nachází v rozhodnutí **EJP 2085**,⁴⁶⁰ kde vnitrostátní soud dospěl k závěru, že na základě rozhodnutí ve věci C-339/08 Seagon⁴⁶¹ je třeba článek 3 odst. 1 nařízení vykládat tak, že soud členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, je příslušný rozhodnout o odpůřící žalobě podané v úpadkovém řízení a směřující proti žalovanému.

Jak již bylo nicméně uvedeno, vyjma těchto pár rozhodnutí většina insolvenční judikatury, která aplikuje insolvenční nařízení, obsahuje pouze jednoduchý jazykový výklad ustanovení nařízení, popřípadě jednoduchou aplikaci (což plyne z dobře ustáleného principu přímého účinku nařízení v české rozhodovací praxi).

⁴⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 78 INS 28557/2013.

⁴⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 4. 2014, sp. zn. 1 VSPH 58/2014.

⁴⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. KSPL 56 INS 34475/2013.

⁴⁵⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 36 ICm 89/2013.

⁴⁶⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 4 Cmo 170/2012.

⁴⁶¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. 2. 2009, C-339/07 *Christopher Seagon proti Deko Marty Belgium NV*.

II.11 Autorské právo, průmyslové vlastnictví a ochranné známky

Autorské právo je jednou z nejdynamičtěji se rozvíjejících oblastí jak v unijním, tak ve vnitrostátním světě. Dá se dokonce říci, že ve vztahu vnitrostátních a mezinárodních soudů má postavení specifické a jedinečné, jelikož reaguje na zcela nové společenské fenomény a soudy napříč různými jurisdikcemi jsou nuceny řešit zcela nové otázky. Nedostatek existujících „*precedenčních vzorů*“, jistá limitovanost či čerstvost judikatury, ale i časté přeshraniční prvky ve sporech tak napomáhají větší koordinaci a kooperaci, či alespoň inspiraci mezi soudy.

Unijní právo v oblasti digitálního světa a autorskoprávní ochrany přineslo za posledních 5 let hned několik ostře sledovaných rozhodnutí.

V českém prostředí se soudy s autorskoprávní ochranou potkávaly zejména v oblastech nekalé soutěže (v kontextu ochranných známek), práva na odměnu kolektivního správce, kde se řešilo šíření díla veřejnosti, a pak jeho specifikum v rozhraní grafických programů.

Jak již bylo zmíněno, oblast se velmi dynamicky rozvíjí, a co je ještě důležitější, typově obdobné případy se objevují nyní napříč Evropou, což napomáhá spolupráci soudů. Nejen že jsou tedy české soudy zvyklé pracovat zde se sekundární legislativou EU, ale často se obracejí také k judikatuře Soudního dvora Evropské unie. V databázi rozhodnutí máme celkem 53 věcí.

11.1 Ochranné známky a nekalá soutěž

V oblasti ochranných známek a nekalé soutěže české soudy řešily zejména výklad konceptů míra obecnosti, pravděpodobnost záměny a relevantní spotřebitel. U všech velmi často dochází k použití judikatury SDEU. Příkladem rozhodnutí, kdy soudy použily unijní právo za účelem přímé aplikace závěrů SDEU nebo principů plynoucích ze sekundární legislativy EU, byla věc **EJP 2506**.⁴⁶² V ní se Nejvyšší soud zabýval žalobou společnosti Top Shop ohledně užití označení *topshop* a názvu webové stránky *topshop.hu.cz*, a právní otázkou, zda označení *top-shop* nebo *topshop* dosahuje **míry obecnosti** a má

⁴⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3338/2012.

nízkou nebo vysokou rozlišovací schopnost. Oba koncepty, jakož i jejich hodnotící kritéria, dovedl NS z ustálené judikatury SDEU, především věci C-236/08⁴⁶³, C-278/08⁴⁶⁴ a C-558/08⁴⁶⁵. SDEU v nich konstatoval, že užití slovních prvků tvořících ochranné známky, a dokonce i užití označení pouze podobných či označení s drobnými pravopisnými chybami, v rámci klíčových slov pro placenou reklamu na internetových vyhledávacích, je užíváním ochranné známky a je možné pouze v případě, že zadavatel reklamy má k takovému užívání právní titul – kromě judikatury se opřel také o výklad přímo účinného čl. 9 odst. 1 nařízení Rady (ES) 40/94 o ochranné známce a vzniku výlučného práva. Zatímco otázka nekalosoutěžnosti takového jednání by se posuzovala (podle Nejvyššího soudu) podle obchodního zákoníku, posouzení práv o ochranné známce provedl NS s ohledem na zásadu loajality a judikaturu SDEU, neboť zákon o ochranných známkách je vlastně transpozicí Směrnice – původně 89/104 a dnes 2008/95. SDEU k výkladu čl. 5 směrnice judikoval, že označení je totožné s ochrannou známkou pouze tehdy, pokud beze změn či doplňků přebírá všechny prvky tvořící ochrannou známku, nebo pokud jsou celkové rozdíly natolik bezvýznamné, že je průměrný spotřebitel nepostřehne.⁴⁶⁶ Nicméně naopak o bezvýznamný rozdíl se nejedná, pokud text doplňuje specifické vyobrazení. Při vypuštění grafické stránky kombinované ochranné známky totiž zůstává označení s velmi vysokou mírou obecnosti (závěr opět dovozen z judikatury SDEU). K tomu se NS zabýval také definicí nebezpečí záměny a s odkazem na věci C-120/04 *Medion AG*,⁴⁶⁷ C-278/08 *Die BergSpechte Outdoor Reisen*,⁴⁶⁸ nebo C-102/07 *Adidas*⁴⁶⁹ konstatoval, že

⁴⁶³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 3. 2010, C-236/08 *Google France SARL a Google Inc. proti Louis Vuitton Malletier SA* (C-236/08), *Google France SARL proti Viaticum SA a Luteciel SARL* (C-237/08) a *Google France SARL proti Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL a další* (C-238/08).

⁴⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 3. 2010, C-278/08 *Die BergSpechte Outdoor Reisen und Alpenschule Edi Koblmüller GmbH proti Günther Guni a trekking.at Reisen GmbH*.

⁴⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 7. 2010, C-558/08 *Portakabin Ltd a Portakabin BV proti Primakabin BV*.

⁴⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 3. 2003, C-291/00 *LTJ Diffusion SA proti Sadas Vertbaudet SA.*; rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 3. 2010, C-278/08 *Die BergSpechte Outdoor Reisen und Alpenschule Edi Koblmüller GmbH proti Günther Guni a trekking.at Reisen GmbH*.

⁴⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2005, C-120/04 *Medion AG proti Thomson multimedia Sales Germany & Austria GmbH*.

⁴⁶⁸ Op. cit. 464.

znamená, že veřejnost se může domnívat, že dotčené výrobky nebo služby pocházejí od stejného podniku. Takovou asociaci může vyvolat i označení s velmi vysokou mírou obecnosti jako TOP SHOP, avšak je nutno brát v potaz, že toto označení může pro svou obecnost vést k asociaci s jinými označeními.⁴⁷⁰

Ke kombinovaným známkám a jejich výkladu v judikatuře SDEU se NS vrátil i ve věci **EJP 2503**,⁴⁷¹ (design automobilových prodejen LEXUS), kde prvně připomněl, že zákon o ochranných známkách je transpozicí směrnice, k jejímuž výkladu je nezbytné zohlednit také závěry rozsudků SDEU ve věcech C-63/97⁴⁷² a C-337/95.⁴⁷³

K pravděpodobnosti záměny se vztahují také rozhodnutí **EJP 2468**⁴⁷⁴ a **EJP 2467**.⁴⁷⁵ V první zmíněné věci uplatnil NS eurokonformní výklad termínů podobnost a pravděpodobnost záměny. NS prvně odkázal na vlastní judikaturu⁴⁷⁶ řešící kritéria posouzení, zda došlo užíváním podobného označení k porušení práv k ochranné známce podle zákona č. 441/2003 Sb. Pak zdůraznil potřebu eurokonformního výkladu tohoto zákona tak, aby sledoval cíle Směrnice Rady 89/104/EHS ze dne 21. prosince 1988, resp. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008. Navíc, s odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu dovodil, že: „*pro obsahově obdobné právní instituty českého vnitrostátního práva je použitelná i judikatura Soudního dvora týkající se ochranné známky Společenství [nařízení Rady (ES) č. 207/2009 o ochranné známce Společenství], která představuje rozumný a přesvědčivý výklad známkoprávní problematiky (srov. např. rozsudek ze dne 9. dubna 2009, č. j. 7 As 56/2008-170, č. 1920/2009 Sb. NSS)*.“ V projednávané věci proto aplikoval na spor závěry plynoucí z judikatury SDEU vztahující se nikoliv ke směrnicím, nicméně k uvedenému nařízení, jehož čl. 8 odst. 1 má

⁴⁶⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 4. 2008, C-102/07 *adidas AG a adidas Benelux BV proti Marca Mode CV a další*.

⁴⁷⁰ Ve věci v konečném důsledku nebylo shledáno porušení práva o ochranných známkách ani nekalosoutěžní jednání.

⁴⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2912/2011.

⁴⁷² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 2. 1999, C-63/97 *Bayerische Motorenwerke AG (BMW) a BMW Nederland BV proti Ronaldu Karlu Deenikovi*.

⁴⁷³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 11. 1997, C-337/95 *Parfums Christian Dior SA a Parfums Christian Dior BV proti Evora BV*.

⁴⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 462/2012.

⁴⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 23 Cdo 7/2013.

⁴⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3199/2007.

totožné znění jako článek 5 odst. 1 písm. b) Směrnice 89/104/EHS, jež byl transponován do relevantního předpisu českého vnitrostátního práva.

Nutno podotknout, že odkazy na judikaturu SDEU, konkrétně rozsudky C-145/05⁴⁷⁷, C-120/04⁴⁷⁸ a C-405/03⁴⁷⁹, vnesla do řízení stěžovatelka.⁴⁸⁰ Druhý případ (**EJP 2467**) se týkal podobnosti a pravděpodobnosti záměny produktů DELICATO a APETITO. Opět z přímo z judikatury SDEU⁴⁸¹ Nejvyšší soud dovodil, že ochrana ochranných známek s dobrým jménem se uplatní i vůči označením, která jsou používána pro stejné služby či zboží, pro které je zaregistrovaná známka s dobrým jménem. Nicméně asociaci s pravděpodobností záměny nelze vidět tam, kde by označení produktu mohlo navozovat podobnost se starým, někdejšími označením.⁴⁸² Podobně jako v prvním uvedeném rozhodnutí se NS zabýval i jazykovým výkladem unijních předpisů, a zejména kompatibilitou článku 8 nařízení 207/2009 oproti článku 5 směrnice 2008/95/ES, a dospěl k závěru, že terminologické odlišnosti mezi předpisy jsou způsobeny pouze chybným jazykovým překladem (výrobek oproti zboží; neoprávněně v. protiprávně), kdy anglická jazyková verze takové změny v termínech vůbec neobsahuje. Ve skutkově velmi podobném případě, **EJP 2511**,⁴⁸³ zkoumal dále Nejvyšší soud podmínky rozlišovací způsobilosti

⁴⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 4. 2006, C-145/05 *Levi Strauss & Co. proti Casucci SpA*.

⁴⁷⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2005, C-120/04 *Medion AG proti Thomson multimedia Sales Germany & Austria GmbH*.

⁴⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 10. 2005, C-405/03 *Class International BV proti Colgate-Palmolive Company and Others*.

⁴⁸⁰ Z hlediska řešení sporu zde NS dospěl k závěru, že odvolací soud aplikoval zákon č. 441/2003 v souladu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie, a tedy posoudil otázku pravděpodobnost záměny, v souladu s judikaturou SDEU, i judikaturou NS. Konstatoval, že „*Při respektování celkového dojmu průměrného spotřebitele je tak vyloučena možnost záměny uvedeného pro žalobkyni chráněného označení s označením žalovaného, který vedle slovního spojení „American University of Prague“ na hlavičkových papírech používá své výše uvedené grafické vyobrazení, adresu a text „Prague Humanities Institute“. Shodně pak platí i pro posouzení chráněného označení žalobkyně ve vztahu k označení žalovaného na jeho webových stránkách, kde text „American University of Prague“ je doplněn textem „Graduate School, American University of Prague, Prague Humanities Institute“. Označení užívané žalovaným tedy nejsou ve svém celku způsobilé jakkoli zmást průměrného spotřebitele o původu služeb, navodit dojem podobnosti s chráněným označením žalobkyně.*“

⁴⁸¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 10. 2003, C-408/01 *Adidas-Salomon AG a Adidas Benelux BV proti Fitnessworld Trading Ltd*.

⁴⁸² Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 11. 11. 1997, C-251/95 *SABEL BV proti Puma AG, Rudolf Dassler Sport*.

⁴⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4146/2010.

ochranné známky (spor mezi APETITTO a APETINA produktem). Opět termín a kritéria pravděpodobnosti záměny definoval na základě rozsudku SDEU ve věci C-210/96 *Gut Springenheide*,⁴⁸⁴ při posuzování, zda dané označení je schopno klamat, se musí vzít v úvahu pravděpodobné očekávání průměrně informovaného pozorného a rozumného spotřebitele. NS tedy jasně projednávaný případ subsumoval pod skutkové okolnosti sporu u SDEU a aplikoval tuto definici.

K použití nařízení a judikatury jako potvrzení závěrů dovozených z vnitrostátních předpisů dále došlo ve věcech **EJP 2510**⁴⁸⁵ nebo **EJP 2512**.⁴⁸⁶ Nejvyšší soud posuzoval kombinovanou ochrannou známku ROYAL Mini Waffers, prvně podle zákona o ochranných známkách, a pak doplnil, že dotčené pojmy (podobnost, pravděpodobnost záměny, shodnost) mimo jiné vychází z preambule bodu 8 Nařízení Rady (ES) 207/2009 o ochranných známkách. Podle toho vyložil podmínky ochrany v případě podobnosti OZ a označení výrobků a služeb. Pojem podobností se musí vykládat v souvislosti s pravděpodobností záměny, závislé na množství prvků a na známosti známky na trhu.

Další rozhodnutí ohledně podobnosti se již týkala problematiky padělků a celní politiky. V **EJP 2470**⁴⁸⁷ se soud zabýval podobou mezi značkou Davidoff, která vlastní ochrannou známku, a elektronickými cigaretami Dadoff. Na základě Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 o přijímání opatření celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, která mají být přijata proti zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo, se žalobkyně se domáhala určení o tom, že zboží jsou padělky, aby zabránila jejich vpuštění do volného oběhu ve smyslu nařízení.⁴⁸⁸ Soud přisvědčil argumentaci, že elektronické cigarety a tabák jsou podobným zbožím a z judikatury SDEU k nebezpečí záměny u veřejnosti dovodil kritéria, kdy toto posuzování musí být globální a musí zohlednit všechny relevantní faktory.⁴⁸⁹

⁴⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 16. 6. 1998, C-210/96 *Gut Springenheide GmbH a Rudolf Tusky proti Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung*.

⁴⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3868/2011.

⁴⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4232/2014.

⁴⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2015, sp. zn. 23 Cdo 963/2015.

⁴⁸⁸ Toto nařízení bylo zrušeno a nahrazeno nařízením Rady (ES) č. 608/2013.

⁴⁸⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 11. 1997, C-251/95 *SABEL BV proti Puma AG, Rudolf Dassler Sport*; rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 6. 10. 2005, C-120/04 *Medion AG proti Thomson multimedia Sales Germany & Austria*

NS podrobně citoval podmínky a kritéria globálního posouzení nebezpečí záměny ohledně vzhledové, sluchové nebo pojmové podobnosti dotčených ochranných známek. Nebezpečí musí být založeno na celkovém dojmu, kterým tyto ochranné známky působí. Posouzení vzhledové a sluchové podobnosti samotné ochranné známky a označení není jediným kritériem pro závěr o existenci nebezpečí záměny. Pro tento závěr je nutno zohlednit všechny relevantní faktory včetně konkrétního kontextu, v němž bylo označení, jež je údajně podobně zapsané ochranné známce, užíváno. Konečně, posouzení probíhá i s ohledem na relevantního spotřebitele, k jehož definici NS opět využil lucemburské judikatury.⁴⁹⁰

Otázku pasivní legitimacy pro zničení padělků a účelu právní úpravy řešila řada rozhodnutí, např. **EJP 2689**⁴⁹¹ a **EJP 2690**.⁴⁹² Zde si Nejvyšší soud vystačil s velmi jednoduchým výkladem článku 11 uvedeného nařízení (pasivně legitimován je ten, kdo mohl podle článku 11 Nařízení vyslovit souhlas se zničením zboží, protože zadržené zboží porušuje práva duševního vlastnictví). Jazykovým výkladem znění článku soud dovodil, že držitelem zboží je dopravce. V rozhodnutí **EJP 2496**⁴⁹³ se pak řešila otázka důkazního břemene. Je-li celním úřadem zboží v celním režimu vnější tranzit zadrženo s podezřením na porušení práva duševního vlastnictví, tíží důkazní břemeno tvrzení, že zboží je určeno k uvedení na vnitřní trh členského státu EU toho, kdo tvrdí, že jeho práva duševního vlastnictví jsou porušována.

Definice padělků je obsažena v nařízení 2913/92. NS zdůraznil, že zákon o ochranných známkách je transpozicí směrnice 89/104/ES. Odkázal na rozsudek SDEU ve věci *C-405/03 Class International BV proti Colgate-Palmolive Company*,⁴⁹⁴ s tím, že majitel ochranné známky nemůže bránit pouhému vstupu původního zboží označeného touto známkou, které dosud nebylo uvedeno na trh Společenství uvedeným majitelem nebo s jeho

GmbH; rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. 6. 2007, C-334/05 *Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) (OHIM) proti Shaker di L. Laudato & C. Sas*.

⁴⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 7. 1998, C-210/96 *Gut Springenheide GmbH a Rudolf Tusky proti Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung*.

⁴⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2603/2011.

⁴⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1995/2011.

⁴⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1612/2014.

⁴⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 10. 2005, C-405/03 *Class International BV proti Colgate-Palmolive Company a dalším*.

souhlasem. Dále se soud zabýval výkladem rozsudku SDEU ve spojených věcech C-446/09 *Koninklijke Philips Electronics NV* a C-495/09 *Nokia Corporation*,⁴⁹⁵ z něhož vyvodil, že nařízení Rady 1383/2003 musí být vykládáno v tom smyslu, že zboží pocházející ze třetího státu, které je napodobeninou výrobku chráněného v EU právem z ochranné známky nebo kopií výrobku chráněného v EU autorským právem, právem s ním souvisejícím nebo průmyslovým vzorem nemůže být kvalifikováno jako padělky, nebo nedovolené napodobeniny ve smyslu uvedeného nařízení pouze na základě toho, že vstoupilo na území EU v režimu s podmíněním osvobozením od cla. Toto zboží lze kvalifikovat jako padělky nebo nedovolené napodobeniny jen je-li prokázáno, že je určeno k prodeji v EU.

Lze tak uzavřít, že judikatura českých soudů vztahující se k ochranným známkám uplatňuje dvě převládající formy aplikace: buď soudy používají výklad předpisů EU a odpovídající judikaturu SDEU k potvrzení vnitrostátního práva a jeho výkladu ustáleného v judikatuře českých soudů, nebo, obvykle za přímé aplikace závěrů lucemburské judikatury, vyplňují mezery v české právní úpravě, a to zejména tam, kde dochází k typové (jak ze skutkového hlediska, tak z pohledu právních otázek) zcela novým situacím.

11.2 Kolektivní správce a zpřístupňování děl veřejnosti

Z hlediska aplikace jsou o něco zajímavější spory týkající se autorské odměny, kolektivních správců a zpřístupňování děl veřejnosti, kde nejen že soudy nakládaly s unijní judikaturou a legislativou různorodě, ale také samy využily institutu předběžné otázky k prosazení odlišného právního názoru v rámci dvou konfliktních proudů interpretace zpřístupňování děl veřejnosti.

Řada rozhodnutí se zabývala nesprávnými termíny užitými autorským zákonem a srovnáním s jazykovým výkladem Směrnice 2001/84. Obecně autorským odměnám se soudy věnovaly např. v rozhodnutí **EJP 1499**.⁴⁹⁶ Jednalo se o žalobu na zaplacení autorských odměn za opětovný prodej uměleckých děl, krajský soud se s aplikací unijního práva vypořádal pouze zprostředkovaně –

⁴⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 12. 2011, C-446/09 *Koninklijke Philips Electronics NV (C-446/09) proti Lucheng Meijing Industrial Company Ltd a další a Nokia Corporation (C-495/09) proti Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs*.

⁴⁹⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 23 C 166/2007.

přes odkaz na judikaturu Nejvyššího soudu. Rozhodnutí **EJP 2555**⁴⁹⁷ zase pojednávalo o autorských odměnách za opětovný prodej uměleckých děl na aukcích – soud zde uzavřel, že odměna dražebníka není součástí prodejní ceny, a to na základě jazykového výkladu směrnice ohledně pojmu „sale price“ (2001/84/ES) překládaného jako „prodejní cena“. Do autorského zákona se dostal termín „kupní cena“, nicméně je zřejmé, že obsah termínu je stejný. Podobně v **EJP 1544**⁴⁹⁸ soud připomněl, že autorský zákon v § 24 obsahuje pojem kupní cena, který je v rozporu s oficiálním českým překladem směrnice (prodejní cena). Krajský soud odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2011, sp. zn. 30 Cdo 840/2010, v němž NS konstatoval, že: *“[a]utorský zákon v § 24, resp. ani ve svých dalších ustanoveních nedává jednoznačnou odpověď na otázku, co je třeba rozumět prodejní či skutečnou prodejní cenou, z níž se vypočítá odměna autora. Jinak tomu není ani v případě Směrnice.”* Klíčovou otázkou pro řadu případů bylo, zda základem pro stanovení odměny za opětovný prodej originálu díla je příklepová cena a aukční provize z prodeje díla nebo pouze příklepová cena. NS odkázal na vnitrostátní ustanovení dražebního zákona, jelikož originály uměleckých děl byly prodávány v aukci (veřejné dražbě). Podle § 2 písm. a) dražebního zákona a písm. l) je výtěžkem dražby cena dosažená vydražením a její případné příslušenství, zatímco odměna dražebníka patří mezi náklady dražby. Krajský soud kriticky hodnotil skutečnost, že Nejvyšší soud se v rozsudku nezabýval výkladem Směrnice a judikaturou SDEU.

Zajímavým bylo rozhodnutí Ústavního soudu **EJP 2208**,⁴⁹⁹ kde ÚS, při rozhodování o nákladech a režii kolektivního správce s právem na opětovný prodej, upozornil na horizontální účinek směrnice a jeho limity (směrnice 2001/94), a také na to, že tato směrnice nevyžaduje plnou transpozici. Shledal proto, že není logického ani zákonného důvodu, aby specificky v případě prodeje formou dražby nebyly do výše autorské odměny promítnuty náklady a režie prodejce. Nejednotná terminologie autorského zákona (kupní v. skutečná prodejní cena) může být totiž opět zhojena eurokonformním výkladem. Obdobně srov. **EJP 2204**.⁵⁰⁰

⁴⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1489/2013.

⁴⁹⁸ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 23 C 280/2007.

⁴⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2013, sp. zn. III. ÚS 3522/2012.

⁵⁰⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. III. ÚS 2554/13.

Zcela nejzajímavější a také nejvíce různorodou skupinu případů pak představovaly věci týkající se šíření děl veřejnosti. V rozhodnutí **EJP 1700**⁵⁰¹ se například jednalo o žalobu na zdržení se zpřístupňování grafických uživatelských rozhraní třetím osobám. Žalovaný provozoval internetovou kavárnu s 11 počítačovými stanicemi, na nichž poskytoval za úplaty uživatelům program společnosti Microsoft a grafická rozhraní počítačových her. Soud prvního stupně vyšel z rozsudku SDEU ze dne 22. 12. 2010 ve věci C-393/09 *Bezpečnostní softwarová asociace*, že grafické uživatelské rozhraní není formou vyjádření počítačového program ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 91/250/EHS o ochraně počítačových programů a nevztahuje se na něj autorskoprávní ochrana počítačových programů. Nicméně soud I. stupně konstatoval, že se na něj může vztahovat autorskoprávní ochrana podle směrnice EP a Rady 201/29 ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva jako na dílo. Odvolací soud vyšel ze stejné judikatury SDEU a stejných závěrů ohledně aplikace směrnic. Shledal, že byť se jeví grafické rozhraní jako součást programu umožňující jeho používání, jeho grafické zpracování může být chráněným dílem – výtvarným. Nejvyšší soud pak rozhodoval rozsudkem **EJP 2574**.⁵⁰² Zde judikoval, že využívají-li hosté internetové kavárny na počítačových stanicích grafické uživatelské rozhraní, které má charakter autorského díla, jde o sdělování tohoto díla veřejnosti ve smyslu autorského zákona. NS potvrdil správnost odvolání se na rozsudek SDEU ve věci C-393/09⁵⁰³, kde SDEU vyslovil názor, že: *“pokud je však v rámci televizního vysílání pořadu zobrazeno grafické uživatelské rozhraní, je toto grafické uživatelské rozhraní televizním divákům sdělováno tak, že jej přijímají pouze pasivně, bez možnosti do něj zasáhnout. Televizní diváci nemohou využívat funkci uvedeného rozhraní, kterou je umožnit interakci mezi počítačovým programem a uživatelem. Vzhledem k tomu, že prostřednictvím televizního vysílání není grafické uživatelské rozhraní zpřístupněno veřejnosti způsobem, který by osobám z řad veřejnosti umožňoval přístup k zásadnímu prvku, jímž se rozhraní vyznačuje, totiž interakci s uživatelem, nedochází ke sdělování grafického rozhraní veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29.”* Zde však dle názoru dovolacího soudu vrchní soud přehlédl, že SDEU posuzoval případ, kdy grafické uživatelské rozhraní je pouze zobrazováno v rámci televizního vysílání, takže televizní diváci ho sice mohou vnímat, ale nemohou

⁵⁰¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 2014, sp. zn. 1 Co 278/2013.

⁵⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 30 Cdo 5008/2014.

⁵⁰³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010, C-393/09 *Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany proti Ministerstvo kultury*.

ho nijak aktivně využívat (zasahovat do něj). Výkladem a contrario pak NS dospěl k závěru, že v případě, kdy hosté internetové kavárny využívají interakce, třeba i jen k tomu, aby dosáhli na požadovaný program, jde o interakci rozhraní s uživatelem, a tedy i o sdělování veřejnosti ve smyslu autorského zákona tohoto chráněného díla.

Zcela stěžejní část judikatury nicméně představují spory vedené OSA (kolektivním správcem). Otázka, která pak doputovala v podobě předběžné otázky až do Lucemburku, se týkala zejména umístění televizních nebo rozhlasových přijímačů do a) hotelových, b) lázeňských zařízení a posouzení, zda lázně spadají pod výjimku ze zpoplatnění šíření díla veřejnosti. V rozhodnutí **EJP 1701**⁵⁰⁴ Vrchní soud rozhodoval o umístění televizního zařízení v hotelu, který byl součástí komplexu Lázně Poděbrady. Žalobce – OSA – požadoval bezdůvodné obohacení za užití autorských děl jeho klientů pomocí televizorů, a to ve výši jednonásobku obvyklé odměny. Účastníci se odvolali na rozsudek SDEU ve věci C-351/12 *OSA*,⁵⁰⁵ jímž bylo rozhodováno o předběžné otázce Krajského soudu v Plzni v obdobné věci. Odvolací soud proto připomněl, že v průběhu řízení byla vyřešena předběžná otázka stěžejní i pro toto řízení. SDEU v rozsudku konstatoval, že na žalovanou se nevztahuje výjimka upravená v § 23 AZ, neboť čl. 3 odst. 1 Směrnice brání právní úpravě členského státu, která vylučuje právo autorů udělit svolení k tomu, aby lázeňské zařízení, které je podnikatelským subjektem, sdělovalo jejich díla prostřednictvím vědomého zpřístupnění signálů pomocí TV nebo rozhlasových přijímačů na pokojích pacientů, nebo takovéto sdělování zakázat. Na druhou stranu, není v rozporu se směrnicí, pokud právní úprava vyhrazuje výkon kolektivní správy autorských práv k určitým autorským chráněným dílům pouze jednomu kolektivnímu správci autorských práv. Avšak skutečnost, že tento správce požaduje za své služby sazby vyšší než v jiných členských státech, je známkou zneužití dominantního postavení. SDEU dále shledal, že: *„sdělování chráněných děl takovým lázeňským zařízením, jako je zařízení dotčené v původním řízení, prostřednictvím vědomého zpřístupňování signálu pomocí televizních nebo rozhlasových přijímačů na pokojích tohoto zařízení, je sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 Směrnice... čl. 5 odst. 3... dovoluje členským státům stanovit výjimky nebo omezení práv ... v případě zneužití ve*

⁵⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 9. 2014, sp. zn. 1 Co 218/2013.

⁵⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 2. 2014, C-351/12 *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.*

prospěch osob zdravotně postižených, přičemž toto využití se přímo týká uvedeného postižení a je nekomerční povahy, a to v rozsahu vyžadovaném dotyčným postižením.“ Na základě těchto závěrů odvolací soud shledal, že na žalovaného se výjimka AZ § 23 nemůže vztahovat, žalovaný poskytuje na pokojích zdravotní péči jen příležitostně. Nicméně obecný soud také shledal, že bude nutné zabývat se i výši požadovaných nároků a otázkou, zda žalobce nezneužívá dominantního postavení.

Obdobnou problematikou se zabývalo rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem EJP 1483.⁵⁰⁶ Soud zde ještě zdůraznil, že jde o komplikovanou otázku, která není judikaturou Vrchního soudu v Praze a Nejvyššího soudu řešena jednotně. NS v rozsudku ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3093/2012 konstatoval, že poslední větu § 23 AZ je nutno vykládat restriktivně. Kompletní lázeňská péče navržená lékařem je ucelený léčebný proces, jehož součástí je i ubytování. Při výkladu § 23 AZ je tak třeba rozlišovat mezi pacienty, jimž je poskytována lázeňská léčebně rehabilitační péče ve smyslu § 33 zákona o zdravotnictví. Krajský soud vzal v potaz také rozsudek SDEU o české předběžné otázce ve věci C-351/12 OSA. „*Z popsané situace vyplývá, že pokud by krajský soud postupoval v souladu s aktuální judikaturou Nejvyššího soudu České republiky, musel by zkoumat podíl pacientů ubytovaných v lázeňském zařízení na komerčním základě a toto zohlednit ve svém rozhodnutí. S ohledem na výše uvedené rozhodnutí SDEU má však krajský soud pochybnosti o správnosti takového postupu a judikatury NS ČR, když výše uvedené závěry SDEU spíše nasvědčují tomu, že by výjimka stanovená v poslední větě § 23 AZ neměla být aplikována vůbec na lázeňská zařízení bez ohledu na to, zda se jedná o pacienty ubytované na komerčním či nekomerčním základě, neboť uvedená výjimka je v rozporu s článkem 3 odst. 1 směrnice 2001/29, což by měl soud zohlednit při výkladu poslední věty § 23 autorského zákona.*“

Ve svém rozsudku NS odkázal na tehdy aktuální rozsudek SDEU C-135/10 *Società Consortile Fonografici SCF*,⁵⁰⁷ kde SDEU vyložil pojem sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 směrnice 92/100/EHS tak, že se nevztahuje na bezplatné šíření zvukových záznamů v takovém kabinetu zubního lékaře, jako je kabinet zubního lékaře dotčený v původním řízení, pro pacienty nezávisle na jejich vůli v rámci výkonu svobodného povolání. Takové šíření totiž nezakládá

⁵⁰⁶ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 10. 2014, sp. zn. 34 C 8/2012.

⁵⁰⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 3. 2012, C-135/10 *Società Consortile Fonografici (SCF) proti Marco Del Corso*.

právo výrobců zvukových záznamů na odměnu. NS zdůraznil, že podle SDEU bylo důležité, že šíření zvukových záznamů nemá za následek zvýšení klientely a zisků zubaře. Dále odkázal také na věci C-394/04 a C-395/04 *Ygeia*,⁵⁰⁸ se závěrem „že poskytování telefonních služeb a pronájem televizorů hospitalizovaným osobám, ... obecně nepředstavuje činnosti úzce související s poskytováním nemocniční a lékařské péče...může tomu být jinak, pouze pokud jsou tyto služby nezbytné pro dosažení léčebných cílů nemocniční a lékařské péče ...“ Konstatoval, že VS v Praze a Olomouci konzistentně zastávají právní názor, že výjimka omezující autorská práva v souvislosti se zpřístupňováním autorských děl provozováním rozhlasového a televizního vysílání je udělena toliko a pouze pro provozování rozhlasového a televizního vysílání při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Zde vrchní soudy zařadily léčebné úkony a výkony odborného zdravotnického personálu vůči pacientovi, o takové úkony nejde v ubytovací části lázeňských zařízení. NS uznal, že tyto úvahy se opírají o racionální jádro, ale nepovažoval je za případné. Odkázal na tradiční doktrinální výklad rozsahu omezení autorského práva, který vychází z kritéria spravedlivého nakládání. Podle tříkrokového testu, na který soud odkázal, jsou dovolená pouze taková bezesmluvní užití, která:

1. jsou stanovena ve zvláštních případech stanovených v AZ, rozšiřujícím výkladem též v jiném zákoně,
2. která nejsou v rozporu s běžným způsobem užitím díla,
3. nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů.

Zdůraznil také, že komplexní lázeňská péče navazuje na ústavní nebo specializovanou ambulantní zdravotní péči, je zaměřena na doléčení, zabránění vzniku invalidity, nebo minimalizaci rozsahu invalidity. U účastníků nemocenského pojištění se poskytuje v době jejich dočasné neschopnosti k práci. Může být poskytnuta jednou za dva roky, nerozhodne-li revizní lékař jinak. NS podrobil hloubkovému rozboru pojem lázeňská péče, její podstatu a podobnost s nemocenskou a zdravotní péčí. Řada literatury a komentářů uvádí, že se posuzuje stejně jako nemocenská, i když bývá využívána i jako dovolená či relaxace, nelze ale akceptovat, připomněl NS, že jejím účelem není poskytování zdravotnické péče. Opětovně tedy přistoupil k tříkrokovému testu,

⁵⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1. 12. 2005, C-394/04 *Diagnostiko & Therapeftiko Kentro Athinon-Ygeia AE proti Ypourgos Oikonomikon*.

za zdůraznění nutnosti rozlišovat mezi pacienty ve smyslu § 33 zákona o veřejném pojištění, zákona o péči a zdraví lidu § 19, a ostatními lázeňskými hosty na komerčním základě.

V rozhodnutí **EJP 2566**⁵⁰⁹ se Nejvyšší soud zabýval počátkem běhu promlčecí lhůty u vydání bezdůvodného obohacení v návaznosti na provozování rozhlasového či televizního vysílání podle § 23 AZ ve znění účinném od 23. 2. 2005 do 18. 5. 2008, které umožňovalo výjimku pro ubytovací zařízení. NS připomněl, že toto znění bylo v rozporu s mezinárodními závazky ČR i s čl. 3 a 5 Směrnice o harmonizaci.⁵¹⁰ O faktu, že ustanovení § 23 není v souladu s mezinárodními závazky, se žalobce dozvěděl díky jinému řízení u KS v Praze, v rámci něhož krajský soud podal předběžnou otázku k SDEU. V tomto řízení se dozvěděl i o vzniku bezdůvodného obohacení vůči žalovanému i u dalších provozovatelů, nemohl se ale dozvědět, která všechna ubytovací zařízení se bezdůvodně obohatila a jsou povinna toto bezdůvodné obohacení vydat.

Nejvyšší soud následně reagoval rozsudkem velkého senátu **EJP 2578**.⁵¹¹ Zde, na základě judikatury SDEU, dovodil, že „[v]ýjimky uvedené v poslední větě § 23 autorského zákona, podle níž za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 téhož zákona rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních, se obecně nevztahuje na pacienty ubytované v lázeňských zařízeních. I v těchto případech se jedná o provozování rozhlasového a televizního vysílání, proto kolektivnímu správci, zastupujícím autory přísluší oprávnění udělovat souhlas ke zpřístupňování děl lázeňskými zařízeními, stejně jako sjednávat a vybírat autorské odměny za jejich užití a domáhat se nároků na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného užití těchto děl.“ Velký senát NS přistoupil k otočení své předchozí judikatury právě na základě SDEU rozsudku ze dne 27. 2. 2014 ve věci C-351/12 *OSA*.⁵¹² S přihlédnutím k požadavku eurokonformního výkladu českého práva, zde konkrétně poslední věty § 23 AZ, senát 30 Cdo proto postoupil věc podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb. k rozhodnutí

⁵⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2883/2011.

⁵¹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

⁵¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3093/2013.

⁵¹² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 2. 2014, C-351/12 *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.*

velkému senátu OOK. I když SDEU není oprávněn provádět výklad vnitrostátních předpisů jednotlivých členských států, veškeré orgány členského státu, včetně soudů, jsou podle jeho ustálené judikatury povinny při uplatňování vnitrostátního práva vykládat toto právo v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu směrnice či jiného právního předpisu Unie, k jehož implementaci slouží (cit. judikatura SDEU ve věcech *Von Colson*,⁵¹³ *Marleasing*⁵¹⁴). Soud také připomněl, že „[e]urokonformní výklad vychází z toho, že unijní právo a judikatura SDEU slouží jako vodítko pro výklad národního práva, pokud bylo vykládané ustanovení přijato za účelem sblížení českého práva s právem unijním.“⁵¹⁵ Pokud je tedy možný výklad ustanovení, který je v souladu s tím, co stanoví evropské právo, upřednostní se tento eurokonformní výklad. V posuzované věci odvolací soud postupoval ve shodě s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, který byl však s přihlédnutím k SDEU nucen tuto právní otázku posoudit jinak. Ze znění odůvodnění Nejvyššího soudu je tak zřejmé, že NS sice zcela nesdílí názor SDEU, ale přesto se jím cítí vázáný a dále jej ve své judikatuře následuje. Dokonce v odůvodnění uvedl, že vzniká otázka, zda lze vůbec ustanovení AZ vyložit eurokonformně, aniž by se jednalo o výklad *contra legem*, nebo o porušení obecných právních zásad. Nejvyšší soud však závěrem dovedl, že pro účely AZ jsou léčebně rehabilitační péče podřazeny pod poskytování zdravotních služeb, jedná se však pouze o samotné rehabilitační a léčebné úkony, nikoliv o ubytování pacientů.

K tomuto právnímu problému se vyjadřoval i Ústavní soud, a to rozhodnutími **EJP 2225**⁵¹⁶ a **EJP 2158**.⁵¹⁷ Ač dospěl ke stejnému závěru, neargumentoval vůbec právem EU, ale pouze závazky plynoucími z Bernské úmluvy. Ve druhé věci se ÚS obecněji vyjádřil k pojmu sdělování veřejnosti. ÚS odkázal jak na příslušnou směrnici, tak na judikaturu SDEU k výkladu pojmu sdělování veřejnosti, a to že zahrnuje dva kumulativní prvky, a sice „sdělování“ díla, a sdělování tohoto díla „veřejnosti“. K tomu, aby sdělování rozhlasem či televizí spadalo pod sdělování veřejnosti, musí jít o veřejnost novou. Vnitrostátní právní úprava musí stanovit výlučné právo autorů udělit svolení

⁵¹³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 4. 1984, C-14/83 *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen*.

⁵¹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. 11. 1990, C-106/89 *Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA*.

⁵¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4407/2011.

⁵¹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2155/14.

⁵¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14.

k tomuto sdělování, nebo jej zakázat, pokud se na to nevztahuje některá výjimka nebo omezení stanovené směrnicí. Ústavní soud zde aplikoval závěry již konsolidované judikatury SDEU ve věcech C-306/05 *SGAE*,⁵¹⁸ C-403/08 a C-429/08 *Football Association Premier League a další*,⁵¹⁹ C-466/12 *Nils Svensson a další*⁵²⁰ a C-351/12 *OSA*.⁵²¹

Připomněl nicméně též judikaturu SDEU k tomu, či umístění televizního přijímače v určitém typu zařízení představuje samo o sobě sdělování veřejnosti – o sdělování se jedná, pokud poskytuje zařízení signál klientům. To znamená, že zatímco pouhé poskytnutí fyzického zařízení jako takové nepředstavuje sdělování veřejnosti, poskytování signálu již ano.⁵²² Ke stejnému závěru dospěl i ve věci *OSA*, přičemž navíc zdůraznil komerční aspekt restauračního zařízení. ÚS nakonec dovodil, že provedené dokazování nebylo dostatečné. Též zde shledal, že umístěním TV přístroje v restauračním zařízení může jeho provozovatel sledovat navýšení zisku („*nalákání hostů*“), neboť vysíláním různých programů lze zvýšit zájem potenciálních klientů právě o tento podnik v rámci možností dané lokality, cenové úrovně a typu zařízení. Při hodnocení povinnosti k uzavření licenční smlouvy je třeba podle ÚS přihlížet k tomuto komerčnímu aspektu, a provozovatelé těchto zařízení proto v zásadě jsou povinni uzavřít licenční smlouvy. Musí však být prokázáno, že zařízení umožňující TV přenos je provozuschopné a že jeho prostřednictvím skutečně může docházet k zásahům do autorských práv. Z pouhé existence provozuschopného televizoru v restauraci ještě nelze bez dalšího dovozovat, že musí dojít k uzavření smlouvy s kolektivním správcem, resp. že dochází k bezdůvodnému obohacování.

V řadě dalších rozhodnutí se pak české soudy zabývaly také autorskými poplatky za přítomnost rozhlasových zařízení v různých typech prodejen.

⁵¹⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 12. 2006, C-306/05 *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti Rafael Hoteles SA*.

⁵¹⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 10. 2011, C-403/08 *Football Association Premier League Ltd a další proti QC Leisure a další (C-403/08)* a *Karen Murphy proti Media Protection Services Ltd (C-429/08)*.

⁵²⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 13. 2. 2014, C-466/12 *Nils Svensson a další proti Retriever Sverige AB*.

⁵²¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 2. 2014, C-351/12 *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.*

⁵²² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 12. 2006, C-306/05 *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti Rafael Hoteles SA*.

V naší databázi máme zejména rozhodnutí Ústavního soudu **EJP 2172**,⁵²³ kde ÚS zdůraznil potřebu individuálního posouzení, vyložil pojem veřejnost i sdělování veřejnosti přes judikaturu SDEU a rozlišil mezi cílenou a zachycenou veřejností (opět s odkazem na rozsudek SDEU ve věci *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti Rafael Hoteles SA*).

Rovněž tak zdůraznil nezbytnost zabývat se otázkou, zda zákazníci mohli být vnímaví vůči hudbě a veřejné produkci. Ve věci **EJP 2210**⁵²⁴ Ústavní soud řešil obdobnou situaci, kdy rádio bylo umístěné v provozovně stěžovatele, v prodejně pracovních oděvů. ÚS opravil výklad judikatury SDEU v stížnosti, jelikož stěžovatel nesprávně dovodil, že veřejností se rozumí toliko dosti vysoký počet osob. Pokud jsou hoteloví hosté veřejností, pak je nutné ke stejnému závěru dojít i v případě zákazníků v prodejně stěžovatele. U ÚS se nicméně řešilo pouze předložení předběžné otázky – a tam neshledal ÚS porušení, jelikož KS svůj závěr řádně odůvodnil. V jiném rozhodnutí **EJP 2228**⁵²⁵ stěžovatel v provozovně, v opravně obuvi, bez potřebného licenčního oprávnění zpřístupňoval veřejnosti radiopřijímačem záznamy uměleckých výkonů umělců. ÚS upozornil, že z provedených důkazů nelze dospět k jednoznačnému závěru, že by radiopřijímač skutečně byl užíván k produkci děl chráněných autorským zákonem, a nikoliv pouze pro osobní potřebu stěžovatele. Odkázal na nutnost hodnotit poskytování signálu, nikoliv pouze vlastnění přijímače.

⁵²³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 3076/13.

⁵²⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2012, sp. zn. III. ÚS 3689/12.

⁵²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2015, sp. z. IV. ÚS 2496/14.

II.12. Trestní právo

Již v úvodu jsme zmínili, že povaha právních oblastí, v nichž nejčastěji dochází k aplikaci předpisů unijního práva, natož aplikaci významné pro vnitřní život českého právního řádu, se za poslední léta značně pozměnila. Snad nejvíce to demonstruje oblast trestního práva, která se v minulosti vyznačovala spíše prosakováním principů Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, štrasburské judikatury, nebo jiných zdrojů mezinárodního práva, nikoliv však práva unijního (vyjma téměř formulářového aplikování rámcového rozhodnutí o Evropském zatýkacím rozkazu v rozhodnutích o povolení průvozu stíhaných přes území ČR, o nichž do roku 2015 rozhodoval Nejvyšší soud).

Nicméně budování společného trhu a odstraňování překážek volného pohybu zvýšilo také mobilitu kriminality a trestních stíhání. Jedním z nejdůležitějších předpisů se stal Evropský zatýkací rozkaz („EZR“),⁵²⁶ který v České republice vyvolal řadu kontroverzí až do proslulého nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2388/07.⁵²⁷ EZR výrazně zjednodušil a zrychlil proces předávání a stíhání obviněných osob mezi členskými státy Unie. Brzy následovaly další předpisy týkající se soudní spolupráce a předávání vězňů,⁵²⁸ vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci,⁵²⁹ zajištění majetku,⁵³⁰ nebo evropský důkazní příkaz.⁵³¹ Postupující aproximace trestních předpisů se pak logicky musela odrazit i do další legislativy týkající se dopadu těchto nástrojů na občanská a základní práva jednotlivců, zejména pak obětí trestných činů.⁵³² Spektrum

⁵²⁶ Rámcové rozhodnutí 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy - Prohlášení některých členských států při přijetí rámcového rozhodnutí.

⁵²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2008, sp. zn. III. ÚS 2388/07.

⁵²⁸ Rámcové rozhodnutí 2008/909/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii.

⁵²⁹ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty.

⁵³⁰ Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii.

⁵³¹ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. prosince 2008 o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech.

⁵³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení.

nových předpisů tak bylo brzy obohaceno o Směrnici o právu na tlumočení nebo Směrnici o odškodnění obětí trestných činů.⁵³³

Jinými slovy, ve srovnání s předchozím obdobím byly nyní soudy vystaveny zcela nové agendě, jelikož unijní právo začalo stále výrazněji pronikat trestní oblastí. V námi sledované době se podařilo sesbírat 94 rozhodnutí, v nichž se české soudy vypořádávaly s výše uvedenými novými unijními předpisy nebo judikaturou SDEU. Obecně lze říci, že nedochází k výrazným třecím plochám. Aplikace probíhá hladce a velká většina rozhodnutí se týká pouhé identifikace právních předpisů, jejichž porušením došlo ke spáchání trestného činu. Pokud se naopak jedná o aplikaci procesních předpisů justiční spolupráce v trestních věcech, soudy postupují po většině metodou systematického, jazykového a teleologického výkladu předpisů. Odkazy na judikaturu SDEU se objevují spíše výjimečně, což nicméně souvisí s tím, že také pro SDEU je spolupráce v trestních věcech ještě docela novou oblastí, kde se jeho vlastní ustálená judikatura pouze tvoří.

V trestní oblasti doposud absolutně nejvýrazněji platí hypotéza o nejvyšších soudech jako *zprostředkovatelích* pro soudy vnitrostátní. Nejenže je velmi časté odvolávání se na judikaturu NS, resp. ÚS a jejich výklad ustanovení unijního práva, ale zároveň jde o oblast, v rámci níž vrcholné soudy nejintenzivněji vzájemně sledují svou judikaturu a sladují závěry ohledně interpretace jednotlivých nástrojů a principů v českém právním řádku. Vyšší míra explicitní kooperace mezi soudy může být důsledkem jisté novosti postupující harmonizace a aproximace trestního práva, jakož i specifčnosti, kterou s sebou nese zvláště v českém prostředí (koexistence Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu). Asi nejintenzivněji se to projevilo právě v případě EZR, jehož úprava trpěla jistými nedostatky ohledně ochrany základních práv, nicméně nejvyšší soudy napříč Evropskou unií opakovaně potvrdily, že i při aplikaci rámcového rozhodnutí EZR je nutno dodržovat jisté minimální standardy lidskoprávní ochrany.⁵³⁴ Na druhou stranu, vnitrostátní soudy také přiblížily obecně transpozici procesu předávání unijní úpravě, když

⁵³³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

⁵³⁴ D7 report, s. 71.

neutralizovaly celou řadu ustanovení a okolností, které umožňovaly odmítnutí předání.⁵³⁵ Jinak tomu nebylo ani v případě českých soudů.

Stojí za to zmínit, že z kvalitativní analýzy rozhodnutí se jeví, že povětšinou jsou nositelem odkazů na právní předpisy EU již strany řízení, resp. jejich právní zástupci. Zejména advokáti se tak pravděpodobně stávají důležitým agentem, který vnáší unijní právo coby subsidiární pramen práva do oblasti rozhodování v trestních věcech. Nutno podotknout, že řada těchto odkazů byla falešná; resp. vyhodnocena soudy jako mylná a nevztahující se k podstatě sporů.

Odkazy na unijní právo či judikaturu SDEU se nejčastěji objevují v oblastech obchodu a pašování psychotropních a narkotických látek, EZR, pašování exotických zvířat a krácení daně.

Z hlediska diverzity právních předpisů je nicméně variabilita daleko větší. To nepochybně souvisí s výrazným postupem aproximace unijního práva po přijetí Lisabonské smlouvy, která zbožila předchozí pilířovou strukturu maastrichtského chrámu a oddělení trestní agendy.

12.1. Krácení daně

V oblasti trestných činů krácení daně se nejzajímavější případ aplikace práva EU týkal otázky zkrácení daně z přidané hodnoty a právní povahy dobíjecích telefonních kupónů (tedy telefonních karet), kterou velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dovedl z judikatury a výkladem práva EU. V případě **EJP 2485**⁵³⁶ se jednalo o vývoz zboží ze Slovenska do jiného státu EU, resp. otázku, zda se u dobíjecích kupónů jedná o zboží a zda legální obchodování s kupóny představuje porušování zákona o DPH a vznik škody pro ČR. Dovolatelé argumentovali jak judikaturou SDEU (konkrétně rozsudkem ve věci *C-8/08 T-Mobile Netherlands a další*⁵³⁷), tak rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 5 Afs 20/2010. V předchozím řízení dospěl Vrchní soud v Olomouci k závěru, že ani jedno

⁵³⁵ Ibid., s. 72.

⁵³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 15 Tdo 902/2013.

⁵³⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 6. 2009, *C-8/08 T-Mobile Netherlands BV, KPN Mobile NV, Orange Nederland NV a Vodafone Libertel NV proti Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*.

z uvedených rozhodnutí se nedotýká právního posouzení jednání obviněných z hlediska zkrácení daně, odkazovaný rozsudek SDEU totiž pojednává o otázkách souvisejících s hospodářskou soutěží a jenom okrajově řeší rozlišení telekomunikačních služeb na tzv. *prepaid* a *postpaid*. Z uvedené judikatury tak podle něj nebylo možno dovodit, že i obchod s předplacenými (*prepaid*) kupóny mezi jednotlivými články distribučního řetězce by bylo možno považovat za poskytování telekomunikační služby. Předkládací senát Nejvyššího soudu prvně opětovně podrobil relevantní judikaturu NSS a ním odkazovaná rozhodnutí SDEU rozboru s tím, že tato rozhodnutí shodně pokládají dobíjecí kupóny formou *prepaid* balíčku za druh telekomunikační činnosti, resp. součást telekomunikačních služeb. Předkládací senát 5 Tdo dospěl k závěru shodnému s NSS, a tedy že telefonní kupóny jsou pro účely DPH poskytnutím služby. Na podporu svého závěru zdůraznil i závěry další judikatury SDEU, zejména ve věci C-520/10.⁵³⁸ V ní SDEU dovodil, že: „článek 2 bod 1 Šesté směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že poskytovatel telefonních služeb, který nabízí telekomunikační služby spočívající v tom, že jsou distributorovi prodávány telefonní karty, které obsahují veškeré informace nezbytné pro uskutečnění mezinárodních telefonních hovorů prostřednictvím infrastruktur dané k dispozici zmíněným poskytovatelem a které jsou distributorem jeho jménem a na jeho účet prodávány koncovým uživatelům, a to buď přímo, nebo prostřednictvím dalších osob povinných k dani, ..., uskutečňuje poskytnutí telekomunikační služby distributorovi výměnou za protiplnění. Naproti tomu zmíněný operátor neuskutečňuje druhé poskytování služeb za protiplnění koncovému uživateli, kdy tento uživatel poté, co nabude telefonní kartu, vykoná právo uskutečňovat telefonní hovory za použití informací uvedených na této kartě.“ Definice telefonních kupónů na základě ustanovení unijního práva (resp. Šesté směrnice) a judikatury SDEU se nicméně stala rozporem v ustálené rozhodovací praxi senátů 5 Tdo a 11 Tdo Nejvyššího soudu. Otázka, jak správně judikaturu SDEU aplikovat na projednávanou věc, proto doputovala k velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu.

Velký senát trestního kolegia následně ve shodě s rozhodnutím senátu 5 Tdo dospěl k závěru, že telefonní kupóny jsou pro účely DPH poskytnutím služby a nikoliv zbožím, jak mylně doposud rozhodoval senát 11 Tdo. Také odkázal na již výše zmíněná rozhodnutí Soudního dvora C-520/10 a C-8/08 a použil je

⁵³⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 5. 2012, C-520/10 *Lebara Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*.

za účelem eurokonformního výkladu ustanovení zákona o DPH: „*Jak je rovněž uvedeno ve výroku shora citovaného rozsudku SDEU ve věci C-520/10, poskytovatel telefonních služeb, který nabízí telekomunikační služby spočívající v tom, že jsou distributorovi prodávány telefonní karty, které obsahují veškeré informace nezbytné pro uskutečnění mezinárodních telefonních hovorů prostřednictvím infrastruktury dané k dispozici zmíněným poskytovatelem a které jsou distributorem jeho jménem a na jeho účet prodávány koncovým uživatelům, a to buď přímo, nebo prostřednictvím dalších osob povinných dani, jako například velkoobchodníků nebo maloobchodníků, uskutečňuje poskytnutí telekomunikační služby distributorovi.*“

Další rozhodnutí týkající se krácení daně se zabývalo nelegální přepravou nekolkovaného tabáku a cigaret v maloobchodním balení, a to s úmyslem dát je do prodeje, čímž došlo ke zkrácení spotřební daně z tabákových výrobků ve výši téměř 200 000 Kč a daně z přidané hodnoty ve výši 38 tis. Kč. V rozhodnutí **EJP 2486**⁵³⁹ dovolatel namítal, že nešlo o výrobu nebo dovoz z třetích zemí nebo z jiného členského státu a že zákon o spotřebních daních (§114 odst. 2)⁵⁴⁰ pro přepravování takových výrobků po území ČR nestanovuje povinnost označení tabákovými nálepkami. Celní úřad dovolateli předložil k podpisu poučení, které nicméně řešilo dovoz na celní území EU a odvolávalo se na v relevantním čase ještě neúčinné nařízení 450/2008.⁵⁴¹ Pátý senát Tdo se zabýval tím, zda úmyslné jednání pachatele spočívající v nepodání daňového přiznání, je-li tím současně zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak zkrácení daně ve smyslu § 240 trestního zákona. Vycházeje z odlišné rozhodovací praxe senátů 8 Tdo (je) a 11 Tdo (není) se obrátil na velký senát TK NS. Ten dospěl k závěru, podobně jako senát 8 Tdo, že úmyslné nepodání daňového přiznání, je-li tím zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak „*zkrácení daně*“ ve smyslu § 240 TZ. Zabýval se nicméně ještě dalšími námitkami dovolatele, mj. také povahou poučení kontrolovaného subjektu, které se odvolávalo na čl. 96 a 118 nařízení 450/2008. Spornou se stala zejména otázka data použitelnosti zmíněného nařízení. Velký senát shledal, že dovolatel se dopustil souzeného jednání dne 21. 11. 2010 a poučení mu byla předložena dne 22. 11. 2010. Článek 188 nařízení stanoví, že všechna vyjmenovaná

⁵³⁹ Rozsudek Velkého senátu TK NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1671/2011.

⁵⁴⁰ Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

⁵⁴¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 450/2008 ze dne 23. dubna 2008, kterým se stanoví celní kodex Společenství – později změněno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 528/2013 ze dne 12. června 2013, které změnil datum použitelnosti celního kodexu. Celní kodex nahradil nařízení (EHS) č. 2913/92.

ustanovení se použijí od 24. 6. 2008, další ustanovení, včetně článků 96 a 118 se použijí, až budou použitelné prováděcí předpisy přijaté na základě dotčených článků, nejdříve však 24. 6. 2009 a nejpozději 24. 6. 2013. Velký senát nicméně shledal, že k článkům 96 a 118 se nevztahují žádné prováděcí předpisy, a tedy tyto vstoupily v platnost již 24. 6. 2009, tedy ještě přede dnem, kdy se dovolatel dopustil souzeného jednání a kdy mu byla předložena Poučení. Nutno dodat, že Velký senát v odůvodnění rozhodnutí neprovedl explicitní jazykový výklad ustanovení Nařízení ani se blíže nezabýval jeho systematikou, či navazující judikaturou SDEU, nebo výkladem otázky, zda neexistence prováděcích předpisů způsobí, že inkriminované ustanovení vstoupí v platnost v nejzazší termín („*Prováděcí předpisy vstoupí v platnost nejdříve dne 24. června 2009*“), nebo v nejpozdější termín („*Aniž je dotčen vstup prováděcích předpisů v platnost, použijí se ustanovení tohoto nařízení uvedená v tomto odstavci nejpozději dne 24. června 2013*“). Zajímavostí je, že dne 20. února 2012 (ještě před vydáním rozsudku Velkého senátu) předložila Komise Evropskému parlamentu a Radě návrh nařízení č. 528/2013, které upravilo nejpozdější datum platnosti na 1. 11. 2013.

12.2. Společný trh EU – dovoz exotických zvířat

Svoboda volného pohybu zboží uvnitř EU je jedním ze základních čtyř konstitutivních prvků vnitřního trhu (společně se svobodou pohybu osob, služeb a kapitálu). Články 28 a 29 SFEU zakotvují svobodu volného pohybu zboží v rámci celní unie, která zahrnuje zákaz vývozních, dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy. Volný pohyb zboží v rámci vnitřního trhu (celní unie) nesmí být omezen uložením cel a poplatků s rovnocenným účinkem (srov. čl. 30 SFEU), ani uložením žádných množstevních omezení dovozu a veškerých opatření s rovnocenným účinkem (srov. čl. 34 SFEU). Celní unie také zakazuje diskriminační uplatňování daní a administrativních postupů spojených se zbožím.⁵⁴²

Svoboda pohybu zboží je ukotvena přímo v zakládacích smlouvách, ve vztahu k vnitrostátnímu právu se proto řídí zásadou přednosti a přímého účinku a přímé aplikovatelnosti.⁵⁴³

⁵⁴² SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva, komentář*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2010, s. 268.

⁵⁴³ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 7. 1964, C-6/64 *Flaminio Costa proti E.N.E.L.* a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 2. 1963,

V rozsudku ze dne 10. 12. 1968, C-7/68 *Komise proti Itálii*⁵⁴⁴ Soudní dvůr definoval zboží jako „výrobky, jejichž hodnota je vyjádřena v penězích a jež mohou být předmětem obchodní transakce“. Z další judikatury pak plyne negativní definice zboží, z něhož jsou vyloučeny např. práva duševního vlastnictví,⁵⁴⁵ věci, s nimiž je zakázáno obchodovat,⁵⁴⁶ věci osvědčující práva.⁵⁴⁷

Svoboda volného pohybu zboží nicméně podléhá několika výjimkám, byť je jejich výklad a použití velmi restriktivní.⁵⁴⁸ **Článek 36 SFEU** stanovuje možné důvody pro uplatnění zákazů a omezení vývozu nebo tranzitu zboží (pro rozhodovanou věc je relevantní kritérium veřejné bezpečnosti), pokud toto omezení neslouží jako prostředek svévolné diskriminace nebo skrytého omezování obchodu mezi členskými státy. Jinými slovy, použitý prostředek musí být přiměřený sledovanému cíli.⁵⁴⁹ Soudní dvůr ve své rozhodovací praxi například shledal nepřiměřenými opatření, která na vnitrostátní úrovni zaváděla testy ohledně bezpečnosti a ochrany zdraví, pokud tyto testy byly s uspokojivým výsledkem provedeny již v jiném členském státu.⁵⁵⁰ Na druhou stranu, například v rozsudku z 5. 2. 2004, C-95/01 *Greenham a Able* Soudní dvůr shledal, že při absenci harmonizace je na členských státech, aby rozhodly

C-26/62 *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*.

⁵⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 12. 1968, C-7/68 *Komise Evropských společenství proti Italské republice*.

⁵⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. 10. 1993, C-92/92 *Phil Collins proti Imtrat Handelsgesellschaft mbH a Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH a Leif Emanuel Kraul proti EMI Electrola GmbH*.

⁵⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 2. 1981, C-50/80 *Jozsef Horvath proti Hauptzollamt Hamburg-Jonas*.

⁵⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 3. 1994, C-275/92 *Her Majesty's Customs and Excise proti Gerhartu Schindlerovi a Jörgu Schindlerovi*.

⁵⁴⁸ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 12. 1968, C-13/68 *Société par actions Salgoil proti Ministero del commercio con l'estero della Repubblica italiana*.

⁵⁴⁹ LENAERTS, K. a VAN NUFFEL. *Constitutional Law of the European Union*. 2. vydání. Londýn, Sweet and Maxwell, 2005, s. 163.

⁵⁵⁰ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. 12. 1981, C-272/80 *Trestní řízení proti Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten BV*, rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 5. 1989, C-25/88 *Trestní řízení proti Esther Renée Bouchara, rozené Wurmser, a société Norlaine*, rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 6. 1993, C-373/92 *Komise Evropských společenství proti Belgickému království*, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 6. 1996, C-293/94 *Trestní řízení proti Jacqueline Brandsma*.

o míře ochrany lidského zdraví a života, kterou chtějí zaručit, za podmínek, že jsou schopny fakticky prokázat existující riziko ohrožení.

Řada trestných činů a jednání souvisí s porušováním pravidel společného trhu a omezení na dovoz jistých druhů zboží. Hojně zastoupenou oblastí je nepovolený dovoz exotických zvířat na území České republiky. Stěžejním právním předpisem je zde (kromě TZ) Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. V rozhodnutí **EJP 2745**⁵⁵¹ se soud zabýval otázkou, zda dovoz karety, kterou dovolatelka dostala na dovolené darem, porušuje zákaz dovozu exotických zvířat. Soud dospěl k závěru, že jestliže se pachatel po obdržení daru ocitl v postavení osoby, která hodlá dovézt do ČR exemplář exotického zvířete (byť neživého, preparovaného), pak z titulu dovozu měl povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou týkající se dovozu takové věci. Závěr, že skutek není trestným činem, nelze v tomto případě odůvodnit právním omylem pachatele ve smyslu § 19 odst. 1 TZ, protože i kdyby jednal v omylu, mohl se ho vyvarovat (§ 19 odst. 2 TZ). Soud poukázal zejména na obecnou informovanost a povinnost předvídat u pachatelky v návaznosti na její vzdělání (VŠ) a četné zkušenosti s cestováním.

Zatímco v **EJP 2745**⁵⁵² se odkaz na unijní úpravu objevil pouze okrajově, Nařízení 338/97 se naplno věnovalo usnesení **EJP 2775**.⁵⁵³ Jádro sporu spočívalo v odsouzení za neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 odst. 2 a 4 TZ), a také za zločin padělání a pozměnění veřejné listiny. Dovolatel v řízení u Nejvyššího soudu namítal, že skutková zjištění soudů jasně nenasvědčují tomu, zda porušení nařízení Rady ES č. 338/97 (jakož i zákona 100/2004) představuje trestný čin, a případně jaký. Kromě Nařízení odkázal také na Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES), která podmiňuje obchod s ohroženými zvířaty a rostlinami režimu povolení (CITES permity). Podle zjištění soudu dovolatel zajistil pro organizovanou skupinu finanční prostředky k nelegálnímu nákupu papoušků uvedených v příloze i CITES jakož i v čl. 63 odst. 1 a příloze a Nařízení 338/97. Papoušci patří do skupiny živočichů, s nimiž lze obchodovat jen na základě udělené výjimky z obchodní činnosti podle čl. 8 odst. 3 nařízení

⁵⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Tdo 207/2015.

⁵⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Tdo 207/2015.

⁵⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 3 Tdo 493/2014.

a § 15a zákona č. 100/2004 Sb., za podmínky, že budou také povinně přihlášení k registraci. Dovolatel tvrdil, že byl v předmětné věci pouhým kupujícím, který o nelegálním původu papoušků nic nevěděl, ze skutkových zjištění soudů rozhodujících ve věci však vyplynuly jiné závěry, především poukazující na to, že dovolatel papoušky měl ve svém držení i přesto, že o jejich nelegálním původu věděl. Dále již Nejvyšší soud aplikoval ustanovení zákona č. 100/2004 Sb. – jde tedy o klasický příklad situace, kdy porušení přímo účinného Nařízení představuje podklad pro skutková zjištění nebo stanovení normy, jejíž penalizaci dále řeší vnitrostátní právo; zde navíc normy souběžně s eurokonformním zákonem č. 100/2004 Sb.

12.3. Společný trh EU – dovoz střeliva na území EU

Jiným případem byl, v naší databázi jediný, ale svými závěry a stylem práce s právem EU stěžejní, případ **EJP 2453**,⁵⁵⁴ který se zabýval zločinem provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1, písm. d) TZ. Zakládací smlouvy EU obsahují výjimky, za nichž se členské státy mohou odchýlit od povinností plynoucích z fungování a ochrany vnitřního trhu. Článek 346 SFEU v odst. 1 písm. b) stanovuje, že každý členský stát může učinit opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi. Tato opatření nesmí nepříznivě ovlivnit podmínky hospodářské soutěže na vnitřním trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.

Z judikatury Soudního dvora EU opět plyne povinnost vykládat tyto výjimky restriktivně.⁵⁵⁵ Komentář k Lisabonské smlouvě⁵⁵⁶ uvádí, že odstavec 1 písm. b) se vztahuje na zbraně, střelivo a válečný materiál jediného i dvojího užití, s nimiž může stát libovolně nakládat za podmínky, že jejich jednotlivé užití je nezbytné k ochraně podstatných zájmů bezpečnosti, a pokud takové opatření nepříznivě neovlivní podmínky hospodářské soutěže v rámci vnitřního trhu výrobků, které nejsou výlučně vojenského charakteru.

⁵⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 5 Tdo 328/2015.

⁵⁵⁵ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 12. 1968, C-13/68 *Société par actions Salgoil proti Ministero del commercio con l'estero della Repubblica italiana*, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 9. 1999, C-414/97 *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*.

⁵⁵⁶ SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva, komentář*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2010, s. 982.

Rada EU přijala 15. dubna 1958 Rozhodnutí č. 255/58⁵⁵⁷ obsahující seznam produktů, na něž je možné čl. 346 odst. 1 písm. b) aplikovat. Seznam v bodě 3 obsahuje odkaz na střelivo pro zbraně uvedené v bodech 1 a 2, přičemž bod 1 stanovuje „*přenosné a automatické střelné zbraně, jako např. pušky, karabiny, revolvery, pistole, samopaly a kulometry, kromě mysliveckých zbraní, pistolí a jiných zbraní s kalibrem menším než 7 mm*“.

Dovolatel v projednávané věci zakoupil vojenské střelivo ráže 7.62x39 Tula od nizozemské společnosti, která nicméně neměla vystaveno povolení k obchodu s vojenským materiálem u Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, Licenční správy, a nedisponovala ani licenci podle § 6 resp. § 14 zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem.

Střelivo pocházelo z třetí země (Ukrajiny) a do prostoru EU bylo dovezeno jako nevojenské zboží podnikatelkou sídlící v SRN. Tato podnikatelka prodávala střelivo v Evropské unii, část střeliva prodala obchodníkovi do Nizozemí, který s ním také obchodoval v rámci EU a finálně jej prodal dovolateli, společnosti Limit-Z s. r. o.

Odsouzený dovolatel dostal od nizozemského obchodníka (společnost Bold Action B.V.) ujištění, že střelivo splňuje normy C.I.P.; jeden z typů střeliva nechal obchodník přezkoušet v Belgii a certifikát o výsledku zkoušky dodal dovolateli. Dovolatel následně obdržel od Policie ČR ve Zlíně povolení k přepravě ke každému jednotlivému dovozu. Nicméně nejmenší spotřebitelské balení střeliva nebylo označeno značkou C.I.P.

Soudy rozhodující v nižším stupni posoudily obchodované zboží jako vojenský materiál, k němuž dovolatel neměl potřebnou licenci, čímž naplnil skutkovou podstatu trestného činu zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení licence podle § 265 odst. 1, odst. 2 písm. d) TZ.

Dovolatel namítal, že zboží bylo do České republiky (a tedy i prostoru EU) dovezeno jako nevojenský materiál a jako s nevojenským materiálem s ním bylo obchodováno v jiných členských státech EU. Domáhal se proto předložení předběžné otázky ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, a to „*zda zboží, které bylo do Evropské unie dovezeno jako nevojenský materiál, má*

⁵⁵⁷ Rozhodnutí Rady 255/58 ze dne 15. dubna 1958, kterým se stanoví seznam výrobků (zbraní, střeliva a válečného materiálu), na které se vztahuje čl. 223 odst. 1 písm. b) Smlouvy.

v jednom či více státech Evropské unie charakter nevojenského materiálu, může mít v jiném státě Evropské unie charakter vojenského materiálu“.

Nejvyšší soud se při rozhodování zabýval třemi základními otázkami ohledně aplikace a důsledků účinku unijního práva, a to 1) zda unijní právo řeší obchodování s vojenským materiálem, 2) zda je možné, aby zboží nacházející se v EU podléhalo určité legislativní regulaci pouze v jednom členském státě a v jiném již nikoliv (nebo opačně, pokud má v jednom státě povahu nevojenského materiálu, stejně s ním musí být nakládáno i v jiném členském státu), a konečně, 3) zda posouzení uvedeného druhu zboží jako vojenského materiálu podléhá vnitrostátnímu zákonodárství (resp. minimální harmonizaci).

Relevantními předpisy pro posouzení stanovených otázek byly především články 26, 28, 34, 36⁵⁵⁸ a 346⁵⁵⁹ Smlouvy o fungování Evropské unie a pak sekundární předpisy: Rozhodnutí Rady 255/58 ze dne 15. dubna 2015 (Seznam Rady), který určil na které typy zbraní a střeliva se uplatní článek 346 odst. 1 písm. b (mj. střelivo (munice) pro zbraně s kalibrem menším než 7 mm apod.), Směrnice Rady 91/477 ze dne 18. června 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní, která v článku dva stanovila, že se nevztahuje na obchodní přepravu vojenských zbraní a střeliva, Směrnice EP a Rady 2009/43/ES ze dne 6. května 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství, která v preambuli určuje, že (bod 12) cíle ochrany lidských práv, míru, bezpečnosti a stability, které obecně sledují právní předpisy členských států omezující transfer produktů pro obranné účely, vyžadují, aby transfer těchto produktů uvnitř Společenství nadále podléhal povolení členských států

⁵⁵⁸ Článek 36 (bývalý článek 30 Smlouvy o ES), stanoví:

Články 34 a 35 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.

⁵⁵⁹ Článek 346 (bývalý článek 296 Smlouvy o ES) stanoví:

1. Ustanovení Smluv nebrání použití následujících pravidel:

- a členský stát není povinen poskytovat údaje, jejichž zpřístupnění podle jeho názoru odporuje podstatným zájmům jeho bezpečnosti,
- b každý členský stát může učinit opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi; tato opatření nesmí nepříznivě ovlivnit podmínky hospodářské soutěže na vnitřním trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.

původu a zárukám v přijímajících členských státech. V Příloze obsahuje seznam produktů pro obranné účely. Konečně posledním relevantním předpisem byl Společný postoj Rady 2008/944/SZBP ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu.

Z článku 346 SFEU plyne, že členské státy mohou rozhodnout, zda zde existuje ohrožení bezpečnosti v takovém rozsahu, které by odůvodnilo odchýlení se od aplikace Zakládacích smluv, a tedy i regulace vnitřního trhu podle SFEU. Nicméně přezkum přiměřenosti přijatého opatření odůvodněného článkem 346 SFEU pořád náleží Soudnímu dvoru EU,⁵⁶⁰ který třeba v rozsudku ve věci C-414/97 *Komise proti Španělsku*⁵⁶¹ shledal, že podle článku 296 Smlouvy o ES (dnešní článek 346 SFEU) mohou členské státy přijmout opatření, která považují za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti. Nicméně, vysoký stupeň uvážení členských států není neomezený a státy jsou povinné prokázat, že dané výjimky jsou nezbytné k ochraně podstatných zájmů jejich bezpečnosti.⁵⁶²

Pro projednávání případ se tak rozhodujícím stal výklad části věty čl. 346 odst. 1 písm. b) za středníkem, tedy „výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.“ Na kontrolu vývozu a tranzitu válečného materiálu je navázaná řada sekundární legislativy. Regulaci zboží dvojího užití zakotvuje přímo použitelné Nařízení Rady (ES) č. 428/2009 ze dne 5. května 2009, kterým se zavádí režim Společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití (dále „Nařízení č. 428/2009“). Podle odůvodnění Nařízení jsou k rozhodování o individuálním, souhrnném nebo národním povolení o zprostředkování nebo o tranzitech zboží dvojího užití nebo o povolení k přepravě příslušné vnitrostátní orgány (bod 5). Článek 2 Nařízení definuje zboží dvojího užití jako „zboží včetně softwaru a technologií, které lze použít jak pro civilní, tak i vojenské účely a které zahrnuje veškeré zboží, které může být použito jak pro nevýbušné účely, tak i pro jakoukoliv formu podpory výroby jaderných zbraní nebo jiných jaderných výbušných zařízení“.

⁵⁶⁰ LENAERTS, K. a VAN NUFFEL. *Constitutional Law of the European Union*. 2. vydání. Londýn, Sweet and Maxwell, 2005, s. 367.

⁵⁶¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 9. 1999, C-414/97 *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*.

⁵⁶² Srov. rozsudek Soudu prvního stupně Evropské unie ze dne 30. 9. 2003, T-26/01 *Fiocchi munizioni SpA proti Komisi Evropských společenství*.

Zboží dvojího užití je tedy zboží, které může být využitelné jak pro civilní, tak vojenské účely. Je regulováno dvěma soubory ústavních principů: obecnými pravidly práva EU vztahujícími se na civilní použití a vnitrostátními pravidly jednotlivých členských států ve vztahu k národní bezpečnosti.⁵⁶³ Toto zboží spadá pod výjimku „*veřejné bezpečnosti*“ ve smyslu článku 36 SFEU – Soudní dvůr v rozsudku C-367/89 *Aimé Richard*⁵⁶⁴ totiž konstatoval, že „*veřejná bezpečnost*“ zahrnuje úpravu vnitřní i vnější bezpečnosti členských států. Regulace zboží dvojího užití podléhá v současnosti sekundární legislativě, kterou představuje Nařízení č. 428/2009. Všechny vnitrostátní nástroje týkající se kontroly vývozu a tranzitu zboží musí být v souladu s kritérii vymezenými Nařízením.⁵⁶⁵

Článek 5 uvedeného Nařízení 428/2009 stanovuje podmínky, za jakých je možno vývoz a zprostředkování (tedy nákup, prodej a dodávky) zboží dvojího užití podmínit udělením povolení. V zásadě jde o situace, kdy byl zprostředkovatel informován, že část nebo celé zboží může být určeno k užití ve spojení s vývojem chemických, biologických nebo jaderných zbraní nebo jiných jaderných výbušných zařízení, jejich výrobou, nakládáním s nimi, jejich provozem, údržbou, skladováním, zjišťováním, identifikací nebo rozšiřováním nebo s vývojem, výrobou nebo skladováním raketových systémů schopných takové zbraně nést. V souladu s odst. 2 čl. 5 mají členské státy jistou míru diskrece při určování typů zboží, na které se toto ustanovení vztahuje.

Nicméně k aplikovatelnosti Nařízení je nutno posoudit jeho věcnou působnost. Zprostředkovatelskými službami je v souladu s čl. 2 odst. 5 „*sjednávání nebo organizování operací týkajících se nákupu, prodeje nebo dodávek zboží dvojího užití ze třetí země do jakékoliv jiné třetí země nebo prodej nebo nákup zboží dvojího užití, které je umístěno ve třetích zemích za účelem jejich přepravy do jiné třetí země.*“

Tranzitem se v souladu s čl. 2 odst. 7 rozumí „*doprava zboží dvojího užití, které není zbožím Společenství, které vstupuje do celního území Společenství a je přes něj přepravováno do místa určení mimo Společenství*“, přitom zboží

⁵⁶³ CRAIG, Paul and DE BÚRCA, Grainne. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 331.

⁵⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 10. 1991, C-367/89 *Trestní řízení proti Aimé Richardt a Les Accessoires Scientifiques SNC*.

⁵⁶⁵ CRAIG, Paul and DE BÚRCA, Grainne. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 331.

dvojitěho užití, které není zbožím Společenství, je „zboží, jež má status zboží, které není zbožím Společenství ve smyslu čl. 4 odst. 8 celního kodexu Společenství“. Pokud dovozatel zakoupil zboží od prodejce z členské země EU, obchod uskutečněný mezi soukromými osobami ve dvou členských státech nelze posoudit jako zprostředkovatelskou službu ve smyslu čl. 2 odst. 5 Nařízení, bez ohledu na to, k jakým účelům by střelivo potenciálně mohlo být využitelné.

Na úrovni sekundární legislativy pak držení, nabývání a obchod se zbraněmi upravuje řada směrnic. Směrnice Rady 91/477 ze dne 18. června 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní upravuje podmínky udělování „Evropského zbrojného pasu“ a představuje minimální harmonizaci⁵⁶⁶ pravidel držení a nabývání zbraní, nicméně vylučuje ze své působnosti obchodní přepravu vojenských zbraní a střeliva (srov. čl. 2, věta druhá „Rovněž se nevztahuje na obchodní přepravu vojenských zbraní a střeliva“). Směrnice zasahuje spíše do svobody pohybu osob než zboží. Stojí za zmínku, že v preambuli stanovuje, že pro oblast lovu a sportovní střelby musí být přijata pružnější pravidla, aby nebyl narušen volný pohyb osob více, než je nezbytné.

Zákon č. 38/1994 Sb. o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, provádí mj. také Směrnici EP a Rady 2009/43 ze dne 6. května 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely. Směrnice se vztahuje na veškeré produkty pro obranné účely, které odpovídají těm, jež jsou uvedeny na Společném vojenském seznamu EU (*Směrnice Komise 2012/10/EU ze dne 22. března 2012, kterou se mění směrnice EP a Rady 2009/73/ES, pokud jde o seznam produktů pro obranné účely*). V bodě 3 tohoto seznamu je uveden odkaz na střelivo pro zbraně uvedené v jeho bodech 1 a 2, přičemž pod bodem 1 se za tyto zbraně považují též „přenosné a automatické střelné zbraně, jako např. pušky, karabiny, revolvery, pistole, samopaly a kulometry, kromě mysliveckých zbraní, pistolí a jiných zbraní s kalibrem menším než 7 mm“.

Směrnice hned v preambuli zdůrazňuje, že ustanovení SFEU vytvářející vnitřní trh se vztahují na všechny typy zboží a služeb poskytovaných za úhradu, včetně produktů pro obranné účely, ale nebrání členským státům, aby za určitých podmínek přijímaly jiná opatření v jednotlivých případech, kdy považují za

⁵⁶⁶ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. 9. 2014, C-543/12 *Michal Zeman proti Krajské řáditél'stvo Policajného zboru v Žiline*.

nezbytné chránit své podstatné bezpečnostní zájmy. Směrnice usiluje o harmonizaci pohybu produktů pro obranné účely, která by odstranila některé rozdíly mezi členskými zeměmi ohrožující hospodářskou soutěž na vnitřním trhu. Směrnice nicméně nebrání členským státům, aby v souladu s články 36 a 346 SFEU zaváděly další omezení nezbytná pro ochranu národní a veřejné bezpečnosti (srov. bod 13 preambule). Jinými slovy to znamená, že členské země mohou podrobit udělování licencí k transferu a pohyb vojenského zboží („zboží pro obranné účely“) ještě dalším individuálním omezením, pokud je řádně odůvodní ve smyslu článku 346 a 36 SFEU.

V souladu s článkem 4 Směrnice 2009/43/EU podléhá transfer produktů pro obranné účely mezi členskými státy předchozímu povolení, přičemž pro průvoz přes členské státy, nebo pro vstup produktů pro obranné účely na území členského státu, na němž se nachází příjemce, nevyžadují ostatní členské státy žádné další povolení, aniž je dotčeno použití předpisů nezbytných z důvodu veřejného pořádku či veřejné bezpečnosti, včetně bezpečnosti dopravy. Typ licence k transferu a podmínky jejího získání stanoví členské státy. Směrnice 2009/43 definuje „produkt pro obranné účely“ jako produkt uvedený v příloze Směrnice. Seznam produktů v příloze přitom odpovídá Společnému vojenskému seznamu EU (Směrnice 2012/10/EU). Kromě vynětí zbraní, které jsou využívány na lovecké a sportovní účely, Seznam nestanovuje ani kontroly střeliva, které se používá pro signalizace nebo plašení ptactva.

Pokud střelivo nespadá do střeliva uvedeného v seznamu ML3 určeného pro zbraně uvedené v seznamech ML1 a ML2, Směrnice nereguluje jeho transfer s podmínkou udělení licence. To znamená, že omezení obchodu a jeho volného pohybu v rámci Unie pro nevojenské účely bude podléhat výjimkám ze svobody volného pohybu zboží uvedeným v člácích 36, resp. 346 SFEU.⁵⁶⁷

⁵⁶⁷ Nad rámec výše uvedeného lze ještě k definici vojenského zboží uvést, že další kvalifikaci vojenského vybavení obsahuje na úrovni EU také Směrnice EP a Rady 2009/81/ES ze dne 13. července 2009 o koordinaci postupů při zadávání některých zakázek na stavební práce, dodávky a služby zadavateli v oblasti obrany a bezpečnosti a o změně směrnice 2004/17/ES a 2004/18/ES. Ta v preambuli stanovuje, že vojenské vybavení je chápáno zejména jako typy výrobků uvedené v seznamu zbraní, střeliva a válečného materiálu přijatém rozhodnutím Rady 255/5/ a členské státy se mohou při provádění této směrnice omezit pouze na tento seznam. Seznam, který obsahuje pouze materiál vyroben speciálně pro vojenské účely, musí být vykládán extenzivně – za tím účelem by vojenské vybavení ve smyslu směrnice mělo zahrnovat rovněž výrobky, „které přestože byly původně navrženy pro civilní použití, jsou posléze uzpůsobeny pro vojenské účely tak, aby mohly být využívány jako zbraně, střelivo či válečný materiál.“

I s ohledem na komplexnost posuzované problematiky se v odůvodnění rozsudku **EJP 2453** Nejvyšší soud předně zabýval analýzou unijních právních předpisů, přičemž dovedl, že jejich výklad je jednoznačný, a tedy mu nevzniká povinnost předložit do Lucemburku předběžnou otázku z důvodu legitimity *acte clair*. Jinými slovy, NS vyšel z povahy regulace obsažené v zakládacích smlouvách a upřesněné v sekundární legislativě, na základě které připomněl, že svoboda volného pohybu zboží „*tvoří jeden ze čtyř základních konstitutivních prvků vnitřního trhu společně se svobodou pohybu osob, služeb a kapitálu. Kromě zákazu vývozních, dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy nesmí být volný pohyb zboží omezen ani v množství, přičemž celní unie zakazuje rovněž diskriminační uplatňování daní a administrativních postupů spojených se zbožím.*“ Teleologickým a jazykovým výkladem směrnic dovedl, že sekundární legislativa EU nebrání státům omezovat transfer produktů pro obranné účely pro zajištění cíle ochrany lidských práv, míru, bezpečnosti a stability, naopak obchodování vojenského zboží řeší jako výjimky z principu volného pohybu zboží. Společný postoj Rady z 8. 12. 2008, stejně jako společný vojenský seznam EU z 15. 4. 1958, fungují jako „*referenční bod pro vnitrostátní seznamy vojenských technologií a vojenského materiálu členských států, tyto seznamy však přímo nenahrazuje.*“ Nejvyšší soud tak v podstatě připustil přímý účinek těchto předpisů a konstatoval nutnost eurokonformního výkladu rigidní české právní úpravy obchodování s vojenským materiálem,⁵⁶⁸ která je implementací Směrnice 43/2009, nicméně také shledal, že byť rigidní, česká úprava pořád naplňuje smysl a účel sledovaný unijními právními předpisy a zmíněnou Směrnicí, když brání „*širšímu okruhu subjektů v podnikání v dané sféře a v tomto smyslu omezovat hospodářskou soutěž. Striktní požadavek disponovat k předmětným obchodům příslušným povolením a licenci, má své opodstatnění spočívající v zájmu státu na určitém stupni kontroly pohybu a počtu zbraní a střeliva na území České republiky. Odůvodněn je již samotným specifickým charakterem zboží, zde střeliva do pušek a samopalů, jejichž nekontrolovaná distribuce podle názoru zákonodárce zajisté není žádoucí, minimálně s ohledem na možné riziko jeho efektivního zneužití pro páčání rozsáhlé násilné trestné činnosti nebo, v krajním případě, např. i ve vnitrostátním ozbrojeném konfliktu.*“

⁵⁶⁸ Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), a o změně zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, mj. provádí také Směrnici Evropského parlamentu a Rady ze dne 6. května 2009, 43/2009/ES, o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely

V projednávané věci proto Nejvyšší soud neshledal důvod obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, jelikož výklad unijního práva k opatřením vedoucím k omezení svobody pohybu zboží na vnitřním trhu požadavky na dovoz a vývoz v souvislosti s odlišným označováním „zboží pro obranné účely“ je podle něj jasný.⁵⁶⁹ Předmětné střelivo dovezené do ČR je zařazeno v příloze Směrnice EP a Rady 2009/43/ES (VS 3 a., pro zbraně pod VS 1 a., jak bylo citováno) a také v Společném vojenském seznamu Evropské unie podle Směrnice Komise 2012/10/EU (ML 3 určeného mj. pro zbraně ML 1, rovněž citovaného výše). To znamená, že v podstatě předmětné střelivo, resp. omezení obchodu a volného pohybu v rámci Evropské unie pro nevojenské účely s tímto zbožím ani nemusí podléhat výjimkám ze svobody volného pohybu zboží uvedeným v člancích 36, resp. 346 SFEU. Nejvyšší soud dále uvedl, že určení, zda se jedná o vojenský materiál, který může být zařazen do jedné z kategorií uvedených v Seznamu Rady z 15. 4. 1958, na nějž odkazuje článek 346 SFEU, náleží vždy vnitrostátnímu soudu, který však při posouzení jeho povahy musí aplikovat jistá kritéria, a to především posouzení vojenské povahy výrobku z objektivního hlediska. Nad rámec uvedeného tvrzení však nutno připomenout, že konečné slovo a přezkum, zda vnitrostátní soud tímto určením neporušil Zakládací smlouvy, náleží pořád SDEU.⁵⁷⁰

12.4. Ohrožování zdraví závadnými potravinami a výroba omamných a psychotropních látek

Další soubor trestních rozhodnutí odkazujících na právo EU se objevil v oblasti trestného činu ohrožování zdraví závadnými potravinami, a to zejména v souvislosti s medializovanou metanolovou kauzou z roku 2014. Rozhodnutí **EJP 2755**⁵⁷¹ nebo **EJP 2186**⁵⁷² shodně řešila prodej alkoholu nebezpečného lidskému zdraví bez kontrolních pásek – sekundární legislativa se zde týkala identifikace norem, jejichž porušením došlo k naplnění skutkové podstaty trestných činů (konkrétně čl. 14 a 18 Nařízení EP a Rady č. 178/2007, společně se zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, a pak také

⁵⁶⁹ NS mylně označil podmínku nepředložení předběžné otázky jako *acte éclairé*, ač se jednalo o naplnění podmínky *acte clair*.

⁵⁷⁰ LENAERTS, K. a VAN NUFFEL. *Constitutional Law of the European Union*. 2. vydání. Londýn, Sweet and Maxwell, 2005, s. 367.

⁵⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1332/2014.

⁵⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 587/14.

Směrnice 92/83 v kontextu spotřební daně z lihu). Ve věci **EJP 2186**⁵⁷³ se stěžovatel neúspěšně dožadoval předběžné otázky k SDEU s tvrzením, že předmětem spotřební daně pro účely směrnice 92/83 je etanol a nikoliv výrobky obsahující lih.

Druhý velký blok rozhodnutí se vztahuje k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, a zejména k využití unijního práva za účelem definice prekursorů drog. V rozhodnutí **EJP 2735**⁵⁷⁴ třeba Nejvyšší soud dovodil, že lék Nurofen stopgrip využívaný pro svůj obsah pseudoefedrinu k výrobě metamfetaminu (pervitin) lze považovat za prekursor ve smyslu čl. 2 písm. a) Nařízení EP a Rady (ES) č. 273/2004, o prekurzorech drog, protože z něj lze jednoduše vyrobit tuto drogu. Dovolatel zde namítal nesprávnou právní kvalifikaci skutku nezohledňující přímo závazné Nařízení o prekurzorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi. Nejvyšší soud nicméně vyložil, že obě přímo použitelná nařízení definují prekursory shodně – všechny látky v příloze I, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují, to se nevztahuje na léčivé přípravky, jak jsou definovány ve Směrnici EP a Rady 2001/83 ES, a dále na farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty a přípravky ve kterých jsou vedené látky obsaženy tak, že je nelze snadno použít nebo extrahovat snadno dostupnými nebo hospodárnými prostředky. Stejně jednoznačnou interpretaci shledal Ústavní soud v rozhodnutí **EJP 2241**,⁵⁷⁵ kde zdůraznil, že i směsi, roztoky a přípravky obsahující pseudoefedrin považuje zmíněné Nařízení za prekursor.⁵⁷⁶ Zajímavostí je, že Ústavní soud se obsáhle výkladem Nařízení nezabýval a pouze odkázal na závěry Nejvyššího soudu. Ve věci **EJP 2174**⁵⁷⁷ se jednalo o otázku, zda pěstování a zpracování konopí (stěžovatel byl vedoucím projektu „*Konopí je lék*“) naplňuje znaky trestného činu. Stěžovatel neúspěšně odkazoval na rozsudek SDEU ve věci C-137/09 *Josemans*,⁵⁷⁸ s tvrzením, že unijní právo chrání používání návykových látek pro léčebné účely. Pro zastavení řízení nicméně nedošlo k validaci stěžovatelova výkladu SDEU judikatury ani její

⁵⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 587/14.

⁵⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 11 Tdo 130/2012.

⁵⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. IV. ÚS 4799/12.

⁵⁷⁶ Čl. 2 písm. a) nařízení EP a rady, totiž směsi látek výslovně zmiňuje.

⁵⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. III. ÚS 1311/13.

⁵⁷⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 12. 2010, C-137/09 *Marc Michel Josemans proti Burgemeester van Maastricht*.

konfrontaci s českou úpravou. Obecně se v této kategorii vyskytuje celá řada případů, kde se strany řízení domáhaly předložení předběžných otázek k SDEU, nicméně ve všech případech zařazených v naší analýze byly tyto žádosti odmítnuty jako neopodstatněné; buďto soudy konstatovaly (účelovou) dezinterpretaci práva EU a judikatury SDEU, nebo zdůraznily odlišení projednávaných věcí od skutkové podstaty a právního hodnocení dotčených rozhodnutí SDEU (Srov. **EJP 2145**⁵⁷⁹ nebo **EJP 2480**⁵⁸⁰).

12.5. EZR a vyhoštění

Největší soubor rozhodnutí v trestních věcech aplikující nebo odkazující na právo EU představují rozhodnutí o EZR a věci týkající se vyhoštění. Jedním z klíčových předpisů je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. České soudy se zabývaly otázkou podmínky trvalého pobytu při uložení trestu vyhoštění ve znění uvedené Směrnice. Směrnice 2004/38/ES se zabývá otázkou ochrany občanů Unie a jejich rodinných příslušníků, kterým hrozí vyhoštění z důvodu veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti, přičemž hned v Preambuli uvádí, že využívání opatření vyhoštění by mělo být limitováno a omezeno v souladu se zásadou přiměřenosti tak, aby byl brán v potaz stupeň integrace dotčených osob, délka jejich pobytu v hostitelském členském státě, jejich věk, zdravotní stav, rodinné a ekonomické poměry a vazby na jejich zemi původu.⁵⁸¹ Směrnice 2004/38/ES v článku 28 stanovuje podmínky přípustnosti vyhoštění vůči občanům EU vykonávajícím svobodu pohybu. Odst. 1 stanoví v obecné rovině povinnost vnitrostátního soudce v rámci hodnocení hrozby pro veřejný pořádek a bezpečnost zvažovat demonstrativně uvedené individuální okolnosti týkající se odsouzeného. Odst. 2 a 3 následně upravují zvláštní podmínky a stanovují striktnější ochranu před vyhoštěním, posílením možnosti vyhostit jednotlivce pouze za závažných (odst. 2), nebo naléhavých (odst. 3) důvodů týkajících se veřejného pořádku a bezpečnosti.

Výkladem Směrnice se opakovaně zabývaly české soudy včetně Nejvyššího

⁵⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 4. 2012, sp. zn. II. ÚS 664/12.

⁵⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1231/2011.

⁵⁸¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, Odůvodnění, bod 23-24.

a Ústavního soudu, a to zejména v kontextu § 80 odst. 3 písm. e) TZ, který stanoví, že: „Soud trest vyhoštění neuloží, jestliže ... e) pachatel je občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem bez ohledu na státní příslušnost a má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo je cizincem s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta na území České republiky podle jiného právního předpisu, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku.“ V obecné rovině k možnosti vyhoštění ve věci **EJP 2192**⁵⁸² stěžovatelka namítala, že trest vyhoštění nelze uložit občanu EU. Ústavní soud zde pouze odkázal na Směrnici 2004/38/ES a konstatoval, že tvrzení stěžovatelky není opodstatněné, jelikož § 80 odst. 3 trest vyhoštění výslovně předvídá a „Žádný mezinárodní závazek takovému vyhoštění rovněž nebrání (srov. zejména čl. 27 a násl. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004, o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států).“ Ústavní soud argumentoval zejména tím, že jednotný hospodářský prostor je nutno vnímat jako prostor čtyř svobod, nikoliv provádění trestné činnosti.

Mnohem komplexnější výklad § 80 odst. 3 písm. e) TZ se objevil v rozhodnutí **EJP 2474**.⁵⁸³ Obviněný v předmětné věci namítal, že jelikož jako občan Rumunska je zároveň i občanem EU, uložení trestu vyhoštění je u něj nepřípustné vzhledem k zásadám plynoucím ze zakládacích smluv a ke směrnici EP a Rady 2004/38/ES ze dne 29. 4. 2004, která podle jeho názoru nebyla náležitě implementována do vnitřního právního řádu ČR. Soud rozhodující v nižším stupni⁵⁸⁴ otázku transpozice Směrnice nereflektoval a omezil se na konstatování, že obviněný byl již v ČR pro obdobnou majetkovou trestnou činnost odsouzen a není zde vázán pobytem, zaměstnáním a rodinnými vazbami. Nejvyšší soud nicméně v dovolacím řízení připomněl, že okolnost, že jde o občana členského státu EU, má zásadní význam. Jedním ze stěžejních principů, které směřují k integraci členských států a jsou upraveny ve Smlouvách, je vytvořit prostor, v němž je zaručen volný pohyb osob. Věnoval se proto podrobně teleologickému a jazykovému výkladu Směrnice 2004/38/ES, jakožto předpisu sekundárního práva, který rozvádí články 20 a 21 Smluv.

⁵⁸² Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2015, sp. zn. III. ÚS 1153/15.

⁵⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1216/2014.

⁵⁸⁴ Městský soud v Praze.

Jak vyložil Nejvyšší soud, „Směrnice rozlišuje trojí statut občanů Unie pobývajících na území jiného členského státu, a to občany s právem pobytu po dobu do tří měsíců (kapitola III, čl. 6), občany s právem pobytu po dobu delší než tři měsíce (kapitola III, čl. 7-8) a občany s právem trvalého pobytu (kapitola IV, čl. 16-17). Směrnice upravuje také omezení práva vstupu a práva pobytu, a to ustanovením, podle kterého směji členské státy omezit svobodu pohybu a pobytu občanů Unie z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví (kapitola VI, čl. 27 odst. 1). V návaznosti na to směrnice stanoví, že opatření přijatá z důvodů veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti musí být v souladu se zásadou přiměřenosti a musí být založena výlučně na osobním chování dotyčné osoby, dále že předchozí odsouzení pro trestný čin samo o sobě přijetí takových opatření neodůvodňuje a konečně že osobní chování dotyčného jednotlivce musí představovat skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti (kapitola VI, čl. 27 odst. 2). Diferencovaný status občanů Unie pobývajících na území jiného členského státu se podle směrnice projevuje mimo jiné tím, že hostitelský členský stát nesmí, s výjimkou závažných důvodů týkajících se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti, vydat rozhodnutí o vyhoštění proti občanům Unie, kteří mají právo trvalého pobytu na jeho území (kapitola VI, čl. 28 odst. 2). Podle směrnice rozhodnutí o vyhoštění nesmí, s výjimkou naléhavých důvodů týkajících se veřejné bezpečnosti vymezených členskými státy, být vydáno proti občanům Unie, kteří a) posledních deset let měli pobyt v hostitelském členském státě nebo b) jsou nezletilými osobami, kromě případů, kdy je vyhoštění v nejlepším zájmu dítěte, jak je stanoveno v Úmluvě OSN o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 (kapitola VI, čl. 28 odst. 3 směrnice). Směrnice obsahuje i ustanovení, podle něhož hostitelský členský stát nesmí vydávat rozhodnutí o vyhoštění jako formu sankce nebo jako právní důsledek trestu odnětí svobody, pokud nejsou splněny požadavky článků 27, 28 a 29 (kapitola VI, čl. 33). Směrnici nejsou dotčeny právní a správní předpisy členských států, které jsou příznivější pro osoby spadající do působnosti směrnice (kapitola VI, čl. 37). Členské státy byly povinny uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnici do 30. 4. 2006, přičemž tato opatření přijatá členskými státy musela obsahovat odkaz na směrnici nebo musel být takový odkaz učiněn při jejich vyhlášení (kapitola VII, čl. 40 odst. 1).

Úprava trestu vyhoštění je doslovnou implementací směrnice (§ 80 odst. 3 d) f) g)). Podle těchto ustanovení soud neuloží trest vyhoštění, jestliže: e) pachatel je

občanem Evropské unie a má na území České republiky povolen trvalý pobyt, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, f) pachatel je občanem Evropské unie a v posledních deseti letech nepřetržitě pobývá na území České republiky, neshledá-li vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu, nebo g) pachatelem je dítě, které je občanem Evropské unie, ledaže by vyhoštění bylo v jeho nejlepší zájmu. (...) Formálně vzato jsou tím pádem občané Evropské unie, kteří nejsou uvedeni v § 80 odst. 3 písm. e), f), g) tr. zákoníku, postaveni naroveň ostatním cizincům... Má-li být stávající konstrukce ustanovení § 80 tr. zákoníku o trestu vyhoštění pokládána za implementaci práva Evropské unie, konkrétně za zapracování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. 4. 2004, pak je nutné, aby soudy v rámci své rozhodovací činnosti vykládaly ustanovení § 80 odst. 1 tr. zákoníku ve vztahu k jiným občanům Evropské unie, než kteří jsou uvedeni v § 80 odst. 3 písm. e), f), g) tr. zákoníku, způsobem slučitelným s citovanou směrnicí, zejména s ustanoveními čl. 27 odst. 1, 2. v těchto ustanoveních jsou totiž obsažena obecná hlediska, kterými je třeba se řídit při ukládání trestu vyhoštění občanům Evropské unie, na které se nevztahuje privilegovaná úprava trestu vyhoštění podle § 80 odst. 3 písm. e), f), g) tr. zákoníku.“

Ve světle uvedené interpretace a smyslu článku 27 odst. 1 a 2 Směrnice je uložení trestu vyhoštění občanům Evropské unie podle § 80 odst. 1 TZ přípustné, jestliže se tak stane z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví, a to v podobě skutečného, aktuálního a dostatečně závažného ohrožení některého ze základních zájmů společnosti, navíc v souladu se zásadou přiměřenosti. NS tedy přistoupil k eurokonformní interpretaci podmínky, že uložení trestu vyhoštění vyžaduje „*bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem*“ ve smyslu § 80 odst. 1 TZ, pokud je pachatel občanem Evropské unie, na kterého se nevztahuje některé z ustanovení § 80 odst. 3 písm. e), f), g) TZ.⁵⁸⁵

O něco komplikovanějším se nicméně stal výklad pojmu trvalý pobyt (resp. právo na získání trvalého pobytu). Při posuzování ohrožení veřejného pořádku, i za situace, kdy dotčená osoba nemá na území ČR trvalý pobyt nebo zde nepobývá nepřetržitou dobu deseti let, mají vnitrostátní soudy povinnost vykládat pojem veřejný pořádek a bezpečnost jako autonomní pojem práva EU, tedy s ohledem na jeho interpretaci plynoucí ze směrnice a z judikatury

⁵⁸⁵ V projednávané věci proto NS dospěl k závěru, že výrok o uložení trestu vyhoštění nemůže obstát, jelikož obviněný zjevně nebyl osobou uvedenou v § 80 odst. 1 TZ.

Soudního dvora (srov. zejména rozsudek ze dne 8. 12. 2001 ve věci C-371/08 *Nural Ziebell*, rozsudek ze dne 17. 11. 2011 ve věci C-430/10 *Christo Gaydarov*, rozsudek ze dne 10. 7. 2008 ve věci C-33/07 *Gheorghe Jipa*, rozsudek ze dne 28. 10. 1975 ve věci C-36/75 *Rutili*, rozsudek ze dne 27. 10. 1977 ve věci 30/77 *Bouchereau*, nebo rozsudek ze dne 29. 4. 2004 C-482/01 a C-493/01 *Organopoulos a Oliveri*).⁵⁸⁶

Obecně k Schengenskému prostoru a účelu vyhoštění se vyjádřil NS v **EJP 2461**,⁵⁸⁷ kde alespoň krátce připomněl, že trestný čin poskytnutí pomoci cizinci k neoprávněnému pobytu v ČR je podmíněn úmyslem pachatele získat

⁵⁸⁶ V rozsudku ze dne 10. 7. 2008, **C-33/07 Gheorghe Jipa** Soudní dvůr připomněl, že *..., i když v podstatě členské státy mají možnost v souladu s vnitrostátními potřebami... určit požadavky veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti, nic to nemění na tom, že v kontextu práva Společenství, a zejména mají-li tyto požadavky odůvodnit odchylku od základní zásady volného pohybu osob, musí být chápány restriktivně, takže jejich dosah nemůže být určován jednostranně každým členským státem*“ (odst. 23; srov. i rozsudek ze dne 28. 10. 1975 ve věci 36/75 *Rutili*, nebo ze dne 27. 10. 1977 ve věci 30/77 *Bouchereau*). „*Judikatura tak upřesnila, že pojem „veřejný pořádek“ předpokládá v každém případě kromě narušení společenského pořádku, které představují všechna porušení práva, existenci skutečného, aktuálního a dostatečně závažného ohrožení některého základního zájmu společnosti (viz zejména výše uvedené rozsudky Rutili, bod 28; Bouchereau, bod 35, jakož i rozsudek ze dne 29. 4. 2004, Orfanopoulos a Oliveri, C-482/01 a C-493/01, Recueil, s. I-5257, bod 66)*.“ (bod 23). Obdobně v rozsudku ze dne 17. 11. 2011, ve věci **C-430/10 Christo Gajdarov** Soudní dvůr doplnil, že *„V tomto rámci výjimky z volného pohybu osob, kterých se členský stát může dovolávat, zejména znamenají, jak uvádí čl. 27 odst. 2 směrnice 2004/38, že opatření přijatá z důvodů veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti musí být k tomu, aby byla odůvodněná, založena výlučně na osobním chování dotyčné osoby a že odůvodnění, která přímo nesouvisí s dotyčnou osobou nebo souvisí s generální prevencí, nejsou přípustná (výše uvedený rozsudek Jipa, bod 24). Krom toho, podle téhož ustanovení předchází odsouzení pro trestný čin samo o sobě neodůvodňuje přijetí automatických opatření omezujících výkon práva na volný pohyb*.“ (bod 34).

V rozsudku ze dne 8. 12. 2001 ve věci **C-371/08 Nural Ziebell** Soudní dvůr dovodil, že výhrada volného pohybu pracovníku z důvodu veřejného pořádku ... *„představuje výjimku z této základní svobody, která musí být vykládána restriktivně a jejíž rozsah nemohou členské státy určovat jednostranně. Opatření odůvodněná důvody veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti lze proto přijmout pouze tehdy, když se při posouzení případ od případu ze strany příslušných vnitrostátních orgánů prokáže, že osobní chování dotčené osoby představuje v současné době skutečné a dostatečně závažné ohrožení základního zájmu společnosti. Při tomto posouzení tyto orgány musí navíc dbát na dodržování zásady proporcionality i základních práv dotčené osoby, a zejména práva na respektování rodinného a soukromého života. Taková opatření tedy nemohou být nařízena automaticky v důsledku odsouzení pro trestný čin a za účelem všeobecné prevence určené k odrazení dalších cizinců od páchaní trestných činů*.“

⁵⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1607/2014.

neoprávněný majetkový nebo jiný prospěch. Objektem ochrany je zde zájem na zabránění nelegální a nekontrolované imigrace tzv. občanů třetích zemí (tj. mimo občanů států tvořících tzv. schengenský prostor), s níž je spojeno nebezpečí sociálních a ekonomických problémů, případně i nebezpečí kriminality. Proto je sledován zájem na tom, aby cizinci na území ČR vstupovali a následně případně pobývali v souladu s právními předpisy státu. Soud svoje závěry odůvodnil prvně zněním zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a pak posvětil, resp. konstatoval jejich kompatibilitu, s některými přímo závaznými předpisy EU (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) čl. 562/2006 ES – tzv. Schengenský kodex, Nařízení Rady (ES) č. 539/2001/ES a Směrnice Parlamentu a Rady (ES) č. 2004/38/ES).

Obdobnému problému se věnovalo i rozhodnutí **EJP 2463**,⁵⁸⁸ tentokrát v kontextu Směrnice 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Nejvyšší soud vyložil podmínky, za nichž mohou členské státy učinit rozhodnutí o vyhoštění (1. tehdy, představuje-li uvedená osoba skutečné a dostatečně závažné ohrožení veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti, 2. rozhodnutí se nezakládá na ekonomických pohnutkách, 3. členské státy přihlédnou k délce pobytu na jejich území, věku, následkům pro dotčenou osobu a její rodinné příslušníky, vazbám na zemi pobytu nebo neexistenci vazeb se zemí původu, 4. rezident má právo obrátit se na soud, a 5. dlouhodobě pobývajícím rezidentům, kteří nemají dostatek prostředků, bude poskytnuta právní pomoc za stejných podmínek, jaké se vztahují na státní příslušníky dotyčného členského státu). Obviněný byl příslušníkem vietnamské komunity v ČR, která má výrazný podíl na výrobě a distribuci marihuany, a sám po více než 2 měsíce pěstoval konopné rostliny. Uložení trestu vyhoštění podle Nejvyššího soudu nešlo ani proti smyslu článku 12 Směrnice, ani neporušilo článek 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

V rozhodnutí **EJP 2462**⁵⁸⁹ se NS dále zabýval výkladem Směrnice EP a Rady č. 2008/115/ES ze dne 16. 12. 2008, o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. Dovolatel tvrdil, že místo trestního řízení (maření úředního rozhodnutí a vykázání) měl být podroben správnímu řízení podle

⁵⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 7 Tdo 652/2014.

⁵⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 7 Tdo 500/2014.

směrnice. NS prvně připomněl základní principy směrnice. Podle čl. 8 odst. 1, členské státy přijmou veškerá opatření nezbytná k výkonu rozhodnutí o navrácení, jestliže nebyla poskytnuta lhůta k dobrovolnému opuštění území v souladu s čl. 7 odst. 4 nebo jestliže povinnost návratu nebyla během lhůty pro dobrovolné opuštění území poskytnuté podle článku 7 splněna. Podle článku 8 odst. 4 dále jestliže členské státy použijí při vyhoštění příslušníka třetí země, který klade odpor, jako krajní možnost donucovací opatření, musí být tato opatření přiměřená a nesmí překročit únosnou míru – a co je důležité, provádějí se na základě vnitrostátních předpisů v souladu se základními právy. NS odkázal na argumentaci SDEU ze dne 28. 4. 2011 ve věci C-61/11 PPU *Hassen El Dridi*,⁵⁹⁰ že pokud donucovací opatření nedosáhlo svého cíle, tedy vyhoštění, mají dále členské státy možnost přijmout opatření trestní povahy, zejména s účelem odradit tyto státní příslušníky od neoprávněného pobytu na svém území. NS tedy za pomoci aplikace závěrů SDEU uzavřel, že Směrnice nevylučuje trestní pravomoc členských států v oblasti neoprávněného pobytu. Obdobně ve věci **EJP 2476**,⁵⁹¹ kde dovolatel namítal, že rozsudek a návratová směrnice zakazuje členským státům EU sankcionovat správní vyhoštění trestním právem, NS zopakoval, že odkaz na *El Dridi* není zcela případný, jelikož rozsudek směřoval k posouzení italského vnitrostátního práva a jen odpověděl, že Směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové úpravě, která stanoví uložení trestu odnětí svobody neoprávněně pobývajících státnímu příslušníkovi třetí země pouze z toho důvodu, že v rozporu s příkazem k opuštění území tohoto státu v určité lhůtě setrvává na uvedeném území, aniž by k tomu měl legitimní důvod. NS odmítl subsumpci projednávané věci pod rozsudek SDEU *El Dridi*, naopak věci od sebe skutkově odlišil (*El Dridi* nedodržel první výjezdni příkaz a hrozil mu hned trest odnětí svobody v délce 4 let), přesto však část závěrů SDEU překvapivě nakonec aplikoval, a to v části posouzení tvrzení dovolatele o nerespektování zásady subsidiarity trestní represe (s ohledem na posouzení subjektivní stránky jeho jednání).

Další judikatura se objevuje ve vztahu k trestnému činu obchodování s lidmi. Ve věci **EJP 2475**⁵⁹² se Nejvyšší soud zabýval problematikou nucených prací, vykořisťování a obchodu s lidmi. V usnesení dospěl k závěru, že jednání obviněných naplňuje (kromě mezinárodních dokumentů Rady

⁵⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. 4. 2011, C-61/11 *Hassen El Dridi, alias Soufi Karim*.

⁵⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 8 Tdo 230/2014.

⁵⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1261/2013.

Evropy a Mezinárodní organizace práce) také znaky definice nucené práce a obchodu s lidmi podle Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. Ve vztahu k Směrnici se pak zabýval podrobněji její implementací. Členské státy měly implementovat směrnici o obchodování s lidmi do 6. dubna 2013. K tomuto datu byla dle informací z Informačního systému pro aproximaci práva (ISAP) směrnice plně implementována, v dané době nicméně byla projednávána novela trestního zákoníku, která upřesnila znění § 168 TZ, a to tím způsobem, že v souladu s článkem 2 směrnice se do ustanovení § 168 TZ doplnilo slovo „přijme“, čímž se stal možný doposud chybějící postih pachatelů, kteří oběť obchodování s lidmi přijímají do své dispozice. Taková změna byla dle důvodové zprávy nezbytná pro plnou implementaci článku 2 směrnice.

V době projednávání věci u Nejvyššího soudu nicméně tedy směrnice nebyla plně implementována, neboť tehdejší podoba § 168 TZ nepostihovala všechna jednání, jež měla být trestná ve smyslu směrnice.

Co se týče otázky vykořisťování, NS konstatoval, že úprava obsažena ve směrnici odpovídá česká právní úpravě, jelikož § 168 odst. 1 písm. e) a odst. 2 písm. e) TZ postihují nucené práce nebo jiné formy vykořisťování, což lze vyložit v souladu se směrnici. Navíc, i když článek 2 odst. 4 směrnice, který stanovuje, že souhlas oběti obchodování s lidmi s vykořisťováním je nepodstatný, pokud bylo použito kteréhokoli ze způsobů v odstavci 1, nemá explicitní ekvivalent v TZ, z komentářové literatury plyne, že „je irelevantní, že poškozená osoba dala k jednání pachatele souhlas“⁵⁹³, takže výklad § 168 TZ směrnici odpovídá.

Ve věci **EJP 2479**⁵⁹⁴ se NS zabýval výkladem pojmu neoprávněný pobyt, přičemž shledal, že zatím neexistuje dostatečná judikatura ani literatura zabývající se jeho výkladem, nicméně pojem je obsažen ve směrnici EP a Rady 2008/115/ES – a to jako pobyt bez pobytového povolení. Pojmově podobně postupoval NS v **EJP 2477**,⁵⁹⁵ kde na závěr rozhodnutí doplnil výklad pojmu vztah rodinný (obdobný vztahu rodinnému) podle směrnice 2004/38/ES, a toto vyložil s odkazem na rozsudek NSS ze dne 16. 4. 2010, sp. zn. 5 As 6/2010 jako vztah analogický vztahům mezi rodinnými příslušníky, tedy vztah rodiče –

⁵⁹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1691.

⁵⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. 8 Tdo 902/2014.

⁵⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. 8 Tdo 430/2012.

děti, prarodiče – děti. Nikoliv bratr – sestra, tím méně bratrance – sestřenice. Obdobně srov. i věc **EJP 2478**.⁵⁹⁶

Konečně velká část judikatury dopadá na aplikaci EZR. Třeba v rozhodnutí **EJP 2128**⁵⁹⁷ Ústavní soud projednával stížnost vůči rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, který rozhodl o předání stěžovatele do SRN na základě EZR k trestnímu stíhání pro dva trestné činy obchodování v organizované skupině s omamnými látkami ve značném množství. Stěžovatel u ÚS namítal, že EZR není účinný, protože neobsahuje doslovné znění zákonných ustanovení včetně stanovené trestní sazby. ÚS nejprve zopakoval smysl a účel EZR: Rámcové rozhodnutí je opatřením sloužícím k provedení zásady uznávání, úhelného kamene justiční spolupráce v EU v trestní oblasti. Smyslem EZR je snaha o realizaci cíle vybudování prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Tradiční vydávání bylo proto nahrazeno předáváním mezi soudními orgány v rámci Unie ve snaze zjednodušit systém předávání podezřelých nebo odsouzených osob.⁵⁹⁸ ÚS zdůraznil, že účinnost EZR nijak nezpochybnuje vyžádání si doplňujících informací státním zástupcem v rámci předběžného šetření. Při posouzení náležitosti ÚS odkázal také na Evropskou příručku k vydávání EZR vydanou Radou Evropské unie. Stěžovatel dále namítal, že nebyly vyžádány záruky o pokračování v psychiatrické léčbě v SRN. Zde ÚS uvedl, podle ustanovení § 411 odst. 7 až 9 TR, kterým byl transponován článek 5 rámcového rozhodnutí, může předávající stát žádat od vyžadujícího státu pouze záruky zde vypočtené, a proto nebylo možno podmínit předání stěžovatele pokračováním v jeho léčbě.

„Evropský zatýkácí rozkaz vychází z toho, že současná doba je spojena s mimořádně vysokou mobilitou lidí, se zvyšující se mezinárodní spoluprací a rostoucí důvěrou mezi demokratickými státy Evropské unie, což klade na úpravu vydávání, v rámci této unie, nové požadavky. V Evropské unii existuje kvalitativně nová situace. Občané členských států mají, vedle občanských práv svých států, také práva občanů Evropské unie, která jim mj. zaručují svobodný pohyb v rámci celé Unie. Evropská unie je prostorem svobody, bezpečnosti a práva, který usnadňuje volný pohyb občanů a zároveň zajišťuje jejich bezpečnost a ochranu. Obecně je možno říci, že ve státě, kde k trestnému činu došlo, bude, s ohledem na důkazní materiál v tomto státě se nacházející, trestní

⁵⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 524/2013.

⁵⁹⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2013, sp. zn. I. ÚS 2484/13.

⁵⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2008, sp. zn. III. ÚS 2388/07.

řízení rychlejší, efektivnější a současně i věrohodnější a spravedlivější jak pro obžalovaného, tak pro případnou oběť trestného činu (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006, N 93/41 SbNU 195, odst. 70 a 96; 434/2006 Sb.). V tomto kontextu pak nelze přiznat významnější váhu stěžovatelově námitce absence zázemí ve vyžadujícím státě ani námitce odepření práva na obhajobu v domovském Nizozemsku a stejně tak odkaz na nález sp. zn. III. ÚS 534/06 není případný, neboť v něm se jednalo o extradici a nikoli předání do jiného členského státu Evropské unie jako ve stěžovatelově věci. Jinými slovy těžší-li občan Evropské unie z mnohem volnějšího pohybu po jejím prostoru, než je obvyklé při běžném pohybu cizích státních příslušníků, v případě rozhodování o jeho předání se tím snižuje i relevance existence či neexistence zázemí ve vyžadujícím státě.“

12.6. Práva obětí a obžalovaných

Posílení procesních práv osob, jichž se trestní řízení dotýká, se po Lisabonu dostalo do hledáčku legislativních změn a návrhů unijních institucí. Dne 30. listopadu 2009 přijala Rada EU usnesení o cestovní mapě (C 295, 4. prosinec 2009), s cílem posílit zejména procesní práva podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení. Rada v cestovní mapě vyzvala k postupnému přijetí opatření týkajících se:

- práva na překlady a tlumočení,
- informace o právech a obviněních,
- právní poradenství a pomoc,
- práva na komunikaci s příbuznými, zaměstnavateli a konzulárními úřady,
- zvláštní ochrany pro podezřelé nebo obviněné osoby ve zranitelném postavení.

Překlady, tlumočení, a poskytování informací o trestním řízení zaručují Směrnice 2010/64/EU a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení⁵⁹⁹ stanovuje, že právo na tlumočení musí být poskytnuto osobám, které neovládají jazyk řízení, přičemž

⁵⁹⁹ Transpoziční lhůta směrnice uplynula dne 27. 10. 2013.

toto právo je taktéž zaručeno osobám s poruchou sluchu a řeči. V případě méně závažných přestupků se sankcí vynesenu jiným orgánem než soudem s pravomocí v trestních věcech (jedná se například o rozhodnutí policie), se toto právo uplatní pouze při opravném prostředku uplatněném u soudu. Překlady, tlumočení a náklady na ně zajišťují a nesou členské sáty, a to bez ohledu na výsledek a úspěch v řízení. Použitím a transpozicí Směrnice o právu na tlumočení se zabýval Ústavní soud v rozhodnutí **EJP 2849**,⁶⁰⁰ v ústavní stížnosti kde stěžovatelka namítala, že ač se vzdala práva na odpor proti trestnímu příkazu, neučinila tak svobodně a s plným vědomím významu a procesních důsledků svého kroku a namítala porušení svého práva na tlumočnicka ve smyslu Směrnice o tlumočení a překladu. Stěžovatelka navíc tvrdila, že vnitrostátní úprava,⁶⁰¹ která umožňuje vzdání se práva na písemný překlad důležitých dokumentů (obžaloba či rozsudek) i osobám bez právního zastoupení, je v rozporu se zněním směrnice. Ústavní soud sice shledal, že v případě stěžovatelky došlo k porušení jejich práv a zejména práva na spravedlivý proces, nicméně dovedil tak ze zásad spravedlivého řízení podle české Listiny a judikatury ESLP a výkladem unijního práva se již dále nezabýval.⁶⁰²

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení⁶⁰³ stanovuje pravidla týkající se práva podezřelých a obviněných na informace v trestním řízení a v řízení o výkonu EZR. Odkazy na směrnici se proto objevují jako vedlejší subsidiární nebo ornamentální odkazy ve sporech souvisejících s EZR nebo překlady. Do osobní působnosti směrnice spadá každá osoba od okamžiku, kdy je vyrozuměna, že je podezřelá nebo obviněná ze spáchání trestného činu, až do ukončení trestného řízení, včetně odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku. Směrnice zakládá povinnost těchto osob získat neprodleně srozumitelné informace o jistých procesních právech (právo na přístup k advokátovi, na bezplatné právní poradenství a podmínky získání tohoto poradenství, o právu být seznámen s obviněním, o právu na tlumočení a překlad a o právu nevypovídat). V případě zadržení nebo zatčení směrnice dokonce přikazuje povinnost zajistit neprodleně písemné poučení pro dotčenou osobu o těchto právech a o trestném činu, z jehož spáchání je osoba obviněná. Z dalších

⁶⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14.

⁶⁰¹ Jednalo se o transpozici novelou trestního řádu č. 105/2013 Sb., srov. § 466 TŘ.

⁶⁰² Ustanoveními Směrnice ve vztahu k právu na tlumočnicka se pak ÚS zabýval až později, v usnesení II. ÚS 211/17 ze dne 6. 3. 2018.

⁶⁰³ Transpoziční lhůta České republiky uplynula dne 2. 7. 2014.

předpisů je možné zmínit ještě Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody, Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unie, nebo Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech. Nicméně jejich soudní aplikace spadá až do roku 2016 a dál, tedy za dobu, které se věnuje tato analýza.

Relevantním nástrojem je i rámcové rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení, které bylo později nahrazeno Směrnicí o obětech z roku 2012. Česká vláda v souvislosti s transpozicí směrnice ustanovila program, v rámci něhož vznikly zvláštní vyšetřovací místnosti pro traumatizované oběti a svědky trestných činů, s důrazem na ochranu žen a dětí.

Zajímavým bylo v tomto ohledu třeba rozhodnutí **EJP 2554**,⁶⁰⁴ o odškodňování trestných činů (ochrana osobnosti), kde NS připomněl, že průlom v systému odškodňování obětí trestných činů v Evropě přineslo uzavření Úmluvy o odškodňování obětí násilných trestných činů na půdě Rady Evropy v roce 1983. Další harmonizace pak probíhala na půdě EU, a současná úprava navazuje na Směrnicí Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů. Cílem přijetí směrnice bylo podpoření volného pohybu osob v rámci společného trhu a zaručení ochrany před újmou v dotčeném členském státě na stejném základě jako u příslušníků tohoto státu a osob, které v něm mají bydliště. Směrnice vlastně zavedla právo na spravedlivé a přiměřené odškodnění za újmu utrpěnou bez ohledu na to, kde v EU byl trestný čin spáchán. Na základě směrnice tak musí každý členský stát mít v platnosti vnitrostátní systém, kterým bude zaručeno spravedlivé a přiměřené odškodnění. Stanovení výše odškodnění je přitom ponecháno na uvážení členských států (podmínkou je pouze přiměřenost a spravedlivost). Vytváří se systém spolupráce mezi vnitrostátními orgány v souvislosti s doručováním žádostí o odškodnění: oběť přeshraničního trestného činu se může obracet na

⁶⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1084/2010.

tzv. asistenční orgány ve svém vlastním členském státě, které zprostředkují zaslání žádosti orgánu v státě, ve kterém k spáchání došlo, zodpovědnému za posouzení žádosti a vyplacení odškodnění.⁶⁰⁵

⁶⁰⁵ Směrnice stanovila implementační lhůtu do 1. ledna 2006, kromě povinnosti ustanovit systém odškodnění – do 1. 7. 2005. Jelikož se nehoda v daném případě odehrála již 4. 6. 2000, na případ se nemůže aplikovat.

III. Závěr

K prvnímu květnu 2019 uběhlo 15 let od přistoupení České republiky do Evropské unie. Při této příležitosti vydává Nejvyšší soud publikaci uzavírající další kolo analýzy rozhodovací činnosti českých (civilních a trestních) soudů, zabývající se aplikací práva Evropské unie.

Podobně, jako se za 15 let změnila práce a zacházení českých soudů s právem EU, tak se mění i záběr a klíčové otázky, které si analytická práce Nejvyššího soudu klade. Zatím co první dvě zprávy, mapující období těsně po vstupu (2004–2008, a 2009–2011), se zabývaly obecně otázkou pozice jednotlivých typů právních předpisů v českém právním řádu a pak aplikací základních zásad unijního práva, cílem této analýzy bylo identifikovat *subjekty aplikace a způsob*, jakým tyto subjekty právo EU používají, a konečně odkrýt *důvody* aplikace či neaplikace unijního práva. Jak již bylo uvedeno v předchozích částech, empirický právní výzkum zabývající se jak interakcí nejvyšších soudů se SDEU, tak následným vlivem a působením nejvyšších soudů směrem dovnitř státu, téměř zcela chybí. Tato skutečnost je částečně odůvodnitelná nedostatkem dat nebo jejich ztíženou přístupností.

Hlavním cílem této analýzy bylo zodpovědět následující 3 výzkumné okruhy:

1) **Nejvyšší soud a soudy nižších stupňů:** Působí nejvyšší soudy opravdu jako tzv. zprostředkovatelé unijního práva ve směru k soudům rozhodujícím v nižším stupni? Zajímá nás, zda se kvalitativně liší práce s právem EU u nižších soudů a NS a také, zda, rozhodne-li nebo vyloží Nejvyšší soud jistou problematiku aplikace unijního práva, zda mají vnitrostátní soudy tendenci citovat spíše toto průlomové rozhodnutí, nebo samotný SDEU.

2) **Aplikace:** Jakým způsobem dochází k aplikaci? Jakou pozici má unijní právo v rozhodnutích? Dokresluje závěry, nebo je odkazováno spíše tam, kde je stěžejním zdrojem? Je unijní právo využíváno jako ornament odůvodnění? Odkazují soudy také na směrnice, které jsou řádně transponovány?

3) **Nejvyšší soud a SDEU:** Dochází v řízení o předběžné otázce k dialogu? Jak se změnila povaha předběžných otázek?

V souladu s nastavenými otázkami se analýza prvně zabývala povahou předběžných otázek, které české soudy předkládaly do Lucemburku, a pak následně rozbořem jednotlivých oblastí právní úpravy, v nichž nejčastěji dochází k aplikaci, se zaměřením se na roli, jakou unijní právo pro vnitrostátní soudy sehrává. Ptali jsme se, zda české soudy odkazují na právo EU i mimo přímého či nepřímého účinku, zda reflektují směrnice (coby původ vnitrostátní úpravy) a do jaké míry odkazují na judikaturu Soudního dvora EU nebo na způsob použití a závěry plynoucí z této judikatury již dovozené Nejvyšším nebo Ústavním soudem.

Co se týče předběžných otázek, lze pozorovat jednoznačně rostoucí tendenci komunikace českých soudů se SDEU. Povaha předběžných otázek se nicméně změnila. Zatímco v prvním období po vstupu se vnitrostátní soudy ptaly zejména na výklad základních zásad a obecných principů, v současnosti slouží institut předběžné otázky ke dvěma účelům. Soudy se na SDEU obracejí jednak s „technickými otázkami“, které mají za účel vyplnit mezeru či dokreslit, upřesnit unijní normu. Jinými slovy, ptají se na doposud neřešené terminologické nedostatky unijních předpisů. Druhým účelem jsou tzv. reformní otázky směřující ke změně zažité praxe, k posunu samotné EU legislativy, patří sem např. i zpochybňování platnosti ustanovení unijního práva.

Změnil se také charakter důvodů, které vnitrostátní soudy používají na vysvětlení, proč není nezbytné předběžnou otázku naopak předložit. Zatímco v minulosti jasně dominoval *acte clair* důvod a srovnávání jazykového znění, v současnosti soudy argumentují zejména za pomoci *acte éclairé*, tj. za použití již existující judikatury Soudního dvora. Tento posun je pochopitelný s ohledem na zvětšující se množství judikátů, ale i oblastí, k nimž SDEU judikoval. Nicméně dokumentuje také zlepšující se kvalitu práce vnitrostátních soudů s rozhodnutími Soudního dvora a jistou akceptací SDEU jako výkladové autority.

Co se týče způsobu aplikace unijních předpisů, lze říci, že s rostoucím počtem předpisů a oblastí regulovaných unijní úpravou roste i znalost českých soudců, jak právo EU používat. Zaznamenali jsme daleko větší variabilitu používaných předpisů a mnohem vyšší počet používaných směrnic a nařízení. Základní zásady a principy unijního práva obvykle soudům problémy nedělají, jedinou výjimkou je snad nepřímý účinek směrnic, kde zákonitě musí soudy spoléhat i na interpretaci SDEU. Jinak se spíše otevírají otázky výkladu a zařazení

unijních předpisů do rámce českého právního řádu, otázky kreativního řešení nových problémů.

Co se týče obsahového zastoupení jednotlivých oblastí práva, lze říci, že mezinárodní právo soukromé stále silně dominuje a představuje stěžejní část rozhodovací agendy vnitrostátních soudů. Nicméně hlavní otázky týkající se používání jednotlivých nařízení se značně změnily. S účinností revidovaného nařízení Brusel I bis od 10. ledna 2015 se soudy převážně zabývají použitelností původní judikatury k Bruselu I a odlišnostmi. Obecně lze říci, že znalost pravidel určování příslušnosti podle článku 15 až 17 nařízení Brusel I (resp. dnes již oddíl 4, čl. 17–19 nařízení Brusel Ibis) se výrazně zlepšila. Soudy rozumí hierarchii jednotlivých příslušností upravených nařízením (kdežto v předchozím období se ještě hodně řešila postupnost posuzování příslušnosti soudu podle jednotlivých článků). Zejména u soudů rozhodujících v nižším stupni lze ale vidět, že pouze velmi zřídka odkazují při výkladu příslušnosti na judikaturu SDEU, spíše se opírají o interpretaci závěrů SDEU nebo o interpretaci ustanovení nařízení Nejvyšším soudem. U Nejvyššího a Ústavního soudu je inspirace a podrobná analýza unijního práva a judikatury SDEU mnohem častější.

Hodně výkladových problémů se točí kolem vztahu nařízení Brusel I a CMR, objevilo se hned několik případů, kde soudy míchají ustanovení obou předpisů a aplikují je jakoby souběžně. Velká část předběžných otázek podaných ve sledovaném období směřovala k článku 5 nařízení Brusel I, a to zejména k výkladu autonomních pojmů, které nařízení obsahuje. Z toho nicméně také plyne, že judikatura SDEU je i u vnitrostátních soudů docela dobře zažitá, a to jak u NS a ÚS, tak u soudů rozhodujících v nižším stupni. Zjevné je to zejména v oblasti odpovědnosti za náhradu škody vzniklé z letecké dopravy. Zde, v kontrastu s jinými oblastmi právní úpravy a jinými EU předpisy, soudy rozhodující v nižším stupni sahají přímo k rozhodnutím SDEU a nespolehají se pouze na klíčové rozsudky nejvyšších českých soudů.

Oproti předchozím obdobím výrazně posílilo i zastoupení rozhodného práva a používání Římské úmluvy a nařízení Řím I a Řím II. Nicméně ve srovnání s určováním příslušnosti zde nacházíme spíše přímé použití nařízení a prozatím málo judikatury SDEU.

Další tradičně hojně zastoupenou oblastí je ochrana spotřebitele, v níž podobně jako v předchozím analyzovaném období dominovaly prorogace a spory

z cestovních smluv. Kromě hodně známých judikátů SDEU, na které vnitrostátní soudy odkazují (i když ne vždy je odkaz přiléhavý), klíčovou roli sehrála také judikatura NS a ÚS, to zejména stanoviska Nejvyššího soudu **EJP 2609**⁶⁰⁶ a **EJP 2610**,⁶⁰⁷ v nichž NS reagoval na rozkolísanou rozhodovací praxi českých soudů k prorogačním doložkám a k platnosti spotřebitelských smluv. Jak Nejvyšší, tak Ústavní soud tak sehrávají v oblasti spotřebitelského práva intenzivní roli zprostředkovatelů mezi SDEU a soudy rozhodujícími v nižším stupni.

Snad ještě důležitější roli mají NS a ÚS u obchodního a autorského práva – oblastí, do nichž se používání unijního práva českými soudy rozšířilo nově. Autorské právo je snad nejdynamičtější se rozvíjející oblastí, a to z hlediska EU předpisů a SDEU judikatury, ale i z hlediska technického pokroku. Soudy jsou nuceny reagovat na nové společenské fenomény napříč jurisdikcemi. Velký přeshraniční přesah vede i k silné inspiraci evropskou judikaturou a sledování dění u SDEU. U obchodního práva se judikatura SDEU dostává k nižším soudům spíše přes odkazy na Nejvyšší soud. Obecně lze říci, že odkazy na sekundární právo EU mají spíše doplňující a ornamentální povahu, což plyne z povahy předpisů samotných (tedy směrníc). Nicméně tendence soudů připomínat, že vnitrostátní ustanovení mají původ v unijní úpravě, má velký smysl pro reflexi unijního práva a unifikaci jeho výkladu napříč Evropou.

Konečně velké zastoupení jsme našli i v trestním právu, kde se ve srovnání s předchozími obdobími začínají, v souladu s rostoucí regulací, častěji objevovat jednotlivé směrnice. Z hlediska způsobu používání a odkazování jde spíše o identifikaci porušených právních předpisů (tj. co vedlo ke spáchání trestného činu) a pak justiční spolupráci v trestních věcech, kde soudy uplatňují zejména jazykový a teleologický výklad. Odkazy na judikaturu SDEU jsou spíše výjimečné. Velmi výrazně se projevuje, že nejvyšší soudy jsou pro soudy v nižším stupni zprostředkovatelé unijního práva. Ty se často odvolávají na judikaturu NS a ÚS a jejich výklad, sledují svou judikaturu a sladíují závěry. Asi nejintenzivněji se to projevilo právě v případě EZR, jehož úprava trpěla jistými nedostatky ohledně ochrany základních práv, nicméně nejvyšší soudy napříč Evropskou unií opakovaně potvrdily, že i při aplikaci rámcového rozhodnutí EZR je nutno dodržovat jisté minimální standardy lidskoprávní ochrany.

⁶⁰⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011.

⁶⁰⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

Z jednotlivých analyzovaných oblastí tak plynou tři závěry. Zaprvé, Nejvyšší a Ústavní soud hrají z hlediska celostátní úrovně používání a aplikace práva EU zcela zásadní roli. Zatímco v dobře ustálených předpisech, jako Brusel I, nebo notoricky známé judikatury SDEU, i okresní a krajské soudy často odkazují na tyto zdroje práva EU přímo, u novějších předpisů či judikatury tomu tak není. Nejvyšší soudy jsou tedy klíčovým zprostředkovatelem mezi právem EU a jeho vnitrostátní aplikací.

Zadruhé, roveň znalosti a akceptace práva EU jako součásti právních zdrojů celkově výrazně vzrostla. Soudy nemají zásadní problémy s aplikací základních principů unijního práva, rozpory a nesrovnalosti vznikají spíše z hlediska interpretace méně známých termínů a pojmů, a navíc soudy začínají stále častěji využívat právo EU i jako zdroj inspirace, či odkazovat na směrnice EU, pokud chtějí zdůraznit původ normy v unijní legislativě její původní záměr a účel. Tento ornamentální podpůrný způsob používání má zásadní význam pro každodenní život unijního práva a jeho harmonizaci napříč EU. Svědčí také o jisté autoritě unijního práva a Soudního dvora Evropské unie.

Zatřetí, vyšší úroveň porozumění právu EU se projevuje i v předběžných otázkách, jejichž celkový počet vzrostl. Proslulý a výzkumem již z části opuštěný termín dialogu mezi SDEU a vnitrostátními soudy tedy posílil a české soudy vnímají a využívají institut předběžné otázky jako formu dialogu nebo výměny ohledně správné interpretace pojmů unijního práva.

Seznam zdrojů

A. Literatura

- ALTER, Karen. *Establishing the Supremacy of European Law*. New York: Oxford University Press, 2001.
- ARNULL, Anthony. Judicial Dialogue in the European Union. In: DICKSON, Julie a ELEFTherIADIS, Pavlos. *Philosophical Foundations of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- BAUM, Lawrence. *Judges and Their Audiences“ a Perspective on Judicial Behavior*. Princeton University Press, 2008.
- BOBEK, Michal, KOMÁREK, Jan, PASSER, Jan, M. a GILLIS, Mark. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde, 2005.
- BOBEK, Michal. Cartesio – Appeals Against an Order to Refer Under Article 234/2: EC Treaty Revisited. *Civil Justice Quarterly*. 2010, (29).
- BOBEK, Michal. Of Feasibility and Silent Elephants: The Legitimacy of the Court of Justice Through the Eyes of National Court. In: ADAMS, Maurice, MEEUSEN, Johan, STRAETMANS, Gert and DE WAELE, Henri (eds). *Judging Europe’s Judges: The Legitimacy of the Case Law of the European Court of Justice Examined*. Oxford: Hart, 2013.
- BOBEK, Michal. *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (2) SES*. Praha: C. H. Beck, 2004.
- BONČKOVÁ, Helena a ŽONDRA, Milan. *Souhrnná zpráva o rozhodovací praxi českých civilních soudů v případech s evropským prvkem (2004-2008)*. Nejvyšší soud, 2010.
- CLAES, Monica. *The National Courts’ Mandate in the European Constitution*. Oxford: Hart Publishing, 2006.
- CRAIG, Paul and DE BÚRCA, Grainne. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016.
- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- DE WITTE, Bruno. The preliminary ruling dialogue: Three types of questions posed by national courts. In: DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016.
- HAŠKOVCOVÁ, Thu Nga a CHRÁŠŤANSKÝ, Filip. Rozsudek ESLP ve věci Kohlhofer a Minarik a jeho dopad na procesy přeměn obchodních společností. 29. 11. 2010. <http://www.elaw.cz/clanek/rozsudek-eslp-ve-veci-kohlhofer-a-minarik-a-jeho-dopad-na-procesy-premen-obchodnich-spolecnosti>.

- HIRSCHL, Ran. The Political Origins of Judicial Empowerment Through Constitutionalization: Lessons from Four Constitutional Revolutions. *Law and Social Inquiry* 2000, 1 (25), s. 91-149.
- ISIDRO, Marta Requejo. Punitive Damages From a Private International Law Perspective. In: KOZIOL, Helmut a WILCOX, Vanessa (eds.). *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, 2009.
- JAREMBA, Ursula. Polish civil judiciary vis-a-vis the preliminary ruling procedure: in search of a mid-range theory. In: DE WITTE, Bruno, et al. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016, s. 49-67.
- KUIJPER, P. J. The Changing Status of Private International Law Treaties of the Member States in Relation to Regulation No. 44/2001 – Case No. C-533/08, TNT Express Nederland BV v. AXA Versicherung AG. *Legal Issues of Economic Integration*, 2011, (39).
- LAZOWSKI, Adam. *The Application of EU Law in the New Member States“ Brave New World*. T-M-C Asser Press, 2010.
- LENAERTS, K. a VAN NUFFEL. *Constitutional Law of the European Union*. 2. vydání. Londýn, Sweet and Maxwell, 2005.
- MAGNUS, U. a MANKOWSKI, P. *Brussels i Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Munich: Sellier European Law Publishers, 2007.
- MARTINICO, Giuseppe a POLLICINO, Oreste. *The National Judicial Treatment of the ECHR and EU Law. a Comparative Constitutional Perspective*. Europea Law Publishing, 2010.
- MAYORAL, Juan a WIND, Marlene. Introduction. National courts vis-a-vis EU law“ new issues, theories and methods. In: DE WITTE, Bruno, a kol. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods*. Edgar Elgar, 2016.
- NAGY, Csongor, István. Recognition and enforcement of US judgments involving punitive damages in continental Europe, Netherlands Internationaal Privaatrecht (NIPR), 2012, (1), s. 4-11.
- PAUKNEROVÁ, ROZEHNALOVÁ, ZAVADILOVÁ a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- PAVEL, Aleš, KONDELOVÁ, Alžbeta, ŠIPULOVÁ, Katarína a HAVELKA, Libor. *Aplikace unijního práva českými civilními soudy 2009-2011. Nejvyšší soud* 2013.
- PESCATOE, Pierre. Van Gend en Loos, 3 February 1963 – a View from Within. In: MADURO, Miguel, Poiares a AZOULAI, Loic. *The Past and*

Future of EU Law: The CLassics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty. Hart, 2010.

POSNER, Richard. What do Judges and Justices Maximize? (The Same Thing E3verybody Else Does). In: PARISI, Francesco. *The Economic Structure of the Law: The Collected Economic Essays of Richard A. Posner. Volume One.*

Edward Elgar Publishing, 2000.

QUARTA, F. Recognition and Enforcement of U.S. Punitive Damages Awards in Continental Europe: the Italian Supreme Court's Veto. *Hasting International and Comparative Law Review*, 2008.

SIMON, Pavel. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, a kol. *Občanský soudní řád, II. Díl. Velké komentáře.* Praha: C.H.Beck, 2009.

SLAUGHTER, Anne-Marie, STONE SWEET, Alec a WEILER, Joseph H. H. *The European Court and National Courts: Doctrine and Jurisprudence.*

Oxford: Hart Publishing, 1998.

STONE SWEET, Alec. *Governing with Judges: Constitutional Politics in Europe.* Oxford: OUP, 2000.

STONE, P. *EU Private International Law.* 2. vydání. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010.

SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva, komentář.* 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2010.

ŠADL, Urška. National Courts and the Effectiveness of EU law. In: DE WITTE, Bruno a kol. *National Courts and EU Law. New Issues, Theories and Methods.* Edgar Elgar, 2016.

WALDRON, Jeremy. Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law? *The European Journal of International Law*, 2011, (2).

WEILER, Joseph H.H. The Transformation of Europe. *Yale Law Journal*, 1991.

B. Právní předpisy

Jenardova zpráva, Úřední věstník C 59/1979, vol. 22.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, dále „EPR“.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, dále „EET“.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, dále „EŘDN“.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

Nařízení Komise (ES) č. 2004/2005 ze dne 8. prosince 2005, kterým se stanoví reprezentativní ceny a dodatečná cla pro dovoz melasy v odvětví cukru použitelné od 9. prosince 2005.

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Rámcové rozhodnutí 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy - Prohlášení některých členských států při přijetí rámcového rozhodnutí.

Rámcové rozhodnutí 2008/909/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii.

Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii.

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty.

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. prosince 2008 o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech.

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. Směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (77/91/EHS). Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

C. Judikatura

Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 13 Cm 962/2004, rozsudek ze dne 20. 3. 2012.

Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 1682/2013-38, rozsudek ze dne 11. 6. 2014.

Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 2923/2013-32, rozsudek ze dne 4. 2. 2015.

Krajský soud v Praze, sp. zn. 29 Co 584/2013, usnesení ze dne 2. 12. 2013.

Krajský soud v Ústí nad Labem, sp. zn. 20 Cm 154/2008, usnesení ze dne 23. 1. 2012.

Krajský soud v Ústí nad Labem, sp. zn. 34 C 8/2012, usnesení ze dne 14. 10. 2014.

Krajský soud v Brně, sp. zn. 23 C 166/2007, rozsudek ze dne 25. 9. 2013.

Krajský soud v Brně, sp. zn. 23 C 280/2007, rozhodnutí ze dne 30. 1. 2013.

Krajský soud v Brně, sp. zn. 37 Co 279/2012, usnesení ze dne 5. 9. 2012.

Krajský soud v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2999/2012, usnesení ze dne 4. 1. 2013.

Krajský soud v Českých Budějovicích, sp, zn. 5 Nc 1071/2012, usnesení ze dne 10. 7. 2012.

Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 12 CM 831/2007 usnesení ze dne 2. 4. 2009.

Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 13 Cm 1920/2009, usnesení ze dne 24. 6. 2013.

Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 30 C 71/2014, usnesení ze dne 26. 3. 2014.

- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 30 C 71/2014, usnesení ze dne 26. 3. 2014.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 138/2012, usnesení ze dne 31. 1. 2012.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 1472/2012, usnesení ze dne 26. 9. 2012.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 1547/2013, usnesení ze dne 5. 8. 2013.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 161/2015, usnesení ze dne 3. 3. 2015.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 161/2015, usnesení ze dne 3. 3. 2015.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 3091/2012, rozsudek ze dne 20. 2. 2012
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Co 740/2013, usnesení ze dne 19. 4. 2013.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Nc 1074/2013, usnesení ze dne 14. 10. 2013.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Nc 1201/2014), usnesení ze dne 13. 10. 2014.
- Krajský soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 5 Nc 979/2014, usnesení ze dne 26. 3. 2014.
- Krajský soud v Hradci Králové, č. j. 18 Co 435/2013-218, rozsudek ze dne 31. 5. 2013.
- Krajský soud v Hradci Králové, sp. zn. 22 Co 292/2013, rozsudek ze dne 10. 10. 2013.
- Krajský soud v Hradci Králové, sp. zn. 24 Co 298/2011, rozsudek ze dne 14. 3. 2012.
- Krajský soud v Hradci Králové, sp. zn. 24 Co 607/2013, usnesení ze dne 27. 12. 2013.
- Krajský soud v Hradci Králové, sp. zn. 47 Co 20/2012, usnesení ze dne 5. 3. 2012.
- Krajský soud v Plzni, č. j. 10 Co 54/2013-123, usnesení ze dne 4. 3. 2013.
- Krajský soud v Plzni, sp. zn. 48 Cm 128/2012, usnesení ze dne 26. 11. 2014.
- Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 1682/2013-38, rozsudek ze dne 11. 6. 2014.
- Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 1683/2013-20, rozsudek ze dne 7. 7. 2014.
- Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 1739/2013-35, rozsudek ze dne 11. 6. 2014.

- Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 1923/2013 – 95, rozsudek ze dne 20. 2. 2015.
- Krajský soud v Praze, č. j. 50 ICm 2686/2013-42, rozsudek ze dne 20. 8. 2014.
- Krajský soud v Praze, sp. zn. 27 Co 155/2015, usnesení ze dne 28. 4. 2015.
- Krajský soud v Praze, sp. zn. 30 Co 21/2014, usnesení ze dne 31. 1. 2014.
- Krajský soud v Praze, sp. zn. 30 Co 296/2012, usnesení ze dne 29. 6. 2012.
- Krajský soud v Praze, sp. zn. 30 Co 400/2014, rozsudek ze dne 26. 11. 2014.
- Krajský soud v Praze, sp. zn. 30 Co 503/2013, usnesení ze dne 31. 10. 2013.
- Krajský soud v Ústí nad Labem, č. j. 8 Nc 6736/2015-24, usnesení ze dne 4. 3. 2015.
- Městský soud v Brně, č. j. 246 C 26/2012-29, usnesení ze dne 1. 7. 2014.
- Městský soud v Brně, č. j. 246 C 98/2012-45, usnesení ze dne 7. 7. 2014.
- Městský soud v Brně, č. j. 246 C 98/2012-45, usnesení ze dne 7. 7. 2014.
- Městský soud v Brně, č. j. 261 C 110/2012-44, usnesení ze dne 8. 11. 2013.
- Městský soud v Praze, č. j. 14 Co 30/2013 – 39, usnesení ze dne 28. 1. 2013.
- Městský soud v Praze, č. j. 55 Co 507/204-127, rozsudek ze dne 14. 1. 2015.
- Městský soud v Praze, č. j. 97 Co 27/2013-75, rozsudek ze dne 17. 12. 2013.
- Městský soud v Praze, sp. zn. 18 Co 463/2012, rozsudek ze dne 23. 1. 2013.
- Městský soud v Praze, sp. zn. 18 CO 49/2013, usnesení ze dne 17. 6. 2013.
- Městský soud v Praze, sp. zn. 18 CO 49/2013, usnesení ze dne 17. 6. 2013.
- Městský soud v Praze, sp. zn. 25 Co 148/2013, rozsudek ze dne 27. 6. 2013.
- Nejvyšší soud, s. zn. 28 Cdo 2927/2010, rozsudek ze dne 20. 8. 2012.
- Nejvyšší soud, sp. 8 Tdo 430/2012, usnesení ze dne 25. 4. 2012.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 2713/2012, rozsudek ze dne 19. 7. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 11 Tdo 130/2012, usnesení ze dne 28. 5. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 15 Tdo 1671/2011, rozsudek velkého senátu TK ze dne 28. března 2012.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, usnesení ze dne 30. 10. 2008.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008, usnesení ze dne 31. 8. 2010.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 21 Cdo 2394/2012, rozsudek ze dne 5. 6. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 21 Nd 314/2013, usnesení ze dne 13. 11. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 1612/2014, rozsudek ze dne 17. 12. 2014.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 1995/2011, rozsudek ze dne 26. 6. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 2415/2012 usnesení ze dne 28. 11. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 2603/2011, usnesení ze dne 28. 2. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010, rozsudek ze dne 22. 1. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 2912/2011, rozsudek ze dne 18. 12. 2013.
- Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 3199/2007, usnesení ze dne 24. 9. 2009.

Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 3338/2012, rozsudek ze dne 30. 10. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 3868/2011, usnesení ze dne 30. 10. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 4146/2010, rozsudek ze dne 19. 12. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 4232/2014, usnesení ze dne 31. 3. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 4407/2011, rozsudek ze dne 28. 2. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 462/2012, usnesení ze dne 28. 8. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 7/2013, rozsudek ze dne 29. 6. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Cdo 963/2015, rozsudek ze dne 31. 5. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 23 Nd 160/2013, usnesení ze dne 9. 7. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 26 Cdo 1089/2015, usnesení ze dne 9. 12. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 26 Nd 402/2012, usnesení 24.01.2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Cdo 128/2013, rozsudek ze dne 13.8.2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Cdo 1380/2014, usnesení ze dne 10. 6. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Cdo 2334/2010, rozsudek ze dne 20. 7. 2011.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Cdo 2953/2013, usnesení ze dne 12. 3. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Cdo 910/2012, rozsudek ze dne 16. 10. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 28 Nd 279/2012, usnesení ze dne 18. 9. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 1173/2011, usnesení ze dne 22. 5. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 2335/2012, usnesení ze dne 26. 3. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 253/2010, usnesení ze dne 22. 3. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 3213/2010, rozsudek ze dne 30. 3. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 3282/2011, usnesení ze dne 26. 3. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 3661/2010, rozsudek ze dne 25. 1. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Cdo 880/2015, usnesení ze dne 30. 9. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 29 Odo 242/2006, rozsudek ze dne 30. 8. 2006.
Nejvyšší soud, sp. zn. 3 Tdo 493/2014, usnesení ze dne 27. 8. 2014
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 1084/2010, rozsudek ze dne 31. 1. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 1489/2013, rozsudek ze dne 30. 4. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 2767/2013, rozsudek ze dne 26. 8. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 2883/2011, rozsudek ze dne 31. 7. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 3093/2012, rozsudek ze dne 28. 3. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 4432/2011, usnesení ze dne 26.2. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Cdo 5008/2014, rozsudek ze dne 25. 3. 2015
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 201/2013, usnesení ze dne 11. 11. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 201/2013, usnesení ze dne 11. 11. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 207/2014, usnesení ze dne 17.12.2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 271/2014, usnesení ze dne 26. 8. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 285/2012, usnesení ze dne 29.10.2012.

Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 285/2012, usnesení ze dne 29.10.2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 30 Nd 290/2013, usnesení ze dne 18. 12. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, usnesení ze dne 11. 5. 2011.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 3093/2013, rozsudek ze dne 14. 10. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, rozsudek velkého senátu ze dne 8. 2. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, usnesení ze dne 10. 7. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, usnesení ze dne 10. 7. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, usnesení ze dne 10. 7. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 31 Nd 316/2013, usnesení ze dne 12. 11. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012, rozsudek ze dne 24. 6. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012, rozsudek ze dne 24. 6. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 1826/2011, usnesení ze dne 25. 4. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 1919/2012, rozsudek ze dne 30. 6. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 325/2014, usnesení ze dne 28. 7. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 32 Cdo 939/2011, usnesení ze dne 31. 1. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1069/2014, rozsudek ze dne 16. 12. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, rozsudek ze dne 20. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, rozsudek ze dne 20. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, rozsudek ze dne 20. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1354/2014, rozsudek ze dne 24. 9. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014, rozsudek ze dne 29. 9. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1858/2011, rozsudek ze dne 30. 5. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 1860/2014, rozsudek ze dne 25. 9. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 2054/2011, usnesení ze dne 30. 4. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 2124/2012, usnesení ze dne 19. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 2127/2011, rozsudek ze dne 25. 4. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014, rozsudek ze dne 29. 9. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010, rozsudek ze dne 28. 3. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 3571/2012, rozsudek ze dne 19. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013, rozsudek ze dne 11. 12. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 3721/2011, usnesení ze dne 22. 2. 2012.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 68/2014, rozsudek ze dne 21. 1. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 33 Cdo 7/2014, rozsudek ze dne 22. 7. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 5 Tdo 1332/2014, usnesení ze dne 26. 4. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 5 Tdo 328/2015, usnesení ze dne 20. 5. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 6 Tdo 1607/2014, usnesení ze dne 4. 3. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 1216/2014, usnesení ze dne 9. 10. 2014.

- Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 1261/2013, usnesení ze dne 12. 3. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 207/2015, usnesení ze dne 18. 3. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 207/2015, usnesení ze dne 18. 3. 2015.
Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 500/2014, usnesení ze dne 7. 5. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 7 Tdo 652/2014, usnesení ze dne 11. 6. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 8 Tdo 1231/2011 usnesení ze dne 27. 10. 2011.
Nejvyšší soud, sp. zn. 8 Tdo 230/2014, usnesení ze dne 26. 3. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. 8 Tdo 524/2013, usnesení ze dne 19. 6. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. 8 Tdo 902/2014, usnesení ze dne 20. 8. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 200/2011, stanovisko ze dne 9. 10. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 200/2011, stanovisko ze dne 9. 10. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 200/2011, stanovisko ze dne 9. 10. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 200/2013, stanovisko ze dne 11. 12. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 200/2013, stanovisko ze dne 11. 12. 2013.
Nejvyšší soud, sp. zn. Cpjn 203/2013, stanovisko ze dne 23. 4. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn., 15 Tdo 902/2013, usnesení ze dne 8. 1. 2014.
Nejvyšší soud, sp. zn.23 Nd 64/2013, usnesení ze dne 29.05.2013.
Nejvyšší soud, sp.zn. 30 Nd 317/2014, usnesení ze dne 30. 9. 2014.
Obvodní soud Frýdek-Místek, sp. zn. 12 C 181/2013, rozsudek ze dne 25. 6. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 1, č. j. 42 C 186/2012-50, rozsudek ze dne 28. 6. 2013.
Obvodní soud pro Prahu 1, sp. zn. 42 C 5/2014, rozsudek ze dne 20. 8. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 17 EVC 1/2012, rozsudek ze dne 28. 11. 2013.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 123/2013, rozsudek ze dne 19. 1. 2015.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 15/2013, rozsudek ze dne 25. 8. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 32/2013, rozsudek ze dne 24. 11. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 32/2014, rozsudek ze dne 16. 2. 2015.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 38/2013, usnesení ze dne 17. 2. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 59/2014, rozsudek ze dne 6. 10. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 6, sp. zn. 53 C 99/2013, rozsudek ze dne 21. 7. 2014.
Obvodní soud pro Prahu 8, č. j. 22 C 119/2013-100, rozsudek ze dne 24. 7. 2014.
Okresní soud Praha - východ, 3 C 330/2013, rozsudek ze dne 8. 3. 2014.
Okresní soud Praha-východ, sp. zn. 3 C 81/2014, usnesení ze dne 31. 3. 2014.
Okresní soud v Děčíně, sp. zn. 22 C 154/2013, usnesení ze dne 21. 5. 2014.
Okresní soud v Olomouci, sp. zn. 21 C 539/2013, rozsudek ze dne 16. 1. 2014.
Okresní soud v Plzni, sp. zn. 5 C 43/2013, rozsudek ze dne 25. 8. 2014.

Okresní soud v Českých Budějovicích, sp. zn. 34 C 430/2013, rozsudek ze dne 30. 10. 2014.

Okresní soud v Českých Budějovicích, č. j. 25 C 205/2012-46, usnesení ze dne 25. 1. 2013.

Okresní soud v Hradci Králové, sp. zn. 11 C 107/2014, rozsudek ze dne 27. 11. 2014.

Okresní soud v Hradci Králové, sp. zn. 20 C 409/2013, rozsudek ze dne 13. 5. 2014.

Okresní soud v Karlových Varech, č. j. 19 C 31/2015-11, rozsudek ze dne 9. 3. 2015.

Okresní soud v Karlových Varech, č. j. 24 EXE 1276/2011-111, usnesení ze dne 12. 12. 2012.

Okresní soud v Opavě, sp. zn. 10 C 103/2008-240, usnesení ze dne 28. 3. 2013.

Okresní soud v Opavě, sp. zn. 10 C 155/2013, rozsudek ze dne 21. 7. 2014.

Okresní soud v Opavě, sp. zn. 16 C 10/2013, rozhodnutí ze dne 29. 3. 2013.

Okresní soud v Pardubicích, č. j. 11 C 17/2013-171, rozsudek ze dne 31. 5. 2013.

Okresní soud v Pardubicích, sp. zn. 23 C 52/2011, rozsudek ze dne 8. 11. 2012.

Okresní soud v Prostějově, sp. zn. 19 Co 417/2012, usnesení ze dne 7. 5. 2014.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, č. j. 24 Co 4/2012-5, rozsudek ze dne 8. 9. 2011.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, sp. zn. 6 C 193/2013, rozhodnutí ze dne 11. 7. 2014.

Okresní soud v Tachově, č. j. 22 C 425/2009-78, rozsudek ze dne 13. 6. 2012.

Okresní soud v Tachově, č. j. 23 EC 1125/2009-23, rozsudek ze dne 15. 6. 2012.

Okresní soud v Tachově, č. j. 23 EC 1362/2010-27, rozsudek ze dne 9. 2. 2012.

Okresní soud v Tachově, č. j. 23 EC 1450/2009-4, rozsudek ze dne 16. 3. 2012.

Okresní soud v Tachově, č. j. 23 EC 239/2010-27, rozsudek ze dne 23. 2. 2012.

Okresní soud v Tachově, č. j. 23 EC 884/2009-26, rozsudek ze dne 4. 7. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 10 C 13/2011, rozsudek ze dne 16. 3. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 10 C 3/2011, rozsudek ze dne 15. 6. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 23 EC 1344/2009, rozsudek ze dne 6. 1. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 23 EC 929/2009, rozsudek ze dne 3. 1. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 23 EC767/2010, rozsudek ze dne 20. 1. 2012.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 26 C 304/2014, rozsudek ze dne 15. 1. 2015.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 26 C 335/2014, rozsudek ze dne 23. 1. 2015.

Okresní soud v Tachově, sp. zn. 26 v 158/2014, rozsudek ze dne 27. 2. 2015.

- Okresní soud v Tachově, sp. zn. 23 EC 1175/2009, rozsudek ze dne 6. 1. 2012.
- Okresní soud v Ústí nad Labem, sp. zn. 22 C 18/2011, usnesení ze dne 16. 4. 2014.
- Okresní soud ve Frýdku-Místku, sp. zn. 12 C 176/2012, rozsudek ze dne 23. 8. 2013.
- Okresní soud ve Frýdku-Místku, sp. zn. 12 C 234/2009, rozsudek ze dne 23. 4. 2014.
- Okresní soud ve Frýdku-Místku, sp. zn. 19 C 41/2012, usnesení ze dne 13. 8. 2012.
- Okresní soud ve Frýdku-Místku, sp. zn. 19 C 48/2012, rozsudek ze dne 12. 7. 2013.
- Okresní soud ve Frýdku-Místku, sp. zn., 18 C 70/2013, rozsudek ze dne 13. 11. 2013.
- Okresní soud ve Znojmě, sp. zn. 6 C 61/2012, rozsudek ze dne 13. 3. 2014.
- Okresní soud Žďár nad Sázavou, sp. zn. 14 EXE 1-2013, usnesení ze dne 14. 11. 2013.
- Okresní soud v Tachově, sp. zn. 26 C 304/2014, rozsudek ze dne 15. 1. 2015..
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-168/00, Simone Leitner proti TUI Deutschland GmbH & Co. KG, rozsudek ze dne 11. 12. 2013.
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-168/05, Elisa María Mostara Claro proti Centro Móvil Milenium SL, rozsudek ze dne 26. 10. 2006.
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-168/05, Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL, rozsudek ze dne 26. 10. 2006.
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-168/05, rozsudek ze dne 26. 10. 2006.
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-488/11, Dirk Frederik Asbeek, rozsudek ze dne 30. 5. 2013.
- Soudní dvůr Evropské Unie, C-508/12, Walter Vapenik proti Josefu Thurnerovi, rozsudek ze dne 5. prosince 2013.
- Soudní dvůr Evropské Unie, rozsudek ze dne 14. 3. 2013, C-415/11, Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya.
- Soudní dvůr Evropské Unie. rozsudek ze dne 16. června 1981 ve věci C-166/80 *Peter Klomps* nebo rozsudek ze dne 15. července 1982 ve věci C-228/81 *Pendy Plastic Products BV*.
- Soudní dvůr Evropské unie, C-102/07, Adidas, rozsudek ze dne 10. 4. 2008.
- Soudní dvůr Evropské unie, C-11/11, Folkerts, rozsudek ze dne 26. 2. 2013.
- Soudní dvůr Evropské unie, C-120/08, Medion, rozsudek ze dne 22. 12. 2010.
- Soudní dvůr Evropské unie, C-204/08, Rehder, rozsudek ze dne 9. července 2009.

Soudní dvůr Evropské unie, C-210/96 Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky, rozsudek ze dne 18. 7. 1998.

Soudní dvůr Evropské unie, C-236/08, Google France and Google, rozsudek ze dne 23. 3. 2010.

Soudní dvůr Evropské unie, C-240 až 244/98, Oceáno Grupo, rozsudek ze dne 27. 6. 2000.

Soudní dvůr Evropské Unie, C-251/95, Sabel, rozsudek ze dne 11. 11. 1997.

Soudní dvůr Evropské unie, C-278/08, Die BergSpechte Outdoor Reisen, rozsudek ze dne 25. 3. 2010.

Soudní dvůr Evropské unie, C-291/00, LTJ Diffusion, rozsudek ze dne 20. 3. 2003; C-278/08, Die BergSpechte Outdoor Reisen, rozsudek ze dne 25. 3. 2010.

Soudní dvůr Evropské unie, C-306/05, Sociedad General, rozsudek ze dne 7. 12. 2006.

Soudní dvůr Evropské unie, C-377/14, rozsudek ze dne 21. 4. 2016.

Soudní dvůr Evropské unie, C-402/07 Sturgeon a další, rozsudek ze dne 19. listopadu 2009.

Soudní dvůr Evropské unie, C-497/10 PPU, Mercredi, rozsudek ze dne 22. 10. 2012.

Soudní dvůr Evropské unie, C-558/08, Portkabin, rozsudek ze dne 8. 7. 2010.

Soudní dvůr Evropské unie, rozsudek ve věci C-286/05 Color Drack GmbH, ze dne 3. května 2007.

Soudní dvůr Evropské unie, C-405/03 Class International BV v. Colgate-Palmolive Company and Others, rozsudek ze dne 18. října 2005.

Soudní dvůr Evropské unie, C-509/09 a C-161/10 *eDate Advertising*, rozsudek ze dne 25. října 2011.

Soudní dvůr Evropské unie, C-145/05 Levi Strauss & Co. v Casucci SpA, rozsudek ze dne 27. dubna 2006.

Soudní dvůr Evropské unie, C-520/10, Lebara Ltd proti Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs, rozsudek ze dne 3. května 2012.

Soudní dvůr Evropské unie, C-120/04 Medion AG v Thomson multimedia Sales Germany & Austria GmbH, rozsudek ze dne 6. října 2005.

Soudní dvůr Evropské unie, C-339/07, Christopher Seagon, rozsudek ze dne 12. února 2009.

Soudní dvůr Evropské unie, 283/81 CILFIT, rozsudek ze dne 6. 10. 1982.

Soudní dvůr Evropské unie, C-144/12, Goldbet Sportwetten, rozsudek ze dne 13. 6. 2013.

Soudní dvůr Evropské unie, C-26/62, Van Gend en Loos v Administratie der Belastingen, rozsudek ze dne 14. 8. 1962.

Soudní dvůr Evropské unie, C-6/64 Flaminia Costa v Enel, rozsudek ze dne 15. 7. 1964.

Soudní dvůr Evropské unie, C-94/14, Flight Refund, rozsudek ze dne 10. 3. 2016.

Ústavní soud, sp. II. ÚS 2504/10, nález ze dne 11. 9. 2012.

Ústavní soud, sp. z. IV. ÚS 2496/14, nález ze dne 6. 5. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. 3725/13 ze dne 10. 4. 2014.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 1251/14, usnesení ze dne 23. 2. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 1646/13, usnesení ze dne 25. 6. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 174/13, nález ze dne 7. 5. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 1883/13, usnesení ze dne 28. 11. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 1904/14, nález ze dne 11. 8. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 1930/11, nález ze dne 10. 1. 2012.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 2431/15, usnesení ze dne 10. 12. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 2484/13, usnesení ze dne 9. 9. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 3512/11, nález ze dne 11. 11. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 3512/11, rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 810/14, usnesení ze dne 19. 5. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. I. ÚS 3512/11, nález ze dne 11. 11. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 1135/14, nález ze dne 30. 6. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 1173/15, usnesení ze dne 1. 12. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 1512/12, nález ze dne 30. 7. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 2164/10, nález ze dne 5. 10. 2011.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 2164/10, nález ze dne 5. 10. 2011.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 2186/14, nález ze dne 13. 1. 2015.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 2463/12, usnesení ze dne 24. 6. 2014.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 2504/10, nález ze dne 11. 9. 2012.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3057/2010, nález ze dne 1. 11. 2012.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3057/2010, nález ze dne 1. 11. 2012.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3076/13, nález ze dne 15. 4. 2014.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3406/10, nález ze dne 14. 3. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3413/12, usnesení ze dne 23. 5. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 3413/12, usnesení ze dne 23. 5. 2013.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 462/14, usnesení ze dne 3. 2. 2015

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 664/12, usnesení ze dne 13. 4. 2012.

Ústavní soud, sp. zn. II. ÚS 777/15, usnesení ze dne 31. 3. 2015.

- Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 1080/14, usnesení ze dne 5. 6. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 1153/15, usnesení ze dne 13. 10. 2015.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 1311/13, usnesení ze dne 30. 5. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 1624/12, nález ze dne 27. 9. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 2388/07, nález ze dne 7. 2. 2008.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 2503/14, nález ze dne 6. 11. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 2554/13, usnesení ze dne 10. 12. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 2860/14, usnesení ze dne 13.8.2015.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 3522/2012, nález ze dne 13. 1. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 3689/12, usnesení ze dne 6. 12. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 527/04, usnesení ze dne 25. května 2005.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 562/12, usnesení ze dne 22. 3. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 587/14, nález ze dne 7. 5. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. III. ÚS 587/14, nález ze dne 7. 5. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 3041/2012, usnesení ze dne 5.3.2014.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 1281/12, Usnesení ze dne 11. 10. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 1281/12, usnesení ze dne 11. 10. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 1281/12, usnesení ze dne 11. 10. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 136/13 usnesení ze dne 5. 12. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 136/13, usnesení ze dne 5. 12. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 1630/11, nález ze dne 16. 7. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2155/14, usnesení ze dne 22. 10. 2015.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2443/14, nález ze dne 18. 3. 2015.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2445/14, nález ze dne 6. 5. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2493/12, usnesení ze dne 2. 7. 2012 (vyšší soudní úředníci).
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2518/12, usnesení ze dne 5. 11. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 2735/1, nález ze dne 3. 4. 2012.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 3046/13, usnesení ze dne 12. 3. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 4709/12, nález ze dne 6. 3. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 4799/12, nález ze dne 24. 7. 2014.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, nález ze dne 29. 5. 2013.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, nález ze dne 29.5.2013.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 14/14, nález ze dne 19. 5. 2015.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, nález ze dne 28. 11. 2008.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 21/14, nález ze dne 30. 6. 2015.
Ústavní soud, sp. zn. Pl. ÚS 66/04, nález ze dne 3. 5. 2006.

Ústavní soud, sp.zn. II. ÚS 3742/14, náleze ze dne 8. 9. 2015.

Vrchní soud v Praze, č. j. 104 VSPH 481/2014-64, rozsudek ze dne 16. 5. 2015.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 Cmo 208/2012, usnesení ze dne 31. 1. 2013.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 Cmo 89/2014, usnesení ze dne 3. 4. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 7 Cmo 439/2009, usnesení ze dne 2. 5. 2014.

Vrchní soud v Olomouci, č. j. 11 VSOL 46/2011-92, rozsudek ze dne 25. 1. 2012.

Vrchní soud v Olomouci, sp. zn. 36 ICm 89/2013, usnesení ze dne 27. 8. 2014.

Vrchní soud v Praze, č. j. 104 VSPH 522/2014-47, rozsudek ze dne 3. 3. 2015.

Vrchní soud v Praze, č. j. 104 VSPH 588/2014-70, rozsudek ze dne 17. 2. 2015.

Vrchní soud v Praze, č. j. 50 ICm 2686/2013-42, rozsudek ze dne 20. 8. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 Co 218/2013, usnesení ze dne 26. 9. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 Co 278/2013, rozsudek ze dne 27. 5. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 1 VSPH 58/2014, usnesení ze dne 14. 4. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 4 Cmo 170/2012, usnesení ze dne 30. 1. 2013.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 45 INS 36752/2013, usnesení ze dne 13. 11. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 7 Cmo 358/2012 usnesení ze dne 29. 8. 2013.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 7 Cmo 439/2009, usnesení ze dne 2. 5. 2014.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. 78 INS 28557/2013, usnesení ze dne 10. 12. 2013.

Vrchní soud v Praze, sp. zn. KSPL 56 INS 34475/2013, usnesení ze dne 21. 4. 2015 .

Vrchní soud v Praze, sp. zn. MSPH 91 INS 1628/2010, 1 VSPH 363/2011, usnesení ze dne 5. 5. 2011.

Aplikace unijního práva českými civilními a trestními soudy v rozhodnutích
z let 2012 – 2015

Nejvyšší soud
Burešova 20, 657 37 Brno

Grafická úprava obálky: studio KUTULULU
Tisk: iNAPA, s.r.o., Průmyslová 223, 674 01 Třebíč

1. vydání
ISBN 978-80-907125-4-3